

Aizekas Azimovas

NET PATYS DIEVAI

A. AZIMOVAS

NET PATYS DIEVAI

Aizekas
Azimovas

NET PATYS DIEVAI

ROMANAS

Iš anglų kalbos vertė
NIJOLĖ CHIJENIENĖ

VILNIUS
1981

84.7JAV
Az-06

Isaac Asimov THE GODS THEMSELVES
Granada Publishing, London Toronto Sydney New York,
1978

A $\frac{70803—297}{M852(10)—81}$ 276—81

4803020000

D e d i k a c i j a

Skiriu Žmonijai,
tikėdamasis, kad karas su beprotybe
kada nors vis dėlto
bus laimėtas.

P a s t a b a

Pasakojimą pradedu 6-tu skyriumi.
Tai ne klaida.
Mano taip sugalvota tyčia,
taigi skaitykite iš eilės —
gal ir nenusivilsite.

PIRMA DALIS

SU KVAILYBE...

— Tuščias darbas,— kirste nukirto Lamontas.— Aš nieko nepasiekiau.

Jo veidas buvo rūškanas. Gilios akiduobės ir kiek kreivokas smailas smakras visuomet, net laimingiausiomis valandomis, teikdavo jam niūrumo, o ši valanda toli gražu nebuvo laiminga. Antras oficialus pokalbis su Helemu buvo dar didesnis fiasko negu pirmasis.

— Nedramatizuok,— taikiai tarė Maironas Bronovskis.— Juk nieko kito ir nesitikėjai. Pats sakei.

Jis mėtė žemės riešutus į orą ir paskui gaudė juos putliomis lūpomis. Pagaudavo visus aliai vieno. Bronovskis buvo ne itin aukštas ir ne iš liesųjų.

— Vis dėlto nemalonu. Nors, tavo teisybė, tas visai nesvarbu. Aš turiu ir kitų priemonių ir būtinai jų griebsiuos, o be to, pasikliauju tavim. Jeigu tik tau pavyktų. . .

— Nepradėk, Pitai. Visa tai jau esu girdėjęs. Man tereikia iššifruoti nežemiško intelekto modelį.

— Intelekto, tobulesnio už žemiškąjį. Tos būtybės iš paravisatos stengiasi, kad mes jas suprastume.

— Galbūt,— atsiduso Bronovskis,— bet tam jos naudoja mano intelektą, kuris, man kartais regis, yra tobulesnis už žemiškąjį, bet ne kažkiek. Naktį, kai neima miegas, aš imu abejoti, ar skirtingo tipo intelektai apskritai gali komunikuoti, o jeigu kokia diena nenusiseka, tai net ima atrodyti, kad pats pasakymas „skirtingo tipo intelektai" neturi jokios prasmės.

— Turi,— įniršo Lamontas, gniauždamas kumščius laboratorinio chalato kišenėse.— Tai Helemas ir aš. Tas pagarsėjęs mulkis daktaras Frederikas Helemas ir aš. Mes esame skirtingo tipo intelektai, nes jis nieko nesupranta, ką aš jam sakau. Tik marmūzė vis labiau kaista, akys išsprogsta, o ausys nieko nebegirdi. Sakytum, protas nustoja funkcionavęs, nors nemanau, kad kada būna ir kitaip.

— Kas gi šitaip kalba apie Elektroninio Siurblio Tėvą? — sumurmėjo Bronovskis.

— Taigi. Tariamasis Elektroninio Siurblio Tėvas. Kad man liežuvis nudžiūtų, jei taip yra. Jau aš tai žinau, kad jo indėlis buvo kuo menkiausias.

— Ir aš žinau. Ne pirmą sykį sakai,— Bronovskis pametėjo riešutą į orą. Ir vėl pagavo.

1

Tai įvyko prieš trisdešimt metų. Frederikas Helemas buvo radiochemikas su šviežutėle disertacija ir be jokių vilčių kada nors sudrebinti pasaulį.

Pasaulio sudrebinimas prasidėjo nuo apdulkėjusios kolbos su etikete „Volframas", stovėjusios ant jo stalo. Ta kolba buvo ne jo. Jis niekad ja nesinaudojo. Tai buvo palikimas senojo kabineto savininko, kuriam dievai žino kam buvo prireikę volframo. Čia jau net nebebuvo tikras volframas. Iš jo buvo likusios tik smulkios kruopelės su storu oksido sluoksniu — pilkos ir apdulkėjusios. Niekam nebetinkamos.

Ir štai vieną dieną Helemas atėjo į laboratoriją (jei norite tiksliau — tai buvo 2070-ųjų metų spalio trečiąją) ir pradėjo dirbti. Apie dešimtą valandą jis pakėlė akis ir kurį laiką spoksojo į kolbą, paskui čiupo ją nuo stalo. Ji buvo tokia pat dulkina kaip ir anksčiau, ir etiketė tokia pat išblukusi, bet Helemas vis dėlto sušuko:

— Kas per velniava! Kam parūpo kišti nagus prie šitos kolbos?

Bent šitaip tvirtino Denisonas, kuris girdėjo tą jo šūksnį ir po daugybės metų papasakojo Lamontui. Oficiali atradimo istorijos versija, aprašyta knygose, nemini šios frazės. Skaitytojas įsivaizduoja įžvalgų chemiką, kuris iš karto pastebėjo pakitimus ir bematant padarė toliaregiškas išvadas.

O buvo visai ne taip. Helemas nesinaudojo volframu, absoliučiai juo nesidomėjo ir jam buvo vis vien, ar jį kas lietė, ar ne. Jis tik nepakentė (kaip ir daugelis iš mūsų), kad kas šeimininkautų prie jo stalo, manydamas, jog kitiems būtinai knieti tą padaryti vien iš noro jam pakenkti.

Tuomet niekas neprisipažino lietęs kolbą. Benjaminas Alenas Denisonas, kuris išgirdo Helemo šūksnį, dirbo kabinete priešais, ir abejos durys buvo atlapotos. Jis pakėlė akis ir sutiko kiaurai veriantį Helemo žvilgsnį.

Denisonas labai nemėgo Helemo (visi jo labai nemėgo), be to, tą naktį buvo prastai miegojęs. Todėl, kaip vėliau prisiminė, labai apsidžiaugė, suradęs ant ko išlieti savo susierzinimą. O Helemas tam ypač tiko.

Kai Helemas prikišo kolbą jam prie veido, Denisonas pasibjaurėdamas atsitraukė.

— Kuriems galams man reikalingas jūsų volframas? — užsiplieskė jis.— Ir apskritai kam jis reikalingas? Pasižiūrėkit, tos kolbos niekas nebuvo atkimšęs dvidešimt metų, ir jeigu pats nebūtumėt prikišęs savo nešvarių letenų, tai nė nebūtų jokio kito ženklo.

Helemas net paraudo iš pykčio.

— Klausykit, Denisonai,— sukandęs dantis tarė jis,— kažkas pakeitė jos turinį. Čia nebe volframas.

Denisonas įžūliai prunkštelėjo.

— O iš kur jau jūs žinot?

Štai iš tokių dalykėlių — smulkmeniško apmaudo ir tuščių replikų — gimsta istorija.

Toks išsišokimas bet kokiomis aplinkybėmis būtų geruoju nesibaigęs. Denisono mokslinis darbas, toks pat šviežias kaip ir Helemo, buvo kur kas įspūdingesnis, ir visas skyrius laikė jį daug žadančiu jaunuoliu. Helemas tai žinojo, ir, kas blogiausia, žinojo ir pats Denisonas, kuris nė kiek nesistengė to slėpti. Denisono „O iš kur jau jūs žinot?", aiškiai ir nedviprasmiškai akcentuojant „jūs", buvo pakankama priežastis tam, kas įvyko vėliau. Jei ne ši frazė, Helemas niekada, kaip išsireiškė Denisonas, po daugelio metų kalbėdamasis su Lamontu, nebūtų tapęs didžiausiu ir gerbiamiausiu mokslininku istorijoje.

Pagal oficialią versiją, tą lemtingąjį rytą sėdęs prie savo stalo Helemas pastebėjo, kad pilkos apdulkėjusios kruopelės dingo (kartu su dulkėmis ant vidinių stiklo sienelių), o vietoj jų atsirado švarus tamsiai pilkas metalas. Suprantama, jis ėmė tirti...

Tačiau palikime oficialią versiją nuošaly. Viskuo kaltas buvo Denisonas. Jeigu jis būtų apsiribojęs paprasčiausiu neigiamu atsakymu arba patraukęs pečiais, Helemas greičiausiai būtų apklausęs kitus savo kaimynus, o paskui, nusprendęs nebevargti dėl neišaiškinamo dalyko, būtų padėjęs kolbą į šalį ir nukėlęs tragediją — laipsnišką ar staigią (nelygu po kiek laiko

būtų buvęs padarytas atradimas) — į ateitį. Šiaip ar taip, ne Helemas tuomet būtų buvęs padėties viešpats.

Tačiau, kai į jį buvo sviestas „O iš kur jau jūs žinot?", Helemas įsiutęs atkirto:

— Aš jums įrodysiu!

Po to jau niekas negalėjo jo sustabdyti. Dabar jis turėjo prieš akis vienintelį tikslą — ištirti metalą senoje kolboje, kad galėtų nušluostyti tą smailą susiraukusią Denisono nosį ir užčiaupti bekraujes amžinai vypsančias jo lūpas.

Denisonas nepamiršo tos valandos, nes jo paties ištarta frazė Helemui atnešė Nobelio premiją, o jį patį palaidojo užmarštyje.

Iš kur jis galėjo žinoti (o jeigu ir būtų žinojęs, bene būtų tuomet paisęs), kad Helemas buvo kupinas užsispyrimo, kuris būdingas vidutinybei, bijančiai netekti vertės savo pačios akyse, ir kuris tuo laiku pasirodys besąs vertesnis už visus įgimtus Denisono gabumus?

Helemas ėmėsi žygių nedelsdamas. Jis nunešė savo metalą į masių spektrografijos laboratoriją. Kaip radiochemikas, jis ir negalėjo kitaip pasielgti. Helemas pažinojo ten visus laborantus, buvo su jais dirbęs ir, be to, turėjo atkaklumo. Tiek atkaklumo, kad dėl jo buvo atidėti į šalį daug svarbesni pirmaeiliai darbai.

Pagaliau spektrografas pasakė:

— Čia ne volframas.

Platus nelinksmas Helemo veidas susiraukšlėjo nuo piktdžiugiškos šypsenos.

— Tvarka. Taip ir pasakysime tam gabuoliui Denisonui. Duokite man pažymą ir. . .

— Palūkėkit, daktare Helemai. Čia ne volframas, bet tai nereiškia, kad aš žinau, kas čia.

— Kaip tai nežinote, kas čia?

— Ogi išeina kažkoks juokingas rezultatas,— atsakė laborantas ir susimąstė.— Tiesiog nesuvokiama. Krūvio ir masės santykis nei šioks nei toks.

— Kuria prasme?

— Per didelis. Negali toks būti.

— Jeigu taip,— tarė Helemas nesąmoningai žengdamas į Nobelio premijos (tam tikra prasme visai pelnytos) kelią,— nustatykite būdingą medžiagos rentgeno spinduliavimo dažnumą ir

apskaičiuokite krūvį, užuot nieko neveikęs ir kartojęs, kad kažko negali būti.

Po kelių dienų laborantas sutrikęs įžengė į Helemo kabinetą.

Helemas, niekada nepasižymėjęs jautrumu, nepastebėjo laboranto veide nerimo.

— Ar sužinojote...— pradėjo jis, bet tuoj pat, metęs sunerimusį žvilgsnį į Denisoną, sėdintį savo laboratorijoje, uždarė duris.— Ar sužinojote branduolio krūvį?

— Taip, bet tokio nebūna.

— Tuomet, Treisi, paskaičiuokite dar kartą.

— Aš jau dešimt kartų perskaičiavau. Tokio negali būti.

— Jeigu jūs teisingai paskaičiavote, vadinasi, taip ir yra. Faktų nenuginčysi.

Treisis pasikasė ausį.

— Deja. Jeigu aš vertinčiau matavimus rimtai, tai medžiaga, kurią jūs man davėte, yra plutonis-186.

— Plutonis-186? Plutonis-186?

— Krūvis +94. Masė — 186.

— Bet juk tai neįmanoma. Nėra tokio izotopo. Negali būti.

— O ką aš sakau? Bet paskaičiavus išeina taip.

— Vadinasi, branduolyje trūksta virš penkiasdešimties neutronų? Plutonio-186 neįmanoma gauti. Neįmanoma sugrūsti devyniasdešimt keturių protonų į vieną branduolį su viso labo devyniasdešimt dviem neutronais — tokia medžiaga negalėtų egzistuoti nė trilijoninės sekundės dalies.

— O ką aš sakau? — kantriai pakartojo Treisis.

Tada Helemas susimąstė. Jis pasigedo volframo, o šio elemento izotopas — volframas-186 — stabilus. Volframo-186 branduolyje yra septyniasdešimt keturi protonai ir šimtas dvylika neutronų. Nejaugi kas galėjo dvidešimt neutronų paversti dvidešimčia protonų? Niekaip negalėjo.

— Ar yra radioaktyvumo požymių? — paklausė Helemas, apgraibomis ieškodamas kelio iš labirinto.

— Patikrinau,— atsakė spektrografas.— Jis stabilus. Absoliučiai stabilus.

— Tuomet tai negali būti plutonis-186.

— Ir aš tą patį sakau, daktare.

— Gerai, duokite man jį,— beviltiškai pasakė Helemas.

Likęs vienas, jis vėl bukai įsistebeilijo į kolbą. Vienas stabiliausių plutonio izotopų buvo plutonis-240, bet tam, kad devyniasdešimt keturi protonai galėtų laikytis kartu ir išsaugotų nors santykinį stabilumą, reikia šimto keturiasdešimt šešių neutronų.

Ką dabar daryti? Ši mįslė buvo jam neįkandama, ir jis jau gailėjosi pradėjęs. Pagaliau juk jam verkiant reikia dirbti tiesioginį darbą, o su šita medžiaga — su šia mįsle jis neturi nieko bendra. Turbūt Treisis apsižioplino arba masių spektrometras išklero, o gal... Pagaliau kas iš to? Reikia mesti visa tai iš galvos!

Tačiau Helemas jau nebepajėgė mesti. Anksčiau ar vėliau Denisonas, eidamas pro šalį, stabtels ir kaip visada šlykščiai išsišiepęs paklaus apie volframą. Ir ką tada Helemas atsakys? Juk negalės pasakyti: „Tai ne volframas, kaip aš ir sakiau"? Nes Denisonas, žinoma, paklaus: „Tikrai? Tai kas gi tuomet?" Ir Helemas nieku gyvu nenorėjo klausytis, kaip tas šaipysis, išgirdęs, kad tai plutonis-186. Reikia išsiaiškinti, kas čia per medžiaga, ir padaryti tą pačiam. Aišku, kad pasitikėti niekuo negalima.

Ir štai po dviejų savaičių jis įžengė į Treisio laboratoriją visas pasišiaušęs iš piktumo.

— Vadinasi, jūs tvirtinate, kad tas šlamštas neradioaktyvus?

— Koks šlamštas? — automatiškai paklausė Treisis, negalėdamas išsyk prisiminti.

— Tas, kurį jūs pavadinot plutoniu-186,— atkirto Helemas.

— A, na taip, jis juk buvo stabilus.

— Maždaug tokio stabilumo, kaip tamstos protelis. Jeigu jūs tiek išmanote apie radioaktyvumą, tai galite eiti tiesti vandentiekio.

Treisis paniuro.

— Gerai. Duokite šen, pažiūrėsim.

Po kurio laiko jis pasakė:

— Nieko nesuprantu! Jis radioaktyvus. Nelabai, bet radioaktyvus. Neįsivaizduoju, kaip aš galėjau to nepastebėti.

— Tai kaip man dabar tikėti tais jūsų kliedesiais apie plutonį-186?

Dabar Helemas neturėjo pasirinkimo. Neįmenama mįslė tartum metė jam iššūkį. Tas, kas pirmąsyk pakeitė kolbą arba

jos turinį, matyt, pakeitė jį ir vėl, arba tyčia sukūrė metalą, kad galėtų iš jo pasijuokti. Šiaip ar taip, jis tarėsi greičiau perskelsiąs žemę pusiau, bet nepaliksiąs šios problemos neišspręstos, ir būtų perskėlęs, jei tik būtų pajėgęs.

Pikto užsispyrimo genamas, jis nuėjo tiesiai pas G. K. Kantrovičių, kurio neeilinė karjera baigėsi tais pačiais metais. Susilaukti Kantrovičiaus pagalbos buvo ne taip lengva, bet, kartą pažadėjęs, jis imdavosi darbo su didžiausiu įkarščiu.

Jau po dviejų dienų Kantrovičius įlėkė į Helemo kabinetą baisiausiai susijaudinęs.

— Ar jūs čiupinėjot tą medžiagą?

— Šiek tiek,— atsakė Helemas.

— Tai nereikia. Jeigu dar turit, jokiu būdu nelieskit. Ji skleidžia pozitronus.

— Ką?

— Neregėtos energijos pozitronus... Jūs nustatėt per mažą radioaktyvumą.

— Per mažą?

— Gerokai. Ir dar kas mane neramina: kiekvienas naujas matavimas rodo vis didesnį jo laipsnį.

6 (tęsinys)

Bronovskis apčiuopė talpioje savo kišenėje obuolį ir suleido į jį dantis.

— Na gerai, aplankei Helemą ir buvai išspirtas kaip ir tikėjaisi. O kas toliau?

— Dar nenusprendžiau. Bet kad ir ką daryčiau, riebi jo sėdynė turės pajusti. Aš juk buvau pas jį anksčiau, prieš daug metų, kai tik atėjau čia dirbti, kai tikėjau, kad jis didis žmogus. Didis žmogus — juk tai pats didžiausias niekšas mokslo istorijoje! Perrašė Siurblio teoriją — štai čia perrašė,— Lamontas pastukseno sau į kaktą.— Jis tiki savo paties fantazijomis ir gina jas kaip pamišėlis. Nykštukas, turįs vienui vieną talentą — sugebėjimą įtikinti kitus, kad yra milžinas.

Lamontas pasižiūrėjo į platų ir ramų Bronovskio veidą, dabar nušviestą šypsenos, ir per jėgą nusijuokė:

— Taip, žinoma, kas iš to, jau ne pirmą kartą tau šitai sakau.

— Toli gražu ne pirmą.

— Bet man tiesiog bloga darosi, pagalvojus, kad visas pasaulis. . .

2

Kai Helemas pirmąkart paėmė į rankas kolbą su pakeistuoju volframu, Piteriui buvo dveji metai. Dvidešimt penkerių jis jau su šviežutėle disertacija po pažastim stojo dirbti į Pirmąją Siurblio stotį ir tuo pačiu metu gavo dėstytojo vietą universiteto fizikos fakultete.

Jaunam žmogui tai buvo itin didelis pasiekimas. Pirmoji Siurblio Stotis dar nebuvo tokia tobula techniškai, kaip vėlesnės, bet tai buvo jų visų prosenelė — visos tos grandinės, apjuosusios planetą per kokius dvidešimt metų. Techninis progresas dar niekada nebuvo padaręs tokio staigaus ir visaapimančio šuolio. Ir tai suprantama. Juk kalba ėjo apie neribotą ir laisvą energiją. Apie viso pasaulio Senelį Šaltį ir Aladino lempą.

Lamontas buvo pasirinkęs pačių abstrakčiausių teorinių problemų nagrinėjimą, bet netikėtai susidomėjo nuostabia Elektroninio Siurblio atradimo istorija. Tarp daugybės šia tema rašiusių autorių, nė vienas nebuvo kaip reikiant pasikaustęs teoriškai (kiek tai apskritai įmanoma) ir nė vienam nebuvo pavykę paprastai nušviesti sudėtingų dalykų. Žinoma, pats Helemas buvo parašęs ne vieną populiarų straipsnį, bet jie nesudarė vientisos ir faktais pagrįstos istorijos, kuri būtų galėjusi patenkinti Lamontą.

Pradžiai jis išstudijavo Helemo straipsnius, taipogi visus atspausdintus atsiminimus (vadinamuosius oficialius dokumentus) ir prisikasė prie Helemo frazės, sukrėtusios visą pasaulį — prie vadinamojo Didžiojo Praregėjimo.

Vėliau, žinoma, kai Lamontas pajuto nusivylimą, jis ėmė kastis giliau ir suabejojo, ar garsioji Helemo frazė iš tiesų buvo Helemo. Ji buvo ištarta per seminarą, nuo kurio prasidėjo Elektroninio Siurblio era, tačiau pasirodė, kad smulkiau sužinoti apie šį seminarą be galo sunku, o gauti pranešimų įrašų — visai neįmanoma.

Pagaliau Lamontas ėmė įtarti, kad ne taip jau neatsitiktinai šis seminaras paliko laiko smėlyje vos įžiūrimus pėdsakus. Sumaniai palyginus keletą paskirų duomenų, susidarė įspūdis, kad Džonas F. K. Makfarlendas pasakė kažką labai panašaus į pritrenkiantį Helemo teiginį — ir pasakė žymiai anksčiau už Helemą.

Jis nuvyko pas Makfarlendą, kurio pavardė nefigūravo nė viename oficialiame pranešime, ir kuris dabar tyrinėjo viršutinius atmosferos sluoksnius ir saulės vėjo įtaką jiems. Šis darbas nebuvo joks pasiekimas, bet turėjo savų privalumų ir tiesiogiai siejosi su procesais, liečiančiais Siurblį. Makfarlendas aiškiai išvengė tų užmaršties dulkių, kurios nusėdo Denisoną.

Su Lamontu jis kalbėjo mandagiai ir noriai apie viską, išskyrus to seminaro įvykius. Apie tai jis paprasčiausiai nieko neprisiminė.

Lamontas užsispyrė, pateikė savo surinktus įrodymus.

Makfarlendas išsitraukė pypkę, prisikimšo, patikrino ar standžiai ir iš lėto pradėjo:

— Aš nenoriu nieko prisiminti, nes tai neturi reikšmės. Iš tikrųjų neturi. Sakykim, imsiu tvirtinti kažką pasakęs. Niekas nepatikės tuo. Aš atrodysiu kaip idiotas, sergantis didybės manija.

— O Helemas pasirūpins nurašyti jus į pensiją?

— Šito aš nesakau, bet manau, kad geruoju man tai nesibaigs. Pagaliau vardan ko turėčiau taip daryti?

— Vardan istorinės tiesos,— atkirto Lamontas.

— Et, niekai. Istorinė tiesa yra tokia, kad Helemas nepaleido vadžių iš rankų. Jis verste vertė žmones prisidėti prie tyrimo. Jeigu ne jis, volframas būtų sprogęs ir nusinešęs nežinia kiek gyvybių. Tokio atvejo daugiau galėjo ir nebepasitaikyti, ir mes dabar neturėtume Siurblio. Helemui priklauso jo atradimo šlovė, net jeigu ji jam ir nepriklauso, o jeigu tai beprasmybė, tai aš nieko negaliu padaryti — visa istorija beprasmybė.

Lamontas gavo pasitenkinti tuo, ką išgirdo, nes Makfarlendas prie Siurblio daugiau nebegrįžo.

Istorinė tiesa!

Bent jau vienas neginčijamas jos faktas buvo tas, kad „Helemo volframą", kaip laikui bėgant pasidarė įprasta jį vadinti,

išgarsino jo radioaktyvumas. Niekam neberūpėjo, ar tai buvo volframas, ar jį kas pakeitė, ir net, ar tai iš tiesų buvo neįmanomas jo izotopas. Viską nustelbė nuostaba, kad kažkas skleidžia tolydžio stiprėjančius radioaktyvius spindulius, kaip jokia kita iki šiol žinoma medžiaga.

Kantrovičius ta proga dar pasakė:

— Reikėtų jį susmulkinti. Jeigu mes laikysime jį gabalais, tai jie išgaruos arba susprogs,— o gal ir viena, ir kita,— užteršdami pusę miesto.

Todėl medžiaga buvo paversta milteliais, išskirstyta mažytėmis porcijomis ir sumaišyta su paprastu volframu, o paskui, kai ir tas pasidarė radioaktyvus, buvo panaudotas grafitas, kuris turėjo mažiau efektyvų skerspjūvį.

Bemaž po dviejų mėnesių nuo tos dienos, kai Helemas pastebėjo pasikeitus kolbos turinį, Kantrovičius nusiuntė į „Branduolio Apžvalgą" pranešimą, pasirašytą ir Helemo, kaip bendraautoriaus, apie plutonio-186 atradimą. Taigi Treisis atgavo gerą vardą, bet jo pavardė nebuvo paminėta nei ten, nei kada nors vėliau. Nuo tada ir prasidėjo Helemo volframo epopėja, o Denisonas pajuto pirmuosius pasikeitimus, kurie ilgainiui padarė iš jo tuščią vietą.

Jau vien plutonio-186 egizstavimas buvo absurdas. O tai, kad, iš pradžių būdamas stabilus, jis darėsi vis radioaktyvesnis, atrodė dar absurdiškiau.

Šiai problemai nagrinėti buvo organizuotas seminaras. Pirmininkavo Kantrovičius — įsidėmėtina aplinkybė, nes tai buvo paskutinis kartas Elektroninio Siurblio istorijoje, kai bent kiek stambesniam susirinkimui šia tema vadovavo ne Helemas. Šiaip ar anaip, po penkių mėnesių Kantrovičius mirė, ir vienintelė asmenybė, kurios prestižas būtų galėjęs užtemdyti Helemą, pasitraukė jam iš kelio.

Seminaras buvo kaip reta nevaisingas, kol Helemas nepaskelbė savo Didžiojo Praregėjimo, bet Lamonto atkurtoje versijoje viskas įvyko per priešpiečių pertrauką. Tada Makfarlendas, kuris pagal oficialią versiją nieko ypatingo nepasakė, nors seminare ir dalyvavo, tarė:

— Čia reikia tik trupučio fantazijos. Sakykime...

Jis kalbėjosi su Dideriku van Klemensu, ir van Klemensas trumpai užsirašė šį pokalbį, naudodamasis paties sukurta stenografine sistema. Bet jis mirė daug anksčiau, negu Lamontas

pradėjo savo tyrimus. Ir nors tos pastabos įtikino Lamontą, jis puikiai suprato, kad be papildomo patvirtinimo jomis niekas nepatikės. Be to, nebuvo įrodymų, kad Helemas nugirdo tuos žodžius. Lamontas galėjo lažintis, kad ir iš milijono, jog Helemas tą minutę buvo netoliese, bet ir tai dar ne įrodymas.

Na, o jeigu jis, sakykim, įrodys? Helemo savimeilė bus įžeista, bet jo padėties tai neišklibins. O argumentai bus tokie, kad Makfarlendas tik fantazavęs, ir būtent Helemas įžvelgęs toje fantazijoje šį tą daugiau. Būtent Helemas viešai paskelbęs savo teoriją ir nepabijojęs būti išjuoktas. O Makfarlendas vargu ar būtų išdrįsęs „šiek tiek pafantazuoti" iš tribūnos.

Lamontas tuomet atrems, kad Makfarlendas, kaip žinomas branduolinės fizikos specialistas, turėjęs ką prarasti, o jaunam radiochemikui Helemui bet kokios erezijos branduolinės fizikos srityje būtų buvusios atleistos kaip nespecialistui.

Na, o pagal oficialią stenogramą Helemas pasakė štai ką:

„Ponai, mes atsidūrėme aklavietėje. Tad noriu pasiūlyti vieną hipotezę, nebūtinai labai protingą, tačiau bent jau ne tokią absurdišką, kokias teko girdėti iki šiol. Mes susidūrėme su medžiaga, plutoniu-186, kuris apskritai negali egzistuoti, ir net trumpą laiką neišlieka stabilus, jeigu galime pasikliauti mūsų visatos gamtos dėsniais. Bet jeigu jis iš tikrųjų egzistuoja ir anksčiau buvo stabilus, vadinasi, kitados jis kažkurį laiko tarpą turėjo būti tokioje vietoje, laike arba sąlygose, kur visatos gamtos dėsniai veikia ne taip, kaip čia. Trumpai tariant, mūsų tiriamoji medžiaga atsirado visai ne mūsų visatoje, bet kitoje alternatyvioje — paralelinėje visatoje. Galite vadinti ją kaip tinkami.

Atsidūrusi čia — kaip tai įvyko, nesiimu aiškinti — ji kurį laiką buvo stabili, nes, mano manymu, tebebuvo pavaldi savosios visatos dėsniams. O tai, kad ji pasidarė radioaktyvi ir tas radioaktyvumas vis didėjo, galbūt reiškia, kad ji pamažu persiėmė mūsų visatos dėsniais, jeigu aš suprantamai išsireiškiau.

Noriu pabrėžti, kad, atsiradus plutoniui-186, mėginys volframo, susidedančio iš kelių pastovių izotopų, jų tarpe volframo-186, dingo. Greičiausiai persikėlė į paralelinę visatą. Pagaliau logiška būtų manyti, kad abipusiai masių mainai įvyksta lengviau negu vienpusis persikėlimas. Paralelinėje visatoje volframas-186 gali būti tokia pat anomalija, kaip plutonis-186 čia. Iš pradžių jis tikriausiai bus stabilus, bet pamažu ims darytis

vis radioaktyvesnis. Tenai jis gali tarnauti kaip energijos šaltinis, kaip ir plutonis-186 pas mus."

Auditorija, matyt, klausėsi užgniaužusi kvapą, nes niekas Helemo nepertraukė, bent jau iki pastarosios frazės, po kurios pats kalbėtojas padarė pauzę, norėdamas atsipūsti ir, ko gero, nustebęs dėl savo paties įžūlumo.

Kažkas salėje (greičiausiai Antuanas Žeromas Lapenas, nors iš protokolo nėra aišku) pasiteiravo, ar profesorius Helemas darąs prielaidą, kad protingos esybės iš paravisatos tyčia sukeitė medžiagas, norėdamos įsigyti energijos šaltinį. Taip prigijo terminas „paravisata", atsiradęs greičiausiai sutrumpinus „paralelinę visatą". Šiame klausime jis buvo pavartotas pirmą kartą.

Stojo tyla, po kurios Helemas, jau visai įsidrąsinęs, pasakė tai, kas ir sudarė Didžiojo Praregėjimo esmę.

„Taip, aš taip ir manau. Be to, mano įsitikinimu, energijos šaltiniu galima bus naudotis tik tuo atveju, jeigu visata ir paravisata dirbs kartu ir kiekviena savojoje Siurblio pusėje pumpuos energiją, atsižvelgdamos į abiejų visatų gamtos dėsnių ypatumus."

Pavartojęs terminą „paravisata", Helemas tuo pačiu jį pasisavino. Dar daugiau, jis pirmasis pavartojo tokia prasme žodį „Siurblys" (kuris nuo to laiko buvo rašomas tik didžiąja raide).

Pagal oficialią versiją Helemo hipotezė bematant susilaukė pritarimo, bet iš tikrųjų buvo ne taip. Tie, kurie apskritai teikėsi pareikšti savo nuomonę šiuo klausimu, vadino tai geriausiu atveju savotišku pasiūlymu. O Kantrovičius nesakė nieko. Pastarasis momentas buvo lemtingas Helemo karjerai.

Pats Helemas, žinoma, negalėjo nei teoriškai, nei praktiškai apdoroti savo hipotezės. Čia reikėjo mokslininkų grupės, ir ji buvo sukurta. Tačiau nė vienas jų nenorėjo viešai skelbtis dalyvaująs šiame darbe, o paskui buvo per vėlu. Kai dėl sėkmės nebebuvo jokių abejonių, visuomenė jau buvo susidariusi nuomonę, kad visa tai Helemo, vien tik Helemo nuopelnas. Viso pasaulio akyse Helemas ir tiktai Helemas pirmasis atrado medžiagą, įrodė savo Didžiojo Praregėjimo pagrįstumą — todėl Helemas ir buvo Elektroninio Siurblio Tėvas.

Daugelyje laboratorijų buvo gundomai išdėliotos volframo kruopelytės. Vienoje iš dešimties įvykdavo pasikeitimas, ir plutonio-186 atsargos pasipildydavo. Kaip masalas buvo siūlomi ir kiti elementai, bet jie likdavo nepakitę... Tačiau, kad ir kur

pasirodydavo plutonis-186, kad ir kas pristatydavo jį į specialų mokslinį-tyrimo centrą, publikos akyse tai buvo tik nauja „Helemo volframo" porcija.

Visuomenei šios teorijos aspektus nušvietė vėlgi Helemas. Keista, jis pajuto (kaip pats vėliau sakėsi) galįs rašyti ir ypač pamėgo populiarizuoti. Be to, sėkmė inertiška, ir visuomenė nevertino niekieno informacijos šiuo klausimu, tik Helemo.

Savo pagarsėjusiame straipsnyje sekmadieniniame „Šiaurės Amerikos teležurnalo" savaitraštyje jis rašė: „Mes nežinome, kuo ir kiek paravisatos dėsniai skiriasi nuo mūsiškių, bet drąsiai galime spėti, jog stipri branduolinė sąveika — galingiausia mūsų visatoje jėga, paravisatoje daug stipresnė — gal šimtus kartų. Tai reiškia, kad protonai daug lengviau išsilaiko krūvoje savo pačių sukurtame elektrostatiniame lauke, ir kad branduoliui reikia daug mažiau neutronų stabilumui išlaikyti.

Plutonis-186, stabilus jų visatoje, turi arba pernelyg daug protonų, arba pernelyg mažai neutronų ir negali išlikti stabilus mūsų visatoje, kur branduolinė sąveika ne tokia efektyvi. Atsidūręs mūsų visatoje, plutonis-186 pradeda spinduliuoti pozitronus, o tuo pačiu ir energiją, o sulig kiekvienu šitaip išspinduliuotu pozitronu branduolyje vienas protonas virsta neutronu. Galų gale dvidešimt branduolio protonų virsta neutronais, ir mes turime jau nebe plutonį-186, o volframą-186, kuris pagal mūsų visatos dėsnius yra stabilus. Vykstant šiam procesui, iš branduolio išsiskiria dvidešimt pozitronų. Pastarieji susitinka, susijungia su dvidešimčia elektronų ir anihiliuojasi vėl išspinduliuodami energiją. Taigi, su kiekvienu mums atsiųstu plutonio-186 branduoliu mūsų visata netenka dvidešimties elektronų.

Tuo tarpu mūsų volframas-186, patekęs į paravisatą, pasidaro nestabilus dėl visai priešingų priežasčių. Pagal paravisatos dėsnius jis turi arba per daug neutronų arba per mažai protonų. Volframo-186 branduoliai ima spinduliuoti elektronus, be paliovos išskirdami energiją. Kiekvienas išspinduliuotas elektronas reiškia, kad neutronas virsta protonu ir galų gale atsiranda plutonis-186. O su kiekvienu į paravisatą patekusio volframo-186 branduoliu ji įgyja dvidešimt elektronų.

Toks pasikeitimas plutoniu ir volframu tarp mūsų visatos ir paravisatos gali vykti be galo, išsiskiriant energijai tai čia, tai ten, ir kiekvieno atskiro branduolio ciklas baigsis dvidešim-

ties elektronų perėjimu iš mūsų visatos į jų. Abi pusės gaus energijos iš, jei taip galima pavadinti, Tarpvisatinio Elektroninio Siurblio."

Šios mintys, taip pat ir planas sukurti realų galingą energijos šaltinį — Elektroninį Siurblį — buvo įgyvendintos stebuklingai greit, ir kiekviena nauja sėkmė padėjo augti Helemo prestižui.

3

Lamontas neturėjo pagrindo abejoti tuo prestižu ir, sumanęs aprašyti šio atradimo istoriją, pirmąkart įžengė į Helemo kabinetą kupinas baimingos pagarbos (vėliau tai prisimindamas jis kaisdavo iš gėdos ir vis stengėsi užmiršti, kol galiausiai jam pavyko tai padaryti).

Helemas kalbėjo iš aukšto. Per trisdešimt metų jis pasikėlė į tokias šlovės viršukalnes, kad net keista, kaip kraujas iš nosies nepradėjo bėgti. Amžius jo išorei suteikė orumo ir net elegantiškumo. Stambi jo figūra atrodė įtakinga, o grubius veido bruožus švelnino išminčiaus ramybė. Bet, kaip ir anksčiau, jis nuolatos raudonuodavo, o jo savimeilė ir įžeidumas buvo virtę priežodžiu.

Prieš priimdamas Lamontą, Helemas šį tą apie jį sužinojo.

— Jūs daktaras Piteris Lamontas,— pasakė jis,— ir, girdėjau, esate parašęs įdomų darbą iš parateorijos. Atsimenu jūsų disertaciją. Apie parasintezę, ar ne?

— Taip, sere.

— Nagi, priminkite man smulkmenas. Papasakokite apie ją. Paprastai, žinoma, lyg kalbėtumėte su profanu. Pagaliau juk aš iš dalies ir esu profanas,— pridūrė jis ir sukikeno.— Aš viso labo radiochemikas, kaip žinote, ir menkas teoretikas, neskaitant vienos kitos koncepcijėlės.

Tada Lamontas priėmė šį pareiškimą už gryną pinigą, ir iš tiesų gal Helemo žodžiai ir nebuvo tokie įžūlūs, kaip jam vėliau ėmė atrodyti. Tačiau tai buvo tipiškas, kaip Lamontas vėliau įsitikino, ar bent jau įtikino save, Helemo metodas susipažinti su kitų darbo esme. Paskui jis laisvai šnekėdavo tomis temomis, retai, o tikriau sakant, niekada neminėdamas tų, kurie jam tų žinių buvo suteikę.

Bet jaunasis Lamontas tąsyk pasijuto labai pamalonintas ir iškart — noriai ir su užsidegimu, kuris apima žmogų, pasakojantį apie savo atradimus — pradėjo:

— Nepasakyčiau, kad daug padariau, daktare Helemai. Nustatyti paravisatos dėsnius — paradėsnius — nelengvas darbas. Beveik neturime nuo ko pradėti. Aš pradėjau nuo tų negausių mums žinomų dalykų ir nedariau jokių prielaidų, kurios nesiremtų jau patikrinta medžiaga. Galima tvirtinti, kad, esant stipresnei branduolinei sąveikai, maži branduoliai susijungia daug greičiau.

— Parasintezė,— pasakė Helemas.

— Taip, sere. Visas darbas buvo išsiaiškinti galimas detales. Matematiniai apskaičiavimai sunkiau sekėsi, bet po kelių pakeitimų pasidarė visai lengva. Pasirodo, pavyzdžiui, kad paravisatoje katastrofiška ličio hidrido termobranduolinė reakcija prasidės keturiom eilėm žemesnėje temperatūroje negu čia. Norint susprogdinti ličio hidridą, mums reikia atominės bombos temperatūros, o paravisatoje tam pakanka, vaizdžiai tariant, paprasto dinamito užtaiso. Galimas daiktas, kad ličio hidridas paravisatoje gali užsiliepsnoti nuo degtuko, nors garantuoti sunku. Turbūt girdėjote, kad mes pasiūlėme jiems ličio hidrido, nes termobranduolinė energija ten natūralus reiškinys, bet jie jo nelietė.

— Taip, girdėjau.

— Aišku, kad jiems tai būtų pernelyg pavojinga, tas pat, kas tonomis naudoti nitrogliceriną raketų varikliams, tik dar pavojingiau.

— Taigi. Be to, jūs dar rašote Siurblio istoriją?

— Savo paties malonumui. Kai užbaigsiu rankraštį, jeigu jums nebus sunku, norėčiau, kad su juo susipažintumėt, nes tik jūs vienas taip gerai žinote, kaip viskas iš tikrųjų buvo. Tiesą sakant, jeigu galėtumėt skirti man truputėlį laiko, tai jau dabar norėčiau šį tą sužinoti.

— Gal ir galėčiau. Kas būtent jus domina? — šypsodamasis paklausė Helemas, ir tai buvo paskutinė jo šypsena Lamontui.

— Efektyvus ir naudingas Siurblys, profesoriau Helemai, buvo sukurtas per stebėtinai trumpą laiką,— pradėjo Lamontas.— Vos tik Siurblio projektas. . .

— Tarpvisatinio Elektroninio Siurblio projektas,— pataisė Helemas vis dar šypsodamasis.

— Taip, žinoma,— atsakė Lamontas krenkštelėjęs,— aš tik pavartojau populiaresnį pavadinimą. Projektui atsiradus, jis buvo sukonstruotas nepaprastai greit ir be ypatingų sunkumų.

— Teisingai,— pritarė Helemas patenkintas.— Žmonės mane tikina, kad tai vis aš, mano sumanus ir energingas vadovavimas, bet vis dėlto nenorėčiau, kad jūs savo knygoje šitai akcentuotumėt. Mat mes įtraukėme į projekto vykdymą daugybę talentingų žmonių, ir man būtų nemalonu, jeigu perdėtai iškeldami mano vaidmenį nuvertintumėte atskirų grupės narių darbą.

Lamontas susierzinęs papurtė galvą. Visa tai jam nerūpėjo.

— Mane domina kitkas,— tarė jis.— Aš turėjau galvoje protingas jų visatos būtybes — paražmones, kaip juos priimta vadinti. Juk jie pradėjo. Mes aptikome juos po pirmo volframo pakeitimo į plutonį, tačiau jie surado mus anksčiau, grynai teoriškai, be jokio sufleravimo, kokį mes gavome iš jų. O toji geležies folija, kurią jie mums atsiuntė. . .

Helemo šypsena staiga dingo — dingo visam laikui. Suraukęs kaktą, jis garsiai pasakė:

— Tie simboliai taip ir nebuvo išaiškinti. Niekas negalėjo. . .

— Geometrinės figūros buvo iššifruotos, sere. Aš jas mačiau — visiškai aišku, kad jie siuntė Siurblio schemą. Mano manymu. . .

Helemo krėslas piktai sugirgždėjo.

— Nėra ko apie tai kalbėti, jaunuoli. Mes viską sugalvojome, ne jie.

— Taip, bet nejaugi netiesa, kad jie. . .

— Ką jie?

Lamontas pajuto sukėlęs audrą, bet nesuprato kodėl.

— Nejaugi netiesa,— netvirtai pradėjo jis,— kad jie yra protingesni už mus, kad jie viską padarė. Argi ne taip, sere?

Helemas visas išraudęs atsistojo.

— Visiškai ne taip,— suriko jis.— Aš nepakęsiu čia jokios mistikos. Ir taip jos gana. Klausykite, jaunuoli! — jis palinko į vis dar tebesėdintį apstulbusį Lamontą ir pagrasino jam mėsingu pirštu.— Jeigu jūsų istorija žada remtis tuo, kad mes buvome marionetės paražmonių rankose, tai šis institutas jos nespausdins ir apskritai niekas nespausdins, jei tai priklausys nuo manęs. Aš neleisiu, kad žmonija ir jos intelektas būtų suniekinti, o paražmonės vaizduojami dievais.

Lamontui nieko daugiau nebeliko, tik išeiti, nors jis visiškai nesuvokė, kodėl, atėjęs su pačiais geriausiais ketinimais, sukėlė tokį pasipiktinimą.

Netrukus jis pajuto, kad jo istoriniai šaltiniai staiga išseko. Tie, kurie prieš savaitę mielai atsakinėjo į jo klausimus, dabar nieko nebeprisiminė ir visai nebeturėjo laiko su juo šnekėtis. Iš pradžių Lamontas susierzino, o paskui pamažėle jį pradėjo imti pyktis. Viską deramai įvertinęs, jis dabar nebeklausinėjo kaip anksčiau, o ėmė primygtinai reikalauti. Kai juodu su Helemu susitikdavo per posėdžius ar kitur, Helemas apsiniaukdavo ir dėdavosi jo nepastebįs, o Lamontas, savo ruožtu, irgi ėmė raukytis.

Pagaliau Lamontas pajuto, kad pagrindinė jo, kaip parateoretiko, karjera baigia nutrūkti, ir jis ryžtingai pasuko į savo antrosios profesijos — mokslo istoriko — kelią.

6 (tęsinys)

— Paskutinis kvailys,— susimąstęs bambėjo Lamontas,— kad tu būtum matęs, Maikai, kaip jį apėmė panika, vos tik užsiminus, kad ana pusė parodė iniciatyvą. Dabar niekaip nesuprantu, kaip aš galėjau jį pamatęs nesuprasti, kad jis būtent taip ir elgsis. Džiaukis, kad tau neteko su juo dirbti.

— Aš ir džiaugiuosi,— abejingai atsakė Bronovskis.— Nors ir tu ne toks jau angelas.

— Neverkšlenk. Prie tavo darbo neprikibsi.

— Bet niekam ir neįdomu. Kam dar rūpi mano darbas, išskyrus mane patį ir dar kokius penkis žmones visame pasaulyje? Na, gal šešis, kaip pats sakei.

— Gerai jau gerai,— tarė jis.

4

Abejingas Bronovskio veidas galėjo apgauti tik tą, kas jo visai nepažinojo. Jis buvo aštraus proto ir, sykį ėmęsis kokio uždavinio, varydavo jį iki galo arba taip išnarstydavo, kad būdavo aišku, jog jis apskritai neišsprendžiamas.

Štai kad ir etruskų rašmenys, atnešę jam šlovę. Ši kalba buvo gyva dar pirmame mūsų eros amžiuje, bet kultūrinis romėnų hegemonizmas viską šluote nušlavė, ir ji išnyko. Tuos rašmenis, kurie atlaikė romėnų priešiškumo bakchanaliją, o dar baisiau — abejingumą, sudarė graikiškos raidės, kurias galima buvo ištarti, bet daugiau nieko. Etruskų kalba neturėjo nieko bendra su jokia kaimynine kalba, atrodė labai archaiška ir netgi tarytum nepriklausė indoeuropiečių kalbų grupei.

Todėl Bronovskis nusprendė tirti kalbą, kuri neturi bendrumų su aplinkinėmis, yra labai archaiška ir atrodo netgi neindoeuropietiška, bet kuri tebėra plačiai vartojama netoli tų vietų, kur kadaise gyveno etruskai.

O ką, jeigu pasirinkus baskų kalbą, svarstė jis. Ir baskų kalba tapo pagrindu Bronovskio tyrinėjimams. Tą patį prieš jį buvo darę kiti, bet pasidavė. O Bronovskis — ne.

Darbas buvo žvėriškas, nes jau pati savaime sudėtinga baskų kalba menkai tegelbėjo. Gilindamasis Bronovskis surado vis daugiau ir daugiau faktų, leidžiančių spėti apie kultūrinius ryšius tarp senųjų šiaurinės Italijos ir šiaurinės Ispanijos gyventojų. Jis net sugebėjo iškelti įtikinamą hipotezę apie plačiai Europoje gyvenusius senuosius keltus, kurių kalba buvo ir etruskų, ir baskų kalbų prokalbė. Tačiau per du tūkstančius metų baskų kalba smarkiai pasikeitė ir gerokai pasidavė ispanų kalbos įtakai. Atkurti ją tokią, kokia buvo senovės Romos epochoje ir susieti su etruskų kalba — tai buvo tikrai nelengva proto pergalė, ir pasaulio filologus gerokai nustebino šis triumfas.

Patys vertimai buvo stebėtinai neįdomūs ir visai beverčiai — daugiausia ritualiniai antkapių įrašai. Tačiau rašmenų iššifravimas pribloškė visus, ir, kaip vėliau pasirodė, labai pravertė Lamontui.

Bet ne iš karto. Atvirai kalbant, tik penkeriems metams praėjus po šio atradimo Lamontas pirmąsyk išgirdo apie etruskus. Bronovskis buvo pakviestas į universitetą skaityti pranešimo kasmetiniam paskaitų ciklui, ir Lamontas, kuris paprastai išsisukdavo nuo pareigos dalyvauti šioje priemonėje, į Bronovskio paskaitą nuėjo.

Ne todėl, kad būtų supratęs jos svarbą ar bent kiek domėjęsis šia tema. Tiesiog tuo laiku jis sukosi apie romanų kalbų katedros aspirantę, ir jei ne paskaita, tai būtų gavęs eiti į mu-

zikos festivalį, o to ypač nenorėjo. Šis romanas buvo nerimtas ir trumpalaikis, tačiau pranešimą Lamontas išgirdo būtent per jį.

Netikėtai paskaita jam patiko. Tolima etruskų civilizacija pati savaime nelabai jį sudomino, užtat neįskaitomos jų kalbos šifravimo problema pasirodė tiesiog viliojanti.

Vaikystėje jis mėgdavo spręsti rebusus, bet paskui šį ir kitus vaikiškus užsiėmimus išstūmė daug sudėtingesni, gamtos sudaryti rebusai, kurie galiausiai užsibaigė parateorija.

Taigi Bronovskio paskaita sugrąžino jį į vaikystę, kai pažiūrėti atsitiktinis simbolių rinkinys pamažu įgaudavo prasmę, ir kuo būdavo sunkiau, tuo maloniau. Bronovskis buvo aukščiausios klasės rebusų sprendėjas, ir Lamontas džiūgavo, klausydamasis, kaip logika tvarko nežinomybę.

Tačiau visa tai būtų nieko nereiškę — nei atsitiktinis Bronovskio pasirodymas universitete, nei Lamonto meilė rebusams vaikystėje, nei flirtas su dailia mergina — jeigu kitą dieną jis nebūtų nuėjęs pas Helemą ir nebesugrąžinamai, kaip vėliau įsitikino, susigadinęs popierių.

Praėjus valandai po šio interviu, Lamontas nusprendė pasimatyti su Bronovskiu. Jis ketino pasišnekėti su juo apie tai, kas jam atrodė akivaizdu, bet taip įžeidė Helemą. Lamontas užsitraukė viršininko pyktį ir dabar jautė turįs atsimokėti, ir atsimokėti tuo pačiu. Paražmonės, be abejonės, labiau išsivystę už žemės gyventojus. Lamontas ir anksčiau buvo tuo tikras, tik per daug dėl to nekvaršino sau galvos. Dabar šis klausimas jam pasidarė gyvybiškas. Reikia gauti įrodymų ir sugrūsti juos Helemui į gerklę, be to, taikyti skersai, kad sunkiau būtų praryti.

Lamontas, užmiršęs, kad dar taip neseniai jautė jam baimingą pagarbą, iš anksto mėgavosi tokia perspektyva.

Bronovskis dar nebuvo išvykęs, ir Lamontas, susiradęs jį, per jėgą privertė skirti jam laiko.

Prispirtas prie sienos, Bronovskis sutiko jį pabrėžtinai maloniai.

Lamontas, nekantriai išklausęs jo mandagybių, greitomis prisistatė ir pradėjo:

— Daktare Bronovski, labai džiaugiuosi, kad spėjau pagauti jus prieš išvykstant. Tikiuosi, man pavyks įkalbėti jus pasilikti čia ilgėliau.

— Gal tai ir nebus taip sunku. Aš gavau kvietimą skaityti paskaitų kursą jūsų universitete.

— Ir jūs sutiksite?

— Dar neapsisprendžiau. Bet gal ir sutiksiu.

— Būtinai turite sutikti. Jūs sutiksite, kai tik išklausysite mane. Daktare Bronovski, ką jūs dabar ketinate veikti, iššifravęs etruskų rašmenis?

— Aš buvau užsiėmęs ne vien tik tuo, jaunuoli. (Jis buvo penkeriais metais vyresnis už Lamontą). Aš archeologas, o etruskų kultūrą sudaro ne vien rašmenys, kaip kad ikiklasikinio periodo Italijos kultūrą sudaro ne vien etruskai.

— Bet tikriausiai nagrinėsite jau ne tokias jaudinančias ir viliojančias problemas, kaip etruskų rašmenys?

— Žinoma, ne.

— Vadinasi, jūs apsidžiaugtumėte radęs dar labiau jaudinančią ir trilijoną kartų svarbesnę problemą negu tie rašmenys.

— Ką jūs turite galvoje, daktare Lamontai?

— Mes turime rašmenis, kurie neatstovauja jokiai mirusiai kultūrai ir apskritai niekam nei Žemėje, nei visatoje. Mes turime vadinamuosius parasimbolius.

— Aš girdėjau apie juos. Ir net esu matęs.

— Bet tokiu atveju nejaugi jums neparūpo išspręsti šią problemą, daktare Bronovski? Neparūpo sužinoti, ką jie reiškia?

— Nė kiek, daktare Lamontai, nes čia nėra jokios problemos.

Lamontas išvertė į jį akis.

— Jūs norite pasakyti galįs juos perskaityti?

Bronovskis papurtė galvą.

— Ne taip supratote. Aš noriu pasakyti, kad nei aš, nei kas kitas negali jų perskaityti. Nėra kuo remtis. Tiriant Žemės kalbas, net ir kadai išmirusias, visados gali surasti gyvą ar išnykusią, jau iššifruotą kalbą, turinčią su ja nors ir nežymių bendrumų. Jeigu ir to nėra, tai lieka faktas, kad bet kurią Žemės kalbą sukūrė žmonės su savo žmogiška mąstysena. Tai jau vis šioks toks pagrindas. Su parasimboliais nieko panašaus neišgalvosi, taigi jie sudaro problemą, neturinčią sprendimo. O problema be sprendimo — ne problema.

Lamontas, šiaip taip sulaukęs, kol pašnekovas baigs, pratrūko:

— Jūs klystate, daktare Bronovski. Nepamanykite, jog aš mokau jus jūsų profesijos, bet jūs nežinote kai kurių faktų, ku-

riuos nustatė mano srities specialistai. Mes turime reikalų su paražmonėmis, apie kuriuos nežinome beveik nieko. Mes nežinome, kaip jie atrodo, kaip mąsto, kokiame pasaulyje gyvena — nieko apie pačius svarbiausius, esminius dalykus. Šia prasme jūsų teisybė.

— Bet jūs sakote, kad tik beveik nieko apie juos nežinote, ar ne?

Bronovskis neatrodė susidomėjęs. Jis išsitraukė iš kišenės džiovintų figų pakelį, atplėšė jį ir ėmė valgyti. Pasiūlė Lamontui, bet tas papurtė galvą.

— Būtent! — atsakė jis.— Mums žinomas ypatingos svarbos faktas. Jie daug protingesni už mus. Pirmiausia, jie sugeba įvykdyti mainus per Tarpvisatinį plyšį, o mums lieka tik pasyvus vaidmuo. Beje, ar jums teko girdėti apie Tarpvisatinį Elektroninį Siurblį? — susizgribo jis.

— Tiek,— atsakė Bronovskis,— kad galėčiau sekti jūsų mintį, jeigu pasistengtumėte kalbėti ne taip techniškai.

— Antra,— skubėjo Lamontas,— jie atsiuntė mums instrukciją, kaip įsirengti Siurblį mūsų pusėje. Mes jų nesupratome, bet vis dėlto tos diagramos padėjo susiorientuoti. Trečia, jie kažkaip jaučia mus. Bent jau, pavyzdžiui, gali sužinoti, kada mes paliekame jiems volframo. Žino, kur jis, ir gali imtis priemonių. O mes negalime nieko panašaus. Yra ir daugiau faktų, bet šis aiškiausiai rodo, kad paražmonės už mus protingesni.

— Spėju, kad šiuo klausimu jūs pritarimo nesusilaukėte. Jūsų kolegos, žinoma, su tuo nesutinka,— pasakė Bronovskis.

— Nesutinka. O kodėl jūs taip nusprendėte?

— Todėl, kad jūs, man regis, neabejotinai klystate.

— Faktai, kuriais aš remiuosi, teisingi, tai kaip tuomet galiu klysti?

— Jūs paprasčiausiai įrodinėjate, kad paražmonės techniškai už mus labiau išsivystę. O ką tai turi bendra su protu? Pagalvokite,— Bronovskis nusivilko švarką ir atsipalaidavęs patogiai nugramzdino savo putnų kūną į fotelį, tarytum šitaip būtų buvę lengviau mąstyti,— prieš du su puse šimtmečio Amerikos laivyno flotilė, vadovaujama Metjaus Perio, įplaukė į Tokijo uostą. Japonai, iki tol buvę labai izoliuoti, susidūrė su daug sudėtingesne technika nei jų pačių ir nusprendė, jog būtų neprotinga priešintis. Karinga milijoninė tauta pasijuto bejėgė prieš keletą iš svetur atplaukusių laivų. Ar tai įrodymas,

kad amerikiečiai buvo protingesni už japonus, ar kad Vakarų kultūra viso labo buvo pasukusi kitokiu keliu? Be abejo, teisinga antroji prielaida, nes per penkiasdešimt metų japonai sėkmingai nukopijavo Vakarų techniką ir per sekantį penkiasdešimtmetį tapo pirmaujančia industrine šalimi, nors patyrė triuškinantį pralaimėjimą viename to laikmečio karų.

Lamontas rimtai išklausė ir tarė:

— Ir aš apie tai galvojau, daktare Bronovski, nors ir nežinojau apie japonus — gaila, neturėjau laiko istorijai. Tačiau ši analogija neteisinga. Šiuo atveju tai daugiau nei techninis pranašumas, tai skirtingas protinio išsivystymo laipsnis.

— Bet iš ko jūs apie tai sprendžiate, atmetus spėliones?

— Ogi iš to, kad jie atsiuntė mums instrukcijas. Jie labai norėjo, kad mes pastatytume savąją Siurblio dalį ir ieškojo būdų, kaip tą padaryti. Patys jie negalėjo atkeliauti čionai, ir net jų plonos geležies plokštės (o geležis ir ten, ir čia pats stabiliausias elementas) su iškaltomis instrukcijomis netrukus taip suradioaktyvėjo, kad pasidarė pavojinga laikyti tokius gabalus vientisus — nors pirmiausia mes, žinoma, pasidarėme tikslias kopijas.

Bronovskis smalsiai pažvelgė į Lamontą ir pasakė:

— Vadinasi, jie siunčia mums instrukcijas. Kokią išvadą jūs mėginate iš to padaryti?

— Jie tikėjosi, kad mes suprasime. Nejaugi jie būtų buvę tokie kvailiai ir siuntę mums informaciją, kartais tokią gausią, jei būtų manę, kad mes jos nesuprasime?.. Jeigu ne jų brėžiniai, mes nieko nebūtume padarę. Taigi, jeigu jie iš tiesų tikėjosi mus suprasiant, tai tik todėl, kad, jų manymu, būtybės, maždaug tiek pat techniškai išsivysčiusios kaip ir jie (o šitai jie kažkaip vis dėlto nustatė — dar vienas mano teorijos patvirtinimas), turėtų būti pasiekusios maždaug tokį patį protinio išsivystymo laipsnį, tad nesunkiai galėsiančios išskaityti jų simbolius.

— Jie galėjo taip manyti ir iš naivumo,— ramiai atrėmė Bronovskis.

— Atseit, jų supratimu, egzistuoja vienui viena kalba, šnekamoji ir rašytinė, ir kitoje visatoje visi kalba ir rašo kaip jie?

— Sakykim, aš palaikau jūsų nuomonę, bet ir tuomet kuo gi aš galiu jums padėti? Aš mačiau parasimbolius. Manau, kad

Žemėje nėra nė vieno archeologo ar filologo, kuris nebūtų jų matęs. Bet nesuprantu, kuo galėčiau būti naudingas. Esu tikras, kad ir visi kiti pasakytų tą patį. Per dvidešimt metų nepasistūmėta nė per žingsnį.

— Tiesą sakant,— karštai paprieštaravo Lamontas,— per tuos dvidešimt metų niekas nė nesistengė nieko pastūmėti. Siurblio vadovybė nesuinteresuota simbolių šifravimu.

— Kodėl?

— Iš baimės, kad komunikuojantis su paražmonėmis gali paaiškėti, jog jie neabejotinai labiau išsivystę. Ir kad žmonės, kurdami Siurblį, suvaidino viso labo parankinių vaidmenį, o tatai be galo įžeistų jų savimeilę. O, svarbiausia, dar dėl to,— pridūrė Lamontas, mėgindamas nuslėpti apmaudą,— kad Helemas jau nebetektų garbės vadintis Elektroninio Siurblio Tėvu.

— Sakykime, kad jie būtų norėję išsiaiškinti simbolius. Tai kas iš to? Juk norėti dar nereiškia galėti.

— Jie būtų galėję užsitikrinti paražmonių paramą. Būtų galėję siųsti informaciją į paravisatą. Niekas nieko panašaus nedarė, bet galėjo. Po volframo kruopele, pavyzdžiui, galima būtų padėti laišką metalinėje folijoje.

— Kaip? Nejaugi jie vis dar ieško naujų volframo pavyzdžių, jau turėdami Siurblį?

— Ne, bet jie pastebės volframą ir supras, kad mes stengiamės juos privilioti. Galima net ant pačios volframo folijos parašyti laišką. Jeigu jie ją pasiims ir bent kiek suvoks laiško prasmę, tai būtinai atsiųs atgal atsakymą, pasinaudodami naujomis žiniomis. Gal sudarys atitinkančių žodžių — savo ir mūsų kalboje — lentelę arba rašys, greta savų žodžių vartodami mūsiškius. Taip ir keisimės: pirma jie, paskui mes, vėl jie ir taip toliau.

— Jų pusei atliekant didžiumą darbo.

— Taip.

Bronovskis papurtė galvą.

— Kas gi čia įdomaus? Bent jau manęs visa tai nežavi.

Lamontas metė į jį nuožmų žvilgsnį.

— Kodėl ne? Ar jums bus per maža garbės? Per maža šlovės? Bene jūs jau toks šlovės mėgėjas? Kokią šlovę pelnėte iš tų etruskų rašmenų, velniai rautų! Na, nušluostėte nosį penkiems specialistams. Tegul šešiems. Tik jiems visame pasaulyje jūs esate autoritetas ir nugalėtojas, tik jie jūsų nekenčia. O kas

dar? Skaitote apie tai paskaitas pustuštėms auditorijoms, o klausytojai jau kitą dieną nebeprisimena jūsų pavardės. Ar šito jūs siekiate?

— Nedramatizuokite.

— Gerai. Nedramatizuosiu. Susirasiu ką kitą. Laiko sugaišiu, bet, kaip jūs sakėte, šiaip ar taip, paražmonės padarys didžiumą darbo. Pagaliau pats susitvarkysiu.

— Jums šis projektas oficialiai pavestas?

— Ne. Bet tai nieko nereiškia. Ar jūs dar ir dėl to nenorite prisidėti? Akademinė etika? Nėra įstatymo, draudžiančio daryti vertimą, o volframą bet kada galiu pasidėti ant stalo. Aš neskelbsiu duomenų, kuriuos gausiu mainais į volframą ir šia prasme šiek tiek prasižengsiu priimtoms mokslinio tyrimo normoms. Bet kai vertimas bus padarytas, kas dėl to priekaištaus? Ar jūs bendradarbiautumėt su manim, jeigu aš užtikrinčiau jums apsaugą nuo visokių nemalonumų ir laikyčiau jūsų dalyvavimą paslaptyje? Jūs neteksite šlovės, bet gal ramybė jums brangesnė? Na, ką gi,— patraukė Lamontas pečiais,— jeigu aš viską padarysiu vienas, tai bent jau nereikės rūpintis niekieno ramybe.

Jis pakilo. Abu vyrai buvo įpykę, bet laikėsi šaltai ir korektiškai, kaip žmonės priešiškai nusiteikę vienas kito atžvilgiu, bet mandagūs.

— Tikiuosi,— pasakė Lamontas,— kad jūs bent jau laikysite šį pokalbį paslaptyje.

Bronovskis taip pat atsistojo.

— Dėl to galite būti tikras,— šaltai atsakė jis, ir pašnekovai skubiai paspaudė vienas kitam ranką.

Lamontas nebesitikėjo kada nors išgirsiąs apie Bronovskį ir pradėjo varyti savęs įtikinėjimo kampaniją, kad būsią kur kas geriau pačiam mėginti versti.

Tačiau po dviejų dienų Bronovskis įžengė į Lamonto laboratoriją ir be jokių įžangų pareiškė:

— Dabar aš išvažiuoju, bet rugsėjį grįšiu. Ketinu čia pasilikti dirbti ir, jeigu jums dar aktualu, galėsiu pasidomėti minėtąja vertimo problema.

Iš nuostabos Lamontas nespėjo nė padėkoti, o Bronovskis jau piktai trinktelėjo durimis, dar labiau nepatenkintas, negu kad atsisakydamas.

Ilgainiui jie susidraugavo, ir Lamontas sužinojo, kas atviliojo Bronovskį. Kitą dieną po jų pokalbio Bronovskis pusryčiavo fakulteto klube su visa universiteto administracine valdžia ir, žinoma, rektoriumi. Bronovskis pasiskelbė sutinkąs dirbti universitete, o oficialų pareiškimą prižadėjo atsiųsti vėliau. Visi dėl to labai apsidžiaugė.

Rektorius rėžė tokią kalbą:

— Mes labai didžiuosimės, turėdami savo universitete pagarsėjusį ataskaniečių rašmenų šifruotoją. Mums tai didelė garbė.

Niekas, žinoma, to nusipaistymo nepataisė, Bronovskis taipogi nesiliovė šypsojęs, nors dabar kiek skausmingai. Vėliau senovės istorijos katedros vedėjas paaiškino, kad rektorius esąs daug didesnis savo gimtojo krašto, Minesotos, negu antikos žinovas, o kadangi didžioji Misisipė išteka iš Ataskos ežero, toks apsirikimas visai suprantamas.

Tačiau, dar neužmiršęs Lamonto šaipymosi iš jo šlovės, Bronovskis pasijuto užgautas.

Daug vėliau, išgirdęs apie šį atsitikimą, Lamontas nusikvatojo.

— Gali toliau nebepasakoti. Aš irgi išvaikščiojau tais takais. Tu pasakei sau: „Dievaži, aš padarysiu ką nors tokio, ką net ir tas bukagalvis turės įsidėmėti."

— Panašiai ir buvo,— atsakė Bronovskis.

5

Tačiau per metus jie nedaug telaimėjo. Jų laiškai pagaliau pasiekė adresatą ir buvo gauti atsakymai. Tuo viskas užsibaigė.

— Pamėgink spėti,— karščiavosi Lamontas.— Remkis tuo, kas neįmanoma. Ir taikyk jiems.

— Aš tą ir darau, Pitai. Ko tu taip spirgi? Etruskų rašmenis įskaičiau per dvylika metų. Gal manai, kad šis darbas užims mažiau laiko?

— Dėl dievo, Maikai! Mes negalime dirbti dvylika metų.

— O kodėl gi ne? Aš matau, kad su tavim kažkas darosi. Jau koks mėnuo esi nebepakenčiamas. Aš maniau, kad mes iš pat pradžių žinojome, kad darbas nebus greitas ir kad reikia

turėti kantrybės. Maniau, kad tu supratai, jog aš turiu taipogi atlikti savo tiesiogines pareigas universitete. Jau ne vieną kartą tavęs klausiau ir norėčiau dar sykį paklausti: kodėl dabar taip pradėjai skubėti?

— Todėl, kad nėra kada,— atkirto Lamontas.— Todėl, kad noriu užbaigti.

— Sveikinu,— šaltai pasakė Bronovskis.— Aš taip pat. Klausyk, tikiuosi tau negresia ankstyva mirtis, ar ne? Ar tavo gydytojas nustatė tau neišgydomą vėžį?

— Ne, ne,— sugriežė dantimis Lamontas.

— Tai kas tada?

— Nesvarbu,— atšovė jis ir skubiai išėjo pro duris.

Kai Lamontas pirmąsyk nusprendė pasitelkti Bronovskį pagalbon, jį siutino bukas Helemo nenoras pripažinti paražmonių protinį prioritetą. Vien todėl ir tik todėl jis siekė užmegzti su jais kontaktą. Tuo metu niekas daugiau jam nerūpėjo.

Bet jau kitą mėnesį jis susidūrė su begale nemalonumų. Jo paraiškos dėl naujų įrengimų, techninio personalo, dėl papildomo naudojimosi elektronine skaičiavimo mašina buvo vis atidedamos, pareiškimas komandiruotpinigiams be ceremonijų atmestas, visi jo pasiūlymai per tarpfakultetinius posėdžius — ignoruojami.

Pagaliau kai garbinga vyresniojo bendradarbio vieta, turėjusi atitekti Lamontui, buvo pasiūlyta Henriui Garisonui, turinčiam gerokai mažesnį stažą ir svarbiausia — daug menkesnius gabumus, kantrybės taurė persipildė. Štai tada Lamontas taip įdūko, kad nusprendė jau nebepasitenkinti vien savo teisumo įrodymu. Jis pasiryžo sutriuškinti, iš pagrindų sunaikinti Helemą.

Šį nusiteikimą kasdien, kone kas valandą kurstė nedviprasmiškas kitų Siurblio stoties darbuotojų elgesys. Dygus Lamonto būdas nekėlė simpatijų, tačiau daugelis jį mėgo.

Pats Garisonas jautėsi nesmagiai. Malonus, tyliai kalbantis jaunuolis, kuris tikrai nelinkėjo niekam blogo, stovėjo dabar ant Lamonto laboratorijos slenksčio su ištįsusiu veidu.

— Sveikas, Pitai,— tarė jis.— Ar galite skirti man keletą minučių?

— Galiu ir daugiau,— niauriai atsakė Lamontas, vengdamas jo žvilgsnio.

Garisonas įėjo ir prisėdo ant kėdės.

— Pitai,— tarė jis.— Aš negaliu atsisakyti paskyrimo, bet norėčiau jus užtikrinti, kad aš jo neprašiau. Tai man buvo staigmena.

— O kas jūsų prašo atsisakyti? Man nusispjaut.

— Pitai. Čia Helemas įsikišo. Jeigu aš atsisakyčiau, vieta atitektų kam kitam, bet ne jums. Ką jūs tam seniui padarėt?

— Sakykit, o ką jūs manote apie Helemą? Kaip jums atrodo, kas jis per žmogus? — užsipuolė jį Lamontas.

Garisonas apstulbo. Pačiaupė lūpas, pasitrynė nosį.

— Na. . .— pradėjo jis ir tuo baigė.

— Didis žmogus? Puikus mokslininkas? Įkvepiantis vadovas?

— Na. . .

— Geriau aš pasakysiu. Jis šarlatanas! Apsišaukėlis! Susikūrė reputaciją, patogiai įsitaisė ir dabar dreba, kad kas jo iš tos vietos neišstumtų. Jis žino, kad kiaurai jį permatau ir todėl taip prieš mane nusiteikęs.

Garisonas nesmagiai sukikeno:

— Bet juk jūs nenuėjote pas jį ir nepasakėte. . .

— Ne, nieko aš jam tiesiai nepasakiau,— piktai atšovė Lamontas.— Bet ateis diena — pasakysiu. Nors jis ir šiaip žino. Žino, kad aš esu tas, kurio nepavyko apmauti, nors ir nieko nesakau.

— Bet, Pitai, kam reikia, kad jis tai žinotų? Ir aš nesakau, kad jis pasaulinio masto genijus, bet kokia prasmė skambinti apie tai iš visų varpinių? Paglostykite jį šiek tiek. Juk jūsų karjera jo rankose.

— Nejaugi? O mano rankose — jo reputacija. Aš jį demaskuosiu. Nuplėšiu jam kaukę.

— Kaip?

— Čia jau mano reikalas! — burbtelėjo Lamontas, nors tuo tarpu neturėjo apie tai nė menkiausio supratimo.

— Bet juk tai juokinga. Jūs nieko nepešite. Jis tiesiog sunaikins jus. Net jeigu jis ir iš tiesų ne Einšteinas ar Openheimeris, pasauliui jis atrodo didesnis už juos. Dviem bilijonams žemės gyventojų jis yra Elektroninio Siurblio Tėvas ir, kad ir kaip besistengtumėt, nepadarysit jiems įspūdžio, nes Elektroninis Siurblys yra raktas į žmonijos rojų. Kol taip bus, Helemas neliečiamas, ir tik beprotis gali tikėtis ką nors pakeisti. Kurių velnių, Pitai! Pasakykite jam, kad jis didis, ir prarykite piliulę. Nebūkite antras Denisonas!

— Žinot, ką aš jums pasakysiu, Henri,— staiga įtūžo Lamontas.— Pasilikite savo patarimus sau.

Garisonas staiga atsistojo ir, nieko nesakęs, išėjo. Lamontas įsigijo dar vieną priešą arba, geriausiu atveju, prarado dar vieną draugą. Tačiau galiausiai jis nusprendė, kad apsimokėjo, nes viena šio pokalbio frazė viską iš pagrindų pakeitė.

Iš esmės Garisonas pasakė tik tiek: „...Elektroninis Siurblys yra raktas į žmonijos rojų... Helemas yra neliečiamas".

Staiga atitokęs, Lamontas pirmąkart susimąstė ne apie Helemą, o apie Elektroninį Siurblį.

Ar iš tiesų Elektroninis Siurblys yra raktas į žmonijos rojų? O gal jis tikrai turi kokį „kabliuką"?

Viskas istorijoje turėdavo savo silpnąsias vietas. O Elektroninis Siurblys?

Lamontas pakankamai buvo susipažinęs su parateorijos istorija ir žinojo, kad „kabliuko" klausimas jau buvo iškilęs. Vos paskelbus, kad Elektroninio Siurblio darbas pagrįstas elektronų perpumpavimu iš visatos į paravisatą, ne vienas tuoj pat paklausė: „O kas atsitiks, kai visi elektronai bus perpumpuoti?"

Į tai nesunku buvo atsakyti. Perpumpuojant kad ir didžiausią elektronų kiekį, jų pakaks mažiausiai trilijonus trilijonų padaugintų iš milijono metų — o pati visata ir paravisata kartu paėmus egzistuos žymiai trumpiau.

Kitas argumentas buvo gudresnis. Perpumpuoti visų elektronų neįmanoma. Vykstant pumpavimui, bendras paravisatos neigiamas krūvis didės kaip ir bendras visatos teigiamas krūvis. Kiekvienais metais didėjant skirtumui, elektronus pumpuoti bus vis sunkiau, nes reikės įveikti priešingų krūvių sąveikos jėgą. Tiesa, pumpuojami buvo neutralūs atomai, bet orbitinių elektronų sutrikdymas sukurdavo efektyvų krūvį, kuris stulbinamai didėjo dėl po to sekusių radioaktyvių pakitimų.

Jeigu krūviai būtų pastoviai kaupęsi perpumpavimo vietose, jų poveikis perpumpuojamiems atomams su pasislinkusiais elektronais beveik tuoj pat būtų nutraukęs visą procesą, bet tuomet, žinoma, pasireikšdavo difuzija. Nesikaupiantis krūvis išsisklaidydavo atmosferoje, tad, kalbant apie jo įtaką perpumpavimo procesui, būtina buvo turėti tai omenyje.

Didėjant Žemės teigiamam krūviui, teigiamas Saulės vėjas vis labiau tolo nuo mūsų planetos, o jos magnetosfera plėtėsi. Makfarlendo, kuriam, anot Lamonto, priklausė „Didysis Praregėji-

mas", darbai padėjo įrodyti, kad tam tikrą pusiausvyrą užtikrino Saulės vėjas, nešantis šalin vis daugiau ir daugiau susikaupusių teigiamų dalelyčių, kurios atsiplėšdavo nuo Žemės paviršiaus vis aukščiau į egzosferą. Didėjant siurbimo intensyvumui, sulig kiekviena naujai įrengta Siurbimo Stotimi, bendras teigiamas Žemės krūvis palengva didėjo, ir magnetosfera išsiplėsdavo per keletą mylių. Tačiau pakitimai buvo nežymūs, ir Saulės vėjas galiausiai išsklaidydavo teigiamą krūvį po išorinius Saulės sistemos rajonus.

Ir vis dėlto, netgi esant kuo smarkiausiai krūvio difuzijai, ateitų laikas, kai lokalinis visatos ir paravisatos krūvių skirtumas pasidarytų toks didelis, kad minėtas procesas nutrūktų, ir daug greičiau, negu būtų sunaudoti visi elektronai — maždaug per vieną trilijoninę to laiko dalį.

Bet ir tada pumpuoti būtų galima trilijoną metų. Tik vieną trilijoną, tačiau to pakaktų. Visiškai pakaktų.

Žmogaus, ir net pačios saulės sistemos egzistavimas nesieks trilijono metų. O jeigu žmogus arba koks kitas žmogaus ainis ir perėmėjas išliks iki to laiko, tai, be abejonės, sugalvos ką nors padėčiai ištaisyti. Per trilijoną metų galima labai smarkiai pažengti priekin.

Lamontas negalėjo su tuo nesutikti.

Tuomet jis pagalvojo apie kitką, prisiminė, ką Helemas pats buvo kartą rašęs viename savo straipsnių. Su pasidygėjimu jis susirado tą straipsnį. Norint judėti į priekį, reikėjo sužinoti, ką šiuo klausimu manė Helemas.

Straipsnyje jis rado tokią mintį: „Dėl amžinos traukos jėgos mes įpratome pasakymą „pakalnėn" sieti su tam tikru neišvengiamu pakitimu, kurį galima panaudoti naudingai energijai gauti. Tolimoje praeityje bėgantis pakalnėn vanduo sukdavo siurblių ir turbinų ratus. Bet kas atsitiks, kai nutekės visas vanduo?

Tuomet darbas sustos, kol vanduo nebus sugrąžintas į kalną, o tatai ne taip lengva padaryti. Tiesą sakant, norint pakelti vandenį į viršų, reikia daug daugiau energijos, negu jos buvo gauta, jam tekant žemyn. Taip energija tik prarandama. Laimė, saulė čia mus pavaduoja. Ji taip įkaitina vandenynus, kad vandens garai pakyla aukštai į atmosferą, susikaupia debesyse ir kartas nuo karto iškrinta žemėn lietaus ar sniego pavidalu. Čia jie susigeria į visus žemės sluoksnius, maitindami

upelius bei šaltinius, ir todėl vanduo nesiliauja tekėjęs pakalnėn.

Tačiau tai ne toks jau amžinas dalykas. Saulė tik todėl gali pakelti vandens garus, kad ir ji pati, branduolinės energijos prasme, bėga pakalnėn. Ji bėga pakalnėn kur kas didesniu greičiu už pačią srauniausią Žemės upę, ir kai ji visa nutekės žemyn, mes jau nebežinosime, kaip ją užkelti į kalną.

Visi energijos šaltiniai mūsų visatoje teka pakalnėn. Nuo mūsų tatai nepriklauso. Viskas teka pakalnėn viena kryptimi, ir mes galime laikinai priversti srautą tekėti atgal į viršų, tik pasinaudoję kokia šalia esančia stipresne žemyn tekančia srove. Jeigu norime amžino naudingos energijos šaltinio, tai reikia turėti kelią, kuris abiem kryptimis eina pakalnėn. Toks jau mūsų visatos paradoksas: žemyn vedantis nuolydis yra tuo pačiu aukštyn kylanti įkalnė.

Bet ar verta mums apsiriboti savo pačių visata? Pamąstykime apie paravisatą. Ji taip pat turi kelių, kurie eina žemyn ir tuo pačiu kyla į kalną. Tačiau tie keliai neatitinka mūsiškių. Iš paravisatos galima atkeliauti į visatą pakalnėn einančiu keliu, bet kai mes juo norėsime grįžti, jis vėl eis žemyn — taip yra todėl, kad šiose visatose vyrauja skirtingi dėsniai.

Elektroninis Siurblys naudojasi keliu, kuris veda pakalnėn abiem kryptimis. Elektroninis Siurblys. . ."

Lamontas dar kartą perskaitė straipsnio pavadinimą: „Kelias, abiem kryptimis vedantis pakalnėn".

Jis susimąstė. Ši koncepcija, kaip ir jos termodinaminės pasekmės, savaime suprantama, buvo jam žinoma. Bet kodėl nepaanalizavus jos prielaidų? Juk tai kiekvienos teorijos silpnoji vieta. Kas, jeigu aksiomatiškai priimtos prielaidos pasirodytų klaidingos? Kokios būtų pasekmės, jeigu pamėgintume remtis kitomis prielaidomis? Priešingos?

Jis pradėjo aklai, bet jau pirmąjį mėnesį jį apėmė visiems mokslininkams pažįstamas jausmas, kad atsitiktiniai gabalėliai gula vienas prie kito, virsdami mozaika, ir anomalijos daugiau nebeatrodo anomalijos. . . Tai buvo Tiesos nuojauta.

Kaip tik nuo tada jis ir ėmė spausti Bronovskį.

Pagaliau vieną dieną Lamontas pareiškė:

— Aš vėl einu pas Helemą.

Bronovskis pakėlė antakius.

— Ko?

— Kad jis mane išvytų!

— Labai į tave panašu, Pitai. Jautiesi nelaimingas, jeigu tik tau nors kiek pradeda sektis.

— Nieko tu nesupranti. Labai svarbu, kad jis atsisakytų išklausyti mane. Nenoriu, kad paskui būtų sakoma, jog aš jį apėjau ir jis nieko nežinojo apie tai.

— Apie ką? Apie parasimbolių iššifravimą? Kol kas dar nė vienas neiššifruotas. Neperšokęs per balą, nesakyk op, Pitai.

— Ne, ne, ne apie tai,— nukirto tas ir daugiau nieko nebeaiškino.

Helemas nepalengvino Lamontui šios užduoties — praėjo kelios savaitės, kol jis surado laiko savo pavaldiniui. Tačiau ir Lamontas neketino nusileisti Helemui. Jis įžengė vidun, atstatęs visus savo nematomus šerius. Helemas pasitiko jį lediniu veidu, niūriai žvelgdamas.

— Apie kokią čia krizę jūs visiems kalbate? — tiesiai paklausė Helemas.

— Kai kas paaiškėjo,— atsakė Lamontas bejausmiu balsu.— Iš vieno jūsų straipsnio.

— O? — nustebo tas ir tuoj pat pasidomėjo:

— Iš kurio būtent?

— „Kelias, abiem kryptimis vedantis pakalnėn". Jūs skyrėte jį paaugliams, sere.

— Na ir ką?

— Mano manymu, Elektroninis Siurblys neveda abiem kryptimis pakalnėn, jei leisite man pasinaudoti jūsų metafora, kuri, tarp kitko, nėra pats tiksliausias įvaizdis antrajam dinamikos dėsniui nusakyti.

Helemas susiraukė.

— Ką jūs norite tuo pasakyti?

— Geriausiai aš galėčiau tai paaiškinti, sere, išvedęs abiejų visatų laukų lygtis ir parodęs sąveiką, kuri iki šiol nebuvo imama domėn — ir, man regis, visai be reikalo.

Taip taręs, Lamontas nužingsniavo tiesiai prie tikso tablo ir skubiai surinko lygtis, visą laiką greitai kalbėdamas.

Lamontas žinojo, kad Helemas įsižeis ir susierzins, nepajėgdamas sekti matematinių įrodinėjimų. Taip jis ir pasieks savo tikslą.

— Klausykite, jaunuoli,— suniurzgė Helemas,— aš dabar neturiu laiko diskutuoti atskirų parateorijos klausimų. Atsiųskite

man išsamų pranešimą, o dabar, jeigu norite dar ką nors pasakyti, tai prašome kuo trumpiau.

Lamontas pasitraukė nuo tablo paniekinamai raukydamasis.

— Gerai,— pasakė.— Antrasis termodinamikos dėsnis paaiškina procesą, kuris neišvengiamai išskiria kraštutines būsenas. Vanduo neteka žemyn, iš tikrųjų — susilygina gravitacinio potencialo ekstremalinės reikšmės. Veikiamas slėgimo, vanduo taip pat lengvai ims tekėti įkalnėn. Galima gauti darbą, išnaudojant temperatūrų skirtumą, bet galų gale tam tikrame tarpiniame taške temperatūros susilygins: įkaitęs kūnas atauš, o šaltas sušils. Tiek atšalimas, tiek įkaitimas yra vienodi antrojo termodinamikos dėsnio aspektai ir tam tikromis aplinkybėmis vienodai spontaniški.

— Nemokykite manęs termodinamikos pagrindų, jaunuoli. Ką jūs norite įrodyti? Aš turiu labai mažai laiko.

Lamontas vis ta pačia veido išraiška ir nė kiek neskubėdamas, tęsė:

— Elektroninio Siurblio darbas pagrįstas kraštutinių būsenų suvienodinimu. Šiuo atveju šios kraštutinės būsenos yra dviejų visatų fizikos dėsniai. Sąlygos, užtikrinančios šių dėsnių egzistavimą, kad ir kokios jos būtų, pereina iš vienos visatos į kitą, ir galutinis šio proceso rezultatas yra dvi visatos su vienodais fizikos dėsniais — tarpiniais, lyginant su dabartiniais. Kadangi tai neišvengiamai sukels tam tikrus, kol kas dar neaišku kokius, bet labai reikšmingus pakitimus mūsų visatoje, būtina labai rimtai pasvarstyti, ar neverta sustabdyti Siurblio ir visam laikui užbaigti pumpavimo.

Būtent dabar Lamontas tikėjosi Helemą neišlaikysiant ir nutrauksiant visus tolesnius jo aiškinimus. Ir Helemas jo neapvylė. Jis taip pašoko, kad net kėdė apvirto. Paspyręs ją koja, Helemas žengė prie Lamonto.

Tas skubiai atsistūmė su kėde ir taip pat atsistojo.

— Idiote! — suriko Helemas, kone dusdamas iš pykčio.— Nejaugi jūs manot, kad niekas Stotyje nenutuokia apie fizikos dėsnių suvienodinimą? Ir jūs gaišinate man laiką vien tam, kad pasakytumėt tai, ką jau žinojau, kai jūs dar tik mokėtės skaityti! Lauk iš čia ir galite tuoj pat rašyti pareiškimą — aš neprieštarausiu.

Lamontas išėjo pasiekęs tai, ko norėjo, ir vis dėlto širdy užsigavęs dėl tokio elgesio.

— Šiaip ar taip,— pasakė Lamontas,— dabar mano rankos laisvos. Aš mėginau jam pasakyti. Jis nenorėjo klausytis. Dabar galiu žengti sekantį žingsnį.

— O kokį? — paklausė Bronovskis.

— Žadu pasimatyti su senatoriumi Bertu.

— Su Techninio progreso ir aplinkos komiteto pirmininku?

— Būtent. Tai tu apie jį esi girdėjęs?

— Kas apie jį nėra girdėjęs! Bet kokiu tikslu, Pitai? Kuo tu gali jį sudominti? Juk ne vertimu. Paskutinįkart klausiu: kas tau šovė į galvą?

— Negaliu paaiškinti. Tu neišmanai parateorijos.

— O senatorius Bertas išmano?

— Manau, daugiau už tave.

Bronovskis pagrasė pirštu.

— Pitai, nevedžiok manęs už nosies. Gal ir aš žinau tokių dalykų, kokių tu nežinai. Mudu negalime dirbti kartu, eidami vienas prieš kitą. Arba aš priklausau šiai mažai dviejų narių korporacijai, arba ne. Pasakyk man, ką esi sumanęs, ir aš tau taip pat šį tą pasakysiu. Antraip, baigiam viską.

Lamontas patraukė pečiais.

— Gerai. Jeigu nori, prašom. Dabar, kai aš užbaigiau reikalus su Helemu, taip gal net bus geriau. Elektroninis Siurblys yra fizikos dėsnių perdavėjas. Paravisatoje stipri branduolinė sąveika yra šimtąkart stipresnė, negu pas mus, vadinasi, čia būdingesnis branduolių skilimas, o ten — sintezė. Jeigu Elektroninis Siurblys dirbs ir toliau, susidarys pusiausvyra, o stipri branduolinė sąveika bus tokia pati abiejose visatose — pas mus maždaug dešimt kartų stipresnė negu dabar, o pas juos — tiek pat kartų silpnesnė.

— Nejaugi niekas to nežino?

— Aišku, kad visi žino. Tai jau kone iš pat pradžių buvo aišku. Net Helemas suprato. Štai kodėl tas šunsnukis taip įsikarščiavo. Aš pradėjau jam visus tuos dalykus smulkiai aiškinti, lyg jis nebūtų anksčiau apie tai girdėjęs, ir žmogelis neatlaikė.

— Tai kur čia šuo pakastas? Ar pavojinga, kad sąveika išsilygins?

— Žinoma. O tu kaip manai?

— Aš nieko nemanau. O kada ji išsilygins?

— Esant dabartiniam pumpavimo tempui, maždaug per 10^{30} metų.

— O kiek tai užtruks?

— Tiek, kad trilijonas trilijonų tokių visatų kaip mūsiškė gimtų, nugyventų amžių ir užleistų vietą kitoms.

— Po velnių, Pitai! Tai kokią visa tai turi reikšmę?

— Tokią, kad šis skaičius,— iš lėto ir raiškiai tardamas žodžius atsakė Lamontas,— tarp kitko, oficialus, buvo gautas, remiantis, mano manymu, neteisingomis prielaidomis. O jeigu remtumėmės teisingomis prielaidomis, tai jau dabar mes esame pakliuvę į bėdą.

— Kokią bėdą?

— Jeigu, sakykim, Žemė per penkias minutes virstų dujų debesėliu, argi tai ne bėda?

— Dėl pumpavimo?

— Dėl pumpavimo.

— O kaip paražmonės? Jiems taip pat gresia pavojus?

— Be abejo. Kitoks pavojus, bet vis dėlto gresia.

Bronovskis atsistojo ir ėmė žingsniuoti, rankomis šiaušdamas tankią rusvaplaukę ševeliūrą.

— Jeigu paražmonės protingesni už mus, argi jie būtų kūrę Siurblį? Juk pirmi būtų suvokę, kad jis pavojingas,— pasakė jis.

— Man buvo atėjusi tokia mintis,— atsakė Lamontas.— Matyt, Siurblio idėja jiems šovė į galvą visai neseniai, ir, susižavėję kaip ir mes nauda, kurią jis atneš, nepagalvojo apie pasekmes.

— Bet dabar tu sakai, kad jau žinai, kokios bus pasekmės. Argi jie kvailesni už tave?

— Viskas priklauso nuo to, kada jie susirūpins tomis pasekmėmis ir apskritai ar susirūpins. Siurblys toks reikalingas daiktas, kad tiesiog nesinori prie jo kibti. Aš ir pats nebūčiau pradėjęs, jeigu ne... Beje, Maikai, ką tu man žadėjai pasakyti?

Bronovskis sustojo, įdėmiai pažvelgė į Lamontą ir pasakė:

— Mano manymu, mes jau šį tą turime.

Lamontas išvertė akis ir prišokęs čiupo Bronovskį už rankovės:

— Tu turi galvoje parasimbolius? Sakyk, Maikai!

— Kai tu buvai pas Helemą. Kaip tik tuo metu, kai buvai pas jį užėjęs. Aš nežinojau, ką daryti, nes nelabai suvokiau, ką tai reiškia. Bet dabar. . .

— Bet dabar?

— Aš dar ir dabar nesu tikras. Jie atsiuntė foliją su keturiais ženklais. . .

— Tikrai?

— . . .iš lotyniškų raidžių. Galima perskaityti.

— Ką?

— Štai ji.

Bronovskis kaip tikras fokusininkas išsitraukė foliją. Joje, visai nepanašios į ankstesniąsias painias ir įmantrias spirales, buvo išgraviruotos keturios išsiskėtusios, vaikiškos raidės: „B A-S U"!

— Kaip manai, ką tai reiškia? — bejėgiškai paklausė Lamontas.

— Kiek mano galva neša, tai klaidingai parašytas žodis „BAISU".

— Tai dėl to tu mane kvotei? Nusprendei, kad kažkam anapus pasidarė baisu?

— Ir nusprendžiau, kad tai gali būti susiję su tavo paties vis augančiu nerimu pastarąjį mėnesį. Atvirai kalbant, Pitai, nemėgstu, kai nuo manęs kas slepiama.

— Gerai jau gerai. Tik neskubėkime daryti išvadų. Tu esi frazių nuotrupų specialistas. Tavo supratimu, paražmonės pradėjo baimintis dėl Elektroninio Siurblio?

— Nebūtinai,— atsakė Bronovskis.— Nežinau, kaip jie suvokia mūsų visatą. Jeigu jie jaučia volframą, kurį mes jiems siūlome, jeigu suvokia mūsų buvimą, tai gal suvokia ir ką mes jaučiame. Galbūt jie nori nuraminti mus, sakydami, kad bijoti nėra ko.

— Tai kodėl nesako NEBAISU?

— Todėl, kad dar gerai nemoka mūsų kalbos.

— Aha. Tuomet aš Bertui šito neminėsiu.

— Nepatarčiau. Labai jau dviprasmiška. Tiesą sakant, išvis neičiau pas Bertą, kol negausime kokių naujų žinių.

— Ne, negaliu delsti, Maikai. Aš žinau, kad mano tiesa, ir mes turime labai maža laiko.

— Gerai, bet jeigu tu pasimatysi su Bertu, tai sudeginsi visus tiltus. Kolegos niekad tau nedovanos. O kodėl nepasitarus su vietiniais fizikais? Vienas neįveiksi Helemo, o visa grupė. . .

Lamontas įnirtingai papurtė galvą.

— Nieko neišeis. Stotyje išsilaiko vien tik bestuburiai. Nėra nė vieno, kuris išdrįstų prieš jį stoti.. Ar juos sutelkti prieš Helemą, ar virtus makaronus išrikiuoti — vienas ir tas pats.

Geraširdiškas Bronovskio veidas pasidarė neįprastai rūškanas.

— Gal ir tavo teisybė.

— Aš žinau, kad mano teisybė,— atsiliepė toks pat rūškanas Lamontas.

7

Ne taip greit senatorius sutiko priimti Lamontą, ir šis niršo, juoba kad paražmonės nebesiuntė daugiau jokių žinių lotyniškomis raidėmis. Apskritai jokių žinių, nors Bronovskis perdavė jiems ne mažiau kaip dešimt su įvairiausiomis parasimbolių kombinacijomis, taipogi „BASU" ir „BAISU" variantais.

Lamontas nelabai suprato, kam prireikė tiek variantų, bet Bronovskis daug iš jų tikėjosi.

Tačiau jokių naujienų nebuvo, ir Lamontas pagaliau atvyko į priėmimą pas Bertą.

Senatorius buvo siauro veido, skvarbaus žvilgsnio pagyvenęs žmogus. Nuo neatmenamų laikų jis vadovavo Techninio progreso ir aplinkos komitetui. Bertas ėjo savo pareigas labai stropiai, ir daug sykių buvo tai įrodęs.

Senatorius pasičiupinėjo senamadišką savo kaklaryšį, kuris buvo tapęs jo emblema, ir, žvilgtelėjęs į laikrodį ant rankos, tarė:

— Turiu jums, mielasis, tik pusvalandį.

Lamontui tas buvo nė motais. Jis tikėjosi taip sudominsiąs senatorių, kad tas užmirš apie laiką. Šiandien jis nemanė pradėti nuo įžangų: dabar jo ketinimai buvo visai kitokie, negu kad einant pas Helemą.

— Nevarginsiu jūsų matematiniais išvedžiojimais, senatoriau,— pasakė jis.— Manau, kad jūs žinote, jog vykstant pumpavimui, dviejų visatų gamtos dėsniai išsilygina.

— Maišosi,— ramiai pridūrė senatorius,— ir galutinai išsilygins po 10^{30} metų. Teisingai?

Jo antakiai vis kilnojosi aukštyn žemyn, suteikdami raukšlėtam veidui pastovią nuostabos išraišką.

— Visiškai teisingai,— atsakė Lamontas,— bet šis skaičius gautas remiantis prielaida, kad dėsniai, besiskverbiantys iš jų į mūsų visatą ir atvirkščiai, nuo įsiskverbimo vietos plinta į visas puses šviesos greičiu. Ši prielaida, mano manymu, klaidinga.

— Kodėl?

— Išmatuotas yra tik skverbimosi greitis plutonyje-186, atsiųstame į mūsų visatą. Iš pradžių jis labai nedidelis,— matyt, dėl medžiagos tankumo,— o paskui vis didėja. Jeigu plutonį sumaišysime su ne tokia tankia medžiaga, tai skverbimosi greitis didės daug sparčiau. Iš keleto tokio pobūdžio matavimų paaiškėjo, kad šviesos greitį skverbimasis pasieks vakuume. Kitos visatos dėsniai per tam tikrą laiką prasiskverbs pro atmosferą, paskui jau daug greičiau pereis išorinius jos sluoksnius ir tada išsisklaidys į visas puses trijų šimtų tūkstančių kilometrų per sekundę greičiu, per akimirksnį susilpnėdami, iki taps neveiksmingi.

Lamontas nutilo, svarstydamas, kaip geriausia būtų kalbėti toliau, ir senatorius bemat įsiterpė.

— Vis dėlto. . .— pradėjo jis kaip žmogus, nemėgstantis gaišti laiko.

— Ši prielaida patogi, įtikinama ir, rodos, patikima. Bet kas, jeigu kitos visatos dėsnių skverbimąsi stabdo ne medžiaga, o pati mūsų visatos struktūra?

— Ką reiškia „pati struktūra"?

— Sunku paaiškinti. Yra matematinė formulė, kuri, mano supratimu, čia tinka, bet aš negaliu jos nusakyti. Visatos struktūra yra tai, kas diktuoja gamtos dėsnius. Kaip tik dėl mūsų visatos struktūros yra būtina energijos tvermė. Paravisatos audinys,— išaustas, taip sakant, kiek kitaip negu mūsiškis,— leidžia šimtąkart stipresnę branduolinę sąveiką.

— Ir kas iš to?

— Jeigu skverbimasis vyksta per pačią struktūrą, sere, tai medžiaga, ar ji būtų tanki, ar ne, turi tik antraeilę reikšmę. Skverbimasis vakuume vyksta greičiau negu tankioje medžiagoje, bet ne kažkiek. Skverbimosi greitis kosmose, matuojant Žemės masteliais, gali būti didžiulis, bet vis tiek nė iš tolo neprilygs šviesos greičiui.

— Vadinasi. . .

— Kad kitos visatos struktūra neišsisklaido taip greitai, kaip mums atrodė, bet, vaizdžiai kalbant, užgriozdoja Saulės siste-

mą, kur jos koncentracija pasirodo esanti daug didesnė, nei mes tikėjomės.

— Aišku,— linktelėjo galvą senatorius.— Ir kiek gi reikės laiko, kad Saulės sistemos ribose nusistovėtų pusiausvyra? Manyčiau, kad mažiau negu 10^{30} metų.

— Kur kas mažiau, sere. Mano galva, mažiau negu 10^{10} metų. Gal penkiasdešimt milijardų metų plius minus dar pora.

— Palyginti ne taip daug, bet pakankamai, ką? Ir dabar dar nerimauti ankstoka?

— Bijau, kad ne, sere. Nelaimė ištiks daug anksčiau nei nusistovės pusiausvyra. Dėl pumpavimo stipri branduolinė sąveika mūsų visatoje kas akimirką vis stiprėja.

— Netgi galima išmatuoti?

— Ko gero, ne, sere.

— Ir po dvidešimties metų pumpavimo nebus galima?

— Ko gero, ne, sere.

— Tai ko nuogąstauti?

— To, kad nuo stiprios branduolinės sąveikos galingumo priklauso greitis, kuriuo Saulės branduolyje vandenilis virsta heliu. Jeigu sąveika sustiprės, net ir nežymiai, vandenilio virtimas heliu pastebimai padidės. Pusiausvyra tarp traukos ir išspinduliavimo Saulės viduje gana nepastovi, ir jeigu sutrikdytume ją, padidindami išspinduliavimą, kaip kad mes dabar darome...

— Tai?

— Tai įvyktų neregėtas sprogimas. Pagal mūsų visatos dėsnius tokia nedidelė žvaigždė kaip Saulė negali pasidaryti supernova. Bet jeigu tie dėsniai pasikeistų, tai gal ir galėtų. Abejoju, ar mes gautume kokį įspėjimą. Kai tik procesas pribręstų, įvyktų baisus sprogimas, ir po aštuonių minučių mudviejų jau nebebūtų, o Žemė būtų pavirtusi besiplečiančiu dujų debesiu.

— Ir nieko jau negalima padaryti?

— Jeigu pusiausvyra jau galutinai sutrikdyta, tai nieko. O jei dar ne, tai būtina sustabdyti pumpavimą.

Senatorius krenkštelėjo.

— Prieš priimdamas jus, jaunuoli, aš pasidomėjau jūsų persona, nes ji buvo man nepažįstama. Be kitų, teiravausi daktaro Helemo. Tikiuosi, jūs jį pažįstate?

— Taip, sere,— Lamonto lūpų kamputis suvirpėjo, bet balsas liko ramus:

— Aš jį labai gerai pažįstu.

— Jis man atsakė,— tarė senatorius, žiūrėdamas į popieriaus lapą ant stalo,— kad jūs esate pavojingas nepilnaprotis, ir reikalavo, kad atsisakyčiau jus priimti.

Kiek galėdamas abejingiau Lamontas paklausė:

— Tai jo paties žodžiai?

— Jo paties.

— Tai kodėl tuomet jūs sutikote mane priimti?

— Šiaip jau, gavęs tokį Helemo atsiliepimą, nebūčiau jūsų priėmęs. Aš branginu savo laiką ir, dievaži, matau kur kas daugiau pavojingų nepilnapročių, nei galima įsivaizduoti, netgi tarp tų, kurie ateina pas mane su pačiomis geriausiomis rekomendacijomis. Tačiau šiuo atveju aš nepaklausiau Helemo „reikalavimo". Iš senatoriaus nedera ko nors reikalauti, ir Helemas turėtų tai įsikalti į galvą.

— Tai jūs man padėsite, sere?

— Ką padėsiu?

— Nagi sustabdyti pumpavimą.

— Sustabdyti? Ne. Tai neįmanoma.

— Kodėl ne? Juk jūs esate Techninio progreso ir aplinkos komiteto galva ir būtent jūsų pareiga sustabdyti pumpavimą arba bet kokį techninį procesą, kuris gali padaryti aplinkai nepataisomos žalos. Niekas negali padaryti didesnės ir labiau nepataisomos žalos negu pumpavimas.

— Žinoma žinoma. Jeigu jūsų samprotavimai teisingi. Bet juk kol kas atrodo, kad jūs tiesiog remiatės kitomis prielaidomis, negu yra priimta. O kas pasakys, kurios prielaidos teisingos?

— Mano hipotezė nušviečia keletą momentų, kuriuos priimtoji teorija apeina.

— Tokiu atveju jūsų kolegos būtų turėję atsižvelgti į pataisas ir jūs vargu ar būtumėte pas mane atėjęs.

— Mano kolegos nebūtų patikėję, sere. Jiems trukdo jų pačių interesai.

— Taip, kaip ir jūsų paties interesai trukdo jums patikėti, kad galite ir klysti... Jaunuoli, mano parašas nepaprastai svarus, bet ką nors padaryti galiu tik tuomet, kai visuomeninė nuomonė mano pusėje. Jeigu jūs nieko prieš, aš duosiu jums praktinės politikos pamoką.

Jis žvilgtelėjo į laikrodį, atsilošė ir nusišypsojo. Toks pasiūlymas nebuvo jam būdingas, bet rytą „Žemės naujienų" redakci-

niame straipsnyje jis buvo pavadintas „subtiliausiu politiku, Tarptautinio kongreso pažiba", ir tai vis dar tebeglostė jo savimeilę.

— Klysta tie,— pasakė jis,— kurie mano, jog visuomenės nariams rūpi aplinkos apsauga ar jų pačių gyvybių išgelbėjimas, ir kad jie bus dėkingi kažkokiam idealistui, kovojančiam dėl šių tikslų. Vidutiniam žmogui rūpi vien tik jo asmeniška gerovė. Tą puikiai parodė dvidešimtojo amžiaus aplinkos užterštumo krizė. Kai paaiškėjo, kad nuo cigarečių greičiau galima susirgti plaučių vėžiu, protingiausia išeitis, rodos, būtų buvusi mesti rūkyti, bet pageidautina išeitis buvo cigaretė, nesukelianti vėžio. Kai paaiškėjo, kad vidaus degimo varikliai nuodija atmosferą, protingiausia išeitis būtų buvusi atsisakyti tokių variklių, o pageidautina išeitis buvo varikliai, neteršiantys oro. Taigi, jaunuoli, neprašykite manęs sustabdyti pumpavimo. Nuo jo priklauso visos planetos ekonomika ir gerovė.

— Nėra kito kelio, senatoriau,— atsakė Lamontas.— Kalba eina apie pačią dalyko esmę, žaisti mes negalime. Privalome sustabdyti pumpavimą.

— O pasiūlyti jūs galite vien tik grįžimą į tą būseną, kuri buvo prieš pumpavimą?

— Nieko nepadarysi.

— Tuomet jūs turite pateikti tvirtus ir nenuginčijamus savo teiginių įrodymus.

— Geriausias įrodymas,— tvirtai pasakė Lamontas,— Saulės sprogimas. Bet, manau, jūs nenorite, kad aš taip toli siekčiau.

— Turbūt neverta. O kodėl jūsų negalėtų paremti Helemas?

— Nes jis yra mažas žmogelis, laikantis save Elektroninio Siurblio Tėvu. Kaip jis gali pripažinti, kad jo kūdikis sunaikins Žemę?

— Aš suprantu, ką jūs norite pasakyti, bet vis dėlto visam pasauliui jis Elektroninio Siurblio Tėvas ir tik jo žodis šiuo atveju galėtų nulemti.

— Jis niekuomet nenusileis. Jau verčiau sutiks, kad Saulė sprogtų.

— Tuomet priverskite jį,— tarė senatorius.— Jūs turite teoriją, bet teorija pati savaime dar nieko nereiškia. Turėtų būti koks nors būdas ją patikrinti. Radioaktyvaus, sakykim, urano branduolio skilimo greitis priklauso nuo branduolio vidaus są-

veikų. Ar šis greitis kinta pagal jūsų teorijos principus, priešingai priimtiems?

Lamontas vėl papurtė galvą.

— Šiaip radioaktyvumas priklauso nuo silpnos branduolinės sąveikos ir, deja, tokio pobūdžio eksperimentai neleidžia padaryti galutinių išvadų. O kai žinosime tvirtai, bus jau per vėlu.

— Tai kas tuomet?

— Egzistuoja specifinės rūšies pionų sąveika, kurioje ir dabar galima būtų įžvelgti aiškių pakitimų. O dar geresnis kelias — tai kvarkų kombinacijos, pastaruoju metu įgaunančios keistų bruožų, kuriuos aš tikrai galėčiau paaiškinti...

— Tai pirmyn!

— Taip, bet šiuos duomenis galima gauti tiktai su dideliu sinchrofazotronu Mėnulyje, o naudojimasis juo, kaip išsiaiškinau, minutėmis apskaičiuotas daugeliui metų į priekį. Nebent kas padarytų spaudimą.

— Jūs turite galvoje mane?

— Jus, senatoriau.

— Kol Helemas taip apie jus atsiliepia,— ir senatorius Bertas pastukseno gumbuotu pirštu į lapą ant stalo,— ne, mielasis, negaliu šito padaryti.

— Bet juk pasaulio egzistavimas...

— Įrodykit.

— Prilaikykit Helemą — ir aš įrodysiu.

— Įrodykit — ir aš prilaikysiu Helemą.

Lamontas giliai atsiduso.

— Senatoriau! Sakykim, tėra labai menkas šansas, kad teisybė mano pusėje. Bet nejaugi net dėl to menko šanso neverta kovoti? Juk jis reiškia viską: visą žmoniją, visą planetą...

— Jūs norite, kad aš stočiau į taurią kovą? Kodėl gi ne! Labai dramatiška paaukoti savo gyvybę vardan kilnaus tikslo. Kiekvienas padorus politikas kartas nuo karto mazochistiškai pasvajoja apie mirtį ant laužo, aidint angelų chorui. Bet, daktare Lamontai, norint tą padaryti, reikia turėti viltį laimėti kovą. Reikia tikėti, kad vis dėlto gali pasiekti tikslą, nors ir sunkiai. Jeigu aš jus paremsiu, aš nieko nepasieksiu, pasikliaudamas vien jūsų žodžiu prieš visus pumpavimo teikiamus privalumus. Argi aš galiu pareikalauti, kad žmonės atsisakytų nuo patogumų ir pertekliaus, kurį jiems užtikrino pumpavimas, vien todėl, kad vienas žmogus suriko: „baubas!", kai kiti mokslinin-

kai stoja prieš jį, o didžiai gerbiamas Helemas vadina jį nepilnapročiu? Ne, sere, aš nelipsiu ant laužo nežinia dėl ko.

— Tuomet padėkite man susirinkti įrodymų,— pasakė Lamontas.— Juk jums nebūtina tai daryti atvirai, jeigu bijote...

— Aš nebijau,— nukirto Bertas.— Aš blaiviai viską vertinu. Daktare Lamontai, jūsų pusvalandis jau seniai prabėgo.

Lamontas metė į jį nevilties kupiną žvilgsnį, tačiau Berto veidas bylojo jį nebeisiant į jokius kompromisus. Lamontas išėjo.

Senatorius Bertas ne iš karto įleido sekantį lankytoją. Bėgo minutės, o jis vis dėbsojo į uždarytas duris ir taisėsi kaklaryšį. Gal tas žmogus neklysta? Gal jo išvedžiojimuose yra nors maža dalelytė tiesos?

Taip, žinoma, būtų labai malonu pakišti Helemui koją ir panardinti jį veidu į purvą, atsisėdus ant nugaros, kol uždus... Bet to nebus. Helemas neįveikiamas. Maždaug prieš dvidešimt metų vieną kartą teko su juo susidurti. Tada buvo jo teisybė, be jokių abejonių, o Helemas kalbėjo nesąmones — laikas šitai patvirtino. Ir vis dėlto Bertas tada buvo viešai išjuoktas ir vos nepralaimėjo rinkimų.

Bertas palingavo galvą, tartum pritardamas savo mintims. Vardan kilnaus tikslo jis galėtų rizikuoti senatoriaus postu, bet niekuomet daugiau nebesutiktų būti pažemintas. Jis išsikvietė sekantį lankytoją ir ramiu bei maloniu veidu atsistojo jo pasitikti.

8

Jeigu Lamontas būtų tikėjęs, jog turi ką prarasti profesine prasme, tai būtų dar padvejojęs. Džošua Čenas buvo abejotina asmenybė, ir kiekvienas, kuris į jį kreipdavosi, netekdavo gero vardo visos įstaigos akyse. Tai buvo vienišo maištininko tipas, tačiau jo balsas buvo aiškiai girdėti, nes kiekvieno savo sumanymo jis imdavosi su nežmoniška energija ir turėjo tokią tvirtą organizaciją, kaip jokia eilinė politinė sąjunga pasaulyje (ne vienas visuomeninis veikėjas būtų galėjęs jam pavydėti).

Iš dalies tai jo nuopelnas, kad Elektroninis Siurblys taip greitai išstūmė visus planetos energetinius šaltinius. Siurblio privalumai buvo aiškūs ir apčiuopiami — nieko nekainuoja

ir visiškai neteršia oro — ir vis dėlto atominės energijos gerbėjai vien iš įpratimo būtų ilgiau spyręsi prieš tokią naujovę.

Tačiau, kai Čenas imdavo mušti savo būgną, pasaulis suklusdavo.

Dabar jis sėdėjo prieš Lamontą — apskritaveidis su išsišovusiais skruostikauliais, paveldėtais iš senelio kino.

Jis paklausė:

— Norėčiau tiksliai žinoti, ar jūs kalbate tik savo vardu?

— Taip,— įsitempęs atsakė Lamontas,— Helemas manęs neremia. Tiesą sakant, laiko pamišėliu. Ar jūs, prieš žengdamas žingsnį, turite atsiklausti Helemo?

— Man nereikia niekieno pritarimo,— iš aukšto pasakė Čenas, o paskui, vėl sugrįžęs prie svarstomos temos, mąsliai paklausė:

— Tai sakote, kad paražmonės techniniu požiūriu yra už mus pranašesni?

Lamontas jau buvo nusileidęs iki kompromiso ir dabar vengė sakyti „protingesni". „Pranašesni techniniu požiūriu" skambėjo ne taip įžeidžiamai, bet reiškė maždaug tą patį.

— Apie tai byloja jau vien tai,— atsakė Lamontas,— kad jie gali perduoti medžiagą iš vienos visatos į kitą, o mes negalime.

— Tai kodėl jie pradėjo pumpuoti, jeigu tai pavojinga? Kodėl ir toliau pumpuoja?

Lamontas dabar jau ne vien tik žodžius atsargiau parinkdavo. Labai knietėjo atsakyti, kad Čenas jau ne pirmas užduoda jam tokį klausimą, bet toks nekantrus atsakymas būtų galėjęs pašnekovą įžeisti, ir jis susilaikė.

— Iš pradžių jiems, kaip ir mums, Siurblys buvo išsvajotas energijos šaltinis. O dabar turiu pagrindo manyti, kad jie dėl to susirūpinę ne mažiau už mane.

— Vien manymo maža. Juk jūs neturite jokių tikrų įrodymų, kad jie sunerimę.

— Kol kas neturiu.

— Tuomet vien žodžių maža.

— Nejaugi mes negalėtume surizikuoti...

— Maža, profesoriau. Nėra įrodymų. Aš pelniau reputaciją ne šaudydamas kur pakliuvo. Kiekviena mano strėlė pataikydavo į taikinį, nes aš žinojau, ką darau.

— Bet kai aš turėsiu įrodymų...

— Tuomet aš jus palaikysiu. Jeigu įrodymai mane patenkins, tai užtikrinu jus, kad nei Helemas, nei Kongresas nepajėgs sustabdyti potvynio. Taigi — gaukite įrodymų ir tuomet ateikite pas mane.

— Bet tada bus jau per vėlu.

Čenas patraukė pečiais.

— Galbūt. Bet labiau įtikėtina, kad patirsite klydęs ir kad jokių įrodymų išvis negali būti.

— Aš neklystu,— Lamontas giliai įkvėpė oro ir suokalbiškai pasakė: — Misteri Čenai, mūsų visatoje galbūt egzistuoja trilijonai trilijonų gyvenamų planetų ir tarp jų gali būti milijardai su protingomis būtybėmis, turinčiomis išsivysčiusią techniką. Tas pats, matyt, ir paravisatoje. Dviejų visatų istorijoje turėjo būti daugybė pasaulių porų, užmezgusių kontaktą ir pradėjusių pumpavimą. Galbūt yra dešimtys ar net šimtai Siurblių tuose taškuose, kur tos visatos susiliečia.

— Gryniausios spėlionės. Bet jeigu ir taip, tai kas?

— Tas, kad dešimtis ar net šimtus kartų gamtos dėsnių lokalus susimaišymas buvo pasiekęs kritinį tašką ir tam tikros planetos Saulė susprogdavo. Tuomet galbūt pasireikšdavo grandininė reakcija. Supernovos energija kartu su gamtos dėsnių pakitimais sukeldavo kaimyninių žvaigždžių sprogimus, kurie savo ruožtu persiduodavo tolyn. Ilgainiui galbūt susprogs visos galaktikos centras arba jo šaka.

— Bet visa tai, žinoma, vaizduotės padarinys.

— Kodėl gi? Mūsų visatoje egzistuoja šimtai kvazarų — mažyčių dangaus kūnų keleto Saulės sistemų dydžio, bet šviečiančių kaip šimtas paprastų didelių galaktikų.

— Jūs norite pasakyti, kad kvazarai yra pumpavimo išdava?

— Aš taip spėju. Juk nuo to laiko, kai jie prieš pusantro šimto metų buvo atrasti, astronomai vis dar neišaiškina jų energijos šaltinio. Niekas šioje visatoje tam netinka, niekas. Argi iš to neseka...

— O kaip paravisatoje? Ar ten taipogi pilna kvazarų?

— Nemanau. Ten kitokios sąlygos. Iš parateorijos visiškai aišku, kad branduolinė sintezė ten vyksta žymiai lengviau, todėl jų žvaigždžių vidutinis dydis turėtų būti daug mažesnis už mūsų. Norint gauti tokią energiją, kaip mūsų Saulės, ten reiktų daug mažiau lengvai besijungiančių vandenilio branduolių. Mūsų Saulės didumo žvaigždė ten tuoj pat susprogtų. Jeigu mūsų

dėsniai prasiskverbia į paravisatą, vandenilio branduolių susiliejimas šiek tiek sulėtėja ir paražvaigždės pradeda vėsti.

— Ką gi, ne taip jau blogai,— pasakė Čenas.— Jie gali naudotis Siurbliu ir gauti reikalingą energiją. Taigi išeina, kad jie klesti.

— Taip tik atrodo,— atsakė Lamontas, staiga suvokęs, kad iki šiol nebuvo kaip reikiant įvertinęs paravisatos padėties.— Jeigu pas mus įvyks sprogimas, pumpavimas nutrūks. Jie negali palaikyti jo be mūsų. Vadinasi, be Siurblio energijos jiems grėstų žvaigždės atšalimas. Jiems gali būti dar blogiau negu mums: mes išnyksime be skausmo, o juos kamuos užsitęsusi agonija.

— Jūsų labai laki vaizduotė, profesoriau,— pasakė Čenas,— bet man tai dar ne faktas. Nesuprantu, kodėl turėčiau atsisakyti Siurblio vien tik dėl jūsų fantazijų. Ar jūs žinote, ką siurblys reiškia žmonijai? Tai ne vien nieko nekainuojanti, švari ir neišsenkama energija. Pažvelkite giliau. Juk tai reiškia, kad žmonijai daugiau nebereikia užsidirbti pragyvenimui. Tai reiškia, kad pirmą kartą istorijoje žmonija gali vieningai nukreipti savo protus į daug svarbesnę tikrojo jos potencialo ugdymo problemą. Pavyzdžiui, nepaisant visų medicinos laimėjimų, per pastaruosius du su puse šimtmečio vidutinis žmogaus amžius nedaug viršija šimtą metų. Gerontologai nesiliauja tvirtinę, kad teoriškai nėra nieko, kas stovėtų žmogaus kelyje į mirtingumą, bet kol kas šiai problemai nebuvo skirta reikiamo dėmesio.

— Nemirtingumą! — pasipiktino Lamontas.— Juk tai niekų pasaka.

— Gal jūs ir esate niekų pasakų specialistas, profesoriau,— atsakė Čenas,— bet aš ketinu pasistengti, kad tokie tyrimai būtų pradėti. Jeigu pumpavimas nutrūks, jie nebus pradėti. Mes turėsime sugrįžti prie brangios energijos, šykščios energijos, nešvarios energijos. Du milijardai Žemės gyventojų vėl turės dirbti, kad galėtų pragyventi, o niekų pasaka apie nemirtingumą taip ir liks niekų pasaka.

— Šiaip ar taip liks. Niekam nepavyks būti nemirtingu. Niekas net neišgyvens normalaus savo amžiaus.

— Bet juk tai tik jūsų spėlionės.

Lamontas pasvėrė galimybes ir ryžosi mesti kozirį.

— Misteri Čenai, iš pradžių aš sakiau, kad dėl tam tikrų

priežasčių nenorėčiau aiškinti, iš ko sprendžiu apie paražmonių nusiteikimą. Ką gi, klausykitės. Mes gauname jų pranešimus.

— Taip, bet ar galite juos iššifruoti?

— Mes gavome mūsišką žodį.

Čenas suraukė kaktą, paskui staiga susikišo rankas į kišenes, ištiesė priešais savo trumpas kojas ir atsikėlė.

— Ir koks gi tas žodis?

— Baisu! — Lamontas nematė reikalo užsiminti apie klaidą.

— Baisu! — pakartojo Čenas. — Ir ką, jūsų manymu, tai reiškia?

— Nejaugi neaišku, kad jie baiminasi dėl pumpavimo?

— Nieko panašaus. Jeigu jie baimintųsi, tai pumpavimą nutrauktų. Teisingai, ir aš manau, kad jie bijo, bet bijo, kad mes jo nenutrauktume. Jie pajuto jūsų ketinimus, ir jeigu mes liausimės pumpavę, kaip jūs kad norėtumėte, jie taipogi turės liautis. Jūs pats sakėte, kad jie negalėtų tęsti pumpavimo be mūsų, nes tai lazda su dviem galais. Nė kiek nenuostabu, kad jie bijo.

Lamontas sėdėjo ir tylėjo.

— Matau, kad jūs nebuvote apie tai pagalvojęs. Ką gi, tuomet mes mėginsime pakovoti dėl nemirtingumo. Manau, kad tokia kampanija bus daug populiaresnė.

— Taip, populiaresnė. . . — iš lėto pratarė Lamontas. — Aš nežinojau, kas jums svarbiausia. Kiek jums metų, misteri Čenai?

Čenas tankiai sumirksėjo ir nusisuko. Sugniaužęs kumščius, jis greit atsistojo ir išėjo iš kambario.

Vėliau Lamontas pasidomėjo jo biografija. Čenui buvo šešiasdešimt, o jo tėvas mirė šešiasdešimt dviejų. Bet tai nebeturėjo reikšmės.

9

— Neatrodo, kad tau būtų pasisekę, — nusprendė Bronovskis.

Lamontas sėdėjo savo laboratorijoje, įsmeigęs akis į batų nosis ir galvojo tik apie tai, kad jos kaip niekada nubrozdintos. Paskui papurtė galvą:

— Ne.

— Net ir didysis Čenas tave nuvylė.

— Jis nieko nedarys. Jam irgi duok įrodymus. Visi jie nori įrodymų, bet kad ir ką sakytum, viską neigia. Iš tikrųjų tai jiems rūpi tik tas nelemtas jų Siurblys, sava reputacija arba vieta istorijoje. Čenui rūpi nemirtingumas.

— O tau kas rūpi, Pitai? — švelniai paklausė Bronovskis.

— Žmonijos saugumas,— atsakė Lamontas.— Tu netiki? — pridūrė, pastebėjęs pašnekovo akyse pašaipą.

— O, tikiu tikiu... Bet ko tu iš tikrųjų nori?

— Na, gerai, dievai nematė! — Lamontas garsiai pliaukštelėjo delnu per stalą.— Aš noriu, kad būtų mano viršus, ir aš tą jau turiu, nes mano viršus ir yra.

— Tu dėl to tikras?

— Tikras! Ir nieko nebijau, nes esu pasiryžęs laimėti. Žinai, po pasikalbėjimo su Čenu beveik nekenčiau savęs.

— Savęs?

— Taip, savęs. O ką manai? Helemas stabdo kiekvieną mano žingsnį. Kol Helemas prieš mane, visi turi dingstį manimi netikėti. Kol jis stovės prieš mane kaip uola, aš nieko nepasieksiu. Iš tikrųjų, kodėl gi aš nesigriebiau gudrybės, kodėl gi neprisimeilinau prie jo, kodėl nepasistengiau, kad jis mane paremtų, užuot taip išerzinęs ir įsigijęs priešą?

— Manai, kad būtum galėjęs?

— Ne, niekada. Bet iš nevilties maniau,— ak, ko tik neprisigalvojau! Kad, sakykim, galėčiau nukakti į Mėnulį. Žinoma, kai aš pirmąsyk nuteikiau jį prieš save, dar nebuvo iškilęs klausimas dėl Žemės pavojaus, o kai iškilo, tai aš pasistengiau dar pabloginti padėtį. Nors, tu teisingai sakai,— niekas nebūtų privertęs jo atsisakyti Siurblio.

— Bet dabar jau, rodos, susitaikei su savimi?

— Taip. Todėl, kad pokalbis su Čenu nebuvo tuščias. Aš supratau gaišęs laiką.

— Panašu, kad taip.

— Ne, ne todėl. Išeities ieškoti reikia visai ne Žemėje. Aš sakiau Čenui, kad mūsų Saulė gali sprogti, o parasaulė — ne, tačiau tai neišgelbės paražmonių, nes mūsų Saulei sprogus nutrūks pumpavimas Žemėje, o tuo pačiu ir ten. Jie negali be mūsų, supranti?

— Ko gi čia nesuprasti?

— Tai kodėl nepadarius atvirkščiai? Mes negalime tęsti pum-

pavimo be jų. Tai koks skirtumas, ar mes sustabdysime Siurblį, ar jie. Tegu paražmonės sustabdo.

— Taip, bet ar jie norės?

— Jie parašė „BASU". Vadinasi, bijo. Čenas sako, bijo mūsų: bijo, kad mes nesustabdytume. Bet aš tuo netikiu. Būtent jie bijo. Aš Čenui į tai nieko neatsakiau, ir jis pamanė užklupęs mane. Labai suklydo. Tą akimirką aš paprasčiausiai galvojau, kad mes turime priversti paražmones sustoti. Ir mes tą padarysim. Aš jau iš niekur pagalbos nesitikiu. Dabar tavo eilė. Tu — pasaulio viltis. Pasistenk, kad jie tave suprastų.

Bronovskis nusijuokė saldžiai kaip vaikas.

— Pitai, tu — genijus,— pasakė jis.

— Aha, pagaliau pastebėjai!

— Ne, aš visai rimtai. Dar nespėju išsižioti, o tu jau žinai, ką aš norėjau pasakyti. Aš siunčiau jiems laišką po laiško, išdėstydamas simbolius taip, kad jie galėtų reikšti Siurblį, greta pavartodamas ir mūsų žodį. Pasitelkęs informaciją, surinktą per tuos mėnesius, komponavau simbolius taip, kad jie reikštų nepritarimą, vis įstatydamas mūsišką žodį. Neturėjau supratimo, ar bent kiek pataikau, ar duriu pirštu į dangų, o kadangi atsakymo nebuvo, tai nusprendžiau, kad viskas beviltiška.

— Tu man nieko apie tai nesakei.

— Bet juk tai mano sritis. Tu irgi nelabai noriai man aiškini parateoriją.

— Na ir kas toliau?

— Vakar išsiunčiau lygiai du mūsų kalbos žodžius. Išraižiau folijoje: „SIURBLYS BLOGAI".

— Ir?

— Ir šį rytą pagaliau radau atsakymą, kuris buvo paprastas ir aiškus: „TAIP SIURBLYS BLOGAI BLOGAI BLOGAI". Štai pažvelk.

Lamontas drebančia ranka paėmė foliją.

— Čia juk negali būti klaidos, ar ne? Čia juk patvirtinimas!

— Ko gero. Kam rodysi?

— Niekam,— ryžtingai nukirto Lamontas.— Daugiau niekam nieko nebeįrodinėsiu. Sakys, kad sufabrikavau foliją, verčiau negaišiu laiko. Tegul paražmonės sustabdys Siurblį, ir jis nustos veikęs mūsų pusėje, o mes patys niekaip nesugebėsim jo vėl paleisti. Tuomet visi Stotyje puls įrodinėti, kad aš sakiau teisybę ir kad Siurblys tikrai pavojingas.

— Kodėl taip manai?

— Todėl, kad tai bus vienintelis būdas nuraminti įsiutintas mases, reikalaujančias Siurblio ir negalinčias jo gauti... Ar tu nesutinki su manim?

— Gal ir taip. Bet vienas dalykas man kelia nerimą.

— Kas?

— Jeigu paražmonės yra įsitikinę, kad Siurblys pavojingas, tai ko jie iki šiol jo nesustabdė? Neseniai man pasitaikė proga patikrinti — Siurblys veikia kuo puikiausiai.

Lamontas paniuro.

— Gal jie nenori, kad sustotų tik viena pusė. Jie laiko mus savo partneriais ir nori, kad sustabdytume Siurblį kartu.

— Galimas daiktas, bet juk gali būti ir taip, kad mes toli gražu ne tobulai susišnekam ir jie tiesiog nesupranta žodžio BLOGAI. Iš to, ką perdaviau, vartodamas jų simbolius, kuriuos puikiausiai galėjau supainioti, jie, ko gero, pamanys, kad BLOGAI reiškia GERAI.

— Ne ne.

— Žinoma, tu tikiesi, kad ne, bet tai dar nieko neišsprendžia.

— Maikai, siųsk jiems pranešimus ir toliau. Pavartok kuo daugiau tokių žodžių, kuriuos ir jie vartoja, toliau visaip varijuodamas. Čia jau tu specialistas, ir viskas tavo rankose. Kai jie pagaliau išmoks tiek žodžių, kad galėtų išsireikšti aiškiai ir nedviprasmiškai, mes jiems parašysime, kad norime sustabdyti Siurblį.

— Mes neturime teisės daryti tokių pareiškimų.

— Taip, bet niekas nesužinos, o galiausiai mes būsime laikomi žmonijos išgelbėtojais.

— Net jeigu ir liktume be galvų?

— Net ir tada... Viskas — tavo rankose, Maikai, ir aš tikras, kad dabar jau ilgai netruksi.

10

Deja. Per dvi savaites nebuvo gauta jokių žinių, ir įtampa vis didėjo.

Pirmasis neištvėrė Bronovskis. Laikinas pagyvėjimas išgaravo, ir jis įžengė į Lamonto laboratoriją niauriai tylėdamas.

Kurį laiką juodu spoksojo vienas į kitą. Pagaliau Bronovskis tarė:

— Visas universitetas šneka, kad tave meta iš darbo.

Lamontas šį rytą aiškiai buvo nesiskutęs. Laboratorija atrodė apleista, tartum čia jau niekas nebedirbtų.

— Na ir kas,— patraukė jis pečiais.— Manęs tai nejaudina. Aš jaudinuosi, kad „Fizikos biuletenis" atsisakė mano straipsnių.

— Bet juk tu to tikėjaisi?

— Taip, bet maniau paaiškins, kodėl. Galėjo juk nurodyti netikslumus, klaidas, neteisingas išvadas — bet ką, su kuo galėčiau nesutikti.

— O jie to nepadarė?

— Nė žodžio. Recenzentų nuomone, straipsnis spaudai netinkąs. Taip ir parašyta. Jie tiesiog nenori prasidėti. Liūdna, kai matai tokią visuotinę kvailybę. Man, ko gero, būtų nė motais, jeigu žmonija pasmerktų save žūčiai dėl visiško pagedimo arba paprasčiausio lengvabūdiškumo. Bet juk kažkaip žema būtų išnykti per buką užsispyrimą ir kvailybę. Kokia prasmė būti žmogumi, jei tavęs laukia šitoks galas?

— Kvailybė. . .— sumurmėjo Bronovskis.

— O kaip tu dar pavadintum? Dabar jie reikalauja iš manęs pasiaiškinimo, nesuprasdami, kodėl aš neturėčiau būti atleistas, padaręs didžiausią iš nuodėmių — atskleidęs tiesą.

— Visi iš kažkur sužinojo, kad tu tareisi su Čenu.

— Taip! — Lamontas iš nuovargio pasitrynė akių vokus.— Matyt, aš taip jį išerzinau, kad pasiskundė Helemui, ir dabar aš esu kaltinamas tuo, kad mėginu sabotuoti Siurblio projektą, keldamas aplinkui nepagrįstą paniką. Tokie dalykai prieštarauja profesinei etikai, ir man nedera pasilikti Stotyje.

— Visa tai jie nesunkiai gali įrodyti, Pitai.

— Manau, kad gali. Bet tai nesvarbu.

— Ką žadi daryti?

— Nieko,— atšovė Lamontas.— Tegu neriasi iš kailio. Aš pasikliausiu biurokratine mašina. Kol jie surinks visus duomenis, praeis savaitės ir mėnesiai, o tuo tarpu galima dirbti. Paražmonės suspės mums atsakyti.

Bronovskis neatrodė toks kupinas vilčių.

— Pitai, o jeigu ne? Gal vertėtų sugrįžti prie ankstesnės minties?

Lamontas sužaibavo akimis.

— Apie ką tu kalbi?

— Pasakyk jiems, kad klydai. Atgailauk. Muškis į krūtinę. Pasiduok.

— Niekada! Dėl dievo, Maikai, juk mes lošiame iš viso pasaulio, iš kiekvienos jo gyvos būtybės!

— Taip, bet ar tave tai bent kiek liečia? Tu nevedęs. Vaikų neturi. Žinau, kad tavo tėvas miręs. Nesu girdėjęs, kad užsimintum apie motiną ar kokius giminaičius. Abejoju, ar Žemėje yra bent viena būtybė, prie kurios tu būtum prisirišęs. Tai gyvenk kaip gyvenęs, ir tegu viskas eina skradžiai.

— O tu?

— Ir aš. Su žmona išsiskyriau, vaikų neturiu. O romanai su moterimis — laikinas dalykas. Gyvenk ir džiaukis!

— O rytoj?

— Tai jau ne mūsų rūpestis. Šiaip ar taip, mirtis bus greita.

— Man nepriimtina tokia filosofija... Maikai Maikai! Ką visa tai reiškia? Tu nori man pasakyti, kad mes nieko nebelaimėsim? Kad jau nieko nebesitiki iš paražmonių?

Bronovskis nuleido akis.

— Pitai,— tarė jis,— aš gavau atsakymą. Vakar vakare. Maniau, palauksiu iki rytojaus, pasvarstysiu, bet kam čia svarstyti?.. Štai.

Lamontas išsprogino akis. Paskui paėmė foliją ir perskaitė:

„SIURBLYS NESUSTABDYTI NESUSTABDYTI MES NESUSTABDYTI SIURBLYS MES NEGIRDĖTI PAVOJUS NEGIRDĖTI NEGIRDĖTI NEGIRDĖTI JŪS PRAŠOM SUSTABDYTI JŪS SUSTABDYTI JŪS SUSTABDYTI KAD MES SUSTABDYTI PRAŠOM JŪS SUSTABDYTI PAVOJUS PAVOJUS PAVOJUS SUSTABDYTI SUSTABDYTI SUSTABDYTI SIURBLYS."

— Dievaži,— sumurmėjo Bronovskis,— skamba beviltiškai!

Lamontas tebespoksojo į foliją nieko nesakydamas.

— Aš įtariu,— tarė Bronovskis,— kad kažkur anapus egzistuoja būtybė panaši į tave,— koks nors paralamontas. Ir jis taipogi negali priversti savo paraelemo sustabdyti Siurblio. Kol mes juos maldaujame išgelbėti mus, jis maldauja mus išgelbėti juos.

— Bet jeigu mes šitą parodytume...— pradėjo Lamontas.

— Sakys, kad meluoji, kad padirbai klastotę, norėdamas pateisinti psichozės sukeltą košmarą.

— Apie mane jie gali taip pasakyti, galbūt, bet apie tave — ne. Tu paremsi mane, Maikai. Tu paliudysi, kad gavai šitą foliją ir kaip.

Bronovskis paraudo.

— Kas iš to? Jie sakys, kad paravisatoje atsirado toks pat pusgalvis, kaip tu, ir du bepročiai surado bendrą kalbą. Sakys, jog pranešimas liudija tik apie tai, kad paravisatos vadovybė nemato jokio pavojaus.

— Maikai, padėk man su jais kariauti!

— Nėra prasmės, Pitai. Pats sakei, kvailybė! Tie paražmonės gal toliau pažengę už mus, netgi protingesni, kaip kad tu stengiesi įrodyti, bet visiškai akivaizdu, kad kvailybės jie turi tiek pat, kiek ir mes, ir nieko čia nepadarysi. Šileris teisingai sakė.

— Kas?

— Šileris. Vokiečių dramaturgas, gyvenęs prieš tris šimtus metų. Pjesėje apie Žaną d'Ark jis rašė: „Su kvailybe net patys dievai kovot nepajėgia". Aš ne dievas ir daugiau neketinu kovoti. Mesk viską, Pitai, ir grįžk prie savo ankstesnio užsiėmimo. Gal dar pasaulis tvers, kol mes būsim gyvi, o jeigu ne, tai, šiaip ar taip, nieko nepadarysi. Atleisk, Pitai. Tu narsiai koveisi, bet pralaimėjai, ir man jau gana.

Bronovskis išėjo, palikęs Lamontą vieną. Jis sėdėjo ir be tikslo barbeno pirštais į stalą. Kažkur Saulės gelmėje protonai jungėsi kiek sparčiau, ir sulig kiekvienu mirksniu šis „kiek" vis didėjo. Ateis akimirka, kai subtili pusiausvyra bus pažeista...

— Niekas Žemėje taip ir nesužinos, kad aš buvau teisus! — suriko Lamontas ir ėmė tankiai tankiai mirksėti, kad nepabirtų ašaros.

ANTRA DALIS

...NET PATYS DIEVAI...

1a

Dua nesunkiai paspruko nuo kitų. Jinai visada laukdavo nemalonumų, bet viskas baigdavosi sėkmingai. Niekad nebuvo atsitikę nieko rimto.

O kita vertus, kodėl turėtų atsitikti? Odinas kaip visada iš aukšto pasakys: „Neklaidžiok, žinai, kad erzini Tritą." Jis niekados nekalba apie savo paties susierzinimą. Racionalai nesierzina dėl niekų. Tačiau Tritą jis globoja taip pat rūpestingai, kaip Tritas savo vaikus.

O jeigu ji labai užsispiria, Odinas visuomet nusileidžia ir netgi užstoja ją prieš Tritą. Kartais jis net didžiuojasi jos sugebėjimais bei nepriklausomybe... „Visai neblogas kairys",— pagalvojo ji, pagauta švelnumo.

Su Tritu bendrauti sunkiau, ir jis labai niūriai žiūri į ją, kai ji... na, kai ji būna tokia, kaip jai norisi. Bet juk visi dešiniai tokie. Jai jis dešinys, bet vaikams — globėjas, ir šie rūpesčiai užgožia visus kitus... Ir labai gerai — bent jau pakliuvusi į nesmagią padėtį, ji visada gali tikėtis, kad vienas ar kitas vaikas nukreips jo dėmesį.

Ir vis dėlto Dua ne per daugiausiai paiso Trito. Jeigu ne susiliejimas, tai turbūt visai ignoruotų. Odinas visai kas kita. Jis iš pat pradžių pasirodė jai įdomus: vien nuo jo buvimo jos kontūrai netekdavo ryškumo ir imdavo blėsti. O tai, kad jis racionalas — dar įdomiau. Jinai nesuprato kodėl, ir tai buvo viena iš jos keistenybių. Ji jau buvo pripratusi prie savo keistenybių — beveik pripratusi.

Dua atsiduso.

Kai ji buvo vaikas ir suvokė save kaip individą, atskirą būtybę, o ne triados dalį, ji daug aiškiau suprato tas keistenybes. Ir kiti daug dažniau primindavo jai tai. Netgi tokia smulkmena, kaip išėjimas į paviršių vakarais...

Kaip ji mėgo paviršių vakare! Kitos emocionalės sakydavo, kad ten šalta ir nyku, jos virpėdavo ir pulsuodavo nuo jos pasakojimų. Pačios išlįsdavo tik vidurdienio kaitroje, išsitiesdavo ir maitindavosi, bet kaip tik todėl tuo laiku ir būdavo taip nuobodu. Ji nemėgdavo klausytis jų tauškėjimo.

Ir jai, žinoma, reikėjo maitintis, bet jau verčiau vakare, nors maisto ir mažoka, bet užtat visa skęsta miglotoje, tamsiai raudonoje šviesoje, ir ji — vienut vienutėlė. Savaime aišku, kitoms emocionalėms ji piešdavo paviršių daug šaltesnėmis ir niūresnėmis spalvomis, norėdama pamatyti, kaip jos kietėja, įsivaizduodamos šaltį,— kietėja, kiek apskritai jaunos emocionalės gali kietėti. Paskui jos pradėdavo šnibždėtis apie ją, juoktis. . . ir palikdavo vieną. . .

Maža saulė jau buvo prie pat horizonto, skendinti paslaptingame raudonyje, kurio daugiau niekas, be jos, nematė. Dua išsipleikė, sutankėjo išilgai nugaros-pilvo ašies, gerdama menkos šilumos likučius ir iš lengvo juos kramsnodama bei mėgaudamasi kiek rūgštoku, beveik nejuntamu ilgųjų bangų skoniu. (Ji nebuvo sutikusi kitos emocionalės, kuriai šis skonis būtų patikęs. Bet juk ji negalėjo paaiškinti, kad jai jis susijęs su laisve, laisve būti vienai, be kitų.)

Netgi dabar toji vienatvė, šaltis ir tas tirštas raudonis priminė jai vaikystę ir jos globėją, kuris vargais negalais išsiropšdavo į paviršių, amžinai bijodamas, kad jai kas neatsitiktų.

Jis rūpestingai ją globojo — visi globėjai labiau atsidavę savo mažoms vidurinukėms negu kitiems dviem. Ją tas labai erzino, ir ji svajojo apie tą dieną, kai jis turės pereiti. Globėjai visada galiausiai pereina, bet kaip buvo liūdna, kai vieną dieną jis iš tikrųjų ją paliko.

Jis atėjo jos perspėti, stengdamasis tą padaryti kuo atsargiau, nors globėjams labai sunkiai sekasi reikšti savo jausmus. Tą dieną ji buvo pasprukusi nuo jo — ne todėl, kad būtų norėjusi paerzinti ar būtų žinojusi, ką jis žada sakyti. Tiesiog iš džiaugsmo. Ji buvo susiradusi dieną labai gerą vietelę ir netikėtai viena prisišveitusi tiek, kad ją buvo apėmęs savotiškas kutenantis jausmas, skatinantis judėti ir ką nors veikti. Ji šliaužė per akmenis, suleisdama į juos savo kraštus. Dua žinojo, kad šitaip nepadoriai elgtis galima nebent mažiems vaikams, ir vis dėlto koks tai buvo jaudinantis ir malonus dalykas!

Pagaliau globėjas ją surado ir, stovėdamas priešais, ilgai tylomis į ją žiūrėjo, o jo akys vis siaurėjo ir tankėjo, lyg norėdamos sustabdyti kiekvieną nuo jos atsispindinčios šviesos spindulėlį ir stengdamosi kuo geriau įsižiūrėti, kad ilgiau atsimintų.

Iš pradžių ji tik nesmagiai žvelgė į jį, manydama, kad jis matė, kaip jinai landžiojo į akmenis, ir kad jam gėda dėl jos. Bet, nepagavusi jokio gėdos spinduliavimo, pagaliau ryžosi nedrąsiai paklausti:

— Kas atsitiko, tėveli?

— Atėjo metas, Dua. Aš to laukiau. Ir tu taip pat.

— Koks metas? — dabar, kai jis jau atėjo, Dua užsispyrusi nenorėjo nieko žinoti. Jeigu ji nenorės nieko žinoti, tai nieko ir nebus. (Ji taip niekada ir neatsikratė šio įpročio.) Odinas, aiškiai jausdamas savo pranašumą, aiškino, kad visos emocionalės tokios.)

Globėjas pasakė:

— Aš turiu pereiti. Nebebūsiu daugiau su tavim.

Pasakė ir stovi, žiūrėdamas į ją, o ji irgi tyli.

Paskui dar pridūrė:

— Pasakysi kitiems.

— O kam? — Dua piktai nusisuko, jos kontūrai išskydo, pasidarė blankūs, sklaidūs. Ji visa norėjo išsisklaidyti, bet, žinoma, negalėjo. Netrukus ji pajuto skausmą bei spazmus ir vėl susikoncentravo. Globėjas nė nemanė jos barti, kad, girdi, negražu taip tampytis, nes gali kas pamatyti.

— Juk jiems vis tiek, — atsakė ji ir tuoj pat pasigailėjo jį įskaudinusi. Jam jie vis dar buvo mažylis kairys ir mažylis dešinys, bet mažylis kairys buvo visa galva pasinėręs į mokslus, o mažylis dešinys svajojo sukurti triadą. Dua, vienintelė iš trijulės, vis dar sugebėjo jausti. Ką gi, juk ji jauniausia. Emocionalės visada jauniausios ir joms viskas kitaip.

— Vis tiek pasakyk jiems, — tarė globėjas, ir jie vėl stovėjo ir žiūrėjo vienas į kitą.

Ji neketino jiems nieko sakyti. Jie jau buvo susvetimėję. Vaikystėje viskas buvo kitaip. Tais laikais jie patys vargiai suprasdavo, kur broliukas kairys, kur dešinys, kur sesuo vidurinukė. Jie buvo perregimi ir maišėsi vienas su kitu, ritosi kiaurai vienas per kitą ir slapstėsi sienose.

Niekam tie dalykai nerūpėjo, kai jie buvo maži — niekam iš suaugusiųjų. Bet paskui broliai sutankėjo, surimtėjo ir atsiskyrė. O kai ji pasiskųsdavo globėjui, tas švelniai sakydavo: „Tu jau per didelė sklaidytis, Dua."

Ji bandė neklausyti, bet broliukas kairys pasitraukdavo ir sakydavo: „Nelįsk. Neturiu laiko su tavim prasidėti." O deši-

nys visą laiką būdavo visiškai kietas ir pasidarė niūrus ir nekalbus. Tuomet ji dar gerai nieko nesuprato, o tėvelis negalėjo visko išaiškinti. Nuolatos kartodavo tą patį, nelyginant kadaise išmoktą pamoką: „Kairiai yra racionalai, Dua. Dešiniai yra globėjai. Kiekvienas auga skirtingai."

Tačiau jai nepatiko tas skirtingumas. Jie jau subrendo, o ji tebebuvo dar vaikas, užtat ir ėmė bendrauti su kitomis emocionalėmis. Visos jos skundėsi savo broliais. Visos kalbėjo apie triadų kūrimą. Visos išsitiesdavo saulėje ir maitindavosi. Jos vis panašėjo viena į kitą ir kasdien kalbėjo tą patį.

Pagaliau emocionalės jai įkyrėjo. Pasitaikius progai, ji atsiskirdavo nuo visų ir todėl buvo pravardžiuojama Kairiąja Em. (Jau daug laiko praėjo, kai ji paskutinįsyk girdėjo šią pravardę, bet kai tik prisimena, tuoj vėl tartum pasigirsta ploni, šaižūs jų balseliai, bukai kartojantys pavymui vis tą patį, kad kuo labiau įskaudintų.)

Bet globėjas tebepuoselėjo ją ir tada, kai, rodos, visi iš jos šaipėsi. Jis negrabiai mėgino apginti ją nuo kitų. Kartais, nors pats to baisiausiai nemėgo, lydėdavo ją į paviršių, bijodamas, kad jai kas bloga neatsitiktų.

Kartą ji pamatė jį kalbantis su kietakūniu. Nors ir maža, puikiai žinojo, kad globėjams sunku kalbėtis su kietakūniais. Kietakūniai kalbasi tik su racionalais.

Ji persigando ir išsisklaidė, bet vis dėlto spėjo išgirsti, kaip jos globėjas pasakė: „Aš ją gerai prižiūriu, gerbiamas kietakūni."

Nejaugi kietakūnis galėjo teirautis apie ją? Gal apie jos keistybes? Globėjo tonas neatrodė nuolankus. Netgi su kietakūniu jis kalba apie tai, kaip ja rūpinasi! Dua pajuto kažką panašaus į pasididžiavimą.

Bet štai dabar jis ketino ją palikti, ir nepriklausomybė, kurios Dua taip laukė, netekusi savo žavių kontūrų, virto aštriu vienatvės ragu. Ji paklausė:

— Bet kodėl tu turi pereiti?

— Aš privalau, mažoji vidurinuke.

Jis privalo. Ji tai žinojo. Kiekvienas, anksčiau ar vėliau, privalo. Ateis diena, kai ji atsidususi pasakys: „Aš privalau."

— Bet iš kur galima žinoti, kada reikia pereiti? Jeigu tu gali pasirinkti laiką, tai kodėl nepasirenki kito laiko ir dar kiek nepabūni?

— Tavo tėvas kairys taip nusprendė,— atsakė jis.— Triada klauso jo.

— Kodėl tu turi daryti tai, ką jis sako?

Ji beveik nebematydavo savo tėvo kairio ir motinos vidurinukės. Jie jau nieko nebereiškė. Ji turėjo vienintelį tėvą dešinį, savo globėją, savo tėvelį, kuris dabar štai stovėjo priešais toks ketvirtainiškas ir lygiašonis. Nei grakščių įlinkimų kaip racionalo, nei emocionališko nelygaus virpėjimo — visuomet iš anksto būdavo aišku, ką jis pasakys. Beveik visuomet.

Ji buvo tikra, kad jis pasakys: „Sunku tau, mažyle, paaiškinti."

Kaip tik tą jis ir pasakė.

Apimta širdgėlos, Dua prapliupo:

— Aš ilgėsiuos tavęs. Žinau, tu manai, kad aš nekreipiu į tave dėmesio ir nemėgstu tavęs dėl to, kad vis mokai mane, kaip elgtis. Bet jau verčiau aš tavęs nemėgčiau už tai, kad mane mokai, negu tavęs nebebūtų šalia ir aš nebegirdėčiau tavo draudimų.

O tėvelis vis stovėjo ir žiūrėjo. Jis nemokėjo suvaldyti tokių protrūkių ir, priėjęs artyn, tik išspaudė iš savęs ranką. Matėsi, kaip jam buvo sunku tą padaryti, bet jis laikė ją atkišęs visas virpėdamas, ir jos kontūrai buvo itin švelnūs.

— Ak, tėveli,— pasakė Dua, ir jos ranka ėmė sruventi aplinkui jo ranką, kuri dėl to atrodė padūmavusi ir blėsčiojanti. Bet ji labai stengėsi jos nepaliesti — juk jam būtų buvę taip nemalonu.

Paskui jis susigrąžino ranką, ir Dua paliko apglėbusi tuštumą.

— Prisimink kietakūnius, Dua,— pasakė jis.— Jie padės tau. O aš. . . aš dabar eisiu.

Jis nuėjo, ir ji niekada daugiau jo nebematė.

Štai dabar ji sėdi čia, žiūrėdama į saulėlydį, viską prisimindama ir apmaudaudama, kad netrukus Tritas supyks, kodėl jos nėra, ir pradės kibti prie Odino.

Tada Odinas ims aiškinti, ką ji galinti daryti ir ko ne.

Na ir tegul.

1b

Odinas neaiškiai jautė, kad Dua paviršiuje. Daug negalvodamas, jis būtų galėjęs pasakyti, į kurią pusę ji nuėjo ir maž-

daug kokį atstumą. Tačiau jam būtų buvę nemalonu prisipažinti, jog dar sugeba jausti ją per atstumą, nes jau seniai šis sugebėjimas buvo pradėjęs silpti, ir nežinia kodėl tatai jam teikė džiaugsmo. Taip, matyt, reikėjo, nes laikui bėgant kūnas tolydžio keitėsi.

Trito sugebėjimas jausti kitą per atstumą nesumažėjo, bet dabar jis dažniausiai pasireikšdavo vaikų atžvilgiu. Tai buvo aiškiai tikslingas vystymasis, bet, kita vertus, globėjo vaidmuo, kad ir koks svarbus, palyginti paprastas. Racionalas kur kas sudėtingesnis, su niūriu pasitenkinimu pagalvojo Odinas.

Didžiausia problema, žinoma, Dua. Ji tokia nepanaši į kitas emocionales! Tai glumino ir trikdė Tritą, ir jis pasidarė dar uždaresnis. Odiną tatai taipogi kartais glumino ir trikdė, bet juk Dua moka suteikti gyvenimo džiaugsmo, o tatai dar niekam nepakenkė. Vienas kitas erzinantis momentas — tai tik nedidelis mokestis už tą stiprų laimės pojūtį.

Galbūt Dua ir turi turėti tokių keistų įpročių. Kietakūniai, regis, domisi ja, nors šiaip juos domina tik racionalai.

Jis didžiavosi tuo; juo geriau triadai, kad net emocionalė verta dėmesio.

Viskas taip, kaip turi būti. Tokia buvo visa ko esmė, ir jis tikėjosi, kad taip bus iki pat galo. Kada nors jis pajus, kad atėjo laikas pereiti, ir pats to norės. Kietakūniai jam, kaip ir visiems racionalams, sakė, kad taip būsią ir kad jis pats suprasiąs, kai toji diena ateis, ir kad niekas iš šalies nepriminsiąs.

— Kai tu pats sau pasakysi,— dėstė jam Lostenas iš lėto ir aiškiai, kaip visada kietakūniai minkštakūniams, tarytum stengdamiesi kuo paprasčiau išsireikšti,— kad jau privalai pereiti, turėsi pereiti, ir tada triada pereis kartu su tavimi.

Tuomet Odinas atsakė:

— Nepasakyčiau, kad aš dabar noriu pereiti, gerbiamas kietakūni. Dar tiek yra ko išmokti.

— Žinoma, mielas kairy. Tu tai jauti, nes dar esi nepasiruošęs.

Odinas pagalvojo: „Kaip aš galėsiu būti pasiruošęs, jei visada jausiu, kiek dar visko reikia išmokti?"

Bet jis to nepasakė: puikiai žinojo, kad ateis laikas ir viskas pasidarys aišku.

Jis pasižiūrėjo į save ir užsimiršęs vos neiškišo į priekį akies, nes ir labiausiai subrendusį racionalą kartais pagauna vaikišku-

mas. Nors, žinoma, to daryti nereikia. Jis puikiai viską mato, kai akis tvirtai laikosi savo vietoje, ir apskritai, kaip malonu, kad jis visas toks kietas: vientisas, ryškus kontūras išsilygina ir užsibaigia grakščiai sujungtais ovalais.

Jo kūnas neturėjo paslaptingai žavaus Dua blėsčiojimo ir malonaus Trito griozdiškumo. Jis myli juos abu, bet nieku gyvu nesikeistų su jais kūnu. Ir, žinoma, protu. Apie tai, savaime aišku, jis niekada neprasitaria, kad jų neįžeistų, bet visada bus dėkingas, kad jo suvokimas nėra toks ribotas, kaip Trito arba — dar baisiau! — mąstymas toks padrikas, kaip Dua. Matyt, jų tatai nejaudina, juk jie nežino, kad gali būti kitaip.

Jis vėl pajuto tolimą Dua egzistavimą ir sąmoningai užgniaužė tą pojūtį. Tuo tarpu jam jos nereikėjo. Ne todėl, kad ryšys būtų susilpnėjęs, tiesiog kiti interesai buvo stipresni. Racionalui bręstant, jį vis labiau traukia protinė veikla, kuria galima užsiimti tik vienumoje arba kietakūnių draugėje.

Pamažu jis priprato prie kietakūnių, vis stipriau prie jų prisirišdamas. Jis jautė, kad taip turi būti ir kad taip yra teisinga, nes juk jis racionalas, o kietakūniai yra savotiški superracionalai.

Kartą jis taip pasakė Lostenui, pačiam draugiškiausiam iš visų kietakūnių ir, kaip jam pasirodė, pačiam jauniausiam. Lostenas išspinduliavo juoką ir nieko neatsakė. Bet juk ir nepaneigė. Nuo pat mažens Odinas jautė kietakūnių rūpinimąsi. Jo globėjas vis daugiau ir daugiau dėmesio skyrė jauniausiam vaikui, mažylei emocionalei. Tai buvo visiškai natūralu. Tritas darys tą patį, kai atsiras trečias vaikas, jei jis apskritai atsiras. (Odinas išmoko šio posakio iš Trito, kuris taip sakydavo, norėdamas padaryti Dua priekaištą.)

Tačiau taip dar geriau. Kadangi jo globėjas buvo visą laiką užsiėmęs, Odinas galėjo palyginti anksti pradėti lavintis. Jis jau buvo atsikratęs vaikiškų įpročių ir spėjęs daug išmokti, dar prieš sutikdamas Tritą.

To jųdviejų susitikimo jis niekada negalės užmiršti. Lyg jis būtų įvykęs vakar, o ne prieš pusę jų gyvenimo amžiaus. Jis ir anksčiau matydavo savo kartos globėjus, kurie, kol dar nebūdavo subrandinę vaiko ir tapę tikrais tėvais, toli gražu neatrodydavo tokie riboti. Vaikystėje jis žaisdavo su savo broliuku dešiniu, beveik nejausdamas jokio protinio skirtumo (nors,

žvelgdamas į praeitį, jis dabar suprato, kad tas skirtumas buvo jau ir tuomet).

Taipogi jis maždaug įsivaizdavo globėjo vaidmenį triadoje. Dar būdamas vaikas, girdėdavo pašnibždom pasakojant apie susiliejimą.

Kai Tritas pasirodė ir kai Odinas jį pirmąsyk pamatė, viskas pasikeitė. Pirmąkart gyvenime Odinas taip apsidžiaugė ir suprato, kad jam rūpi dar kažkas, kas visai nesusiję su mąstymu. Dar ir dabar jis prisimena, kaip jis sutriko tai suvokęs.

Tritas, žinoma, nesutriko. Globėjams triados reikalai yra patys natūraliausi, emocionalės taip pat nėra drovios. Tik racionalams tie dalykai sudaro sunkumą.

— Per daug galvoji,— atsakė jam vienas kietakūnis, kai Odinas aptarinėjo su juo šią problemą. Bet toks atsakymas Odiną tik dar labiau supainiojo: argi galima galvoti per daug?

Kai jie pirmąkart susitiko, Tritas, žinoma, buvo jaunas. Kaip vaikas, nesuvokiantis savo kvailumo, jis taip atvirai džiaugėsi susitikimu, kad Odinas net suglumo. Jo pakraščiai pasidarė kone permatomi.

— Mes nebuvome anksčiau susitikę, ar ne, dešiny? — dvejodamas paklausė Odinas.

— Manęs čia nebuvo,— atsakė Tritas.— Mane čia atvedė.

Abu gerai žinojo, kas jiems atsitiko. Susitikimas buvo paruoštas iš anksto, nes kažkas (tuomet Odinas manė, kad globėjas, bet vėliau paaiškėjo, kad vienas kietakūnių) nusprendė, jog jie tinka vienas kitam, ir nesuklydo.

Tarp jųdviejų, žinoma, nebuvo jokio intelektualinio artumo. Ir koks galėjo būti artumas, kai Odinui rūpėjo kaupti žinias, kuo daugiau žinių, ir šis rūpestis užgožė visus kitus, išskyrus triados egzistavimą, o Tritas apskritai nesuvokė, kam tos žinios reikalingos. To, ką Tritas žinojo, jis negalėjo nei išmokti, nei pamiršti.

Tomis pirmomis dienomis, kurias jie praleido kartu, Odinas, džiūgaudamas, kad tiek daug žino apie pasaulį ir jo Saulę, apie gyvenimo istoriją ir tvarką, apie visus visatos „apie", kartais imdavo ir pradėdavo pasakoti viską Tritui.

Tritas romiai klausydavosi, aiškiai nieko nesuprasdamas, bet vis tiek patenkintas, kad jam pasakojama, o Odinas būdavo

patenkintas, galėdamas kad ir tuščiai, bet vis dėlto kažkam išdėstyti savo žinias.

Pirmąjį žingsnį žengė Tritas, paklusdamas savajai būtinybei. Tuo metu Odinas po trumpų pietų kaip tik tarškėjo apie tai, ką buvo išmokęs tą rytą. Tanki judviejų substancija sugerdavo maistą taip spėriai, kad pakakdavo tik pasivaikščioti saulėje, kai tuo tarpu emocionalės kaitindavosi valandų valandas, tai sutankėdamos, tai išretėdamos, tarytum tyčia stengdamosi užtęsti šį procesą.

Niekuomet nepastebėdavęs emocionalių, Odinas ir dabar kalbėjo sau, nekreipdamas į jas dėmesio. Tritas, dieną po dienos be žodžių į jas žiūrėjęs, dabar buvo aiškiai apimtas nerimo.

Staiga jis priėjo prie Odino ir išspaudė ataugą, taip skubotai, jog užgavo įgimtą racionalo formos pajautimą. Jis uždėjo ataugą Odinui ant mirgančios viršutinio ovalo vietos, pro kurią jis kaip tik gėrė švelnų vėjelį desertui ir, iš visų jėgų sustandinęs ją, suleido pro viršutinį sluoksnį gilyn — ir Odinas — baisiausiai nepatenkintas — tą akimirką nebespėjo atsitraukti.

Vaikystėje Odinas, žinoma, taip darydavo, bet kai suaugo — nė sykio.

— Nereikia, Tritai,— susierzinęs pasakė jis.

Tritas, vis dar su atauga, kuri judėjo tartum čiuopdama, pasakė:

— O aš noriu.

Odinas kiek galėdamas sutankėjo, stengdamasis visiškai sukietinti apvalkalą.

— Bet aš nenoriu,— atšovė.

— Kodėl ne? — prisispyrė Tritas.— Juk čia nieko blogo.

Odinas leptelėjo, kas pakliuvo:

— Skauda.

(Iš tikrųjų neskaudėjo. Bent jau fiziškai. Bet kietakūniai visuomet vengė prisiliesti prie minkštakūnių. Neatsargus paviršiaus plėvelių susilietimas sukeldavo jiems skausmą, bet juk kietakūniai skyrėsi nuo minkštakūnių — jie iš esmės buvo kitokie.)

Trito nepavyko apgauti. Instinktas pakuždėjo jam tiesą.

— Neskauda,— pasakė jis.

— Tebūnie, bet taip negalima. Mums reikia emocionalės.

— Vis tiek aš noriu,— užsispyręs pakartojo Tritas.

Visa tai būtinai turėjo tęstis, ir Odinas būtinai turėjo nusileisti. Jis visuomet ir nusileisdavo. Juk neabejotinai šitaip atsitinka net patiems droviausiems racionalams. Pasak senos išminties: „Visi arba prisipažįsta taip darą, arba meluoja, kad nedaro."

Po to karto Tritas per kiekvieną susitikimą prisiliesdavo prie jo,—jeigu ne su atauga, tai paviršiumi. Ir pagaliau Odinas, susigundęs malonumu, ėmė jam talkinti ir mėgino sušvytėti. Jam geriau vyko negu Tritui. Vargšas Tritas, kur kas labiau norėdamas, susierzinęs ir įsitempęs, tik vos sušvytėdavo tai šen, tai ten, ir tik protarpiais, netobulai.

Odinas galėjo visą paviršių padaryti peršviečiamą ir, nugalėjęs drovumą, imdavo pulsuoti priešais Tritą. Jie susiliesdavo per apvalkalo gylį, ir Odinas jausdavo, kaip po jo plėvele plasta kietas Trito paviršius. Jam tai buvo džiaugsmas sumišęs su kalte. O Tritas po viso to dažnai jausdavosi pavargęs ir piktas.

— Na, matai, Tritai,— kartą tarė jam Odinas,— ar aš tau nesakiau, kad mums reikia emocionalės, norint, kad viskas vyktų sklandžiai. Ir nieko čia nepakeisi.

Tritas sutiko:

— Susiraskime emocionalę.

„Susiraskime emocionalę!" Kaip Tritui visuomet viskas atrodo paprasta.

— Tai ne taip lengva, dešiny,— švelniai pradėjo Odinas, jausdamas nesugebėsiąs paaiškinti jam visų gyvenimo dėsningumų.

— Kietakūniai gali tą padaryti,— nukirto Tritas.— Tu su jais draugauji. Paprašyk.

Odiną apėmė siaubas.

— Aš negaliu prašyti. Dar neatėjo laikas,— tęsė jis, nejučia pereidamas prie įprastinio pamokomo tono,— antraip aš žinočiau. Kol tas laikas...

Tritas neklausė.

— Tada aš paprašysiu!

— Ne,— persigando Odinas.— Tu nesikišk. Sakau, kad neatėjo laikas. Man dar reikia pasimokyti. Labai lengva būti globėju, kuriam niekas daugiau nerūpi, tik...

Bet jis jau gailėjosi savo žodžių, nes, šiaip ar taip, tai juk buvo melas. Jam tiesiog nesinorėjo niekuo įžeisti kietakūnių ir sugadinti savo santykių su jais. Bet Tritas nė kiek nesupyko, ir

Odinui toptelėjo, kad žinių kaupimas globėjui neatrodo jokia vertybė ir tokio priekaišto jis nepalaikys įžeidimu.

Tačiau emocionalės problema darėsi vis aktualesnė. Kartkartėmis jie susiliedavo. Tiesą sakant, ilgainiui impulsas vis stiprėjo. Tačiau, nors susiliejimas ir teikė malonumo, bet niekados iki galo nepatenkindavo, tad Tritas kaskart vis reikalaudavo emocionalės. Ir kaskart Odinas vis karščiau puldavo prie savo studijų, kad tik jam nereikėtų spręsti šio klausimo.

Nors būdavo akimirkų, kai jis vos susilaikydavo neprasitaręs apie tai Lostenui.

Losteną jis pažinojo geriausiai iš visų kietakūnių, nes būtent jis daugiausia juo domėjosi. Kietakūniai buvo slogiai vienodi, nes jie nesikeitė, niekada nesikeisdavo. Jų forma visą laiką būdavo tokia pati. Akys visada vienoje ir toje pačioje vietoje, ir toji vieta visiems vienoda. Apvalkalas — nepasakytum, kad kietas, bet visada matinis, niekada neblėsčiojantis, niekada neprarandantis ryškumo ir nesugebantis prasiskverbti į kitą tokios pat rūšies apvalkalą.

Už minkštakūnius jie nebuvo stambesni, bet užtat sunkesni. Būdami kur kas tankesnės substancijos, jie stengdavosi neprisiliesti prie minkštakūnių.

Kartą, kai Odinas dar buvo mažas, iš tiesų mažas, ir jo kūnas sruveno kone taip laisvai kaip sesers, prie jo priėjo kietakūnis. Nežinia, kas jis toks buvo, bet vėliau jam paaiškėjo, kad visi kietakūniai labai domisi mažyliais racionalais. Odinas iš gryno smalsumo prilindo prie jo. Tas šoko atatupstas, o paskui Odinas dar gavo į kailį nuo globėjo, kam mėgino prisiliesti prie kietakūnio.

Pyla buvo tokia smarki, kad Odinui jos pakako visam laikui. Paaugęs jis sužinojo, kad kietakūnių medžiaga sudaryta iš tankiai susigrūdusių atomų, ir todėl minkštakūnių prisilietimas jiems labai skaudus. Odinas spėliojo, ar minkštakūniai taipogi tuomet jaučia skausmą, ar ne. Kartą jaunas pažįstamas racionalas sakėsi atsitiktinai susidūręs su kietakūniu. Kietakūnis visas sulinkęs, o jis pats nieko nepajutęs. Tačiau Odinas įtarė, kad bičiulis tik giriasi.

Buvo tuomet ir kitų draudimų. Jis mėgdavo trintis į urvo sienas. Uolos viduje būdavo malonu ir šilta. Visi vaikai landžiodavo į uolas, bet kuo augyn, tuo sunkyn sekėsi tą padaryti. Jis vis dar galėjo įsitrinti sulig apvalkalu, bet kartą globėjas

jį užtiko ir smarkiai išbarė. Odinas gynėsi, kad sesuo taip daranti visą laiką — jis pats matęs.

— Tai visai kas kita,— atsakė globėjas.— Ji — emocionalė.

Kitą kartą, klausydamasis paskaitos — tuomet jau buvo vyresnis — Odinas automatiškai suformavo porą ataugų, tokių smailių, kad galėjo jas kaišioti vieną per kitą. Mokydamasis įprato taip daryti. Tas švelniai kutenantis jausmas padėdavo klausyti, o po to jis jausdavosi maloniai apsnūdęs.

Bet ir čia globėjas pričiupo — net dabar nesmagu prisiminti, kaip jam kliuvo.

Apie susiliejimą tada jis dar nebuvo girdėjęs. Jie pumpavo į jį žinias apie viską, išskyrus triadą. Tritui taip pat niekas nieko neaiškino, bet jis buvo globėjas, taigi žinojo ir be aiškinimų. Tad suprantama, kai atsirado Dua, viskas vyko savaime, nors ji, regis, išmanė apie tai net mažiau už Odiną.

Bet ji atsirado ne dėl Odino. Viską padarė Tritas — Tritas, kuris taip bijojo ir vengė kietakūnių, Tritas, kuris visur kitur buvo toks nuolankus ir nepasitikintis savimi, Tritas, kuris tą kartą pasirodė toks atkaklus, Tritas, Tritas, Tritas. . .

Odinas atsiduso. Jis negalėjo dabar negalvoti apie Tritą, nes jautė jį artėjant. Vėl suirzusį ir reikalaujantį, amžinai reikalaujantį. . . Pastaruoju metu Odinas taip mažai beturi laiko sau, ir kaip tik dabar, kai būtinai reikia viską apmąstyti, išnarplioti. . .

— Na, ką pasakysi, Tritai? — paklausė jis.

1c

Tritas žinojo, kad yra ketvirtainiškas. Tačiau nemanė, jog tai negražu. Jis apskritai dėl to nesuko galvos. O jeigu ir būtų iškilęs toks klausimas, tai būtų nusprendęs esąs žavus. Jo kūno forma turėjo savo tikslą ir puikiai tam tikslui tarnavo.

Jis paklausė:

— Odinai, kur Dua?

— Kažkur vaikštinėja,— sumurmėjo Odinas, lyg jam būtų buvę vis tiek.

Tritui pasidarė apmaudu, kad jam vienam tenka rūpintis triada. Su Dua neįmanoma susikalbėti, o Odinas viskam abejingas.

— Kam tu ją išleidai?

— Bene aš galiu ją sustabdyti, Tritai? Ir pagaliau kas čia blogo?

— Pats žinai kas. Mes turime du mažylius. Reikia trečio. Šiais laikais taip sunku su vidurinukėmis. Reikia, kad Dua gerai maitintųsi. O ji išeina į paviršių tik vakarop. Argi galima tinkamai maitintis saulėlydžio metu?

— Ji paprasčiausiai nėra ėdrūnė.

— O mes paprasčiausiai neturime mažylės vidurinukės. Odinai,— Trito balsas sušvelnėjo,— argi mes galime sėkmingai susilieti su Dua?

— Vėl tu apie tą patį,— bambtelėjo tas, o Tritas kaip visada nesuprato, kodėl Odiną erzina tokie savaime suprantami dalykai.

— Atsimink, kad tai aš suradau Dua,— pasakė jis. O gal Odinas iš tiesų nebeprisimena? Bene jis kada galvojo apie triadą ir jos reikšmę? Kartais Tritas jausdavosi toks nelaimingas, kad įmanydamas būtų... tiesą sakant, nieko nebūtų padaręs, tik jausdavosi nelaimingas, ir tiek. Visai kaip pirma, kai norėjo emocionalės, o Odinas nieko nedarė.

Jis nemoka kalbėti ilgais, painiais sakiniais. Bet jeigu globėjai neturi iškalbos, tai jie moka mąstyti. Ir mąsto apie svarbius dalykus. Odinas nuolatos kalba apie atomus ir energiją. Bet kokia nauda iš tų atomų ir energijos? Tritas mąstė apie triadą ir mažylius.

Kartą Odinas sakė, kad minkštakūnių vis mažėja. Bet ar jį tas jaudina? Ar jaudina kietakūnius? Ar apskritai ką nors jaudina, išskyrus globėjus?

Visame pasaulyje tėra dvi gyvybės formos: minkštakūniai ir kietakūniai. Ir Saulė maitintoja virš jų.

Kartą Odinas sakė, kad Saulė vėsta. Mažėja maisto, todėl mažėja ir žmonių. Tritas nepatikėjo. Saulė neatrodė šaltesnė, negu vaikystėje. Tiesiog žmonės nustojo rūpinęsi triadomis. Pernelyg daug priviso į mokslus pasinešusių racionalų ir kvailų emocionalių.

Minkštakūniai privalo skirti visą dėmesį gyvybiškai svarbioms problemoms. Kaip Tritas. Svarbiausia jam — triada. Iš pradžių atsirado mažylis kairys, paskui mažylis dešinys. Jie auga ir stiprėja. Bet dar būtinai reikia mažylės vidurinukės. O

ją visada sunkiausia pradėti, nors be mažylės vidurinukės nebus naujos triados.

Kodėl Dua taip pasikeitė? Su ja visada buvo nelengva, bet kuo tolyn, tuo darosi sunkyn.

Tritas pajuto pykstąs ant Odino. Odinas amžinai rodo savo išmintį. O Dua klausosi. Ir tol rodys, kol padarys iš jos kone racionalę. Tai labai kenkia triadai.

Odinas pats turėtų susiprasti.

Visada Tritas turi dėl visko kvaršinti galvą. Visada Tritas turi padaryti viską, ką tik reikia. Odinas draugauja su kietakūniais, bet nė nemano su jais pasitarti. Kai anuomet taip reikėjo emocionalės, nė žodžiu apie tai jiems neužsiminė. Su kietakūniais Odinas kalba apie energiją, o ne apie triados reikalus.

Tai jis, Tritas, viską patvarkė. Jis pasijuto išdidus, prisiminęs, kaip viskas buvo. Kartą pamatęs, kad Odinas šnekučiuojasi su kietakūniu, Tritas patraukė prie jų. O priėjęs be jokios baimės ėmė ir išdrožė:

„Mums reikia emocionalės."

Kietakūnis atsisuko į jį. Tritas dar niekad nebuvo taip arti stovėjęs prie kietakūnio. Jis buvo vientisas. Kai viena dalis pasisuko, pajudėjo ir visas kūnas. Jis turėjo keletą ataugų, kurios pačios galėjo judėti, bet jų forma nesikeitė. Kietakūniai nesruveno, buvo asimetriški ir negražūs. Jie nemėgo prisilietimų.

Kietakūnis paklausė:

„Tai tiesa, Odinai?"

Lyg Trito nė nebūtų buvę.

Odinas suplokštėjo. Kone prie pat žemės prisiplojo — tokio plokščio Tritas dar nebuvo jo matęs.

„Mano dešinys per daug uolus. Mano dešinys per daug... per daug..." — Odinas užsikirto, išsipūtė ir nebegalėjo ištarti nė žodžio.

O Tritui buvo nė motais.

„Mes negalime susilieti dviese."

Tritas žinojo, kad Odinas iš sumišimo prarado žadą, bet nieko nepaisė. Valanda išmušė.

„Nagi, mielas kairy, ar ir tu taip manai?" — paklausė kietakūnis Odino. Kietakūniai kalbėjo kaip ir minkštakūniai, tik daug

šaižiau ir beveik be virštonių. Net nemalonu klausytis. Bent jau Tritui, nors Odinas, regis, buvo pripratęs.

„Taip",— pagaliau ištarė Odinas.

Tik dabar kietakūnis atsisuko į Tritą.

„Primink man, jaunasis dešiny. Kiek laiko judu su Odinu drauge?"

„Tiek, kiek reikia, kad gautume emocionalę.— Tritas stengėsi, kad jo kampai būtų statūs. Jis neleis savęs įbauginti — tikslas pernelyg svarbus.— O mano vardas — Tritas",— pridūrė jis.

Kietakūnis prajuko.

„Taip, neblogai parinkta. Judu su Odinu labai tinkat, bet tuo sunkiau išrinkti jums emocionalę. Mes jau beveik apsisprendėme. Bent jau aš seniai apsisprendžiau, bet dar reikia įtikinti kitus. Pakentėk, Tritai."

„Mano kantrybė baigėsi."

„Žinau, bet vis tiek dar pakentėk",— jis vėl išspinduliavo juoką.

Kai kietakūnis nuėjo, Odinas suapvalėjo ir ėmė grėsmingai retėti.

„Kaip tu galėjai, Tritai? Ar žinai, kas jis?"

„Kietakūnis."

„Čia buvo Lostenas. Mano mokytojas. Aš nenoriu jo supykinti."

„O ko jis turėtų pykti? Aš kalbėjau mandagiai."

„Na, tiek to,— pasakė Odinas, jau beveik atgavęs pirmykštį pavidalą. Tai reiškė, kad jis daugiau nebepyksta. (Tritui palengvėjo, nors jis stengėsi to neparodyti.)— Labai nesmagu, kai mano nebylusis dešinys ateina šnekėtis su mano kietakūniu."

„Tai ko tu pats tuomet šito nepadarei?"

„Viskam ateina laikas."

„Tik tau jis niekuomet neateina."

Bet po to jie pasitrynė apvalkalais ir susitaikė. Netrukus atsirado Dua.

Ją atvedė Lostenas. Tačiau Tritas to nė nepastebėjo: jis nežiūrėjo į kietakūnį. Tik į Dua. Bet vėliau Odinas jam pasakė, kad būtent Lostenas ją atvedė.

„Matai? — pasakė Tritas.— Aš su juo pasišnekėjau, ir jis ją atvedė."

„Ne,— atsakė Odinas.— Atėjo laikas. Kad ir niekas nebūtų šnekėjęsis, vis tiek būtų atvedęs."

Tritas nepatikėjo. Jis buvo įsitikinęs, kad Dua tik per jį atsirado.

Tokios kaip Dua, žinoma, visame pasaulyje nebuvo. Tritas buvo matęs daugybę emocionalių. Visos būdavo patrauklios, bet kuri būtų jį pradžiuginusi. Tačiau, kai pamatė Dua, suprato, kad jokia kita nebūtų tikusi. Tiktai Dua. Tiktai Dua.

Ir Dua puikiai žinojo, ką daryti. Puikiai, nors vėliau sakė, kad niekas niekad jai nebuvo rodęs. Niekas niekada nebuvo aiškinęs. Netgi emocionalės, nes jinai jų vengdavo.

Ir vis dėlto, suėję į krūvą, visi trys žinodavo, ką daryti.

Dua išretėjo. Daug labiau, nei Tritas kada buvo matęs ką išretėjant. Labiau, negu jis manė esant įmanoma. Dua pavirto spalvotu debesėliu, kuris užpildė viską aplink, akindamas savo spindesiu. Tritas judėjo nejausdamas, kad juda. Jis pasinėrė į miglą, kuri buvo Dua.

Nebuvo jokio skverbimosi, nieko panašaus. Tritas nejautė jokio pasipriešinimo, jokios trinties. Jis tartum sklandė smulkiai virpėdamas. Ir jautė, kad iš malonumo pradeda retėti — lengvai, be tų milžiniškų pastangų, kaip kad anksčiau. Dabar, kai Dua persmelkė jį visą, jis pats bemat virto tirštais dūmais. Išretėjimas buvo tolygus sruvenimui — viena didžiulė rami tėkmė.

Lyg per miglą jis pamatė, kaip iš kairės artėja Odinas, taip pat retėdamas.

Tada jis staigiai susiliete su juo. Tačiau tai anaiptol nebuvo sąlyčio smūgis. Tritas jautė nejausdamas ir galvojo negalvodamas. Jis įslydo į Odiną ir Odinas į jį. Taip ir nesuprato, ar jis apsupo Odiną, ar Odinas jį, abu vienas kitą, ar nė vienas.

Viską užgožė malonumo pojūtis.

Ir kuo labiau tas malonumas stiprėjo, tuo greičiau silpnėjo pojūčiai, ir pagaliau, kai buvo pasiekta riba, sąmonė visai išnyko.

Pagaliau jie atsiskyrė ir pažvelgė vienas į kitą. Jie buvo susilieję daug dienų. Žinoma, taip ir turi būti. Kuo susiliejimas pilnesnis, tuo ilgiau trunka, bet, jam pasibaigus, atrodo, kad viskas įvyko per akimirksnį. Vėliau jie retai taip ilgai būdavo susilieję, kaip tą pirmąjį kartą.

— Nuostabu,— pasakė Odinas.

Tritas tylėdamas žiūrėjo į Dua, dėl kurios viskas būtent taip ir buvo.

Ji bandė sutankėti, sukosi spirale, trūkčiojo. Iš jų visų Dua vienintelė vis niekaip negalėjo atsipeikėti.

— Paskui vėl taip darysim,— skubiai prašneko ji,— bet tik vėliau, vėliau. Leiskit man dabar eiti.

Ji pabėgo. Nei Tritas, nei Odinas jos nestabdė. Dar nebuvo atsigavę. Bet ir vėliau visuomet taip būdavo. Po susiliejimo Dua išnykdavo. Kad ir kaip sklandžiai viskas vykdavo, vis tiek ji pabėgdavo. Jos esybė troško vienatvės.

Tritui tai kėlė nerimą. Jis pastebėjo, kad ji tam tikrais atžvilgiais skiriasi nuo kitų emocionalių. O neturėtų skirtis.

Odinas manė kitaip. Jis dažnai kartodavo: „Kodėl tu nepalieki jos ramybėje, Tritai? Ji ne tokia kaip kitos, vadinasi, geresnė už kitas. Susiliejimas nebūtų toks tobulas, jeigu ji būtų kaip kitos. Nejaugi nori viską gauti veltui?"

Tritui sunku buvo visa tai suprasti. Jis tik žinojo, kad ji turi daryti tai, kas jai privalu.

„Aš noriu, kad ji elgtųsi teisingai",— sakydavo jis.

„Suprantu, Tritai, suprantu. Bet vis tiek duok jai ramybę."

Odinas pats dažnai bardavo Dua už keistus įpročius, bet labai nenorėdavo, kad Tritas tą darytų. „Tu neturi takto",— sakydavo jis. O Tritas dorai nė nesuprato, kas yra taktas.

O dabar... nuo pirmojo susiliejimo prabėgo tiek laiko, o mažylės emocionalės jie vis dar neturi. Kiek dar galima laukti? Jau ir taip pernelyg viskas užsitęsė. O Dua kaskart vis ilgiau ir ilgiau išbūna viena.

— Ji per mažai valgo,— nusprendė Tritas.

— Kai ateis laikas...

— Įsikandai tą savo „ateis laikas ir neateis laikas". Dua surasti tau taip ir nebuvo atėjęs laikas. O dabar niekaip neateina laikas mažylei emocionalei. Dua turėtų...

Bet Odinas nusisuko.

— Jinai paviršiuje, Tritai. Jeigu nori, tai eik ir parsivesk, lyg būtum jos globėjas, o ne dešinys. Bet aš tau patariu — duok jai ramybę.

Tritas pasitraukė atatupstas. Jis taip daug norėjo pasakyti, tik nežinojo kaip.

Dua jautė, kad jos dešinys ir kairys jaudinasi ir ginčijasi dėl jos, ir tik dar labiau pasišiaušė.

Jeigu kuris vienas arba abudu čia ateitų, viskas baigtųsi susiliejimu, o ji net galvoti apie tai nenori. Tritui niekas daugiau nerūpi, tik vaikai, nieko daugiau nereikia, tik trečio ir paskutinio vaiko — amžinai vis vaikai ir tas, kurio dar trūksta. O kai Tritas siekia susiliejimo, jis visada laimi. Tritas užsispiria, ir triada jam paklūsta. Įsitvers kokios primityvios idėjos ir laikosi, kol Odinas su Dua galiausiai pasiduoda. Bet dabar ji nepasiduos, nieku gyvu...

Ir jai nė kiek dėl to negėda. Ji niekad nepasiilgs nei Odino, nei Trito taip, kaip juodu pasiilgsta vienas kito. Ji gali išretėti ir pati, o jie tik jai tarpininkaujant (jau vien dėl to galėtų labiau su ja skaitytis!). Žinoma, trise susilieti malonu. Būtų kvaila tai neigti, bet ne ką maloniau, negu kai ji retkarčiais slapta sulenda į akmens sieną. O Tritui ir Odinui to malonumo niekas negali ir negalėtų atstoti.

Ne, pala. Odinas jaučia malonumą mokydamasis, anot jo, intelektualiai augdamas. Ir Dua buvo kažką panašaus patyrusi, bent jau nutuokia, ką tai reiškia. Nors šis malonumas visai kitoks, bet gali puikiausiai pakeisti susiliejimą,— Odinui tai jau tikrai.

O Tritui — ne. Vienintelė jo paguoda — susiliejimas ir vaikai. Daugiau nieko. Ir kai jis pradeda bukai to reikalauti, Odinas nusileidžia, o tada ir Dua nebegali priešintis.

Kartą ji buvo pakėlusi maištą.

„Įdomu, kas vyksta, kai mes susiliejame? Praeina valandos, kartais dienos... Kas visą tą laiką vyksta?"

Tritas pasipiktino.

„Taip būdavo visada. Taip turi būti."

„Nepakenčiu visko, kas turi būti. Aš noriu žinoti kodėl."

Odinas sutriko. Pusę savo gyvenimo jis išbūna sutrikęs.

„Kaip čia tau pasakius, Dua, tai būtina. Dėl vaikų",— pasakė jis ir supulsavo.

„Nėra čia ko pulsuoti,— pasipiktino Dua.— Mes jau suaugę ir buvome susilieję nežinia kiek kartų. Ir visiems aišku, kad be šito nebus vaikų. Bet kodėl susiliejimas taip ilgai trunka, štai ko aš klausiu?"

„Todėl, kad tai sudėtingas procesas,— atsakė Odinas vis dar pulsuodamas.— Todėl, kad jis reikalauja energijos. Dua, norint pradėti vaiką, reikia labai daug laiko. Netgi kai mes ilgai užtrunkame, ir tada dar nėra garantijos, kad jis atsiras. O sąlygos vis blogėja... Ir ne tik mums",— pridūrė jis skubiai.

„Blogėja?"— susirūpino Tritas, tačiau Odinas nieko daugiau nebeaiškino.

Pagaliau jie susilaukė kūdikio, mažylio racionalo, kuris taip pleveno ir retėjo, kad sužavėjo visus tris, ir net Odinas, būdavo, pasiima ir laiko jį bekaitaliojantį pavidalus tol, kol Tritas neatima. Nes iš teisybės tai juk Tritas išnešiojo jį visą inkubacinį periodą, Tritas atskyrė jį nuo savęs, kai pasidarė savarankiškas, ir Tritas rūpinosi juo kiekvieną akimirką.

Atsiradus mažyliui, Tritas būdavo su jais daug rečiau, ir Dua pajuto palengvėjimą. Trito priekabės ją erzino, Odino — priešingai. Ji vis geriau ėmė suvokti jo... reikšmingumą. Racionalai sugebėdavo atsakyti į klausimus, o Dua nuolatos kas nors rūpėjo. Ir jis daug mieliau jai atsakinėdavo, kai Trito nebūdavo šalia.

„Kodėl mes taip ilgai užtrunkame, Odinai? Aš turiu žinoti, kas dedasi ištisas paras, kol mes būname susilieję."

„Mums nieko negali atsitikti, Dua,— patikino ją Odinas.— Pagalvok pati, argi iki šiol kas nors mums buvo atsitikę, ką? Manau, kad ir apie jokią kitą triadą nesi nieko panašaus girdėjusi, tiesa? Ir apskritai, tau nederėtų klausinėti."

„Todėl, kad aš emocionalė? Todėl, kad kitos emocionalės neklausinėja? Jeigu nori žinoti, tai aš negaliu jų pakęsti ir būtinai klausinėsiu."

Ji puikiai suvokė, kad Odinas žiūrėjo į ją susižavėjęs ir jeigu tik Tritas būtų atsiradęs, jie tučtuojau būtų susilieję. Koketuodama ji netgi išretėjo — vos vos.

Odinas tarė:

„Bet tu gali nesuvokti prasmės, Dua. Tam, kad įsižiebtų naujos gyvybės kibirkštis, reikia labai daug energijos."

„Tu visuomet mini energiją. Kas tai per daiktas? Tik kalbėk tiksliau."

„Na, tai, kuo mes mintam."

„Tai kodėl tuomet nesakai maistas?"

„Todėl, kad energija ir maistas — ne visai tas pats. Maistą

mums teikia Saulė, ir tai yra energijos rūšis, bet yra ir kitų energijos rūšių, kurios mitybai netinka. Valgydami mes išsitiesiame ir sugeriame šviesą. Sunkiausia čia emocionalėms, nes jos labiau permatomos, tai yra šviesa eina kiaurai, užuot susigėrusi. . ."

Kaip nuostabu viską žinoti, galvojo Dua. Iš teisybės, jai ir taip buvo aišku, bet ji nebūtų sugebėjusi išreikšti to žodžiais, tokiais ilgais ir moksliškais kaip Odinas. Po jo aiškinimų pasaulis tapdavo labiau apčiuopiamas ir kur kas prasmingesnis.

Dabar, kai Dua subrendo ir nebebijojo vaikų erzinimo, kai jai teko garbė pakliūti į Odino triadą, ji kartkartėmis prisijungdavo prie kitų emocionalių, vis dėlto laikydamasi atokiau triukšmingų sambrūzdžių. Pagaliau juk ir jai kada ne kada norėdavosi stipriau užvalgyti, be to, ir susiliejimas po to vykdavo sklandžiau. O kartais ji net pajusdavo džiaugsmą, tą malonumą, su kuriuo kitos emocionalės rangosi ir plėtojasi priešais Saulę, susikondensuodamos, idant kuo labiau sutankėtų ir galėtų sugerti kuo daugiau šviesos.

Tačiau Dua reikėjo palyginti nedaug, o kitos, rodos, niekaip negalėdavo prisisotinti. Jos kažkaip godžiai raitydavosi, o Dua taip nemokėjo ir net bodėjosi tokiu jų elgesiu.

Užtat racionalus ir globėjus retai sutikdavai paviršiuje. Būdami tankūs, jie greit pasisotindavo ir grįždavo atgal. Emocionalės vartydavosi Saulėje valandų valandas, nes valgydavo ilgiau, o energijos joms reikėdavo daugiau, bent jau susiliejimui.

Odinas kartą sakė (taip pulsuodamas, jog vos galėjai suprasti), kad emocionalių paskirtis duoti energiją, racionalų — užuomazgą, o globėjų — inkubatorių.

Kai Dua tai suprato, jai jau nebe tiek pikta, kiek juokinga buvo žiūrėti į kitas emocionales, taip uoliai springstančias raudoną Saulės šviesą. Kadangi jos niekada nieko neklausdavo, tai aišku, nežinojo ir negalėjo suprasti, koks begėdiškas tas jų virpulingas tankėjimas arba kikenimas pagaliau leidžiantis žemyn — žemyn į, be abejonės, sėkmingą susiliejimą, kuriam ir bus sunaudota visa energija.

Dabar jai buvo suprantamesnis ir Trito susierzinimas, kai ji sugrįždavo iš paviršiaus tokia pat perregima ir toli gražu nesoti. Ir vis dėlto, ko jie nepatenkinti? Jos retumas tik suteikia

susiliejimui žavesio. Gal jis ne toks glebus ir lipnus kaip kitų triadų, bet užtat ne toks žemiškas, o tatai, ji buvo tikra, irgi svarbu. Juk vis dėlto atsirado mažylis kairys ir mažylis dešinys!

Žinoma, sunkiausia su mažyle emocionale, vidurinuke. Jai reikia daugiau energijos, negu aniems dviem, o Dua niekada neturėjo jos pakankamai.

Jau net ir Odinas buvo bepradedąs jai priekaištauti.

„Tu sugeri mažai spindulių, Dua."

„Man gana",— nukirsdavo Dua.

„Genijos triadoje ką tik atsirado emocionalė."

Dua nemėgo Genijos. Visados nemėgo. Ji buvo kvaila netgi pagal emocionalių mastelį. Ir Dua pasakė iš aukšto: „Pagyrūnė. Jokio subtilumo. Taip ir girdžiu: „Man nereikėtų, brangute, apie tai kalbėti, bet tu net neįsivaizduoji, kad mano dešinys ir mano kairys..." Ji pamėgdžiojo nelygius Genijos signalus taip gyvai, kad Odiną suėmė juokas.

Bet paskui jis pasakė: „Gal Genija ir kvaišelė, bet ji pradėjo emocionalę, o Tritas labai dėl to nusiminė. Mes jau daug seniau to siekiame, negu jie..."

Dua nusisuko.

„Aš geriu tiek spindulių, kiek galiu. Tol, kol nebepajudu. Nežinau, ko tu iš manęs nori."

„Nepyk,— pasakė Odinas.— Aš pažadėjau Tritui su tavim pasikalbėti. Jis mano, kad tu paklausysi manęs..."

„Tritui keista, kad tu man aiškini apie mokslą. Jis nesupranta... Ar tu nori, kad mes turėtume tokią pat vidurinukę, kaip ir visi kiti?

„Ne,— rimtai atsakė Odinas.— Tu ne tokia kaip visos, ir aš esu patenkintas. Jeigu tave domina mokslas, tai leisk aš tau šį tą paaiškinsiu. Saulė jau nebetiekia tiek maisto kaip kadaise. Šviesos energija vis silpsta, ir reikia kur kas ilgiau ją absorbuoti. Kas amžius mažėja gimstamumas, ir dabar žmonių populiacija yra žymiai menkesnė negu anksčiau."

„O ką aš galiu padaryti!"— pasišiaušė Dua.

„O kietakūniai gal ir gali. Jų skaičius taipogi mažėja..."

„Ar jie irgi pereina?"— staiga susidomėjo Dua. Jai visuomet atrodė, kad jie tartum nemirtingi, kad jie nei gimsta, nei miršta. Kas, pavyzdžiui, yra matęs kietakūnį mažylį? Jie neturi mažylių. Jie nesusilieja. Jie nevalgo.

Odinas mąsliai tarė: „Manau, kad pereina. Jie niekada apie save nesipasakoja. Net nežinau gerai, kuo jie minta, bet, aišku, kad kažką valgo. Ir gimsta. Dabar, pavyzdžiui, atsirado vienas naujas. Iki šiol nesu jo matęs... na bet tiek to. Matai, jie mėgina sukurti dirbtinį maitinimą..."

„Žinau,— pasakė Dua.— Jau ragavau."

„Ragavai? Aš nieko nežinojau!"

„Kartą emocionalės susirinkusios kalbėjo. Sakė, kad kietakūnis ieškojęs savanorių jo paragauti, ir tos kvaišos pabijojusios. Girdi, iškart sukietėsiančios ir paskui nebegalėsiančios susilieti."

„Kvailystė",— susierzino Odinas.

„Žinau. Užtat ir pasisiūliau. Ir jos turėjo užsičiaupti. Jos gali išvesti iš proto, Odinai."

„Na ir kaip tau patiko?"

„Bjaurus,— prisipažino Dua.— Nemalonus ir karstelėjęs. Kitoms emocionalėms to, aišku, nesakiau."

„Ir aš ragavau,— pasakė Odinas.— Nepasakyčiau, kad toks jau bjaurus."

„Racionalams ir globėjams maisto skonis nerūpi."

Tačiau Odinas nesutiko.

„Tai tik eksperimentinė stadija. Jie dabar įtemptai dirba, stengdamiesi jį pagerinti,— aš turiu omeny kietakūnius. Ypač Estvaldą — tą patį, kur jau minėjau, kad dar nesu matęs. Lostenas dažnai kalba apie jį, išskirdamas iš kitų. Girdi, esąs genialus mokslininkas."

„Tai kodėl tu jo nematei?"

„Aš viso labo minkštakūnis. Nenorėk, kad jie man viską rodytų ir aiškintų. Manau, ateis laikas ir aš jį pamatysiu. Jis sukūrė naują energijos šaltinį, kuris galėtų išgelbėti mus visus, tačiau..."

„Aš nenoriu dirbtinio maisto",— pasakė Dua ir nuėjo sau, palikusi Odiną.

Šis pokalbis įvyko ne per seniausiai, ir nors nuo to laiko Odinas nebuvo užsiminęs apie Estvaldą, ji žinojo, kad netrukus vėl apie jį išgirs. Dabar, saulėlydžio metą, kaip tik apie tai mąstė.

Ji matė, kaip atrodo tas dirbtinis maistas: spindintis rutulys nelyginant mažutė Saulė specialiai kietakūnių įrengtame urve. Ji ir dabar tebejaučia kartų jo skonį.

Kažin, ar jie jį pagerins? Ar pataisys jo skonį? O gal net padarys skanumyną? Tuomet, ko gero, teks gerti iki soties, kol apims nesuvaldomas noras retėti...

Ji bijojo tokio nevalingo impulso. Visai kas kita, kai tą norą stimuliuoja kairio ir dešinio jaudinimasis. O toks nevaldomas impulsas reikš, kad ji turės pradėti mažylę vidurinukę. Bet... bet juk ji to nenori!

Ji ne iš karto pati sau prisipažino. Juk ji nenori pradėti emocionalės! Kai atsiras visi trys vaikai, ateis laikas pereiti, o jai šitaip to nesinori. Ji prisiminė tą dieną, kai jos globėjas ją paliko, bet jai taip neturi atsitikti. Su tuo ji nieku gyvu nesutiks.

Kitoms emocionalėms tie dalykai nerūpėjo, nes jų galvos tuščios, ne taip kaip jos. Ji juk keistuolė Dua, Kairioji Em. Taip jos ją vadino, tai ji ir bus tokia. Tol, kol neturės trečio kūdikio, tol nepereis, tol galės gyventi.

Taigi, ji neturės to trečio kūdikio. Niekada. Niekada!

Bet kaip tą padarius? Ir kaip nuslėpus šį planą nuo Odino? O jeigu Odinas susiprotės?

2b

Odinas laukė, ką Tritas darys. Jis buvo beveik tikras, kad Tritas neis į paviršių ieškoti Dua. Tuomet reikėtų palikti vaikus, o tą jam visuomet labai sunku padaryti. Tritas dar kurį laiką pastoviniavo tylėdamas, o kai išėjo, tai pasuko į vaikams skirtą nišą.

Odinas kone apsidžiaugė, kai Tritas išėjo. Nors ne visai, žinoma, nes jis išėjo toks supykęs, kad juodviejų kontaktas susilpnėjo ir atsirado nepasitenkinimo barjeras. Liūdna, bet ką padarysi. Tarytum gyvenimo pulsacija būtų sulėtėjusi.

O gal ir Tritas kartais jaučia tą patį?.. Ne, tai būtų netikslinga. Visas Trito jautrumas nukreiptas į vaikus.

Na o Dua?.. Kas gali pasakyti, ką ji jaučia? Kas gali pasakyti, ką apskritai jaučia emocionalė? Jos tokios savotiškos, kad greta jų kairiai ir dešiniai atrodo labai panašūs, tik, žinoma, ne intelekto prasme. Tačiau, nepaisant viso to emocionališko keistumo, kas galėtų pasakyti, ką Dua, būtent Dua, jaučia?

Štai kodėl Odinui palengvėjo, kai Tritas išėjo: Dua iš tiesų kėlė nerimą. Su trečiu vaiku aiškiai per ilgai delsiama, o Dua ne tik nesileidžia įtikinama, bet darosi vis labiau užsispyrusi. Ir jis pats nežinia kodėl neberanda vietos. Matyt, laikas pasitarti su Lostenu.

Odinas patraukė į kietakūnių urvus, iš skubėjimo sruvendamas visu kūnu, tačiau be tų erzinančių ekscentriškų bangavimų ir šokčiojimų, kuriais pasižymi emocionalių judėjimo kreivė, ir be to komiško pasilingavimo į šonus, būdingo globėjams.

(Staiga jam prieš akis iškilo toks vaizdas: Tritas klupdamas vejasi mažylį racionalą, kuris, būdamas tokio amžiaus, judrumu nė kiek nenusileidžia emocionalei, o Dua, pagaliau jį sučiupusi, grąžina globėjui, ir tas dejuoja, nebežinodamas, ar jam papurtyti mažąjį nutrūktgalvį, ar suvynioti į savo substanciją. Dėl vaikų Tritas kuo puikiausiai mokėdavo išretėti, o kai Odinas jį erzindavo, tai jis rimčiausiai,— šia tema juokauti nemokėdavo,— sakydavo: „Bet juk vaikams labiau reikia.")

Odinas labai didžiavosi savo sugebėjimu taip grakščiai, taip įspūdingai sruventi. Kartą jis užsiminė apie tai savo kietakūniui mokytojui Lostenui, kuriam patikėdavo visas paslaptis. Lostenas atsakė: „O ar tau neatrodo, kad emocionalė arba globėjas apie savo sruvenimą mano tą patį? Jeigu kiekvienas jūsų skirtingai mąsto ir skirtingai elgiasi, tai ar ne skirtingi dalykai turėtų kelti jums pasitenkinimą? Juk triada netrukdo klestėti individualybei."

Odinas nelabai suprato, ką reiškia individualybė. Gal tatai reikia suprasti kaip vienatvę? Kietakūniai vieni. Jie neturi triadų. Bet kaip jie iškenčia?

Odinas buvo dar visai nedidelis, kai jam pirmąsyk atėjo į galvą šis klausimas. Jo santykiai su kietakūniais dar tik mezgėsi, ir staiga jam toptelėjo, kad iš teisybės tai dar visai nežinia, ar jie neturi triadų. Minkštakūniai perduoda vieni kitiems legendą apie jų vienišumą, bet ar toji legenda teisinga? Pasvarstęs Odinas nusprendė, jog reikia verčiau pasiklausti, užuot tikėjus tuo, ką visi sako.

Taigi ėmė ir paklausė: „Malonėkite pasakyti, ar jūs kairys, ar dešinys?" (Vėliau, prisimindamas šį klausimą, Odinas visas imdavo pulsuoti. Kas per naivumas klausti šitokio dalyko! O

kad kiekvienas racionalas vienaip ar kitaip, anksčiau ar vėliau — paprastai, žinoma, vaikystėje,— užduoda kietakūniui panašų klausimą — menka paguoda.)

Lostenas jam ramiai atsakė:

„Joks, mažasis kairy. Kietakūniai nebūna nei dešiniai, nei kairiai."

„O vid... emocionalės?"

„Vidurinukės? — Ir jo pastovios jutiminės srities forma pasikeitė — Odinas suprato, kad tai pralinksmino jį.— Ne. Nėra vidurinukių. Visi kietakūniai ir visi vienodi."

Odinas stačiai neiškentė nepaklausęs dar vieno dalyko:

„Bet kaip jūs iškenčiat?"

„Pas mus viskas kitaip, mažyli kairy. Mes pripratę."

Ar Odinas galėtų prie to priprasti? Iki šiol jo gyvenimas buvo susijęs su tėvų triada, o ateityje, ir gana greitai, jis būtinai sudarys savo triadą. Antraip ko vertas būtų gyvenimas? Kartkartėmis jis atsidėjęs apie tai galvodavo. Jis apie viską galvodavo atsidėjęs. Tarpais lyg ir suvokdavo, kodėl kietakūniai yra vieni: nei brolio kairio, nei brolio dešinio, nei sesers vidurinukės, nei susiliejimo, nei vaikų, nei globėjų. Jie turi tik protą, tyrinėjantį visatą.

Galbūt jiems to ir pakanka. Paūgėjęs Odinas ir pats pajuto tyrinėjimo džiaugsmą. Jo pakakdavo, beveik pakakdavo, bet tuomet jis prisimindavo Tritą, Dua, ir pasidarydavo aišku, kad net ir visa visata negalėtų jų atstoti.

Nebent... Keista, bet kartais jam imdavo atrodyti, kad ateis tokia diena, susidarys tokia situacija, tokios sąlygos, kai... Bet čia tas laikinas praregėjimas ar net praregėjimo praregėjimas užgesdavo, ir jis jau nieko nebesuvokdavo. Tačiau ilgainiui suvokimas ir vėl sugrįždavo, o pastaruoju metu kaskart vis ilgesniam laikui — rodos, dar kiek, ir viskas paaiškės.

Bet dabar ne laikas apie tai galvoti. Reikia kažką daryti su Dua.

Jis patraukė gerai pažįstamu keliu, kuriuo pirmąsyk jį vedė globėjas ir kuriuo Tritas netrukus ves jų pačių jaunėlį racionalą, jų mažylį kairį.

Ir, žinoma, vėl nugrimzdo į prisiminimus.

Kaip tuomet buvo baisu! Šalia pulsavo, blėsčiojo ir keitė formą kiti jauni racionalai, nors globėjai ir signalizavo jiems, kad sukietėtų, išsilygintų ir nedarytų triadai gėdos. O vienas

mažas kairys, Odino bičiulis, suplokštėjo kaip koks naujagimis, ir vargšas globėjas niekaip negalėjo su juo susitvarkyti. (Vėliau jis buvo kuo puikiausias mokinys... Nors — reikia vis dėlto pripažinti — iki Odino jam toli.)

Tą pirmąją mokslo dieną jie susipažino su daugeliu kietakūnių. Jie sustodavo prie kiekvieno jaunojo racionalo, tam tikrais būdais nustatydami jo vibracijų tipą, o paskui spręsdavo, ar dabar priimti, ar dar palaukti, o jeigu dabar, tai koks mokymo kursas jam labiausiai tiktų.

Pamatęs artėjant kietakūnį, Odinas iš paskutiniųjų sutankėjo ir prisivertė neblėsčioti.

Priėjęs artyn, kietakūnis kreipėsi į jį tokiu neįprastu balsu, kad Odinas vos nepamiršo nusprendęs būti suaugusiu.

— Štai kur tikrai tvirtas racionalas. Kuo tu vardu, kairy? — paklausė jis.

Pirmą kartą pavadintas tiesiog kairiu, nebe mažyliu kairiu, jis pasijuto tvirčiau ir atsakė: „Odinas, gerbiamas kietakūni." Atsakė mandagiai, kaip buvo pamokinęs globėjas.

Paskui jį, rodos, vedžiojo po kietakūnių urvus su įrengimais, mašinomis, bibliotekomis — galybė nesuvokiamų reginių ir garsų. Bet Odinas nieko nematė — jį buvo apėmusi panika. Ką jie su juo darys?

Globėjas sakė, kad jis mokysis, bet jis nesuprato, ką tai reiškia, o kai pasiteiravo globėjo, tai paaiškėjo, kad ir tas nežino.

Tik po kurio laiko jis patyrė, koks tai malonus, be galo malonus procesas, nors ir turintis savo neigiamų pusių.

Kietakūnis, pirmąkart pavadinęs jį kairiu, buvo pirmasis jo mokytojas. Jis išmokė Odiną suprasti bangų įrašus, ir netrukus nesuvokiamas kodas virto žodžiais — tokiais aiškiais, kokius jis pats vartodavo vibruodamas.

Paskui tas kietakūnis kažkur dingo ir jį pakeitė kitas. Odinas ne iš karto tai pastebėjo. Tada dar visi kietakūniai jam atrodė vienodi, ir iš balso jų negalėjo atskirti. Tačiau pamažu įsitikino. Įsitikino ir labai išsigando. Negalėjo suprasti, kodėl taip atsitiko.

Sukaupęs drąsą pagaliau paklausė:

„Kur mano mokytojas, gerbiamas kietakūni?"

„Gamaldanas?.. Jo daugiau nebebus su tavim, kairy."

Odinas neteko žado. O paskui jam netikėtai išsprūdo:

„Bet juk kietakūniai nepereina..."

Naujasis kietakūnis nutylėjo, nieko nepaaiškino.

Ir taip būdavo visada. Jie niekad nekalbėdavo apie save. Bet kokia kita tema — prašom. Apie save — nė žodžio.

Iš kai kurių faktų Odinas vis dėlto nusprendė, kad kietakūniai pereina, kad jie nėra nemirtingi, kuo šventai tikėjo daugumas minkštakūnių. Nors nė vienas kietakūnis nebuvo apie tai prasitaręs. Kartais Odinas svarstydavo šį klausimą su kitais studentais racionalais, bet visada su baime, atsargiai. Visi buvo pastebėję šį tą, kas nenuginčijamai bylojo apie kietakūnių mirtingumą, ir visi stebėjosi, tačiau atvirai šito teigti nedrįso ir stengdavosi nukreipti kalbą.

Kietakūniams tarytum nerūpėjo, kad racionalai pastebi tuos ženklus. Jie nė nemanė nieko slėpti. Bet patys apie tai niekada nekalbėdavo. O jeigu kas tiesiai paklausdavo (o taip neišvengiamai atsitikdavo), nuleisdavo negirdomis: nei nuneigdavo, nei sutikdavo.

Bet jeigu jie pereina, tai turi ir atsirasti, tik apie tai jie irgi nieko nekalbėjo, ir Odinas niekada nebuvo matęs jauno kietakūnio.

Odinas spėjo, kad kietakūniai gauna energiją ne iš Saulės, bet iš akmens — siurbia juodo akmens miltelius. Kai kurie studentai irgi taip manė. Kiti, labai kategoriškai, neigė. Tačiau vieningos išvados prieiti taip ir negalėjo, nes nė vienas nebuvo matęs kietakūnių maitinantis, o jie patys apie tai irgi neužsimindavo.

Pagaliau Odinas priprato prie to jų tylėjimo kaip prie tam tikro bruožo. Galbūt, svarstė jis, tuo ir pasireiškia kietakūnių individualumas, kad jie neturi triadų. Kiekvienas savo kiaute.

O paskui Odinas sužinojo tokių svarbių ir rimtų dalykų, kad privataus kietakūnių gyvenimo klausimai pasislinko į antrą planą. Jis sužinojo, pavyzdžiui, kad visas pasaulis traukiasi... mažėja...

Apie tai jam papasakojo Lostenas, naujasis Odino mokytojas.

Odinas pasiteiravo apie negyvenamas olas, kurios tęsiasi be galo be krašto iki pat pasaulio gelmių, ir Lostenui tai patiko.

„Bijojai apie tai klausti, Odinai?"

(Dabar jis jau buvo Odinas, o ne vienas iš daugelio kairių. Jis visuomet pasijusdavo išdidus, kai koks kietakūnis kreip-

davosi į jį vardu. O tokių buvo nemaža. Odinas parodė neeilinių gabumų, ir toks kreipimasis reiškė šio fakto pripažinimą. Lostenas ne kartą sakė esąs patenkintas turėdamas tokį mokinį.)

Odinas iš tiesų bijojo ir kiek padvejojęs prisipažino. Visada būdavo lengviau pripažinti savo trūkumus kietakūniams negu draugams racionalams; daug lengviau negu Tritui... Tritui išvis neįmanoma... Tuo laiku Dua dar nebuvo.

„Tai kodėl klausei?"

Odinas vėl padvejojo. Paskui iš lėto tarė:

„Aš bijau negyvenamų olų, nes kai buvau vaikas, visi sakė, kad ten pilna visokių baisybių. Tačiau nieko tikro aš nežinau — tik tiek, ką esu girdėjęs iš kitų vaikų, kurie taipogi nieko tikro negalėjo žinoti. Noriu žinoti tiesą, ir tas noras pasidarė toks stiprus, kad nugalėjo net baimę."

Lostenas buvo patenkintas.

„Gerai! Smalsumas naudingas, o baimė niekam nereikalinga. Tu puikiai vystaisi, Odinai, ir atsimink, kad tavo vystymasis ir yra visų svarbiausias dalykas. Mūsų pagalba vaidina šalutinį vaidmenį. Jeigu tu nori žinoti, mielai paaiškinsiu, kad tos negyvenamos olos iš tiesų yra negyvenamos. Jos tuščios. Nieko ten nėra, tik visokie nereikalingi daiktai, išlikę nuo senų laikų."

„Kas juos paliko, gerbiamas kietakūni?"

Odinas nejučia pavartodavo šį pagarbų kreipimąsi, kai pajusdavo pašnekovą turint kur kas daugiau žinių už jį.

„Tie, kurie kadaise jose gyveno. Prieš tūkstančius ciklų gyveno tūkstančiai kietakūnių ir milijonai minkštakūnių. Dabar nepilni trys šimtai kietakūnių ir mažiau nei dešimt tūkstančių minkštakūnių."

„Kodėl?"— Odinas buvo priblokštas. (Kietakūnių liko tik trys šimtai! Vadinasi, kietakūniai iš tikrųjų pereina? Bet dabar ne laikas apie tai galvoti.)

„Todėl, kad silpsta energija. Saulė vėsta. Sulig kiekvienu ciklu vis sunkiau gyventi ir išauginti vaikus."

(Na, o tatai ar nereiškia, kad jie taipogi gimsta? Ir kad maitinasi Saulės spinduliais, o ne uolomis? Tačiau Odinas nuvijo šalin šias mintis, nusprendęs vėliau apsvarstyti.)

„Ir toliau taip tęsis?"— paklausė Odinas.

„Kol Saulė galutinai neišseks ir vieną dieną nustos tiekus maistą."

„Ar tai reikš, kad visi mes — ir kietakūniai, ir minkštakūniai — išnyksime?"

„O ką gi dar tai galėtų reikšti?"

„Mes neprivalome išnykti. Jeigu reikia energijos ir Saulė baigia išsekti, turime ieškoti kitų šaltinių. Kitų žvaigždžių."

„Matai, Odinai, kitos žvaigždės taipogi baigia išsekti. Visata artėja prie pabaigos."

„Jeigu žvaigždės baigia išsekti, nejaugi nėra maisto kitur? Nėra kito energijos šaltinio?"

„Ne, visi visos visatos šaltiniai baigia išsekti."

Odinas nepatenkintas pamąstė, paskui tarė:

„Tai yra kitų visatų. Mes neturime žūti vien dėl to, kad mūsų visata žūsta."

Tą sakydamas jis visas pulsavo ir neleistinai nepagarbiai išsiplėtė, pasidarė visas permatomas ir daug didesnis už kietakūnį.

Bet Lostenas išspinduliavo gryniausią pasitenkinimą.

„Puiku, mano mielas kairy. Reikia, kad ir kiti tą išgirstų."

Susidrovėjęs ir pamalonintas Odinas išsyk susitraukė — juk niekas nėra pasakęs jam „mielas kairy", išskyrus Tritą, žinoma.

Kaip tik netrukus po to Lostenas ir atvedė jiems Dua. Odinas tuomet pagalvojo, ar čia nebus kokio ryšio, bet ilgainiui užmiršo apie tai. Tritas taip primygtinai tvirtino, kad tai jo dėka atsiradusi Dua, jog visiškai supainiojo Odiną ir tas liovėsi sukęs dėl to galvą.

Ir štai dabar jis vėl eina pas Losteną. Jau daug laiko prabėgo nuo tos dienos, kai jis sužinojo, kad visata artėja prie pabaigos ir kad kietakūniai (kaip vėliau paaiškėjo) ryžtingai ieško būdų žūt būt išlikti. Jis pats jau buvo pasidaręs daugelio sričių žinovu, ir Lostenas pareiškė, kad fizikoje jau nebeliko nieko, ko jis dar galėtų išmokyti minkštakūnį. Be to, užaugo nauja racionalų pamaina, ir jis jau nebematydavo Losteno taip dažnai, kaip kadaise.

Odinas surado Losteną su dviem paaugliais racionalais radiacinėje kameroje. Lostenas iš karto jį pamatė pro stiklą ir išėjo sandariai uždaręs duris.

— Mano mielas kairy,— tarė jis, draugiškai tiesdamas savo galūnes, ir Odiną, kaip kad ir anksčiau būdavo, apėmė lengvabūdiška pagunda paliesti jas.— Kaip laikaisi?

— Nenorėjau jums sutrukdyti, gerbiamas Lostenai.

— Sutrukdyti? Tiedu kurį laiką puikiausiai apsieis ir be manęs. Turbūt net apsidžiaugė, kai išėjau, nes esu tikras, kad pavargsta nuo mano aiškinimų.

— Negali būti,— tarė Odinas.— Aš visuomet žavėdavausi jumis ir tikiu, kad ir jie žavisi.

— Na jau na. Ačiū tau už gerą žodį. Dažnai matau tave bibliotekoje ir iš kitų girdėjau, kad tau neblogai sekasi baigiamieji kursai. Gaila, kad tu jau nebe mano mokinys. Kaip gyvuoja Tritas? Ar vis toks pat užsispyręs, kaip ir dera globėjui?

— Kasdien vis labiau. Triada tik jo dėka ir laikosi.

— O Dua?

— Dua? Aš kaip tik dėl... Juk jūs žinote, kokia ji keistuolė.

Lostenas linktelėjo.

— Taip, žinau,— pasakė su tokia išraiška, kurią Odinas buvo išmokęs suvokti kaip liūdesį.

Odinas patylėjo, o paskui nusprendė eiti tiesiai prie reikalo.

— Gerbiamas Lostenai, ar ji buvo atvesta mums, Tritui ir man, kaip tik dėl savo keistumo?

Lostenas atsakė:

— Nejaugi tu dėl to stebiesi? Tu ir pats labai keistas, Odinai, be to, ne kartą sakei, kad ir Tritas taip pat.

— Taip,— nedvejodamas sutiko Odinas.— Ir jis.

— Vadinasi, natūralu, kad jūsų triadai reikėjo ypatingos emocionalės, ar ne?

— Bet juk ypatingumas būna įvairus,— mąsliai tarė Odinas.— Kai kurios Dua keistenybės erzina Tritą ir net man kelia nerimą. Ar galėčiau su jumis pasitarti?

— Visuomet.

— Ji nenori... nenori susilieti.

Lostenas išklausė šio pareiškimo ramiai, lyg kalba būtų ėjusi apie paprasčiausius dalykus.

— Kai mes susiliejame,— tęsė Odinas,— tai jai tas taip pat malonu, kaip ir mums, bet pamėgink įkalbėti!

— O kaip Tritas reaguoja į susiliejimą? Nekalbant apie malonumą, kurį teikia šis procesas, ką dar jis jam duoda?

— Vaikus, žinoma,— atsakė Odinas.— Ir aš, ir Dua juos my-

lime, bet Tritas — globėjas. Ar jūs suprantate? (Odinui staiga pasirodė, kad Lostenas galbūt nepajėgia suprasti visų triados subtilybių.)

— Šiek tiek,— atsakė Lostenas.— Man atrodo, kad Tritui susiliejimas teikia šį tą daugiau nei vien malonumą. Na, o tau pačiam? Ką tau papildomai teikia?

— Manau, kad jūs žinote. Tam tikrą intelektualinę stimuliaciją.

— Taip, aš žinau, bet norėjau įsitikinti, ar tu pats žinai. Norėjau patikrinti, ar neužmiršai. Tu dažnai man sakydavai, kad pasibaigus susiliejimo periodui, kurio metu laikas tarytum sustoja,— tiesą sakant, tu iš tiesų ilgam pražūdavai,— pradėdavai suvokti daugybę dalykų, kurie anksčiau atrodydavo neįkandami.

— Mano protas išlieka aktyvus visą tą laiką,— pasakė Odinas.— Man atrodo, kad tuo laiku, kuris man yra būtinas,— nors aš nejaučiu nei jo trukmės, nei savo egzistavimo — mąstau giliau ir intensyviau, netrukdomas jokių gyvenimiškų problemų.

— Taip,— pripažino Lostenas,— kai sugrįždavai pas mane, tavo suvokimas būdavo padaręs kokybišką šuolį. Jums, racionalams, taip ir turi būti, nors, tiesą sakant, nė vienas nėra tobulėjęs tokiais dideliais šuoliais, kaip tu. Aš šventai įsitikinęs, kad per visą istoriją nebuvo kito tokio racionalo.

— Tikrai? — paklausė Odinas, stengdamasis neparodyti savo džiaugsmo.

— Nors, kita vertus, aš galiu ir klysti,— pasakė Lostenas ir pralinksmėjo, pamatęs, kad Odinas nustojo blėsčiojęs,— bet dabar apie tai nekalbėkim. Aš noriu pasakyti, kad tau, kaip ir Tritui, susiliejimas reiškia ir kai ką daugiau.

— Taip, be abejonės.

— O ką gali Dua gauti iš susiliejimo?

Stojo ilga pauzė.

— Nežinau,— atsakė Odinas.

— Ir niekada jos neklausei?

— Niekada.

— Tuomet,— atsakė Lostenas,— jeigu susiliejimas jai nieko daugiau neduoda, o judu su Tritu gaunate malonumą plius dar kai ką, tai kodėl susiliejimas turėtų rūpėti jai taip kaip ir jums?

— Kitos emocionalės lyg ir nereikalauja. . .— pradėjo Odinas gindamasis.

— Kitos emocionalės ne tokios kaip Dua. Tu man sakei šitai daugybę kartų ir, man regis, didžiuodamasis.

Odinas susigėdo.

— Aš maniau, čia kokia kita priežastis.

— O kokia dar galėtų būti?

— Sunku paaiškinti. Mes, triados nariai, vienas kitą pažįstame; jaučiame vienas kitą; tam tikra prasme visi trys sudarome vieną individą. Neapčiuopiamą individą, kuris čia išryškėja, čia vėl dingsta. Jaučiame tą dažniausiai nesąmoningai. Jeigu tik pradedame intensyviai apie tai galvoti, tai pojūtis bemat prapuola, ir mes liekame tuščiomis rankomis. Mes. . .— ir Odinas beviltiškai nutilo.— Labai sunku išaiškinti apie triadą tam, kas...

— Vis dėlto pamėginsiu suprasti. Tau atrodo, kad pagavai vieną kitą slaptą Dua mintį, tai, ko ji neketino niekam sakyti?

— Tikrai nežinau. Tai viso labo miglotas įspūdis, kartas nuo karto atsirandantis tolimiausioje mano sąmonės kertelėje.

— Na ir?

— Tarpais man atrodo, kad Dua nenori turėti mažylės emocionalės.

Lostenas rimtai į jį pasižiūrėjo.

— Vadinasi, jūs kol kas turite tik du vaikus: mažylį kairį ir mažylį dešinį?

— Taip, tiktai du. Jūs žinote, kad emocionalę nelengva pradėti.

— Žinau.

— O Dua neabsorbuoja pakankamai energijos. Net nenori. Ji visada prisigalvoja įvairiausių pasiteisinimų, bet aš nė vienu netikiu. Mano manymu, ji kažkodėl nenori emocionalės. Kai dėl manęs — jei Dua iš tiesų dabar dar nenori — tai aš jai netrukdyčiau. Bet Tritas — globėjas, ir jam būtinai reikia, o aš negaliu nuvilti Trito, netgi dėl Dua.

— O jeigu Dua nenoras pradėti emocionalę turėtų kokią visai racionalią priežastį, ar tu į tai atsižvelgtum?

— Aš atsižvelgčiau, bet tik ne Tritas. Jis tokių dalykų nesupranta.

— Bet įkalbėtum jį pakentėti?

— Taip. Kiek pajėgčiau.

— Ar tau buvo atėję į galvą, kad minkštakūniai...— ir jis patylėjo, tarytum ieškodamas žodžio, o paskui pavartojo įprastinę minkštakūnių frazę: — nepereina, kol nėra gimę visi vaikai — visi trys, o emocionalė paskutinė.

— Taip, žinoma,— Odinas nustebo, kaip Lostenas galėjo pamanyti, jog jis nežino tokių elementarių dalykų.

— Vadinasi, mažylės emocionalės gimimas reiškia, kad artėja laikas pereiti?

— Tik tada, kai mažoji emocionalė subręsta ir gali...

— Tačiau perėjimas darosi neišvengiamas. Gal Dua kaip tik šito ir bijo?

— Bet kaip gi šitaip, Lostenai? Perėjimas — tai nelyginant susiliejimas. Kaip galima nenorėti? (Teisybė, kietakūniai nesusilieja, galbūt jie nesupranta.)

— Įsivaizduok, kad Dua paprasčiausiai nenori pereiti. Kaip tau atrodo?

— Bet juk mes privalome pagaliau pereiti. Jeigu Dua nori tik palūkėti su paskutiniu vaiku, tai aš nusileisčiau ir net galbūt mėginčiau įtikinti Tritą. Bet jeigu ji apskritai nenori jo turėti, tai šito negalima leisti.

— Kodėl?

Odinas susimąstė.

— Man sunku paaiškinti, gerbiamas Lostenai, bet aš žinau, jog mes privalome pereiti. Sulig kiekvienu ciklu tas žinojimas vis auga, ir kartais man beveik atrodo, kad aš suprantu kodėl.

— O man kartais atrodo, kad tu esi filosofas,— nukirto Lostenas.— Verčiau pasvarstykime konkrečiai. Kai trečias kūdikis užaugs, Tritas jau bus subrandinęs visus savo vaikus ir ramiai pasitiks lemtį, jausdamas, kad įvykdė visas savo gyvenimo priedermes. Tu taip pat būsi patenkintas daug išmokęs ir taip pat jausiesi įvykdęs savo priedermę. O Dua?

— Nežinau,— nusiminęs pasakė Odinas.— Kitos emocionalės visą gyvenimą pravaikšto kartu, smagiai sau čiauškėdamos. Dua visuomet stengdavosi laikytis nuošaly.

— Taip, ji ne tokia kaip visos. Nejaugi nėra nieko, ką ji mėgtų?

— Ji mėgsta klausytis, kai aš pasakoju apie savo darbą,— sumurmėjo Odinas.

— Čia nėra ko gėdytis, Odinai,— pasakė Lostenas.— Visi racionalai pasakoja apie savo darbą dešiniams ir vidurinukėms. Jūs stengiatės tai nuslėpti, tačiau visi taip darote.

— Bet Dua iš tikrųjų klausosi, gerbiamas Lostenai.

— Nė neabejoju, kad klausosi. Ne taip kaip kitos emocionalės. Be to, ar tau nepasirodė, kad po susiliejimo ji daug geriau viską supranta?

— Taip, kartais pastebėdavau. Bet kažkaip neatkreipiau dėmesio. . .

— Nes tu įsitikinęs, kad emocionalės negali tokių dalykų kaip reikiant suprasti. Bet Dua, regis, turi šiek tiek racionalo bruožų.

(Netikėtai sunerimęs, Odinas pažvelgė į Losteną. Kartą Dua jam pasipasakojo, kaip prisikentėjusi vaikystėje: apie šaižius kitų emocionalių spygčiojimus; apie tai, kaip šlykščiai ją pravardžiuodavo Kairiąja Em. Nejaugi Lostenas galėjo iš kur nors apie tai sužinoti?. . Iš jo išraiškos sunku buvo spręsti.)

— Ir aš kartais taip pagalvodavau,— pasakė Odinas ir staiga pratrūko: — Ir labai dėl to ja didžiuojuosi.

— Puiku,— atsakė Lostenas.— Tik kodėl jai pačiai šito nepasakius? O jeigu jai patinka puoselėti savy racionalo polinkius, kodėl to neleidus? Dar intensyviau mokyk ją to, ką pats žinai. Atsakyk į visus klausimus. Ar bijai, kad tuo užtrauksi nešlovę savo triadai?

— Tegul. . . Nors kita vertus kas čia gėdinga? Tritui visa tai, žinoma, laiko gaišimas, bet aš jį įkalbėsiu.

— Paaiškink jam, kad jeigu Dua gaus iš gyvenimo daugiau ir pajaus jo pilnatvę, tai gal jau taip nebebijos pereiti ir pasidarys sukalbamesnė dėl mažylės emocionalės.

Odinas pajuto tokį palengvėjimą, tarytum būtų išvengęs didžiulės nelaimės.

— Jūsų teisybė. Jaučiu, gerbiamas Lostenai, kad jūsų teisybė. Jūs viską suprantate. Jeigu jūs vadovaujate kietakūniams, tai projektas dėl kontakto su kita visata negali būti neįgyvendintas.

— Aš? — Lostenas išspinduliavo juoką.— Užmiršti, kad dabar mus veda Estvaldas. Jis tikrasis projekto autorius. Be jo mes nebūtume nieko išsprendę.

— Ak, taip, žinoma,— pasakė Odinas nesmagiai. Jis niekada nebuvo matęs Estvaldo. Iš teisybės, nebuvo sutikęs nė vieno

kietakūnio, kuris būtų su juo bendravęs, nors kai kurie ir sakėsi iš tolo matę. Estvaldas buvo naujas kietakūnis; naujas bent jau ta prasme, kad, būdamas mažas, Odinas nė sykio nebuvo apie jį girdėjęs. Argi tai nereiškia, kad Estvaldas yra jaunas kietakūnis, ir kad tuo laiku, kai Odinas buvo mažas minkštakūnis, jis buvo mažas kietakūnis?

Pagaliau nesvarbu. Odinui knietėjo kuo greičiau grįžti namo. Jis negalėjo atsidėkodamas paliesti Losteno, tad dar kartą išreiškė padėką žodžiu ir linksmas nuskubėjo atgal.

Jo džiaugsmas buvo šiek tiek savanaudiškas. Džiugino ne vien tolima mažylės emocionalės perspektyva ir galimybė patenkinti Tritą. Ir netgi ne Dua gyvenimo pilnatvė jam rūpėjo. Šią akimirką jis iš anksto džiūgavo dėl to, kas laukė jo paties. Jis galės mokyti! Joks kitas racionalas — be jokių abejonių — nėra patyręs tokio malonumo, nes joks kitas racionalas nėra turėjęs savo triadoje tokios emocionalės kaip Dua.

Bus nuostabu, jeigu tik jis pajėgs įtikinti Tritą, jog tai būtina. Reikės su juo pasišnekėti, trūks plyš įkalbėti, kad dar pakentėtų.

2c

Tritas jautė, kad jo kantrybė baigiasi. Jis nesuprato, kodėl Dua elgiasi būtent taip. Ir nenorėjo suprasti. Iš kur jis gali žinoti, kodėl emocionalės yra tokios, o ne kitokios! Tuo labiau kad Dua net ir į jas nepanaši.

Jai niekad nerūpi tai, kas svarbu. Per dienas žiopso į Saulę, o pati taip išretėja, kad šviesa pereina kiaurai. Paskui aiškina, kad taip labai gražu. Bet juk tai nesvarbu. Svarbu yra valgyti. Kas gražaus yra valgyme? Ir apskritai, kas tas grožis?

Ir susilieti jai maga kitaip. Kartą sako: „Pasišnekėkime pirma. Mes niekada apie tai nekalbame, niekada negalvojame."

Odinas amžinai kartoja: „Netrukdyk jai, Tritai. Taip bus geriau."

Odinas visada buvo kantrus. Jo manymu, viskam ateina laikas. Ir viską reikia gerai apsvarstyti.

O ką reiškia tas „gerai apsvarstyti"? Greičiausiai, kad Odinas nieko nežada daryti.

Argi ne taip buvo su Dua? Odinas iki šiol būtų svarstęs. O Tritas tiesiai nuėjo ir paprašė. Štai kaip reikia.

Ir dabar Odinas nieko Dua nesakys. O kaip bus su mažyle emocionale, su tuo, kas visų svarbiausia? Gerai, jeigu Odinas nenori, Tritas ką nors sugalvos.

Tiesą sakant, jis jau šį tą ir sugalvojo. Kol visos šios mintys šmėžavo jo sąmonėje, Tritas sliūkino ilgu koridoriumi ir net nepastebėjo taip toli atsidūręs. Ar tai ir yra „gerai apsvarstyti"? Ne, jam nėra ko bijoti. Jis nepasuks atgal.

Tritas atsargiai apsidairė. Tai buvo kelias į kietakūnių urvus. Netrukus jis turės juo vesti savo mažylį kairį. Odinas kažkada parodė jam šį kelią.

Nežinia, ką dabar ten nuėjus daryti. Tačiau baimės Tritas nejuto. Jis nori mažylės emocionalės. Jis turi teisę ją turėti. Ir nieko visame pasaulyje nėra svarbiau. Kietakūniai pasirūpins, kad jis ją turėtų. Juk atvedė Dua, kai jis paprašė?

Bet kieno prašyti? Pirmo sutikto kietakūnio? Nors ne, jo jau lyg ir buvo nuspręsta kieno. Jis žino vardą ir paprašys jį pakviesti. Su juo ir pasišnekės.

Jis gerai atsimena tą vardą. Atsimena netgi dieną, kai pirmąsyk jį išgirdo. Tada mažylis kairys buvo ką tik išmokęs keisti formą. (Kokia atmintina diena! „Odinai, greičiau! Anis visas ovalinis ir kietas! Niekas nepadėjo — pats! Dua, žiūrėk!" Ir jie sulėkė. Anis tuomet buvo vienturtis. O paskui šitiek laiko laukė antro! Taigi jie sulėkė, o mažylis kaip tik susigrūdo į kampą. Po to, riesdamas į save pakraščius, išsklido po guolį nelyginant skystas molis. Odinas išėjo, nes buvo labai užsiėmęs. O Dua pasakė: „Niekis, Tritai, jis tuoj vėl taip padarys." Jie visą dieną laukė, bet nebesulaukė.) Tritas tuomet užsigavo, kad Odinas išėjo. Būtų jį išbaręs, bet Odinas atrodė toks nusikamavęs. Visas ovalas susiraukšlėjęs. Ir jis nė nepasistengė jo išlyginti.

„Ar kas atsitiko, Odinai?"— susirūpinęs paklausė, kai Odinas grįžo.

„Tiesiog sunki diena, ir nežinau, ar spėsiu susidoroti su diferencialinėmis lygtimis iki sekančio susiliejimo." (Tritas gerai nepamena, kaip jis ten sakė. Kažkaip panašiai. Odinas visuomet vartoja kietus žodžius.)

„Ar nenori dabar susilieti?"

„O ne. Ką tik mačiau, kaip Dua lipo į paviršių, o tu juk žinai, kaip ji jaučiasi, kai mes sutrukdom. Tiesą sakant, nėra ko skubėti. Ir dar — atsirado naujas kietakūnis."

„Naujas kietakūnis?" paklausė Tritas abejingai. Tritui nepatiko, kad Odinas taip veržėsi bendrauti su kietakūniais. Nė vienas kaimynystėje gyvenantis racionalas nebuvo taip pasinešęs į tą, anot jo, lavinimąsi, kaip Odinas. Taip nesąžininga. Jis visas atsidavęs mokslams. Dua tegalvoja apie pasivaikščiojimus po tuščią paviršių. O triada, išskyrus Tritą, niekas nesirūpina.

„Jo vardas Estvaldas," pasakė Odinas.

„Estvaldas?" Tritas lyg ir susidomėjo. Gal todėl, kad jam rūpėjo, kas dedasi Odino galvoje.

„Niekada nesu jo matęs, bet jie visi apie jį kalba,— Odino akys sutirštėjo, kaip visuomet, kai jis svajodavo.— Tai jis jiems sukūrė tą naujovę."

„Kokią naujovę?"

„Pozitroninį Siur... Tu nesuprasi, Tritai. Tai jų išradimas. Jis revoliucionizuos visą pasaulį."

„O ką tai reiškia revoliucionizuos?"

„Viską pertvarkys."

Tritas sunerimo.

„Nereikia visko pertvarkyti."

„Jie padarys, kad būtų geriau. Pertvarkyti — tai nebūtinai į bloga. Šiaip ar taip, Estvaldas už tai atsakingas. Jis nepaprastai protingas. Aš jaučiu."

„Tai kodėl tu jo nemėgsti?"

„Aš nesakiau, kad nemėgstu."

„Man susidarė toks įspūdis."

„Nieko panašaus, Tritai. Tiesiog... na... tiesiog...— Odinas nusijuokė.— Man pavydu. Kietakūniai tokie protingi, kad minkštakūniai yra niekas palyginti su jais, bet aš su tuo susitaikiau, nes Lostenas visada laikė mane gabiausiu iš visų minkštakūnių. Bet dabar, kai atsirado Estvaldas, net Lostenas nublanko, o aš iš tikrųjų esu niekas."

Tritas išpūtė savo priekinę plokštumą, norėdamas paliesti Odiną, o tas pasižiūrėjo į jį ir nusišypsojo.

„Koks aš vis dėlto kvailas. Tegu jie būna baisiausiai protingi, bet nė vienas jų neturi Trito."

Po to jie vis dėlto nuėjo ieškoti Dua. Lyg tyčia, užbaigusi savo klajones, ji kaip tik leidosi žemyn. Susiliejimas buvo išties vykęs, nors truko tik apie vieną dieną. Tritui susiliejimas tuomet nerūpėjo. Net trumpam palikti mažąjį Anį buvo pavojinga, nors tuo tarpu jį ir pavaduodavo kiti globėjai.

Po to karto Odinas ne sykį vėl buvo užsiminęs apie Estvaldą. Visada vadindavo „nauju", nors ir nemaža laiko jau buvo praėję. Jis vis dar nebuvo jo matęs. „Matyt, aš jo vengiu,— pasakė jis vieną dieną juodviem su Dua.— Jis viską žino apie naująjį išradimą. O aš nenoriu per greitai sužinoti. Pačiam išsiaiškinti kur kas įdomiau."

„Apie Pozitroninį Siurblį?"— paklausė Dua.

Dar viena Dua keistenybė, pagalvojo Tritas. Baisiai erzina. Taria kietus žodžius kone taip pat kaip Odinas. Emocionalei taip nederėtų.

Taigi Tritas nusprendė pasikalbėti su Estvaldu, kadangi Odinas jį taip liaupsino. Be to, juodu su Odinu niekad nebuvo susitikę ir Estvaldas negalės pasakyti: „Aš kalbėjau su Odinu apie tai, Tritai, gali nesijaudinti."

Visi mano, kad, pasikalbėję su racionalu, sužino visos triados nuomonę. Niekas nekreipia dėmesio į globėjus. Bet šį kartą turės atkreipti.

Kietakūnių urvai jam pasirodė labai keisti. Jis čia nematė nieko, kas buvo jam įprasta. Viskas aplinkui atrodė svetima ir baugu. Ir vis dėlto noras pamatyti Estvaldą nugalėjo baimę. Jis pasakė sau: „Noriu turėti savo mažylę vidurinukę." Šitaip save paskatinęs, vėl galėjo eiti į priekį.

Pagaliau pamatė kietakūnį. Vienui vienas jis pasilenkęs kažką veikė. Odinas kartą sakė, jog kietakūniai visada dirba prie savo. . . na, prie tų. Tritas neprisiminė — pagaliau jam ir nerūpi.

Jis atsargiai priėjo ir sustojo.

— Gerbiamas kietakūni,— kreipėsi į jį.

Tas atsisuko, ir oras suvibravo aplink jį. Odinas buvo aiškinęs, kad taip kartais būna, kai du kietakūniai kalbasi. Tuo tarpu šis, tartum tik dabar iš tikrųjų pamatęs Tritą, pasakė:

— Bet juk čia dešinys! Ką tu čia veiki? Atsivedei mažylį kairį? Bene šiandien prasideda semestras?

Tritas nė nemanė atsakyti.

— Kur galėčiau surasti Estvaldą, gerbiamasis? — tiktai paklausė.

— Ką tokį?

— Estvaldą.

Kietakūnis ilgai tylėjo. Paskui paklausė:

— O kokį tu turi reikalą į Estvaldą, dešiny?

Tritas užsispyrė.

— Man būtinai reikia su juo pasišnekėti. Ar jūs ir esate Estvaldas, gerbiamasai?

— Ne. . . O kuo tu vardu, dešiny?

— Tritas.

— Aišku. Tai tu Odino triados dešinys?

— Taip.

— Bijau, kad dabar Estvaldo nepamatysi,— sušvelnėjusiu balsu tarė kietakūnis.— Jo čia nėra. Bet gal tau kas kitas galėtų padėti. . .

Tritas stovėjo, nežinodamas, ką jam sakyti.

— Eik verčiau namo,— pasakė kietakūnis.— Pasikalbėk su Odinu. Jis tau padės. Gerai? Eik namo, dešiny.

Kietakūnis nusisuko. Jis ėmėsi kažkokios veiklos, neturinčios su Tritu nieko bendra, ir tas stovėjo, neapsispręsdamas, ką daryti. Paskui tylutėliai nusruveno į kitą sekciją. Kietakūnis nė nepažvelgė jo pusėn.

Iš pradžių Tritas nesuvokė, kodėl pasuko būtent šia kryptimi. Tiesiog atrodė taip būsiant geriau. O paskui staiga viskas išaiškėjo. Jį apgaubė švelni maisto šiluma, kurią jis nejučia ėmė kramsnoti.

Rodos, lyg ir nebuvo alkanas, bet dabar valgė su didžiausiu malonumu.

Saulės niekur nebuvo matyti. Instinktyviai jis žvilgtelėjo viršun, bet, savaime aišku, išvydo tiktai urvo lubas. Ir vis dėlto maistas buvo daug gardesnis negu paviršiuje. Jis su nuostaba apsižvalgė. O labiausiai stebėjosi, kad jam įdomu.

Kartais Odinas išvesdavo jį iš kantrybės su tuo savo domėjimusi įvairiausiais nereikšmingais dalykais. O dabar jam pačiam — Tritui! — įdomu. Tačiau tai, kas jį sudomino, nėra nereikšminga. Staiga jis suvokė, jog tai net labai svarbu. Jį stačiai persmelkė nuojauta, kad jis nesidomėtų, jeigu vidinis balsas nebūtų pakuždėjęs, kaip tai yra svarbu.

Jis padarė viską labai greitai, stebėdamasis savo narsa. Paskui pasuko atgal. Eidamas pro kietakūnį, su kuriuo buvo kalbėjęs, pasakė:

— Einu namo, gerbiamas kietakūni.

Tas tik sumurmėjo kažką. Jis ir toliau dirbo savo darbą, ant kažko užsikniaubęs, užsiėmęs kvailystėmis ir nepastebėdamas paties svarbiausio.

Jeigu kietakūniai tokie galingi ir protingi, galvojo Tritas, tai kaip jie gali būti tokie kvaili?

3a

Dua, pati nesuvokdama, keliavo kietakūnių urvų link. Iš dalies dėl to, kad Saulei nusileidus nebebuvo kas veikti ir norėjosi kaip nors prastumti laiką, kad kuo ilgiau nereikėtų grįžti namo ir klausytis Trito burblenimų bei drovių Odino patarimų, kurių veiksmingumu jis pats netiki. Iš dalies dar ir todėl, kad kietakūnių urvai ją viliojo.

Jau seniai ji jaučia tą trauką, ko gero, nuo pat mažumės, ir dabar jau šito nebeslepia. Emocionalėms nedera turėti tokių polinkių. Kartais vaikystėje kai kurioms šitaip būna — Dua jau buvo pakankamai suaugusi ir patyrusi, kad galėtų spręsti,— tačiau greitai praeina, o jeigu nepraeina savaime, atsiranda kas padeda.

Tiesą sakant, kai ji pati buvo mažytė, tai užsispyrusi klausinėdavo ir apie pasaulį, ir apie Saulę, ir apie urvus — apskritai apie viską — kol globėjas nebeapsikentęs sakydavo: „Tu labai savotiška, brangioji Dua. Labai juokinga vidurinukė. Kas iš tavęs išaugs?"

Iš pradžių ji niekaip nesuprato, kodėl noras žinoti toks savotiškas ir juokingas. Tačiau gana greitai jai paaiškėjo, kad jos globėjas negali atsakyti į tuos klausimus. Kartą ji pamėgino pasiteirauti savo tėvo kairio, bet jis, anaiptol ne su tokia švelnia nuostaba kaip globėjas, piktai atšovė: „Kam tu šito klausi, Dua?" ir griežtai, tiriamai ją nužvelgė.

Ji nubėgo šalin, labai išsigandusi, ir daugiau jo nebeklausinėjo.

O paskui vieną dieną jos bendraamžė emocionalė suspigo: „Kairioji Em!" Dabar ji jau neprisimena, ką būtent buvo pa-

sakiusi, tačiau tuomet tai neatrodė jai koks nors nenatūralus dalykas. Nežinia kodėl ji baisiai susigėdo ir pasiklausė savo vyresnio broliuko kairio, ką reiškia „Kairioji Em". Jis pasitraukė atatupstas, baisiai sutrikęs — tas aiškiai buvo matyti — ir sumurmėjo: „Nežinau", nors buvo aišku, kad žino.

Šiek tiek pasvarsčiusi, ji nuėjo pas savo globėją.

„Ar aš Kairioji Em, tėveli?"— paklausė.

„Kas tave taip pavadino, Dua? Nereikia kartoti negražių žodžių",— atsakė jis.

Ji pasruveno apie artimiausią jo kampą, pamąstė trupučiuką ir vėl pasiteiravo:

„O ar tai labai negerai?"

„Išaugsi",— atsakė globėjas ir išsipūtė, norėdamas ją pasūpuoti. Jai visada patikdavo su juo pažaisti, tačiau tą kartą nesinorėjo — juk buvo visiškai aišku, kad jis jai iš esmės nieko neatsakė. Susimąsčiusi ji pasitraukė šalin. „Išaugsi"— vadinasi, dabar ji dar neišaugusi, bet iš ko?

Net ir tada ji neturėjo tikrų draugių. Emocionalės mėgdavo šnibždėtis ir kikenti, o jai daug smagiau buvo sruventi aplink uolų nuolaužas ir mėgautis šiurkščiu jų paviršiumi. Tiesa, buvo jų tarpe ir draugiškesnių vidurinukių, ne tokių erzilių. Kad ir Doralė. Nors kvaila kaip ir visos kitos, bet kartais mokėdavo juokingai paplepėti. (Užaugusi Doralė sudarė triadą su Dua broliu dešiniu ir jaunu kairiu iš kito urvinio komplekso — tas kairys Dua nelabai patiko. Paskui Doralė pradėjo mažylį kairį, tuoj po to mažylį dešinį ir netrukus — mažylę vidurinukę. Ji taip sutankėjo, kad pasidarė panaši į globėją, ir Dua stebėjosi, kaip jie dar sugeba susilieti... Nepaisant to, Tritas nuolatos vis reikšmingai nurodydavo jai Doralės triadą kaip pavyzdį.)

Vieną dieną, kai jiedvi su Dorale sėdėjo dviese, Dua sušnibždėjo:

„Dorale, gal tu žinai, ką reiškia „Kairioji Em"?"

Doralė sukvikeno ir susispaudė į gniužuliuką, tartum norėdama, kad jos niekas nepastebėtų. Paskui sako:

„Tai emocionalė, kuri elgiasi kaip racionalas — na, kaip kairys. Supratai? Kairioji emocionalė — Kairioji Em! Supratai?"

Be abejo, Dua suprato. Dabar jai viskas pasidarė aišku. Ji ir pati išsyk būtų susiprotėjusi, jei tik būtų galėjusi įsivaizduoti, kad šitaip gali būti.

„Iš kur tu žinai?"— paklausė Dua.

„Man vyresnės emocionalės pasakė",— Doralės substancija ėmė sūkuriuoti, ir Dua suprato, kad draugei nemalonu apie tai kalbėti.

„Tai nepadoru!"— pridūrė Doralė.

„Kodėl?"— nesuprato Dua.

„Todėl, kad nepadoru. Emocionalės neturi elgtis kaip racionalai."

Anksčiau Dua niekad nebuvo apie tai galvojusi, bet dabar suabejojo:

„O kodėl gi ne?"

„Todėl! Ir žinai, kas dar nepadoru?"

Dua susidomėjo:

„Kas?"

Doralė nieko neatsakė, tik staiga išpūtė vieną šoną ir netikėtai brūkštelėjo per Dua — ta net nesuspėjo įdubti. Dua buvo nemalonu. Ji atšoko ir paprašė:

„Nereikia!"

„O dar žinai, kas nepadoru? Galima sulįsti į uolą."

„Ne, negalima",— atšovė Dua. Tai buvo nesąmonė, nes Dua dažnai su malonumu sulįsdavo į išorinį akmens sluoksnį. Bet dabar Doralės prunkščiojimas taip ją užgavo, kad ji netgi pati sau nebenorėjo prisipažinti teisybės.

„Galima galima. Tatai vadinasi „įsitrinti į akmenį". Emocionalės lengvai gali tą padaryti. Kairiai ir dešiniai — tik vaikystėje. Kai užauga, lenda vienas į kitą."

„Netikiu. Viską išsigalvojai."

„Tikrai. Aš tau sakau. Pažįsti Dimitą?"

„Ne."

„Prisimink. Tokia su tankiu kampuku iš C urvo."

„Ar ta, kur taip juokingai sruvena?"

„Taip. Dėl to sutankėjusio kampo. Tai va. Vieną kartą ji visa sulindo į akmenį, tik tas kampukas liko kyšoti. O jos broliukas kairys viską matė ir paskundė globėjui. Kaip jai tada kliuvo! Niekada daugiau taip nebedarė."

Po šio pokalbio Dua labai nusiminė. Ilgai nebesišnekėjo su Dorale, ir taip jų draugystė nutrūko, bet Dua smalsumas vis augo.

Smalsumas? Kodėl nepavadinus jo kairumu?

Vieną dieną, įsitikinusi, kad globėjo arti nėra, prasismelkė į akmenį — iš lėto, vos vos. Paskutinis toks kartas buvo vaikystėje, bet tada ji, rodos, taip giliai vis tiek nesulįsdavo. Akmenyje buvo maloniai šilta, bet kai ji išlindo, tai liko toks jausmas, tarytum akmuo būtų palikęs joje pėdsaką ir dabar visiems bus aišku, ką ji veikė.

Tačiau Dua ir toliau darė tokius bandymus, kaskart vis drąsiau ir sėkmingiau. Tiesa, labai giliai niekada nesiskverbdavo.

Pagaliau globėjas ją pagavo ir nepatenkintas sudrausmino. Po to Dua stengėsi būti atsargesnė. Dabar ji jau buvo labiau subrendusi ir gerai žinojo, kad, nepaisant Doralės kikenimų, čia nėra nieko ypatinga. Beveik visos emocionalės dabar landžiojo į akmenis, o kai kurios netgi atvirai tuo girdavosi.

Su amžiumi jos darydavo taip vis rečiau, ir Dua buvo tikra, kad nė viena iš jos pažįstamų, sudariusių triadą, jau nebeprisimindavo šio įpročio. O Dua jo tebesilaikė (tai buvo viena iš jos paslapčių, apie kurią ji niekam nebuvo prasitarusi) ir kartą kitą pamėgino net ir būdama triados sudėtyje. Tačiau visus tuos kartus jai nedavė ramybės mintis: „Kas bus, jeigu Tritas sužinos?" Tokia perspektyva nežadėjo nieko gero ir sugadindavo visą malonumą.

Nesąmoningai ji teisino save tuo, kad tarp jos ir kitų emocionalių nusistovėję tokie santykiai. Pravardė „Kairioji Em" persekiojo ją visur kaip viešas pažeminimas. Atėjo laikas, kai ji įmanydama būtų pasislėpusi nuo viso pasaulio, kad tik jos negirdėtų. Kaip tik tada ir pamėgo vienatvę. O būdama viena, ieškojo nusiraminimo uolose. Trintis į akmenis — ar tai padoru, ar ne — galima tik vienumoje, o emocionalės juk ir pasmerkė ją vienatvei.

Bent jau taip ji tikino pati save.

Kartą ji ryžosi joms atsimokėti.

„O jūs visos — Dešiniosios Em, niekšingos Dešiniosios!" — sušuko ji toms erziklėms.

Bet jos tik nusijuokė, ir Dua pabėgo visai sutrikusi ir nusiminusi. Bet juk jos tokios ir yra! Pasiekusios triadinį amžių, pradeda domėtis kūdikiais ir plevena aplink juos visai kaip globėjai — net koktu. Jai pačiai tas niekad nebuvo įdomu. Vaikai yra vaikai, ir globoti juos turi broliai dešiniai.

Kai Dua paaugo, pravardė užsimiršo. Iš dalies dėl to, kad ji išsaugojo išretėjusią mergaitišką struktūrą ir mokėjo sruventi

taip dulsvai verpetuodama, kaip nė viena kita jos draugė. O kai dešiniai ir kairiai ėmė tolydžio vis labiau ja domėtis, emocionalėms jau nebesinorėjo šaipytis.

Ir vis dėlto... ir vis dėlto dabar, kai niekas nebedrįso kalbėti su Dua nepagarbiai (nes visuose urvuose buvo žinoma, jog Odinas — žymiausias savo kartos racionalas, o Dua jo vidurinukė), ji pati suprato esanti nepataisoma Kairioji Em.

Ji nematė čia nieko nepadoraus — anaiptol, bet retkarčiais pagaudavo save svajojant apie tai, kaip gera būtų buvę gimti racionalu, ir tuomet susigėsdavo. Kažin, ar kitos emocionalės kada nors arba bent retkarčiais taip pagalvoja? O gal kaip tik todėl, na, arba ir todėl ji nenori mažylės emocionalės?.. Juk ji pati netikra emocionalė... ir blogai vykdo savo pareigas triadai...

Odinui visai nekliuvo jos kairuoliškumas. Niekada jos taip nevadino. Jam netgi patiko, kad ji domisi jo gyvenimu, patiko jos klausimai, į kuriuos mielai atsakinėjo, patenkintas, jog ji supranta. Užtardavo, kai Tritui pasidarydavo pavydu — gal ne tiek pavydu, kiek pikta, kad jų elgesys neatitinka siauro ir nepajudinamo jo požiūrio į gyvenimą.

Odinas kartais pasiimdavo Dua su savimi į kietakūnių urvus, norėdamas pasipuikuoti, ir nuoširdžiai džiaugdavosi, kad daro jai tokį įspūdį. Ir iš tikrųjų tai darė įspūdį. Nors gal ne tiek neabejotinos jo žinios ir protas, kiek tai, kad jis noriai dalinosi tomis žiniomis su ja. (Iki šiol dar nebuvo užmiršusi, kaip grubiai jai atkirto tėvas kairys, kai ji kažko paklausė.) Karščiausiai ji mylėdavo Odiną tada, kai jis leisdavo jai domėtis jo reikalais. Tačiau net ir tai liudijo apie jos kairuoliškumą.

Galbūt (ši mintis vis dažniau ir dažniau ateidavo jai į galvą), būdama kairioji, ji priartėjo prie Odino ir nutolo nuo Trito, kurio įkyrumas atrodė jai toks nepakenčiamas. Odinas nė sykio nebuvo užsiminęs, jog supranta, kaip čia yra, bet galbūt Tritas pats miglotai jautė kažką ir, nors negalėdamas visko suvokti, vis tiek buvo nelaimingas, net ir nesupaisydamas priežasčių.

Pirmą kartą atsilankiusi kietakūnių urvuose, ji girdėjo du iš jų šnekantis. Tada ji, žinoma, nesuprato, kad jie kalbasi. Tiesiog vibravo oras — labai greitai, labai nepastoviai, ir ji pajuto giliai savy nemalonų zvimbimą. Gavo išretėti, norėdama praleisti vibraciją kiaurai.

„Jie kalbasi",— pasakė Odinas ir, užbėgdamas už akių, pridūrė: „Saviškai. Bet jie supranta vienas kitą."

Dua pasistengė suvokti šį reiškinį, juoba kad jos imlumas taip džiugindavo Odiną. Kartą jis pasakė: „Kiek aš pažįstu racionalų, tai visų jų emocionalės — grynos pataūškos. O man pasisekė." Ji tada atsakė: „Bet kitiems racionalams, rodos, patinka pataūškos. Kodėl tu ne toks kaip jie, Odinai?" Odinas neneigė, kad kitiems racionalams patinka pataūškos. Tik pasakė: „Niekad apie tai negalvojau ir nemanau esant būtina. Tiesiog aš didžiuojuosi tavim ir man patinka tavim didžiuotis."

„Ar tu supranti, ką kietakūniai tarpusavyje šnekasi?"— paklausė ji.

„Ne viską,— atsakė Odinas.— Nespėju pagauti svyravimų pakitimų. Kartais nujaučiu, apie ką, nors ir nesuprantu, ypač po susiliejimo. Bet toli gražu ne visada. Įvairūs nujautimai — emocionalių duona, tik kad jos negali suvokti tų nujautimų prasmės. O tu galėtum."

Dua susidrovėjo.

„Aš bijočiau. Jiems gali nepatikti."

„Pamėgink. Man taip smalsu. Pažiūrėk, gal suprasi, apie ką jie kalba."

„Tu tikrai nori, kad aš taip padaryčiau?"

„Žinoma, jeigu jie pričiups tave ir supyks, pasakysiu, kad aš tau liepiau."

„Prižadi?"

„Prižadu."

Visa vibruodama, Dua sutelkė dėmesį į kietakūnius ir apmirė, kad galėtų priimti svetimus impulsus.

„Susijaudinimas! — pasakė ji.— Jie jaudinasi. Dėl kažkokio naujo."

„Gal dėl Estvaldo",— nusprendė Odinas.

Taip Dua pirmąsyk išgirdo šį vardą.

„Kaip keista!"— pasakė ji.

„Kas keista?"

„Jaučiu Saulę. Labai didelę Saulę."

Odinas susimąstė.

„Gal jie kalba apie ją."

„Bet kaip čia gali būti?"

Kaip tik tuo metu kietakūniai juos pastebėjo. Jie priėjo artyn ir draugiškai pasisveikino, tardami žodžius taip, kaip minkš-

takūniai. Dua buvo neapsakomai sutrikusi, nes nežinojo, ar kietakūniai pajuto ją gaudant jų bangas. Bet jie, jeigu ir pajuto, niekuo neišsidavė.

(Vėliau Odinas jai sakė, kad labai retai pavyksta pamatyti, kaip kietakūniai tarpusavyje kalbasi. Jie visuomet atsižvelgia į minkštakūnius ir, pamatę juos netoliese, atideda į šalį savo darbus. „Jie mus labai myli,— pasakė Odinas.— Ir jie tokie geri.")

Kada ne kada jis pasiimdavo ją į kietakūnių urvus — paprastai tomis valandomis, kai Tritas būdavo užsiėmęs su vaikais. Tačiau Odinas nė nemanydavo įspėti Trito, jog vedasi Dua su savim. Tritas, be abejonės, imtų visaip prieštarauti, girdi, šitoks Dua lepinimas visai atimsiąs jai norą maitintis ir iš susiliejimo nieko doro nebeišeisią... Su juo nė penkių minučių nepasišnekėsi, kad neužeitų kalba apie susiliejimą.

Sykį ar du ji net viena buvo įsidrąsinusi nusileisti žemyn, nors kietakūniai, kuriuos ji sutikdavo, būdavo jai malonūs ir „tokie geri", anot Odino. Tačiau jie nežiūrėjo į ją rimtai. Kietakūniams patikdavo, kai ji ko nors klausdavo, bet sykiu ji jausdavo pašaipą. O jų atsakymai būdavo patys primityviausi, neteikiantys jokios informacijos. Pavyzdžiui: „Čia mašina, Dua. Gal Odinas galės tau paaiškinti."

Įdomu, ar kuris nors iš jų buvo Estvaldas? Jai nepakakdavo drąsos pasiklausti sutiktojo kietakūnio vardo (ji pažinojo tik Losteną, kurį Odinas buvo jai pristatęs ir apie kurį buvo labai daug girdėjusi). Kartais galvodavo, jog kaip tik tas ar anas kietakūnis ir buvo Estvaldas. Odinas kalbėdavo apie jį su didžiule pagarba, nors balse jausdavosi apmaudas.

Ji suprato tik tiek, kad Estvaldas buvo užsiėmęs tokiu svarbiu darbu, kad niekad neužsukdavo į minkštakūniams prieinamus urvus.

Prisimindama visa tai, ką Odinas buvo jai sakęs, ji pamažėle ėmė suvokti, jog pasauliui trūksta maisto. Tarp kitko, Odinas nevadindavo jo maistu. Jis sakydavo „energija", nes taip, girdi, jį vadiną kietakūniai.

Saulė blėso ir merdėjo, bet Estvaldas sugalvojo, kaip gauti energijos iš kitur, iš daug toliau nei Saulė, toliau nei septynios žvaigždės, šviečiančios naktį tamsiame danguje. (Odinas sakė, kad septynios žvaigždės — tai septynios Saulės, esančios labai toli, ir kad yra daugybė žvaigždžių, kurios yra dar toliau

ir kurių negali įžiūrėti. Tritas, išgirdęs tai, pareiškė nesuprantąs, kokia nauda iš žvaigždžių, kurių negali matyti, ir kad apskritai jis visu tuo netikįs. Odinas kantriai pasakė: „Še tai tau." Dua irgi ketino sakyti kažką panašaus, bet po to susilaikė.)

Dabar atrodė, kad energijos pakaks amžiams; amžiams pakaks maisto — kai tik Estvaldas ir kiti kietakūniai išmoks suteikti naujai energijai tinkamą skonį.

Vos prieš keletą dienų ji pasakė Odinui:

„Prisimeni, labai seniai, kai tu buvai nusivedęs mane pas kietakūnius ir aš mėginau susekti, apie ką jie kalbasi, sakiau, kad pajutau didelę Saulę?"

Odinas ne iš karto suprato, apie ką ji kalba.

„Kažkaip neprisimenu. Bet kalbėk toliau, Dua. Ką tu nori tuo pasakyti?"

„Aš vis galvoju: ar toji didelė Saulė ir yra naujos energijos šaltinis?"

Odinas apsidžiaugė.

„Puiku, Dua. Ne visai taip, bet, kaip emocionalė, tu turi nuostabią intuiciją."

Ir štai dabar, knaisiodamasi prisiminimuose, Dua paniurusi pamažu slinko į priekį. Praradusi laiko bei erdvės pajautimą, ji nepastebėjo, kaip atsidūrė prie kietakūnių urvų, ir jau buvo besuabejojanti, ar ne per ilgai užtruko ir gal geriau būsią grįžti namo išklausyti neišvengiamų Trito priekaištų, tik staiga... tartum vien nuo tos minties ji pajuto Tritą esant netoliese.

Pajuto taip stipriai, kad tik labai trumpam jai šmėstelėjo mintis, jog bus pagavusi jo jausmus iš toli, iš pat namų urvo. Ne! Jis čia, žemai, kietakūnių urvuose, kartu su ja.

Bet ką gi jis čia galėtų veikti? Bene seka ją? Ar sumanė čia ją išbarti? O gal jam šovė kvaila mintis pasiskųsti kietakūniams? Šito tai jau Dua nepakęstų...

Tačiau stingdantis siaubas bemat pranyko ir užleido vietą nuostabai. Tritas visai apie ją negalvojo! Net nežinojo, kad ji čia. Ji jautė vien tik kažkokį beatodairišką jo pasiryžimą podraug su baime ir susirūpinimu.

Dua būtų galėjusi dar labiau susikaupti ir nors apytikriai sužinoti, ką jis ten sumanė, bet tokia mintis jai nė į galvą neatėjo. Jeigu Tritas nežino, kad ji čia, tai svarbiausia dabar, kad ir toliau nežinotų.

Ir ji kone instinktyviai padarė tai, kas dar prieš akimirką jai būtų atrodę neįmanoma ir jokiu būdu neleistina.

Galbūt taip atsitiko dėl to (kaip ji vėliau nusprendė), kad ji ką tik buvo prisiminusi savo vaikišką pokalbį su Dorale ir ir savo pačios bandymus įsitrinti į akmenį. (Suaugę turėjo tam savo sudėtingą pavadinimą, bet jis jai atrodė dar keblesnis už vaikiškąjį.)

Šiaip ar taip, gerai nesuvokdama, ką daranti ir net po to kurį laiką — ką padariusi, ji paskubom sulindo į artimiausią sieną.

Sulindo visa kiek tik jos buvo!

Ji pasibaisėjo tuo, kas atsitiko, bet kai paaiškėjo, kad tikrai ne veltui, išsyk palengvėjo. Mat Tritas praėjo visai pro pat, nė nenutuokdamas, kad vienu tarpu lengvai būtų galėjęs paliesti savo vidurinukę.

Tuo tarpu Dua jau nebeturėjo kada spėlioti, ką Tritas galėtų veikti kietakūnių urvuose, jeigu jau neatsekė paskui ją. Tritas buvo jai nebe galvoj.

Dabar ji nejautė nieko, išskyrus gryniausią nuostabą. Net vaikystėje ji nebuvo visa prasiskverbusi į uolą, bent jau kiti to nepastebėjo (nors gandai, kad kažkam yra taip atsitikę, pastoviai būdavo kartojami). Tačiau nė viena suaugusi emocionalė to, žinoma, nedarė ir negalėjo padaryti. Dua substancija buvo kiek per reta net ir emocionalei (Odinas didžiuodamasis ne kartą jai tą sakė), ir vis retėjo dėl to, kad ji nenorėjo valgyti (kaip dažnai tvirtindavo Tritas).

Tai, kas įvyko, daug iškalbingiau bylojo apie jos išretėjimo laipsnį negu visi dešinio priekaištai, ir susigėdusi ji net ėmė gailauti Trito.

Bet staiga ją užplūdo dar stipresnis gėdos jausmas. O kas, jeigu ją pagaus? Suaugusi emocionalė. . .

Eis koks nors kietakūnis ir sustos čia. . . Ji nieku gyvu neišlįs kam matant, bet kas žino, kiek įmanoma išbūti neišlindus ir kas bus tada, kai jie atras ją uoloje?

Tą pačią akimirką ji pajuto kietakūnius ir kažkaip suvokė, kad jie toli.

Dar kiek padelsė, norėdama apsiraminti. Ją supantis ir užpildantis akmuo šiek tiek blankino pojūčius, bet neslopino. Atvirkščiai, jie buvo netgi aštresni. Ji, kaip ir pirma, jautė tolygiai tolstantį Tritą, ir taip aiškiai, lyg jis būtų buvęs čia pat;

jautė kietakūnius, nors ir esančius už ištiso urvų komplekso. Ji matė juos, kiekvieną atskirai, kiekvieną savo vietoje, gaudė menkiausius jų vibruojančios kalbos niuansus ir netgi kai ką suprato.

Dua jautė kaip dar niekad gyvenime — ji net įsivaizduoti negalėjo, kad tai įmanoma.

Taigi, nors dabar ji jau galėjo laisvai išlįsti, nes arti nieko nebuvo ir niekas nebūtų pamatęs, ji ir toliau tūnojo akmenyje. Ją laikė nuostaba, tas nepakartojamas supratimo džiaugsmas ir troškimas jį išlaikyti.

Jos jautrumas buvo toks, kad ji net žinojo, kodėl ji tokia jautri. Odinas dažnai sakydavo, kad po susiliejimo jis imąs suprasti tai, ko prieš tai niekaip nepajėgdavęs. Susiliejimo metu jautrumas kažkodėl nepaprastai padidėja; daugiau absorbuojama, daugiau sunaudojama. Pasak Odino, tuo metu atomai priartėja vienas prie kito.

Nors Dua ir nebuvo aišku, kaip tie atomai „priartėja vienas prie kito", bet svarbiausia, kad tai vyksta susiliejimo metu, o dabartinė jos padėtis argi neprimena susiliejimo? Argi Dua nesusiliejo su uola?

Triadai susiliejus, visa jų bendro imlumo suma atitekdavo Odinui. Racionalas absorbuodavo jį, pagilindamas savo supratimą, kurį išsaugodavo ir po susiliejimo. Tačiau šiame susiliejime sąmonę turi tik ji. Be jos, yra tik uola. Vadinasi, iš to, kad atomai „priartėja vienas prie kito" (rodos, taip?) laimi tik ji viena.

(Ar tai ne todėl įsitrynimas į akmenį laikomas nukrypimu nuo normos? Ar ne todėl stengiamasi emocionales nuo to atbaidyti? Ar tiktai ji, Dua, gali šitaip, nes yra tokia išretėjusi? O gal, kad Kairioji Em?)

Paskui Dua liovėsi svarsčiusi ir atsidėjo vien pojūčiams, vis labiau žavėdamasi. Jos sąmonė grynai mechaniškai fiksavo grįžtantį Tritą: štai jis eina pro šalį ir keliauja ton pusėn, iš kurios buvo atėjęs. Ir taip pat mechaniškai, nė kiek nenustebusi, ji jautė, kad Odinas taip pat išėjo iš kietakūnių urvų. Dua sutelkė dėmesį į kietakūnius, tik į juos, stengdamasi kuo pilniau ir giliau suvokti savo pojūčių prasmę.

Dar labai negreit Dua atsiskyrė nuo akmens ir nusruveno sau. Dabar ji nė kiek nesibaimino, kad kas gali pastebė-

ti. Padidėjęs Dua jautrumas patikimai garantavo, jog to nebus.

Ir ji, giliai susimąsčiusi, pasuko namo.

3b

Grįžęs į urvą, Odinas rado Tritą jo belaukiantį, o Dua vis dar nebuvo. Neatrodė, kad Tritas būtų dėl to nerimavęs. Jis, žinoma, nerimavo, tiktai dėl kažko kito. Trito emocijos buvo tokios stiprios, kad Odinas be vargo jas jautė, bet nesiėmė šifruoti. Jam trūko Dua; ir taip trūko, kad jis staiga net susivokė, kodėl jį taip erzina Trito buvimas — tik todėl, kad Tritas — tai ne Dua.

Net pačiam keista pasidarė. Juk, atvirai kalbant, iš jų abiejų būtent Tritas jam visados buvo brangesnis. Visi idealios triados nariai turėtų būti kaip vienas ir elgtis vienas su kitu vienodai. Tačiau gyvenime Odinas nebuvo sutikęs tokios triados — bent jau tarp tų, kurios viešai skelbėsi tokios esančios. Vienas iš trijų paprastai būdavo šiek tiek nuošaly ir dažniausiai pats tą žinojo.

Tačiau labai retai tai būdavo emocionalė. Jos remdavo viena kitą už triados ribų taip, kaip nesugebėjo nei racionalai, nei globėjai. Pasak priežodžio, racionalas turi savo mokytoją, globėjas savo vaikus, o emocionalė — visas kitas emocionales.

Emocionalės aptarinėdavo savo triadų reikalus, ir jeigu kuri pasiskųsdavo, kad jos nepaisoma arba kitos ją tuo įtikindavo, tai tuoj keliaudavo namo, palydėta tarškių pamokymų laikytis tvirtai ir reikalauti! O kadangi emocionalė ir jos nuotaika turėjo tokios didelės reikšmės susiliejimui, tiek kairys, tiek dešinys paprastai lepindavo ją.

Bet juk Dua tokia neemocionali emocionalė! Jai buvo nė motais, kad Odinas su Tritu tokie artimi, ir ji neturėjo draugių, kurios išaiškintų jai jos teises. Žinoma, visa tai tik dėl to, kad ji neemocionali emocionalė.

Odinui patiko, kad ji taip domisi jo darbu; patiko, kad moka taip susikaupti ir stebėtinai greitai viską suvokia. Bet tai intelektuali meilė. Daug artimesnis jam romus ir kvailas Tritas, kuris taip gerai žino savo vietą ir kuris neįneša į jų gyvenimą

nieko, išskyrus tai, kas visų svarbiausia — garantuotą tvarką ir ramybę.

Bet dabar Odinas suirzo.

— Ar nežinai, kur dabar Dua, Tritai? — paklausė jis.

Tačiau Tritas išsisuko nuo atsakymo:

— Aš užsiėmęs. Paskui su tavim pasikalbėsiu. Turiu reikalų.

— O kur vaikai? Tai tu irgi buvai išėjęs? Jaučiu, kad buvai.

Trito balse pasigirdo apmaudas:

— Vaikai gerai išauklėti. Visada būna ten, kur juos gali prižiūrėti kiti globėjai. Iš tikrųjų, Odinai, juk jie jau nebe mažiukai.

Bet jis nieko nepasakė apie tai, kodėl nuo jo dvelkė „buvimu kitur".

— Nepyk, aš tik norėčiau pamatyti Dua.

— Kad taip dažniau to norėtum,— pasakė Tritas.— Visada prašai, kad palikčiau ją ramybėje. Dabar pats ir ieškok.

Ir Tritas pasitraukė į tolimiausią namų urvo kampą.

Odinas žiūrėjo jam įkandin šiek tiek nustebęs. Bet kuriuo kitu metu jis būtų pamėginęs išsiaiškinti, kodėl Tritas, iš prigimties toks vangus, dabar taip neįprastai susijaudinęs. Ką jis iškrėtė?

Tačiau, vis labiau nerimaudamas, Odinas laukė Dua ir bematant užmiršo Tritą.

Susirūpinimas padidino Odino jautrumą. Racionalai pabrėžtinai didžiuodavosi nesugebą jausti. Tokie nujautimai su protu neturi nieko bendra; jie būdingi daugiausia emocionalėms. Odinas buvo grynų gryniausias racionalas ir didžiavosi, galėdamas mąstyti, o ne jausti, bet dabar jis kuo plačiau išskleidė savo netobulą pojūčių tinklą, nors akimirkai trokšdamas tapti emocionale, kad galėtų užmesti jį dar toliau ir taikliau.

Pagaliau jam vis dėlto pasisekė. Jis pajuto Dua artėjant — kad ir kaip būtų keista, iš labai toli — ir nuskubėjo jos pasitikti. Be to, per tokį atstumą jis aštriau nei visada pajuto, kaip ji išretėjusi. Lengvas dūmelis, daugiau nieko.

„Teisingai Tritas sako,— staiga skausmingai pagalvojo jis.— Reikia priversti Dua maitintis ir susilieti, ji turi pajusti gyvenimo skonį."

Ši mintis taip jį užvaldė, kad jis nė nepastebėjo, kaip Dua, sruvendama aplinkui, nekaltai jį prarijo, lyg jie būtų buvę namie, kur niekas nemato, vis kartodama:

— Odinai, man reikia taip daug, taip daug sužinoti...

Tie žodžiai, tarytum pratęsdami Odino mintį, nė kiek jo nenustebino. Jis tik atsargiai pasitraukė per padoresnį atstumą, stengdamasis jos neįskaudinti.

— Eime,— tarė jis.— Aš tavęs laukiau. Pasakyk, ką nori sužinoti. Ką galėsiu, paaiškinsiu.

Jie skubiai judėjo namų link, ir Odinas noriai taikėsi prie vilnijančio emocionališko sruvenimo.

— Papasakok man apie kitą visatą,— paprašė Dua.— Kodėl jie nuo mūsų skiriasi? Kuo jie skiriasi? Viską papasakok.

Dua net į galvą neatėjo, kad ji labai daug nori žinoti. Užtat Odinas pirmiausia apie tai pagalvojo. Jis jautėsi turįs tokį stulbinamą žinių kiekį, kad vos nepaklausė Dua, iš kur ji tiek sužinojusi apie kitą visatą, kad toji jai taip parūpo?

Bet susilaikė. Dua atėjo iš tos pusės, kur kietakūnių urvai. Gal Lostenas su ja kalbėjosi, pamanęs, jog, nepaisant visko, Odinui jo statusas neleis pagelbėti vidurinukei?

„Bet juk taip nėra",— niūriai pagalvojo jis.— Verčiau jis nieko neklaus. Tiesiog paaiškins, ir tiek."

Kai tik Dua su Odinu grįžo namo, Tritas susirūpinęs pripuolė prie jų.

— Jeigu norite pasišnekėti, eikite į Dua kambarį. Aš turiu čia daug reikalų. Reikia sužiūrėti vaikus, kad būtų švarūs ir padarytų visus pratimus. Susiliejimui dabar nėra laiko. Jokiu būdu.

Apie susiliejimą nei Dua, nei Odinas negalvojo, tad klusniai pasuko į Dua kambarį. Namuose viešpatavo globėjas. Racionalas galėjo nusileisti į kietakūnių urvus, o emocionalė nueiti pas drauges į viršų. Tritas turėjo tik savo namus.

Todėl Odinas paskubėjo atsakyti:

— Gerai, Tritai, mes tau netrukdysime.

O Dua išspinduliavo švelnumą ir pasakė:

— Džiaugiuosi tave matydama, mielas dešiny.

(Odinui toptelėjo, kad tas jos švelnumas atsirado iš palengvėjimo, kad nebereikės susilieti. Tritas iš tikrųjų pernelyg dažnai to reikalauja — dažniau už visus kitus globėjus.)

Kambaryje Dua akį patraukė maitintuvas, nors paprastai ji nekreipdavo į jį dėmesio.

Tai buvo Odino išmonė. Jis sužinojo tokius įrengimus egzistuojant ir, kaip kad aiškino Tritui, jeigu jau Dua nenori susidurti su kitomis emocionalėmis, tai puikiausiai galima nuleisti Saulės energiją čia, į urvą, kad ji galėtų maitintis vietoje. Tritas tuomet persigando. Taip juk niekas nedaro! Visi juoksis! Triada užsitrauks nešlovę! Kodėl Dua negali elgtis kaip dera?

„Taip, Tritai,— kalbėjo Odinas,— bet ji nesielgia kaip dera, tai kodėl gi mudu negalėtume jai pagelbėti? Kas čia bloga? Ji valgys namie, tankės, teiks mums džiaugsmo ir pati pasijus geriau, o gal net ims vaikščioti į paviršių su kitomis emocionalėmis."

Tritas sutiko, o po ilgų įkalbinėjimų net ir Dua sutiko, tik su viena sąlyga: kad maitintuvas būtų kuo paprastesnės konstrukcijos. Taigi jį sudarė viso labo du strypai — elektrodai, gaunantys saulės energiją. Atstumas tarp jų buvo kaip tik toks, kad Dua galėtų tilpti.

Dua retai tuo maitintuvu naudojosi, bet šį kartą, neatitraukdama nuo jo žvilgsnio, pasakė:

— Tritas jį papuošė. . . Ar tu, Odinai?

— Aš? Žinoma, ne.

Palei kiekvieną elektrodą buvo išdėliota spalvoto molio mozaika.

— Matyt, tuo jis norėjo man priminti, kad pavalgyčiau,— nusprendė Dua.— O aš ir iš tiesų išalkau. Kol aš valgysiu, tikiuosi, kad Tritas mums netrukdys, ar ne?

— Jokiu būdu,— užtikrino Odinas.— Jis sustabdytų planetą, jeigu jos sukimasis kliudytų tau valgyti.

— Na. . . tai aš labai alkana,— pasakė Dua.

Odinui pasirodė, kad ji jaučiasi kalta. Dėl Trito? Ar dėl to, kad alkana? O kas čia blogo, jeigu ji išalko? Nebent būtų dariusi kažką tokio, kas reikalauja labai daug energijos ir dėl to dabar. . .

Jis susierzinęs nuvijo tą mintį į šalį. Nieko gero, kai racionalas pasidaro pernelyg racionalus ir, įsikibęs kokios vienos minties, užmiršta tai, kas svarbiausia. O dabar svarbiausia pasišnekėti su Dua.

Kai ji įsispraudė tarp dviejų elektrodų, Odinas aiškiai pamatė, kokia ji mažytė. Jis ir pats buvo alkanas: labai jau neįprastai ryškiai švietė elektrodai, be to, jis net iš tolo jautė maisto skonį, kuris jam atrodė puikus. Kai būni alkanas, visada užuodi maistą iš daug toliau ir atrodo jis tuomet gardesnis. . . Bet jis pavalgys vėliau.

— Netylėk, kairiuk. Pasakok. Noriu žinoti,— paprašė ji, pasidariusi (nejučia?) ovalinė kaip racionalas, tartum norėdama, kad jis kalbėtų su ja kaip su lygia.

— Visko aš nepaaiškinsiu,— atsakė Odinas.— Turiu galvoje, visko moksliškai, nes tu neturi pasiruošimo. Pasistengsiu kuo paprasčiau, o tu klausykis ir nepertraukinėk. Paskui pasakysi man, ko nesupratai, ir aš paaiškinsiu. Pirmiausia, priminsiu, kad pasaulyje visa sudaryta iš mažyčių dalelių, vadinamų atomais, o tie sudaryti iš dar mažesnių subatominių dalelyčių.

— Taip taip! — pasakė Dua.— Dėl to mes ir galime susilieti.

— Teisingai. Juk iš tikrųjų mes sudaryti beveik iš tuštumos. Tos dalelytės labai nutolusios viena nuo kitos, ir tavosios gali susilieti su manosiomis ir su Trito todėl, kad kiekviena struktūra užpildo kitos struktūros tuštumas. O materija neišyra todėl, kad mažos dalelytės turi savybę laikytis viena kitos net per atstumą. Jas traukia jėgos, stipriausia kurių yra vadinamoji branduolinė jėga. Ji labai tvirtai laiko pagrindines subatomines daleles sankaupomis, kurios išsidėsčiusios atstu viena nuo kitos, bet išlieka kartu, veikiamos daug silpnesnių jėgų. Ar supranti?

— Ne viską,— atsakė Dua.

— Nesvarbu, prie to dar sugrįšime. . . Egzistuoja įvairūs materijos būviai. Materija gali būti itin reta, kaip emocionalių, kaip tavo, Dua. Gali būti šiek tiek tankesnė, kaip racionalų ir globėjų. Arba dar tankesnė — kaip uolų. Gali būti ir labai suspausta ir tanki, kaip kietakūnių. Štai kodėl jie kieti. Kietakūniai sudaryti vien iš dalelių.

— Tu nori pasakyti, kad juose visai nėra tuštumų?

— Ne, ne visai taip,— atsakė Odinas, nežinodamas, kaip čia tinkamiau išaiškinus.— Jie irgi turi daug tuštumų, tik ne tiek, kiek mes. Tarp dalelių būtinai turi būti tuščios erdvės, antraip kitos dalelės jau nebegalės įsisprausti. Jeigu jos bus spraudžiamos per jėgą, skaudės. Štai kodėl kietakūniai nemėgsta,

kai mes juos liečiame. Tarp minkštakūnių dalelių yra daugiau vietos negu reikia, todėl atsiranda vietos ir kitoms.

Neatrodė, kad Dua būtų viską supratusi, ir Odinas ėmė skubiai aiškinti toliau:

— Kitoje visatoje taisyklės kitokios. Branduolinė jėga ten silpnesnė negu pas mus. Tai reiškia, kad jų dalelėms reikia daugiau erdvės.

— Kodėl?

Odinas pakraipė galvą.

— Todėl... todėl, kad banginės dalelių formos ten siekia toliau. Suprantamiau negaliu paaiškinti. Esant silpnesnei branduolinei jėgai, dalelėms reikia daugiau erdvės, ir dvi materijos sankaupos negali taip lengvai maišytis, kaip kad mūsų visatoje.

— Ar mes galime pamatyti tą visatą?

— O, ne! Neįmanoma. Galime tik susidaryti apie ją šiokį tokį vaizdą, spręsdami iš tenai egzistuojančių dėsnių. Ir vis dėlto kietakūniai daug gali padaryti. Mes išmokome nusiųsti medžiagą tenai ir gauti medžiagą iš jų. Galime tyrinėti jų materiją, supranti? Mes sukūrėme Pozitroninį Siurblį. Girdėjai apie jį, ar ne?

— Taip, sakei, kad jis tiekia mums energiją. Tik nežinojau, kad čia dalyvauja kita visata... O kokia jinai? Ar ten irgi yra žvaigždės ir pasauliai kaip pas mus?

— Puikus klausimas, Dua! — Odinas džiaugėsi neatsidžiaugdamas mokytojo vaidmeniu, o ypač dabar, gavęs oficialų leidimą. Anksčiau jam vis atrodydavo, kad negerai elgiasi, aiškindamas emocionalei tokius dalykus.

— Mes negalime pamatyti kitos visatos,— pasakė jis,— tačiau galime spręsti apie ją pagal jos dėsnius. Matai, žvaigždės šviečia dėl to, kad paprastos dalelyčių kombinacijos pamažu perauga į sudėtingesnes. Mes tai vadiname branduoline sinteze.

— O kitoje visatoje irgi tas pats?

— Taip, tačiau dėl silpnesnės branduolinės jėgos sintezė vyksta lėčiau. Tai reiškia, kad jų visatoje žvaigždės turi būti daug daug didesnės, kitaip jose vykstančios sintezės nepakaktų tam, kad jos galėtų šviesti. O jeigu mūsų žvaigždės būtų didesnės, sintezė jose kiekybiškai taip padidėtų, kad jos bematant susprogtų. Kitaip tariant, mūsų visatoje turi būti tūks-

tančius kartų daugiau mažų žvaigždžių negu jų visatoje didelių...

— Bet mes juk turime tiktai septynias...— buvo bepradedanti Dua. Paskui pridūrė: — Oi, pamiršau.

Odinas atlaidžiai nusišypsojo. Visai nesunku pamiršti nesuskaičiuojamą daugybę žvaigždžių, jeigu jos matomos tik per specialius prietaisus.

— Nieko baisaus. Ar tau dar nenusibodo klausyti?

— Man niekada nenusibosta tavęs klausyti,— atsakė Dua.— Labai įdomu. Netgi valgis atrodo daug skanesnis.— Ir ji palaimingai suspurdėjo tarp elektrodų.

Odinas, iki šiol niekada negirdėjęs jos giriant maistą, buvo didžiai patenkintas.

— Žinoma, mūsų visatos amžius trumpesnis,— kalbėjo jis toliau.— Pas mus sintezė vyksta taip sparčiai, kad visos dalelės jau po milijono ciklų pereis į sudėtingesnius junginius.

— Bet juk yra tiek daug kitų žvaigždžių!

— Taip, bet, matai, visose tuo pat metu vyksta tas pats procesas. Visa visata miršta. Anoje visatoje, kur žvaigždžių mažai ir jos didelės, sintezė vyksta taip lėtai, kad jos gyvena tūkstančius ir milijonus kartų ilgiau nei mūsiškės. Lyginti sunku, nes gali būti, kad abiejose visatose laikas slenka nevienodu greičiu.— Paskui, kažkaip nenoromis, Odinas pridūrė: — Šito aš ir pats kaip reikiant nesuprantu. Tai vienas iš Estvaldo teorijos teiginių, ir aš dar nesu dorai jo išstudijavęs.

— Vadinasi, visi šie atradimai priklauso Estvaldui?

— Dauguma atradimų — jo.

— Tiesiog nuostabu, kad mes gauname maistą iš kitos visatos, nes dabar visai nebaisu, kad mūsų Saulė miršta,— pasakė Dua.— Galėsime imti maisto iš kitos visatos kiek tik mums reikės.

— Būtent.

— Bet ar dėl to nėra kokių blogumų? Mane apėmęs toks... toks jausmas, kad kažkas negerai.

— Na, tam, kad Pozitroninis Siurblys veiktų, mes siuntinėjame medžiagas jiems, o jie mums, o nuo to abi visatos šiek tiek maišosi. Mūsų branduolinė jėga mažumėlę silpsta, tuo pačiu lėtėja sintezė Saulėje, ir ji vėsta šiek tiek sparčiau... Tačiau tik šiek tiek, o be to, dabar galime apsieiti ir be jos.

— Ne, aš ne čia jaučiu tą negerumą. Jeigu branduolinė jėga mažumėlę silpsta, tai atomai pradeda užimti daugiau erdvės, tiesa? O kaip tada bus galima susilieti?

— Tą padaryti bus sunkiau, bet pirmieji požymiai atsiras tik po daugelio milijonų ciklų. Net jeigu ir ateis diena, kai susilieti bus nebeįmanoma ir visi minkštakūniai išnyks, tai įvyks labai negreit — daug anksčiau mes visi išmirtume badu, jei nesinaudotume kita visata.

— Net ir ne dėl to jaučiu tą negerumą. . .— neaiškiai suvapėjo Dua. Ji rangėsi tarp elektrodų, ir Odinas patenkintas pastebėjo, kad ji pasidarė daug didesnė ir kompaktiškesnė. Tartum jo žodžiai būtų maitinę ją ne menkiau nei saulės šviesa. Lostenas sakė tiesą! Žinios teikia jai gyvenimo džiaugsmo. Odinas pajuto ją apėmusią kūnišką palaimą, ko anksčiau niekados nebuvo pastebėjęs.

— Kaip gerai, kad tu man viską paaiškini, Odinai. Tu — nuostabus kairys,— pasakė Dua.

— Nori klausytis toliau? — paklausė Odinas neapsakomai pamalonintas.— Ar dar kas tave domina?

— Labai daug kas, Odinai, bet. . . bet ne dabar. Ne dabar, Odinai. Ak, Odinai, ar žinai, ko aš dabar norėčiau?

Odinas iškart atspėjo, tik nedrįso sakyti. Dua taip retai pirmoji prašnekdavo apie susiliejimą, kad Odinas bijojo viską sugadinti. Būtų gerai, kad Tritas greičiau apsiruoštų su vaikais, kol dar nevėlu.

Bet Tritas jau buvo kambaryje. Nejaugi stovėjo už durų ir laukė? Pagaliau nesvarbu. Nėra kada spėlioti.

Dua išsruveno iš savo vietos tarp elektrodų, ir Odinas buvo pritrenktas jos grožio. Dabar ji buvo tarp jo ir Trito, kurio kontūrai mirgėjo neregėtomis spalvomis.

Dar niekada taip nebuvo. Niekada!

Odinas visomis išgalėmis stengėsi pratęsti šią akimirką, iš paskutiniųjų neleisdamas Dua skverbtis į jį; nepasiduodamas ekstazei, bet laukdamas, kol bus jos nugalėtas; mėgindamas kuo ilgiau neprarasti sąmonės ir vis dėlto vienu žygiu jos netekdamas — nelyginant viduje būtų kas sprogę ir nuaidėję nudundėję gilyn.

Dar niekada triados gyvenime nesąmoninga susiliejimo būsena netruko taip ilgai.

Tritas buvo patenkintas. Susiliejimas buvo toks sėkmingas! Visi ankstesnieji, palyginus su šiuo, atrodė neišbaigti ir nevykę. Jis buvo stačiai susižavėjęs tuo, kas įvyko. Tačiau tylėjo. Jautė, kad apie tai kalbėti nereikia.

Odinas su Dua taipogi buvo laimingi. Tritas tą jautė. Net vaikai, ir tie švytėte švytėjo.

Bet Tritas buvo laimingiausias iš visų. Ir tai suprantama.

Odinas šnekučiavo su Dua. Tritas nesuprato nė žodžio, bet visai dėl to nesijaudino. Tegu sau džiaugiasi vienas kitu. Jis savo atsiėmė, ir jie jam dabar nebekliudo.

Kartą Dua paklausė:

— Ar jie iš tikrųjų mėgina komunikuoti su mumis?

(Tritas nesusigaudė, kas tie „jie" galėtų būti. Tik suprato, kad „komunikuoti"— madingas žodis, reiškiantis paprasčiausiai „susišnekėti". Tai ko jie taip tiesiai ir nesako? Kartais jis panūsdavo įsiterpti. Bet jeigu tik pamėgintų, iš Odino nieko daugiau neišgirstų tik: „Čia dabar, Tritai!", o Dua imtų nekantriai sūkuriuoti.)

— Be abejo,— atsakė Odinas.— Kietakūniai tuo įsitikinę. Medžiagoje, kurią mes gauname, pasitaiko ženklų, ir, kietakūnių manymu, jie puikiausiai gali padėti komunikuotis. Anksčiau jie patys spaudė ženklus, norėdami išaiškinti kitavisačiams, kaip įsirengti savąją Pozitroninio Siurblio dalį.

— Įdomu, kaip kitavisačiai atrodo? Kaip tu juos įsivaizduoji?

— Remdamiesi dėsniais, galime nustatyti žvaigždžių prigimtį, nes tai yra paprasta. Bet iš ko turėtume spręsti apie būtybių prigimtį? Ne, mes niekada nesužinosime, kokie jie.

— Ar jie patys negalėtų to nusakyti?

— Jeigu suprastume, ką jie mums praneša, tai galbūt. Bet mes nesuprantame.

Dua atrodė nusivylusi.

— Nejaugi ir kietakūniai nesupranta?

— Nežinau. Bent man nieko apie tai neužsiminė. Lostenas kartą sakė, jog nesvarbu, kaip jie atrodo — kad tik Pozitroninis Siurblys veiktų ir didintų galingumą.

— Gal tu jam trukdei ir jis neturėjo laiko paaiškinti?

— Aš niekada jam netrukdau,— įsižeidęs pasakė Odinas.

— Bet tu juk supranti, ką aš norėjau pasakyti. Jis tiesiog nenorėjo aiškinti smulkmenų.

Nuo čia Tritas toliau nebesiklausė. O jie dar ilgokai svarstė, ar kietakūniai leistų Dua žvilgtelti į ženklus, ar ne. Dua tikino galbūt pajusianti, ką jie reiškia.

Tritas net pyktelėjo. Šiaip ar taip, Dua priklauso minkštakūniams ir netgi nėra racionalė. Kažin, ar Odinas gerai daro aiškindamas jai visa tai? Paskui Dua lenda į galvą visokios paikystės. . .

Odinas, regis, taip pat supyko. Iš pradžių nusijuokė. Paskui pasakė, kad emocionalei tokie dalykai per sudėtingi. Galiausiai išvis atsisakė kalbėti. Dua ilgai turėjo jam meilintis, kol tas atlyžo.

O kitą kartą Dua supyko — tiesiog įsiuto.

Viskas prasidėjo gražiai. Tą kartą jie kaip tik buvo įsileidę pas save vaikus. Abu sukiojosi aplink Odiną. Ir kai mažasis dešiniukas Torunas ėmė jį tempti, nė kiek nesipriešino — netgi leido daryti su savim ką nori. Visai nepaisė, kad formą praradęs jo pavidalas atrodo stačiai komiškas. Visa tai bylojo, jog Odinas patenkintas. Tritas tūnojo kampe ilsėdamasis ir negalėdamas atsidžiaugti tuo, kas vyko.

Dua pralinksmino Odino išvaizda. Ji koketiškai ėmė sruventi apie Odino atsikišimus. Tyčia — juk puikiai žinojo, koks jautrus kairių apvalkalas, kai jie netenka ovalo formos.

— Aš vis mąstau, Odinai,— tarė ji,— jeigu tos visatos dėsniai pamažėle pereina pas mus per Pozitroninį Siurblį, tai ir mūsų visata lygiai tiek pat netenka savų?

Odinas suvaitojo nuo Dua prisilietimo ir pasitraukė, stengdamasis neišgąsdinti mažylių.

— Jeigu tu nesiliausi, netikus vidurinuke, tai nieko tau neaiškinsiu,— sušvokštė jis.

Kai Dua paliko Odiną ramybėje, jis pasakė:

— Tu puikiai sugalvojai, Dua. Negaliu tavim atsistebėti. Iš tikrųjų taip. Maišymasis vyksta abiejose pusėse. . . Tritai, būk geras, išsivesk mažylius.

Bet vaikai ir patys iškurnėjo. Ne tokie jau jie buvo mažyliai. Tikri pusberniai. Anis tuoj eis į mokyklą, o Torunas jau pasidarė ketvirtainiškas kaip tikras globėjas.

Tritas pasiliko, gromuliuodamas mintį, kad Dua labai pagražėja, kai Odinas pradeda su ja tokias kalbas.

Dua paklausė:

— Bet jeigu tie dėsniai sulėtina reakcijas mūsų Saulėje ir šaldo ją, tai mūsų dėsniai pagreitina reakcijas jų saulėse ir įkaitina jas?

— Būtent taip, Dua. Net ir racionalas nebūtų padaręs tikslesnės išvados.

— Kokiu greičiu kaista jų saulės?

— Nedideliu. Darosi tik vos vos šiltesnės.

— Bet aš kaip tik dėl to jaučiu „tą negerumą".

— Matai, visa bėda, kad jų saulės tokios didelės. Jeigu mūsų mažytės saulės šiek tiek greičiau vėsta, tai neturi jokios reikšmės. Net jeigu jos ir visai užgestų, nebūtų nieko baisaus, kol mes turime Pozitroninį Siurblį. O kai didelės milžiniškos žvaigždės pradeda kad ir labai menkai kaisti, darosi pavojinga. Vienos žvaigždės masė tokia didelė, jog net ir šiek tiek pagreitėjus joje branduolinei sintezei, ji gali sprogti.

— Sprogti! O kaip žmonės?

— Kokie žmonės?

— Kitos visatos žmonės.

Kurį laiką Odinas nesusivokdamas žiūrėjo į ją, o paskui pasakė:

— Nežinau.

— Gerai, o kas būtų, jeigu mūsų Saulė sprogtų?

— Mūsiškė negali sprogti.

(Tritas nesuprato, ko jie taip jaudinasi. Kaip Saulė gali sprogti? Dua lyg ir buvo supykusi, o Odinas sumišęs.)

— Na bet vis dėlto,— spyrėsi Dua,— pas mus pasidarytų labai karšta?

— Ko gero.

— Ir mes visi žūtume?

Odinas padvejojo, o paskui, neslėpdamas susierzinimo, atšovė:

— Koks skirtumas, Dua? Mūsų Saulė nesprogs, ir neklausinėk kvailų dalykų.

— Tu pats prašei, kad klausinėčiau, Odinai. Ir skirtumas yra, nes Pozitroninis Siurblys turi du galus. Jų dalis mums tiek pat svarbi kiek ir mūsiškė.

Odinas įsistebeilijo į ją.

— Aš tau niekad šito nesakiau.

— Bet aš jaučiu.

— Tu pernelyg daug jauti, Dua,— pasakė Odinas.

Tada Dua pradėjo šaukti, visa persimainiusi iš įsiučio. Tokios Tritas nebuvo jos matęs.

— Nenukreipk kalbos, Odinai! — rėkė ji.— Neužsisklęsk ir nelaikyk manęs visiška kvaile — emocionale, ir tiek. Pats sakei, kad aš beveik kaip racionalas ir pajėgiu suprasti, jog Pozitroninis Siurblys negali dirbti be kitavisačių. Jeigu kitos visatos žmonės žus, Pozitroninis Siurblys nustos veikęs, ir mūsų Saulė pasidarys šalta kaip niekad, o mes visi gausime badauti. Tai kaip, svarbu tai ar ne?

Odinas irgi pradėjo rėkti:

— Tiek tu ir teišmanai! Mums reikalinga jų pagalba, nes energijos koncentracija labai maža ir mes turime keistis su jais medžiagomis. Jeigu kitos visatos Saulė sprogs, susidarys galingas energijos srautas — milžiniškas srautas,— kurio užteks milijonams ciklų. Energijos bus tiek, kad galėsime naudotis ja tiesiogiai, be jokio pasikeitimo medžiagomis. Taigi jie mums nereikalingi, ir visai nesvarbu, kas atsitiks. . .

Juodu kone lietė vienas kitą. Tritą apėmė siaubas. Jis jautė turįs kažką pasakyti, išskirti juos, nuraminti, tik nesumetė kaip. Netrukus to jau nebereikėjo.

Prie jų urvo stovėjo kietakūnis. Ne, visi trys. Jie kažką mėgino sakyti, bet per triukšmą nesigirdėjo.

Tritas suklykė:

— Odinai, Dua!

Ir nutilo visas virpėdamas. Jis išgąstingai nujautė, ko kietakūniai atėjo, ir nusprendė sprukti.

Bet vienas kietakūnis atstatė savo nesikeičiančią matinę ataugą ir paliepė:

— Pasilik.

Balsas skambėjo šiurkščiai, nedraugiškai. Tritas dar labiau išsigando.

4a

Dua virte virė iš pykčio ir negalėjo pajusti kietakūnių. Tą jos dusinantį pyktį tartum maitino keletas šaltinių, kurių kiekvienas atskirai pildė ją iki kraštų. Kam Odinas norėjo jai pameluoti? Kodėl visas žmonių pasaulis turi žūti? Kur teisybė,

kad jai niekad nebuvo leista mokytis, nors ji puikiausiai tą sugeba?

Po to karto, kai buvo pasislėpusi akmenyje, ji dar du kartus lankėsi kietakūnių urvuose. Dar du kartus, niekieno nepastebėta, ji buvo sulindusi į uolą, kaskart suvokdama bei patirdama kažką nauja, ir kai Odinas paskui jai ką nors aiškindavo, ji iš anksto žinodavo, kaip jis aiškins.

Kodėl gi tuomet jie negalėjo jos mokyti kaip Odino? Kodėl lavinami vien racionalai? Ar ji sugeba įsisavinti žinias vien todėl, kad yra Kairioji Em, atskalūnė vidurinukė? Tuo labiau tegu moko, jeigu ji tokia. Labai neteisinga palikti ją be žinių.

Pagaliau kietakūnių žodžiai pasiekė ją. Jų tarpe buvo Lostenas, bet kalbėjo ne jis. Kalbantysis stovėjo priekyje, ir Dua jo nepažinojo. Bet juk ji apskritai mažai jų pažįsta.

Kietakūnis paklausė:

— Kas iš jūsų neseniai buvote žemutiniuose kietakūnių urvuose?

Dua pasišiaušė. Jie sužinojo, kad ji landžioja į akmenis? Na ir tegul! Gali pasakoti kam tik nori. Ji pati prisipažins.

— Aš buvau. Daug sykių,— tarė ji.

— Viena? — ramiai paklausė kietakūnis.

— Viena. Daug sykių! — išpoškino Dua. Iš teisybės, tai ji buvo tik tris kartus, bet nesvarbu.

— Ir aš, žinoma, būnu žemutiniuose urvuose,— sumurmėjo Odinas.

Kietakūnis nė nepažvelgė jo pusėn. Tik pasisuko į Tritą ir dygiai paklausė:

— O tu, dešiny?

— Taip, gerbiamas kietakūni,— vos išlemeno Tritas.

— Vienas?

— Taip, gerbiamas kietakūni.

— Kiek kartų?

— Vieną.

Dua susierzino. Vargšelis tuščiai panikuoja. Juk čia viskas dėl jos, bet ji mokės apsiginti.

— Duokite jam ramybę,— pasakė ji.— Aš tą padariau.

Kietakūnis lėtai pasisuko į Dua.

— Ką tą? — paklausė.

— Nagi. . .— tačiau, atėjus lemiamam momentui, ji vis dėlto neišdrįso tiesiai pasakyti, ką dariusi. Kad nors nebūtų Odino!

— Gerai, pasišnekėsim ir su tavim. Pirmiausia su dešiniu. . . Tu Tritas, ar ne? Kodėl vienas vaikštai į žemutinius urvus?

— Pasikalbėti su kietakūniu Estvaldu, gerbiamas kietakūni.

Dua neiškentusi įsiterpė:

— Tai jūs ir būsite Estvaldas?

— Ne,— trumpai atsakė tas.

Odinas atrodė nepatenkintas, lyg jam būtų buvę nemalonu, kad Dua nepažino kietakūnio. Bet Dua buvo nė motais.

Kietakūnis paklausė Trito:

— Ką tu išsinešei iš žemutinių urvų?

Tritas tylėjo.

— Mes žinome, kad tu kai ką išsinešei,— bespalviu balsu pasakė kietakūnis. . .— Bet mums rūpi, ar tu pats žinai, kas tai per daiktas. Juk viskas galėjo baigtis labai blogai.

Tritui vis tylint, įsikišo Lostenas ir jau švelniau paprašė:

— Pasakyk mums, Tritai. Mes dabar jau žinome, kad ten buvai tu, ir mums labai nesinorėtų imtis griežtų priemonių.

— Aš paėmiau maitinimo balioną,— išstenėjo Tritas.

— Ak šitaip! — pasakė pirmasis kietakūnis.— Ir ką tu su juo darei?

Tritas nebeištvėrė:

— Tai dėl Dua! Ji nenorėjo valgyti. Aš paėmiau jį dėl Dua.

Dua pašoko sutirštėjusi iš nuostabos.

Kietakūnis tuoj pat atsisuko į ją.

— Ar tu apie tai nežinojai?

— Ne!

— Ir tu? — paklausė jis Odino.

— Ne, gerbiamas kietakūni,— atsakė tas nė nekrusteldamas, lyg būtų sustingęs.

Kurį laiką oras nemaloniai vibravo, nes kietakūniai, nepaisydami triados, kalbėjosi tarpusavyje.

Gal įsitrynimo į akmenis praktika suteikė Dua imlumo, o gal kad ką tik buvo taip labai įsiaudrinusi — nežinia, o pagaliau dabar jai nerūpėjo kodėl; svarbu, kad ji suvokė prasmę. . . ne žodžių, o bendros jų pokalbio eigos. . .

Jie apsižiūrėjo jau anksčiau. Pradėjo ieškoti nekeldami triukšmo. Labai nenoromis turėjo pripažinti, jog tai minkštakū-

nių darbas. Tyrinėdami toliau, dar labiau nenoromis gavo apsistoti ties Odino triada. (Kodėl nenoromis? Šito Dua nepajėgė suprasti.) Jų manymu, Odinas negalėjo padaryti tokios kvailystės, o Dua nebūtų susiprotėjusi. Apie Tritą jie suvis negalvojo.

Tada kietakūnis, kuris iki šiol nebuvo kreipęsis į minkštakūnius, prisiminė matęs Tritą žemutiniuose urvuose. (Nagi žinoma, pagalvojo Dua. Tą dieną, kai ji pirmąsyk buvo sulindusi į sieną. Jautė, kad Tritas ten. Tik paskui užmiršo.)

Tačiau tokia galimybė atrodė neįtikėtina, ir tik tuomet, kai visos kitos atkrito, o pavojus laikui bėgant neišvengiamai didėjo, jie ryžosi ateiti čia. Jie mielai būtų pasitarę su Estvaldu, bet kai įtarimas palietė Tritą, jo jau nebebuvo.

Visa tai Dua suvokė per akimirksnį ir nustebusi, o podraug įpykusi, pažvelgė į Tritą.

Lostenas sunerimęs vibravo, kad nieko blogo neatsitiko, kad Dua puikiai atrodo ir kad tai galima laikyti naudingu eksperimentu. Kietakūnis, su kuriuo Tritas buvo tąsyk kalbėjęsis, pritarė Lostenui, o trečiasis vis dar spinduliavo susirūpinimą.

Dua kietakūniai jau nebe taip domino. Ji žiūrėjo į Tritą.

Pirmasis kietakūnis paklausė:

— Kur dabar yra maitinimo balionas, Tritai?

Tritas jiems parodė.

Balionas buvo saugiai paslėptas, jungiamasis vamzdelis, nors ir nemokšiškai pritaisytas, puikiai atliko savo paskirtį.

— Pats padarei? — pasiteiravo kietakūnis.

— Taip, gebiamas kietakūni.

— Iš kur sužinojai, kaip reikia daryti?

— Pasižiūrėjau, kaip įrengta kietakūnių urvuose. Ir pasidariau lygiai taip pat.

— O ar nepagalvojai, kad gali pakenkti savo vidurinukei?

— Aš jai nepakenkiau! Nė už ką nebūčiau jai daręs bloga! Aš. . . — Tritas užsikirto. Paskui pridūrė: — Aš nenorėjau jos skriausti. Norėjau pamaitinti. Prijungiau balioną prie maitintuvo, o maitintuvą papuošiau. Norėjau, kad ji paragautų, ir ji paragavo. Ir valgė! Pirmą kartą po tiek laiko ji sočiai prisivalgė. Mes susiliejome. — Jis nutilo, o paskui karštai sušuko: — Ir pagaliau jai pakako energijos pradėti mažylę emocionalę! Ji paėmė daigelį iš Odino ir atidavė man. Aš jau auginu ją. Mažylė emocionalė auga mano inkubatoriuje!

Dua negalėjo ištarti nė žodžio. Ji pasitraukė atatupsta, paskui lyg pašėlusi taip puolė link durų, kad kietakūniai nespėjo nė atsitraukti. Ji atsitrenkė į priekyje stovinčio ataugą, perėjo per ją kiaurai ir švilpdama išrūko.

Kietakūnio atauga bejėgiškai nukaro, o jis pats išspinduliavo stiprų skausmą. Odinas norėjo, apėjęs jį, vytis Dua, bet kietakūnis, nors jam tuo metu ir buvo nelengva, ištarė:

— Tegul. Ir taip daug žalos padaryta. Mes ja pasirūpinsim.

4b

Odinui atrodė, kad jis sapnuoja šiurpų sapną. Dua dingusi. Kietakūniai išėjo. Liko tik Tritas. Bet jis tylėjo.

Odinas kamavosi, nepajėgdamas suprasti, kaip visa tai galėjo atsitikti. Kaip Tritas vienas susirado kelią į kietakūnių urvus? Kaip galėjo paimti akumuliatorių, pakrautą Pozitroninio Siurblio ir tiekiantį daug didesnės koncentracijos energiją negu Saulės šviesa? Kaip išdrįso. . .

Pats Odinas niekuomet nebūtų tam pasiryžęs. Tai kaip galėjo Tritas, nerangus, kvailas Tritas? Ar ir jis ne toks kaip visi globėjai? Odinas — pats protingiausias racionalas, Dua — smalsi emocionalė, ir bebaimis globėjas Tritas?

— Kaip tu galėjai, Tritai? — paklausė jis.

— O ką aš padariau? — šoko Tritas.— Pamaitinau ją. Sočiau ji niekad nebuvo prisivalgiusi. Dabar pagaliau turime mažylę emocionalę. Argi mes mažai laukėm? O jeigu būtume laukę, kol Dua sukaups pakankamai energijos, tai tam laukimui nebūtų buvę galo.

— Bet nejaugi tu nesupranti, Tritai? Juk galėjai jai pakenkti! Tai ne paprasta saulės šviesa, o eksperimentinis energijos šaltinis, kurio koncentracija galėjo būti kenksminga.

— Nesuprantu, ką tu čia kalbi, Odinai. Kaip ji galėjo būti kenksminga? Aš ragavau maistą, kurį kietakūniai buvo anksčiau sugalvoję. Tu jį taip pat ragavai. Skonis buvo bjaurus, tačiau bloga nuo jo niekam nesidarė. Dua į tą pusę nė žiūrėti nenorėjo. O paskui aš aptikau maitinimo balioną. Skonis pasirodė neblogas. Ir pats paragavau — man buvo gardu. Argi gali gardumynai pakenkti? Matei, Dua valgė. Jai patiko. Ir ji pradėjo mažylę emocionalę. Tai kuo aš nusikaltau?

Odinas daugiau nebemėgino aiškinti. Tik pasakė:

— Dua labai įpykusi.

— Niekis, praeis.

— Abejoju. Tritai, ji ne tokia kaip kitos emocionalės. Kaip tik todėl taip sunku su ja sugyventi, bet ir taip gera, kai tatai pavyksta. Gali atsitikti taip, kad ji niekados nebenorės su mumis susilieti.

Visos Trito briaunos buvo ryškios ir tiesios.

— Na ir kas? — atsakė jis.

— Kas? Čia tu taip sakai? Bene nenori daugiau susilieti?

— Noriu, bet jeigu ji nenorės, tai ką padarysi. Aš turiu savo trečią mažylį, ir dabar man vis tiek. Aš žinau, kadaise minkštakūniai turėdavo po dvi triadas. Bet man nerūpi. Man pakaks ir trijų vaikų.

— Bet juk vaikai — ne vienintelis susiliejimo tikslas, Tritai.

— O kas dar? Kartą sakei, kad po susiliejimo greičiau viską išmoksti. Tai mokykis lėčiau. Man tas nerūpi. Trečią mažylį aš jau turiu.

Odinas virpėdamas nusisuko ir gūsiais išsruveno iš kambario. Kokia nauda iš barimo? Tritas nesupras. Kad ir pats jis nelabai ką tesupranta.

Kai tik atsiras trečias mažylis ir šiek tiek paūgės, neabejotinai ateis laikas pereiti. Ir būtent jis, Odinas, turės duoti signalą, įspėti abu ir padaryti tai be jokios baimės. Antraip neišvengsi gėdos arba ir dar ko blogiau. Ir vis dėlto jam nepakaks tam jėgų be susiliejimo — net ir dabar, kai subrandinti jau visi trys vaikai.

Susiliejus neturėtų būti taip baisu. . . Gal todėl, kad tuo metu iš tikrųjų tartum pereinama į kitą būvį. Tam tikrą laiką būni be sąmonės, bet visai nebaugu. Tartum net neegzistuoji, bet, rodos, taip ir reikia. Susiliejimas padėtų sukaupti narsos ir išnykti be baimės ir be. . .

O Saule ir visi dangaus žvaigždynai! Argi tai „perėjimas"? Juk yra ir kitas žodis, kurį vartoja vaikai, norėdami paerzinti vyresniuosius. Tas žodis — „mirtis". Jis turi pasiruošti mirti be baimės ir pasiimti su savim Dua ir Tritą. . .

O kaip? . . Kaip tą padaryti be susiliejimo? . .

4c

Tritas liko vienas kambaryje — mirštamai persigandęs, bet tvirtai nusprendęs nepasiduoti. Jis turi trečią mažylį. Jaučia jį savyje.

Tai svarbiausia.

Svarbiau nieko negali būti.

Bet kodėl tuomet kažkur giliai tūno nujautimas, kad svarbu ne vien tai?

5a

Dua svilino gėda. Ir ne taip jau greitai pavyko ją numalšinti — bent jau tiek, kad galima būtų ramiai viską apsvarstyti. O kol kas ji tik skubėjo — aklai skubėjo į priekį, kuo toliau nuo namuose patirto siaubo, nesuvokdama nei kur bėga, nei kas dedasi aplinkui.

Buvo jau naktis, kai joks padorus minkštakūnis neina į paviršių — labiausiai padūkusi emocionalė, ir ta nedrįstų. Tuo geriau. Saulė — tai maistas, o dabar — po to, kas jai atsitiko — jis jai koktus.

Paviršiuje buvo šalta, bet Dua to beveik nejautė. Kas dabar tas šaltis, galvojo ji, kai juodu šitaip ją prikimšo, kad tik ji atliktų savo pareigą — prikimšo ir kūną, ir sąmonę. Po viso to nieko nėra mieliau už šaltį ir badą.

Tritą ji matė kiaurai. Vargšelis, jį galima suprasti. Viską daro vedinas gryno instinkto ir su tokia narsa, kuri verta pagyrimo. Kaip ryžtingai jis išsinešė iš kietakūnių urvų maitinimo balioną (o ji — juk ji tada pajuto Tritą ir būtų permaniusi jo užmačias, bet jis, iš to siaubo ką padaręs, tiesiog nebedrįso apie tai galvoti, o ji, iš to siaubo ką padariusi ir iš nuostabos, kad prieš ją atsivėrė tokia naujų pojūčių gelmė, pražiopsojo tai, kas svarbiausia)!

Šitaip, niekieno nepastebėtas, Tritas ir parsinešė balioną, o paskui įtaisė tuos niekingus spąstus, padailinęs maitintuvą jai privilioti. O ji sugrįžo, žinodama, kad yra išretėjusi, gėdydamasi ir gailėdama Trito. Iš tos gėdos ir gailesčio ji valgė ir ir padėjo atsirasti vaikui.

Po to karto Dua, kaip ir buvo įpratusi, valgydavo retai ir ne iš maitintuvo. Nebebuvo kas skatina, Tritas jos nebeversdavo. Jis atrodė patenkintas (kurgi ne!), tad ji nesijautė bloga daranti. Maitinimo balioną Tritas buvo palikęs slėptuvėje. Nebedrįso grąžinti; jis gavo, ko norėjo, ir dabar geriausia ir paprasčiausia jam atrodė palikti balioną, kur buvo, ir daugiau apie tai negalvoti.

. . .Kol vieną dieną jį pagavo.

Na bet Odinas su savo galva turėjo įžvelgti Trito planus, turėjo pastebėti, kad prie elektrodų kažkas prijungta, turėjo permanyti visų tų įrengimų paskirtį. Be abejo, sakyti jis nieko Tritui nesakė, nenorėdamas gąsdinti ir trikdyti vargšo dešinio — juk Odinas visada rūpestingai sergėjo jį nuo visokių nemalonumų.

Ir ko dėlei būtų sakęs? Juk pats ramstė tą nevykusią Trito išmonę.

Dua dabar jau nebeturėjo iliuzijų. Ji tikrai būtų pajutusi maitinimo baliono skonį, būtų pastebėjusi tą ypatingą jo aitrumą, tą sotumo, bet anaiptol ne persivalgymo jausmą. . . jeigu ne Odinas su savo šnekomis.

Juodu dviese ją priveikė, nors Tritas apie tai gal ir nenutuokė. Kaip ji galėjo patikėti, kad Odinas nė iš šio nė iš to pasidarė toks dėmesingas ir uolus mokytojas! Kaip galėjo nesuprasti slaptų jo kėslų? Jie rūpinosi ja tik tiek, kiek jiems rūpėjo naujos triados sudarymas, o apie ją pačią nėmaž negalvojo.

Na ką gi. . .

Ji stabtelėjo ir, staiga pajutusi, kaip pavargo, paskubėjo įsisprausti į siaurą plyšį uoloje, kur jos nepasieks žvarbus, ledinis vėjas. Danguje žibėjo dvi žvaigždės iš septynių, ir Dua išsiblaškiusi į jas žiūrėjo, duodama peno savo jutimams, idant galėtų susikoncentruoti ir viską apmąstyti.

Dua jautėsi apvilta.

— Mane išdavė,— murmėjo ji,— išdavė!

Nejaugi jiems niekas daugiau nerūpi, tik jų pačių gerovė?

Tritas galėtų pasaulį apversti, kad tik turėtų savo mažylius — dėl to galima neabejoti. Bet juk jis instinkto vergas. O Odinas?

Odinas mąsto. Tai nejaugi vardan galimybės mąstyti jis pasiryžęs paaukoti visa kita? Nejaugi visa, ką sukuria protas, viso labo pateisina jo egzistavimą? Jeigu Estvaldas sukūrė Pozitro-

ninį Siurblį, tai, vadinasi, galima juo naudotis, ir visą pasaulį, tiek kietakūnių, tiek minkštakūnių, padaryti priklausomą nuo jo ir nuo kitos visatos žmonių? O kas, jeigu kitavisačiai liausis pumpavę ir pasaulis liks be Pozitroninio Siurblio po grėsmingai vėstančia Saule?

Ne, jie nesiliaus, tie kitavisačiai. Juk jie buvo įtikinti, kad reikia pradėti, ir bus įtikinti, kad reikia pumpuoti toliau, o kai jie visi žus, tai racionalams — ir kietakūniams, ir minkštakūniams — jų nebereikės, taip kaip ir ji, Dua, turės pereiti (žūti), nes yra nebereikalinga.

Ir ją, ir tuos kitus žmones vienodai išdavė.

Nejučia ji vis gilyn ir gilyn smego į akmenį. Pagaliau sulindo visa ir pasislėpė nuo žvaigždžių, nuo vėjo, nuo viso pasaulio. Dabar ji paskendo mintyse.

Estvaldo — štai ko ji nekenčia. Egoizmo ir žiaurumo įsikūnijimas. Jis išrado Pozitroninį Siurblį ir be jokio sąžinės graužimo pasiryžęs sunaikinti pasaulį, kuriame gyvena galbūt dešimtys tūkstančių žmonių! Jis toks užsidaręs, kad niekad nesirodo, ir toks galingas, kad net kietakūniai, regis, jo bijo.

Jeigu taip, ji kovos su juo. Sustabdys jį!

Tos visatos žmonės padėjo įsirengti Pozitroninį Siurblį, nes jiems buvo siunčiamos tam tikros instrukcijos. Odinas kartą buvo apie jas užsiminęs. Kur tos instrukcijos galėtų būti laikomos? Kaip jos atrodo? Ar negalima būtų panaudoti jas tolesniems kontaktams?

Nuostabu, kad jos mintys tokios aiškios. Nuostabu. Ir koks svaiginantis džiaugsmas apima, kai pagalvoji, kad tavo protas nugali protingųjų negailestingumą.

Jie nepajėgs jos sustabdyti, nes ji nusigaus ten, kur nė vienas kietakūnis, nė vienas racionalas ar globėjas negali patekti — kur net ir jokia kita emocionalė nepajėgtų.

Galbūt kada nors ją vis dėlto pagaus, bet jai tas nerūpi. Ji pasieks savo tikslą bet kuria kaina — bet kuria! Kad ir tektų lįsti kiaurai per uolas, gyventi jose, šniukštinėti po kietakūnių urvus, vogti maistą iš jų akumuliatorių, kai nebeliks kitos išeities, arba gerti Saulės šviesą paviršiuje, įsimaišius į kitų emocionalių tarpą.

Bet galiausiai ji vis dėlto juos pamokys, o po to tegu daro jai ką tik nori. Tuomet ji bus netgi pasiruošusi pereiti. . . bet tik tuomet!

5b

Odinas dalyvavo gimstant mažylei emocionalei ir, nors viskas buvo tvarkoje, džiaugsmo nejuto. Netgi Tritas, kuris visaip ją popino, kaip ir dera globėjui, atrodė pritilęs.

Praėjo jau daug laiko, ir Odinui ėmė atrodyti, kad Dua nebegrįš. Ji negalėjo pereiti. Minkštakūnis negali pereiti vienas, be kitų dviejų triados narių. Bet, šiaip ar taip, kartu su jais Dua nebuvo. Tarytum ji būtų perėjusi nepereidama.

Odinas matė ją kartą, tik kartą, netrukus po to, kai ji pabėgo, sužinojusi, jog padėjo atsirasti naujam vaikui.

Tąsyk jis buvo užlipęs į paviršių, naiviai tikėdamasis surasti ją tarp pulkuojančių emocionalių. Išvydusios tokį neįprastą reginį — racionalą, vaikštinėjantį tarp emocionalių — jos ėmė kikenti ir koketiškai retėti, kuo kvailiausiai demonstruodamosi, jog yra emocionalės.

Odinas bodėjosi jomis — nė vienas jo išlinkimas nė nevirptelėjo žiūrint į jas. Iškart pagalvojo apie Dua — kaip ji vis dėlto skiriasi nuo jų visų! Dua niekada neišretėdavo va šitaip, be jokio reikalo. Niekada nesistengė atrodyti patraukli ir dėl to buvo dar patrauklesnė. Odinas neabejojo, kad jeigu ji būtų prisivertusi ateiti į šitų kvaišelių būrį, tai iškart kristų į akį, nes ji vienintelė neišretėtų, bet gal net tyčia sutankėtų.

Taip pagalvojęs, jis apžvelgė saulėje besilepinančias emocionales ir pastebėjo, kad viena iš jų tikrai neišretėjo.

Jis pasisuko ir puolė prie jos, nekreipdamas dėmesio į spiegiančias emocionales, kurios šasčiojo į šalis blausiai verpetuodamos ir cypdamos iš baimės susiliesti,— tik jau ne visiems matant ir dar prie svetimo racionalo!

Tai iš tikrųjų buvo Dua. Ji nepuolė slėptis, o ramiai pasiliko kur buvusi.

„Dua,— nedrąsiai pradėjo jis,— kada tu sugrįši namo?"

„Aš neturiu namų, Odinai",— atsakė ji. Atsakė be pykčio, be neapykantos — Odinas net pašiurpo.

„Dua, kaip tu gali pykti ant Trito? Juk žinai, kad vargšelis nesugeba mąstyti."

„Bet juk tu sugebi, Odinai! Tai tu užvaldei mano sąmonę, kol jis stengėsi pasotinti kūną, gal ne? Tavo sugebėjimas mąstyti pakuždėjo tau, kad greičiau įviliosi mane į spąstus už jį."

„Ne, Dua! Ne!"

„Kas — ne? Argi tu neapsimetei, kad nori pasidalinti su manimi savo žiniomis?"

„Neapsimečiau, o iš tikrųjų norėjau. Ir visai ne dėl Trito. Aš net nežinojau, ką jis buvo padaręs."

„Netikiu!"

Ir ji vangiai nusruveno sau. Odinas nusekė paskui. Dabar jie buvo visiškai vieni, nušviesti purpurinės saulės spindulių.

Dua atsisuko į jį.

„Pasakyk man, Odinai. Kodėl tu norėjai mokyti mane?"

„Todėl, kad norėjau. Todėl, kad mėgstu mokyti, todėl, kad nieko pasaulyje man nėra įdomiau. Gal dar tiktai, kai pats mokausi, žinoma."

„Ir kai susilieji... Na bet tiek to,— pridūrė ji, užbėgdama už akių jo prieštaravimams.— Tik nesakyk, kad tai dėl noro suvokti, o ne dėl instinkto. Jeigu pasakei tiesą, kad mėgsti mokyti, jeigu aš vis dėlto galiu tikėti tavo žodžiu, galbūt dabar mane suprasi.

Nuo to laiko, kai palikau jus, Odinai, aš labai daug patyriau. Nesvarbu kaip. Bet taip jau atsitiko. Ir dabar aš tik fiziškai emocionalė. O visais kitais atžvilgiais, kurie iš tikrųjų svarbūs, aš — racionalas, nors norėtųsi tikėti, kad jausti sugebu tobuliau už kitus racionalus. Be daugelio kitų dalykų, Odinai, aš sužinojau, kas mes esame — ir tu, ir aš, ir Tritas, ir visos likusios mūsų planetos triados. Sužinojau, kas mes tokie ir kas buvome visados."

„Tai kas gi?"— paklausė Odinas. Jis buvo pasiryžęs nuolankiai klausytis kiek tik reikės, kad tik ji po to grįžtų su juo namo. Jis ištvers bet kokį išbandymą, padarys viską, ką tik reikės. Bet ji turi sugrįžti... ir kažkas slapta kuždėjo jam, kad grįžti ji turi savo noru.

„Kas mes tokie, Odinai? Iš esmės niekas,— atsakė ji abejingai, kone juokdamasi.— Keista, ar ne? Kietakūniai — vienintelės iš tikrųjų gyvos būtybės planetoje. Bene jie tavęs to nemokė? Taip, iš tikrųjų gyvi vien tiktai jie, todėl kad nei tu, nei aš, nei visi kiti minkštakūniai — nėra gyvos būtybės. Mes — mašinos, Odinai. Tikrai, ir todėl gyvais galima laikyti tik kietakūnius. Nejaugi tavęs šito nemokė, Odinai?"

„Dua, visa tai nesąmonės",— apstulbęs sumurmėjo Odinas.

Dua balsas pasidarė dar griežtesnis.

„Taip, mašinos, Odinai! Mašinos, kurias kietakūniai iš pradžių surenka, o paskui sunaikina. Gyvena tik jie, kietakūniai. Tik jie. Apie tai jie beveik nekalba. O kam? Jie ir taip žino. Bet aš išmokau mąstyti, Odinai, ir iš atskirų užuominų man išaiškėjo teisybė. Jie gyvena labai ilgai, bet galiausiai vis dėlto miršta. Dabar jau jie nebegali turėti vaikų — Saulės energija per silpna. Ir nors miršta retai, neturėdami vaikų, pamažu nyksta. Jie neturi jaunimo, kuris kurtų kažką nauja, atgaivintų gyvybę, todėl senus, ilgai gyvenančius kietakūnius kamuoja nuobodulys. Ir ką, tu manai, jie daro, Odinai?"

„Ką"— nejučia pasibaisėjęs paklausė Odinas, nelabai smagiai jausdamasis.

„Jie konstruoja mechaninius vaikus, kuriuos galima mokyti. Pats juk sakei, kad tau nieko nereikia, tik mokyti ir pačiam mokytis, ir gal dar susilieti. Racionalai atitinka kietakūnių poreikius. Kietakūniai nesusilieja, mokytis jiems labai sunku, nes jie ir taip jau žino be galo daug. Tai koks malonumas jiems belieka? Tiktai mokyti. Tam ir sukuriami racionalai — kad juos galima būtų mokyti. Emocionalės ir globėjai — yra būtinos savaime atsinaujinančių mašinų dalys, kuriančios naujus racionalus. O naujų racionalų nuolatos vis reikia, nes seni pasidaro nebereikalingi, kai tik išmoksta visko, ko tik galima išmokyti. Kai seni racionalai sukaupia visas įmanomas žinias, jie sunaikinami, bet jiems paguosti iš anksto kemšama į galvą pasakėlė — girdi, jie „pereiną". O su jais, suprantama, „pereinančios" emocionalės ir globėjai. Juk po to, kai jie padeda pagrindus naujai triadai, iš jų nebėra jokios naudos."

„Dua, to negali būti",— išstenėjo Odinas.

Jis neturėjo įrodymų, galinčių paneigti tą beprotišką išsigalvojimą, bet buvo tvirtai įsitikinęs, jog ji klysta. (Tačiau kažkur giliai sukirbėjo abejonė: o gal tas įsitikinimas jam įskiepytas? Ne, negali būti. Juk tuomet ir Dua būtų tuo įsitikinusi. . . Ar ji tuo ir skiriasi nuo kitų emocionalių, kad yra nerūpestingai pagaminta? . . Apie ką jis galvoja! Ne, jis toks pat pamišėlis kaip ir jinai.)

„Tu lyg ir susijaudinai, Odinai. Ar jau toks tu ir tikras, kad aš klystu? Žinoma, dabar jie turi Pozitroninį Siurblį ir gaus energijos kiek tinkami. Jeigu ne dabar, tai labai greit. Netrukus jie vėl galės turėti vaikų. O gal jau ir dabar turi. Minkš-

takūnių mašinų jau nebereikės, ir mes visi būsime sunaikinti... Ak, meldžiu atleisti! Mes visi pereisime."

„Ne, Dua! — nukirto Odinas, stengdamasis atvesti į protą ne tiek ją, kiek save.— Nežinau, kur tu prisirankiojai tokių minčių, bet kietakūniai ne tokie. Mūsų nesunaikins."

„Neapgaudinėk savęs, Odinai. Jie būtent tokie. Dėl naudos jie pasiryžę sunaikinti tų žmonių pasaulį — visą visatą, jeigu reikės. Tai ką gi jiems reiškia sunaikinti saujelę minkštakūnių, kurie jau nebereikalingi? Bet jie šiek tiek apsižioplino. Įvyko kažkokia painiava, ir racionalo sąmonė pateko į emocionalės kūną. Aš juk Kairioji Em, ar žinai? Vaikystėje mane taip erzindavo. Bet aš ir iš tiesų Kairioji Em. Galiu mąstyti kaip racionalas ir galiu jausti kaip emocionalė. Ir aš panaudosiu savo ypatybes kovai su kietakūniais."

Odinas neišmanė ką daryti. Žinoma, Dua išsikraustė iš proto, bet juk jai to nepasakysi. Reikia ją įkalbėti, kad grįžtų su juo namo.

„Dua, kai mes pereinam, mūsų nesunaikina",— tvirtai pasakė jis.

„Tikrai? O kas gi atsitinka?"

„Aš... aš nežinau. Man regis, mes pereiname į kitą pasaulį, daug tobulesnį ir laimingesnį, ir tampame... tampame... Na, daug geresni negu dabar."

Dua nusijuokė.

„Iš kur tu ištraukei? Čia tau kietakūniai taip aiškino?"

„Ne, Dua. Aš pats priėjau tokią išvadą. Aš daug galvojau po to, kai tu mus palikai."

„Tai galvok mažiau ir nebūk toks kvailas,— pasakė Dua.— Vargšas Odinas! Sudie."

Ir ji nusruveno tolyn, visai išretėjusi. Dua atrodė labai pavargusi.

„Palauk, Dua! — sušuko Odinas jai pavymui.— Nejaugi tu nenori pamatyti savo mažylės vidurinukės?"

Jinai neatsakė.

„Kada grįši?"

Dua tylėjo.

Jis nebesekė paskui, tik nusiminęs žiūrėjo, kol ji pranyko tolumoje.

Odinas nesakė Tritui, kad buvo sutikęs Dua. Kam? Nuo to karto daugiau jos nematė. Jis įprato vaikštinėti palei emocio-

nalių maitinimosi vietas, eidavo ir eidavo tenai, nors dažnai pastebėdavo, kad paskui jį į paviršių įsirabždina globėjai ir įtariai spokso. (Lyginant su kitais globėjais Tritas atrodė intelektualinis gigantas.)

Sulig kiekviena diena Odinas vis skausmingiau jautė Dua nebuvimą. Ir sulig kiekviena diena jis jautė vis augantį nesuvokiamą nerimą. Bet iš kur tas nerimas, niekaip negalėjo suprasti.

Kartą sugrįžęs namo jis rado jo belaukiantį Losteną. Lostenas mandagiai ir atidžiai klausėsi Trito, kuris rodė jam mažylę vidurinukę, stengdamasis, kad tas lengvas dūmų kamuolėlis neprisiliestų kietakūnio.

— Taip, ji nuostabi, Tritai,— pasakė Lostenas.— Tai jos vardas Deralė?

— Derolė,— pataisė Tritas.— Nežinau, kada Odinas grįš. Jis dabar vis kažkur klaidžioja. . .

— Aš čia, Lostenai,— skubiai pasakė Odinas.— Tritai, būk geras, išnešk mažylę.

Tritas išnešė Derolę, o Lostenas su aiškiu palengvėjimu atsisuko į Odiną ir pasakė:

— Turbūt tu labai patenkintas, kad užbaigėt triadą.

Odinas norėjo kažką mandagiai atsakyti, bet nieko doro nesugalvojo ir niūriai tylėjo. Vienu tarpu jis buvo pajutęs, kad tarp jo ir kietakūnių užsimezgė lyg ir draugystė, kad jis net kažkuria prasme tapo lygus su jais ir gali dėstyti jiems savo mintis laisvai ir paprastai. Tačiau Dua beprotystė viską apniaukė ir sugadino. Odinas žinojo, kad ji klysta, ir vis dėlto dabar, Losteno akivaizdoje, jautėsi sukaustytas kaip kad senais laikais, kai manydavo esąs be galo menkas prieš juos, nelyginant. . . mašina?

— Matei Dua? — paklausė Lostenas. Tai jau buvo rimtas klausimas, o ne mandagi pokalbio pradžia.

— Tik vieną kartą, ger. . . (jis vos nepasakė „gerbiamas kietakūni", kaip vaikas arba globėjas!) — tik vieną kartą, Lostenai. Ji nenori grįžti namo.

— Ji turi grįžti,— tyliai pasakė Lostenas.

— Neišmanau, kaip ją priversti.

Lostenas niūriai pažvelgė į jį.

— Ar tu žinai, ką ji daro?

Odinas išdrįso pakelti į jį akis. Galbūt Lostenas sužinojo apie beprotiškas Dua teorijas? Ką jis tuomet darys?

Ir Odinas nieko neatsakė, tik judesiu parodė, kad ne.

— Juk ji neeilinė emocionalė,— pasakė Lostenas.— Tu gi žinai tai, Odinai?

— Taip,— atsiduso Odinas.

— Tu irgi neeilinis, tik savaip, ir Tritas — taipogi. Nemanau, kad pasaulyje atsirastų kitas globėjas, kuriam pakaktų drąsos ir energijos nudžiauti akumuliatorių ir taip sumaniai jį panaudoti, kaip panaudojo Tritas. Jūsų trijulė sudaro tokią neįprastą triadą, kokių, mūsų manymu, dar nėra buvę.

— Dėkui.

— Bet pasirodo, jog tokioje triadoje slypi ir nemalonių netikėtumų, kurių nebuvome numatę. Mes norėjome, kad tu mokytum Dua, tikėdamiesi, kad tai pats švelniausias ir veiksmingiausias būdas pastūmėti ją atlikti savo funkciją. Tačiau nenumatėme, kad Tritui šaus į galvą atlikti tokį pasiaukojamą žygdarbį, ir, atvirai kalbant, visai nelaukėme, kad neišvengiama kitos visatos žūtis padarys Dua tokį keistą poveikį.

— Man derėjo atsargiau atsakinėti į jos klausimus,— liūdnai pasakė Odinas.

— Nebūtų padėję. Ji pati moka sužinoti, kas jai rūpi. O mes ir to nebuvome numatę. Man labai nesmagu, Odinai, bet turiu tau štai ką pasakyti: Dua kelia mirtiną pavojų. Ji mėgina sustabdyti Pozitroninį Siurblį.

— Bet juk ji nepajėgs to padaryti! Negalės prie jo prieiti, o be to, neturi pakankamai žinių.

— Prieiti prie jo ji gali visai nesunkiai. . .— Lostenas neryžtingai patylėjo.— Ji slapstosi uolienoje, kur mes negalime jos pasiekti.

Odinas ne iš karto suprato šių žodžių reikšmę. Jis sumišęs pralemeno:

— Nė viena suaugusi emocionalė niekada. . . Dua jokiu būdu. . .

— Deja. Ir nesiginčyk tuščiai. . . Ji gali prasiskverbti į bet kurį urvą. Nuo jos nieko nepaslėpsi. Dua išstudijavo ženklus, kuriuos mes gaudavome iš kitos visatos. Tiesioginių įrodymų neturime, bet kitaip neįmanoma paaiškinti to, kas vyksta.

— O-o-o! — į priekį ir atgal ėmė linguoti Odinas, visas patamsėjęs iš gėdos ir skausmo.— Ir Estvaldas žino apie tai?

— Kol kas ne, bet ilgainiui tikrai sužinos,— niūriai atsakė Lostenas.

— Kam jai prireikė tų ženklų?

— Ji ieško būdų pasiųsti pranešimą į aną visatą.

— Bet juk ji nemoka jų nei iššifruoti, nei perduoti.

— Ji mokosi ir vieno, ir kito. Apie tuos ženklus Dua išmano geriau už patį Estvaldą. Ji — itin pavojingas reiškinys: mąstyti sugebanti emocionalė, kuri pasidarė nebesukontroliuojama.

Odinas krūptelėjo. Nebesukontroliuojama? Tartum kalbėtų apie mašiną!

— Bet juk tai negali būti taip labai pavojinga,— pasakė jis.

— Deja, gali. Dua išsiuntė vieną pranešimą, kuriame pataria toms būtybėms sustabdyti Pozitroninį Siurblį. Jeigu jie sustabdys jį anksčiau, negu sprogs jų Saulė, nieko nebegalėsim padaryti.

— Bet juk tada...

— Reikia jai sutrukdyti, Odinai.

— Tačiau... kaip? Jūs ketinate susprogdinti...— Jis užsikirto.

Odinas miglotai prisiminė, kad kietakūniai turi kažkokius įrengimus urvams uolienoje gręžti — įrengimus, kuriais nustota naudotis prieš šimtus ciklų, kai ėmė mažėti pasaulio gyventojų skaičius. O jeigu kietakūniai nusprendė surasti Dua akmenyje ir susprogdinti jį kartu su ja?

— Ne! — kategoriškai pasakė Lostenas.— Mes negalime padaryti Dua nieko blogo.

— Estvaldas galėtų...

— Estvaldas irgi negali padaryti jai nieko blogo.

— Tai kas gi bus?

— Viskas priklauso nuo tavęs, Odinai. Nuo tavęs vieno. Mes bejėgiai ir mums nieko nelieka, tik pasikliauti tavim.

— Manim? Bet ką aš galiu?

— Pagalvok,— primygtinai tarė Lostenas.— Pagalvok!

— Apie ką?

— Daugiau aš tau neturiu teisės nieko sakyti,— skausmingai užbaigė Lostenas.— Galvok! Laiko taip mažai.

Jis apsisuko ir išėjo — taip sparčiai, kaip kietakūniai niekad nevaikšto. Jis taip skubėjo, lyg būtų nepasitikėjęs savimi ir bijojęs prasitarti.

Odinas bejėgiškai žiūrėjo jam pridurmui, apimtas dvejonių ir baimės.

5c

Tritas turėjo daug reikalų. Su mažyliais visada daug rūpesčių, bet netgi du maži dešiniai, kartu paėmus, vargu ar būtų suteikę tiek rūpesčių kiek viena mažylė vidurinukė, kad ir tokia šauni kaip Derolė. Reikėjo žiūrėti, kad ji darytų visus pratimus, raminti, neleisti slėptis ten, kur tik ji prisiliečia, visaip popinti ir įkalbinėti, kad sutankėtų ir pailsėtų.

Jis netgi nepastebėjo, kad jau seniai nematė Odino — apskritai jam buvo vis tiek. Jam dabar niekas nerūpėjo, tiktai Derolė. Kartą jis staiga pamatė Odiną jam priklausančios nišos kampe. Odinas mainėsi visomis vaivorykštės spalvomis nuo įtempto mąstymo. Tuomet Tritas staiga prisiminė ir paklausė:

— Lostenas pyksta dėl Dua?

Odinas krūptelėjo ir atsipeikėjo.

— Lostenas?.. Taip, jis labai supyko. Dua padarė daug žalos.

— Jai derėtų grįžti namo, ar ne?

Odinas įdėmiai pasižiūrėjo į Tritą.

— Tritai,— pasakė jis,— mudu turime įtikinti Dua sugrįžti. Bet pirmiausia reikia ją surasti. Tu gali tą padaryti. Juk mes turime naują mažylę, ir todėl tavo globėjiškas jautrumas yra padidėjęs. Pasinaudok juo ir surask Dua.

— Ne,— pasipiktinęs ir sutrikęs atsakė Tritas.— Jis skirtas Derolei. Neverta jo eikvoti Dua paieškoms. Be to, jeigu Dua negrįžta, kai ji taip reikalinga mūsų mažylei vidurinukei... juk ir ji pati kadaise buvo mažylė vidurinukė — tai mes turime išmokti gyventi be jos, ir baigta!

— Tritai, argi tu nenori daugiau susilieti?

— Naujoji triada užbaigta.

— Tačiau susiliejimas tuo neužsibaigia.

— O kur jos ieškoti? — paklausė Tritas.— Aš reikalingas mažylei Derolei. Ji dar visai mažytė. Negaliu palikti jos be priežiūros.

— Kietakūniai pasirūpins, kad su ja nieko neatsitiktų. O mudu eisim į kietakūnių urvus ir surasim Dua.

— Kada nors nueisim. Kai Derolė paūgės. O anksčiau negalima.

— Tritai,— primygtinai pasakė Odinas.— Mes privalome surasti Dua, kitaip... Kitaip iš mūsų bus atimti mažyliai.

— Kas atims? — paklausė Tritas.

— Kietakūniai.

Tritas tylėjo. Nežinojo, ką sakyti. Nė sykio nebuvo nieko panašaus girdėjęs. Net neįsivaizdavo, kad šitaip gali būti. Tuo tarpu Odinas vis kalbėjo:

— Tritai, mums laikas pereiti. Ir dabar aš žinau kodėl. Aš visą laiką apie tai galvojau — po to, kai Lostenas... Bet nesvarbu. Dua ir tu taipogi turite pereiti. Dabar, kai aš supratau kodėl, ir tu pajusi, kad turi pereiti. Ir tikiuosi... tikiu, Dua irgi pajus turinti pereiti. Reikia, kad tai įvyktų kuo greičiau, nes ji gali pražudyti mūsų pasaulį.

Tritas atatupstas pasitraukė prie sienos.

— Odinai, nežiūrėk į mane taip! Tu mane verti... tu mane verti...

— Aš tavęs neverčiu, Tritai,— liūdnai pasakė Odinas.— Tiesiog aš supratau, ir todėl tu privalai... Bet mums reikia suieškoti Dua.

— Ne ne! — Tritas iš paskutiniųjų mėgino priešintis. Odinas buvo kažkoks kitoks, baisus, ir tatai pranašavo jo, Trito, egzistavimui neišvengiamą baigtį. Daugiau nebebus Trito ir nebebus mažylės vidurinukės. Visi kiti globėjai puoselėja savo vidurinukes labai ilgai, o jis turi kone išsyk visko netekti.

Tai neteisinga. Neteisinga!

— Čia Dua kalta. Tai tegul ji ir pereina pirmoji!

Odinas atsakė su šiurpą keliančia ramybe:

— Kitaip negalima. Mes turime visi kartu...

Ir Tritas suprato, kad taip ir yra... taip ir yra... taip ir yra...

6a

Dua jautėsi išretėjusi, šalta, visai permatoma. Po to, kai Odinas aptiko ją paviršiuje, ji liovėsi ten ilsėjusis ir gėrus saulės

šviesą. O energijos iš kietakūnių akumuliatorių ji galėjo paragauti tik kartkartėmis, atsitiktinai. Bijodavo ilgam išlįsti iš savo patikimos slėptuvės uoloje, todėl valgydavo skubėdama ir niekuomet nebūdavo soti.

Ji pastoviai jausdavo alkį, kuris atrodė dar smarkesnis dėl to, kad tupėjimas akmenyje labai vargindavo. Ji dabar tarytum kentėjo už tai, jog anksčiau grožėdavosi saulėlydžiais, užuot sočiai pavalgiusi.

Jeigu Dua nebūtų taip pasinėrusi į savo veiklą, vargu ar atlaikytų nuovargį ir badą. Kartais jai netgi norėdavosi, kad kietakūniai ją sunaikintų — bet tik po to, kai ji pasieks savo tikslą.

Kai ji slepiasi akmenyje, kietakūniai nieko negali jai padaryti. Retkarčiais ji jausdavo juos greta. Jie bijojo. Gal baiminasi dėl jos? Bet juk tai kvailystė. Ko jiems bijoti dėl jos — kad ji pereis nuo bado ir išsekimo? Ne, to negali būti — jie bijo jos, bijo mašinos, kuri atsisakė dirbti pagal jų planą. Toks neįtikėtinas atvejis kelia jiems šiurpą, jie stingsta iš siaubo.

Ir Dua rūpestingai vengė kietakūnių. Ji visada žinojo, kur jie, todėl šie negalėjo nei pagauti jos, nei sukliudyti jai. O sargybos nepajėgė visur išstatyti. Be to, jai, matyt, pavykdavo slopinti tą, kad ir menką, nuojautos jausmą, kuris jiems vis dėlto buvo būdingas.

Ji rūkte išrūkdavo iš akmens ir studijuodavo kopijas ženklų, gautų iš anos visatos. Jie nežinojo, kad jai rūpi būtent tai. Bet jeigu ir būtų paslėpę tas kopijas kur nors kitur, ji vis tiek būtų radusi. Tegu net būtų jas visas sunaikinę, nebūtų padėję — Dua prisiminė visus ženklus aliai vieno.

Iš pradžių ji negalėjo jų suprasti, tačiau nuo ilgo lindėjimo akmenyje jos pojūčiai tolydžio aštrėjo, ir ženklai pasidarė aiškesni, nors suvokti jų taip ir nepasisekė. Ji nežinojo, ką reiškia tie simboliai, bet nujautė. Dua atrinko tam tikrus ženklus ir padėjo į tą vietą, iš kurios jie turėjo patekti į aną visatą. Ženklai buvo tokie: BASU. Ne, ji nežinojo, ką tai reiškia. Tačiau ši kombinacija kėlė jai baimę, ir Dua pamėgino išreikšti tą baimę ženklais. Galbūt tos būtybės, tirdamos ženklus, taipogi patirs baimę.

Kai pradėjo eiti atsakymai, Dua pajuto juose nerimą. Ne visus juos pavykdavo pamatyti. Kartais kietakūniai surasdavo

juos pirmi. Žinoma, dabar jau jiems buvo aišku, ką jinai veikia. Bet jie nesugebėjo išaiškinti ženklų, negalėjo netgi suvokti juose slypinčių jausmų.

Todėl jai buvo vis vien. Kad ir ką kietakūniai manytų, jiems nepavyks jos sustabdyti, ir darbas bus atliktas iki galo.

Dabar ji laukė ženklų, kuriuose atsispindėtų tai, ko ji tikėjosi. Ir jie atėjo: SIURBLYS BLOGAI.

Kiekvienas ženklas buvo kupinas baimės ir neapykantos, kurios ji ir laukė. Ir ji nusiuntė juos atgal, pakartojusi keletą kartų, kad būtų kuo daugiau baimės, kuo daugiau neapykantos... Dabar tie žmonės supras. Dabar jie sustabdys Siurblį. Kietakūniams teks susirasti kokį kitą energijos šaltinį, sukurti kitą jos gavimo būdą. Nevalia, kad energija pražudytų tūkstančių tūkstančius svetimos visatos gyventojų.

Dua susizgribo per ilgai besiilsinti akmenyje, apimta kažkokio keisto stingulio. Ją kamavo alkis — reikėjo, pasitaikius patogiai progai, išlįsti lauk. Tačiau, kad ir kaip ji svajojo apie maistą akumuliatoriuje, dar labiau jai norėjosi surasti jį tuščią. Ji svajojo iščiulpti iš jo maistą iki paskutinės dalelės, kol nauja porcija jau nebesusidarys ir jos misija bus atlikta.

Pagaliau ji išlindo ir, užmiršusi atsargumą, ėmė nepasotinamai čiulpti maistą iš akumuliatoriaus. Ji troško ištuštinti jį, įsitikinti, jog energijos daugiau nebepriplūsta... Tačiau jis buvo neišsemiamas... neišsemiamas... neišsemiamas...

Dua pasipurtė ir pasišlykštėjusi atsitraukė nuo akumuliatoriaus. Vadinasi, Pozitroniniai Siurbliai dirba po senovei. Nejaugi jai nepavyko įtikinti anos visatos gyventojų? Ar jie negauna jos ženklų? O gal nesuvokia prasmės?

Reikia pabandyti dar sykį. Padaryti taip, kad viskas būtų aišku. Ji panaudos visas simbolių kombinacijas, kuriose slypi pavojaus nuojauta, visas kombinacijas, kurios anoje visatoje suskambės kaip meldimas sustabdyti Siurblį.

Paklaikusi iš nevilties, Dua ėmėsi simbolių įliedinimo į metalą, beatodairiškai eikvodama energiją, kurios ką tik prisisiurbė iš akumuliatoriaus. Ir eikvojo tol, kol nebeliko nieko, ir ją vėl apėmė begalinis nuovargis. SIURBLYS NESUSTABDYTI NESUSTABDYTI MES NESUSTABDYTI SIURBLYS MES NEGIRDĖTI PAVOJUS NEGIRDĖTI NEGIRDĖTI NEGIRDĖTI JŪS PRAŠOM SUSTABDYTI JŪS SUSTABDYTI JŪS SUSTABDYTI KAD MES

SUSTABDYTI PRAŠOM JŪS SUSTABDYTI PAVOJUS PAVOJUS PAVOJUS SUSTABDYTI SUSTABDYTI SUSTABDYTI SIURBLYS.

Daugiau ji nebeturėjo jėgų. Ją visą varstė baisus skausmas. Dua padėjo ženklus ten, iš kur jie turėjo patekti į kitą visatą, bet nebelaukė, kol kietakūniai, patys to nenujausdami, išsiųs juos. Akys jai temo, energijos nebeliko nei trupučio, ir vis dėlto ji paspaudė rankenas kaip kad darydavo kietakūniai.

Metalas dingo, o su juo ir urvas staiga užlietas svaiginančios violetinės šviesos. Ji... pereina... nuo išsekimo...

Odinai... Tritai...

6b

Ir Odinas atėjo. Dar niekad jis nesruveno taip smarkiai. Iš pradžių jis pasikliovė Trito suvokimo jausmu, padidėjusiu atsiradus naujai mažylei, bet kai atstumas sumažėjo, jo, kad ir ne tokia išlavėjusi juslė, ėmė pagauti Dua impulsus. Jis jau pats jautė pavienius gęstančios jos sąmonės blyksnius ir veržėsi į priekį, o Tritas iš paskutiniųjų skubinosi paskui dusdamas ir šūkčiodamas:

— Greičiau! Greičiau!

Odinas rado Dua nualpusią. Gyvybė joje vos ruseno, ir ji buvo pasidariusi visai mažulytė — kas galėtų pamanyti, kad suaugusi emocionalė gali taip susitraukti.

— Tritai,— paliepė jis.— Nešk čionai akumuliatorių. Ne ne! Neliesk jos. Ji taip išretėjusi, kad jos negalima nešti. Jeigu jinai sulįs į grindis...

Į urvą rinkosi kietakūniai. Žinoma, jie pavėlavo — juk jie nesugeba per atstumą pajausti kitų būtybių. Ne, jeigu ne jis ir Tritas, jie nebūtų spėję jos išgelbėti. Ir ji būtų perėjusi! Ne, ji iš tikrųjų būtų žuvusi, o su ja būtų žuvę kai kas neapsakomai svarbaus, apie ką ji nė neįtarė. Dabar Dua lėtai gėrė konservuotą energiją, o sykiu ir gyvybę, o kietakūniai tylėdami stovėjo greta.

Odinas atsitiesė — Naujas Odinas, kuris visiškai aiškiai žinojo, kas vyksta. Piktu mostu jis nuvijo šalin kietakūnius... ir jie išėjo. Tylėdami. Neprieštaraudami.

Dua sukrutėjo.

— Ji atsigavo, Odinai? — paklausė Tritas.

— Tyliau, Tritai,— paprašė Odinas.— Dua, tu girdi mane?

— Odinas? — plastelėjo jinai ir sušvokštė: — Man pasirodė, kad aš jau perėjau.

— Ne, Dua, kol kas dar ne. Pirmiausia tu turi užvalgyti ir pailsėti.

— O Tritas irgi čia?

— Aš čia, Dua,— pasakė tas.

— Nereikia manęs gaivinti,— pasakė Dua.— Viskas baigta. Aš padariau tai, ką norėjau. Pozitroninis Siurblys netrukus sustos. Aš tuo tikiu. Ir minkštakūniai vėl bus reikalingi kietakūniams, ir kietakūniai pasirūpins jumis — bent jau vaikais.

Odinas nieko neatsakė ir mostu nutildė Tritą. Jis maitino Dua nedidelėmis porcijomis, iš lėto, labai iš lėto, su pertraukomis, kad ji galėtų pailsėti.

Dua murmėjo:

— Gana, gana!

Jos substancija virpėjo vis smarkiau.

Bet jis maitino ją toliau.

Paskui pasakė:

— Dua, tu suklydai. Mes ne mašinos. Aš tiksliai žinau, kas mes tokie. Būčiau atėjęs pas tave anksčiau, jeigu būčiau anksčiau sužinojęs, bet aš supratau tiktai tada, kai Lostenas paprašė manęs pagalvoti. Ir aš galvojau. Visas įsitempęs. Ir vis dėlto tatai vos neįvyko per anksti.

Dua sudejavo, ir Odinas nutilo.

— Paklausyk, Dua,— pasakė jis po kurio laiko.— Mūsų pasaulyje iš tikrųjų yra tik viena gyvybės rūšis, ir gyvena jame tikrai tiktai kietakūniai. Tą tu suvokei ir nesuklydai. Tačiau tai visai dar nereiškia, kad minkštakūniai — mašinos, o ne gyvos būtybės. Mes priklausome tai pačiai rūšiai. Minkštakūniai — tai pirminė kietakūnių forma. Mes ateiname į pasaulį kaip minkštakūniai, subręstame kaip minkštakūniai, o paskui pereiname į kietakūnių formą. Supratai?

— Kaip? Kaip? — sutrikęs tyliai paklausė Tritas.

— Palauk, Tritai,— paprašė Odinas.— Ne dabar. Paskui tu irgi suprasi. O kol kas aš aiškinu tiktai Dua.

Jis matė, kaip Dua pamažu darosi matinė.

— Klausyk, Dua! — pradėjo jis vėl.— Kiekvieną kartą, kai mes susiliejame, kai susilieja bet kuri triada, mes sudarome

kietakūnį. Kiekvieną kietakūnį sudaro trejybė, todėl jis ir kietas. Visą tą laiką, kol būname susilieję ir nieko nejaučiame, būname įgiję kietakūnio pavidalą. Bet tik laikinai, o paskui, susiliejimui pasibaigus, viską užmirštam. Ir ilgai negalim pasilikti kietakūniais, mes privalome sugrįžti į minkštą būseną. Tačiau ilgainiui pereiname nuo vienos stadijos prie kitos. Kiekvieno mažylio atsiradimas žymi tokią stadiją. Atsiradus trečiam vaikui — mažylei emocionalei — atsiveria kelias į paskutinę stadiją, kai racionalo sąmonėje, be kitų dviejų pagalbos, ima išlikti prisiminimai apie egzistavimą kietakūnio pavidalu. Tuomet, ir tiktai tuomet, jis pajėgia organizuoti tokį nepriekaištingą susiliejimą, kuris sukurs kietakūnį ir užtikrins triadai naują intelektualinį gyvenimą, skirtą žinių kaupimui. Aš juk sakiau tau, kad perėjimas — tai tarytum naujas gimimas. Tuomet aš tik apgraibom buvau tai apčiuopęs, bet dabar sakau tą, ką tvirtai žinau.

Dua žiūrėjo į jį, stengdamasi nusišypsoti.

— Kaip tu gali šitaip apgaudinėti save, Odinai? — paklausė ji.— Jeigu taip iš tiesų yra, tai kodėl kietakūniai tau anksčiau šito nepasakė? O ir mums visiems taip pat?

— Jie negalėjo, Dua. Kadaise, labai seniai susiliejimas viso labo reiškė kūno atomų susijungimą. Vykstant evoliucijai, iš pirminių formų palaipsniui išsivystė įvairūs sąmonės tipai. Klausyk, Dua. Susiliejant susijungia ir sąmonė, o šis procesas kur kas sudėtingesnis ir subtilesnis. Racionalas gali sujungti visų trijų sąmones teisingai ir visam laikui tik tuomet, kai yra tam subrendęs. O toji branda ateina, kai jis pats, niekieno nepadedamas, suvokia visa ko esmę, kai jo sąmonė pagaliau ima aprėpti prisiminimus apie tai, kas vyko susiliejimo metu. Jeigu racionalui paaiškintum viską iš anksto, natūralaus vystymosi eiga būtų beviltiškai sutrikdyta, jis jau nesugebėtų teisingai nustatyti momento nepriekaištingam susiliejimui, ir naujas kietakūnis išeitų netobulas. Kai Lostenas maldavo mane galvoti, jis labai rizikavo. Ir gali būti, kad... Nors aš tikiuosi... Matai, Dua, mes juk ypatingas atvejis. Iš kartos į kartą kietakūniai rūpestingai derindavo triadas taip, kad atsirastų itin gabūs kietakūniai. Ir mūsų triada — geriausia iš tų, kurias jiems iki šiol buvo pavykę sudaryti. O ypač tu, Dua. Ypač tu. Lostenas — tai susiliejusi triada, kurios mažylė vidurinukė buvai tu. Kaž-

kuri jo dalis buvo tavo globėjas. Jis stebėjo tave. Jis atvedė tave mums su Tritu.

Dua pasikėlė. Jos balsas pasidarė beveik normalus.

— Odinai! Tu viską sugalvojai, norėdamas mane nuraminti?

Tritas užbėgo Odinui už akių:

— Ne, Dua! Aš irgi tai jaučiu. Taip, jaučiu. Aš ne visai suprantu ką, bet aš tai jaučiu.

— Jis sako tiesą, Dua,— pasakė Odinas.— Ir tu tai pajusi. Argi tu neprisimeni nors šiek tiek, kaip mes buvome kietakūniu per susiliejimą? Argi tu nenori dar kartą susilieti? Paskutinį kartą? Patį paskutinį?

Jis padėjo jai atsikelti. Dua jau buvo apėmęs įkarštis, ir ji nenorom pradėjo retėti.

— Jeigu tu pasakei tiesą, Odinai,— ištarė ji dusdama,— jeigu mes turime tapti kietakūniu, tai iš tavo žodžių sprendžiu, kad jis bus kažkuo labai svarbus. Juk taip?

— Pats svarbiausias. Pats geriausias, koks kada nors buvo sukurtas. Aš neperdedu... Tritai, stokis čia. Mes nesiskirsime, Tritai. Mes būsime kartu, kaip kad visada norėjome. Ir Dua taip pat. Ir tu taip pat, Dua.

— Tada mes galėsim įtikinti Estvaldą, kad Siurblį reikia sustabdyti,— pasakė Dua.— Mes priversim...

Susiliejimas prasidėjo. Į kambarį vienas po kito ėjo kietakūniai. Odinas vos įžiūrėjo juos, nes jau jungėsi su Dua.

Šis susiliejimas nebuvo panašus į ankstesniuosius — nei svaiginančios palaimos, nei gyvenimo džiaugsmo, tiktai nenutrūkstantis, ramus, nesutrikdomas procesas. Odinas jautė, kaip sueina su Dua į vieną daiktą, ir visas pasaulis tarytum plūstelį į jį-ją... Pozitroniniai Siurbliai vis dar veikė — jis-jinai tą aiškiai jautė. Kodėl jie nesustoja?

Jis buvo taipogi ir Tritas — jo-jos-jo sąmonę užplūdo skaudžios netekties pajautimas. O, mano mažyliai...

Ir jis suriko — paskutinis riksmas, pagimdytas dar Odino sąmonės, bet balsas kažkodėl jau Dua:

— Ne, mes negalėsim sustabdyti Estvaldo! Estvaldas — tai mes. Mes...

Riksmas, kuris buvo Dua ir nebe Dua, nutrūko — Dua liovėsi egzistavusi. Ir daugiau niekuomet nebebus Dua. Ir Odino. Ir Trito. Niekuomet.

7abc

Estvaldas žengė prie tyliai stovinčių kietakūnių ir liūdnai suvibravo:

— Dabar aš visada būsiu su jumis. Mums reikia taip daug padaryti. . .

TREČIA DALIS

...KOVOT NEPAJĖGIA?

Selena Lindstrem nusišypsojo profesionalia šypsena ir nužingsniavo toliau. Lengva spyruokliuojanti jos eisena nebestebino turistų, ir dabar jiems jau ėmė rodytis, kad ši neįprasta maniera savotiškai grakšti.

— Laikas užkąsti! — džiaugsmingai paskelbė ji.— Pusryčiai vien iš vietinių produktų, gerbiamos ponios ir ponai. Skonis gal bus kiek netikėtas, bet viskas labai maistinga... Prašom čia, sere. Esu tikra, jūs neprieštarausite, jeigu pasodinsiu jus prie damų. Luktelkite valandėlę. Visiems užteks vietų... Labai gaila, bet patiekalas tiktai vienas, tačiau gėrimus galite užsisakyti kokius pageidaujate. Šiandien jautiena... Ne ne. Ir skonis, ir substancija sukuriama dirbtinai, tačiau bendras rezultatas puikus, galite manimi pasikliauti.

Paskui ji atsisėdo pati ir nejučia tyliai atsiduso — netgi meilinga jos šypsena mažumėlę priblėso.

Vienas turistas atsisėdo priešais.

— Galima? — paklausė jis.

Selena pervėrė jį įdėmiu vertinančiu žvilgsniu. Jis atrodė nekenksmingas, o ji turėjo pakankamai pagrindo pasikliauti savo įžvalgumu.

— Prašom prašom! — atsakė ji.— Bet juk jūs, man regis, čia ne vienas?

Jis papurtė galvą.

— Ne. Aš vienas. Bet, šiaip ar taip, žemekšlių draugija manęs nevilioja.

Selena vėl pasižiūrėjo į jį. Kokių penkių dešimčių, veidas pavargęs, bet akys žvitrios ir protingos. Na ir, žinoma, tikras gremėzdas — žemiečiai, pirmąkart pakliuvę į Mėnulio traukos sąlygas, visuomet taip atrodo.

— Žemekšliai — grynai Mėnulio žargonas, ir be to, grubokas.

— Aš juk pats iš Žemės,— atsakė jis,— todėl, manau, turiu teisę jį vartoti. Bet, žinoma, jeigu jums nemalonu...

Selena tik patraukė pečiais, lyg norėdama pasakyti: „Kas man!"

Jos akys buvo rytietiškai įkypos kaip daugumos Mėnulio merginų, plaukai prinokusių kviečių geltonumo, o nosis kiek

stamboka. Ji buvo neabejotinai patraukli, nors ir nepasižymėjo klasikiniu grožiu.

Žemietis žiūrėjo į ženkliuką su jos vardu ant kairiosios ne itin didelės stačios krūties. Ji nusprendė, kad jis iš tikrųjų žiūri į ženkliuką, nors, šviesai krentant tam tikru kampu, bliuzelė kone kiaurai persišvietė, o po ja daugiau nieko nebuvo.

— Ar čia daug Selenų? — paklausė jis.

— O taip! Šimtai. Taipogi Sintijų, Dianų ir Artemidžių. Bet Selenų įkyriai daug. Pusė iš tų, kurias aš pažįstu, pasidarė Selėmis, o kita pusė — Lenomis.

— O jūs kaip?

— Niekaip. Aš esu Selena. Visi trys skiemenys. Se-le-na,— ištarė ji, pabrėždama kirčiuotą skiemenį.— Taip mane vadina visi, kurie apskritai kreipiasi į mane vardu.

Žemietis šyptelėjo — kažkaip nevykusiai, tartum labai retai tą darytų.

— O jeigu kas paklausia, ką bendra jūs turite su sėlenomis?..

— Tai daugiau jau nieko nebeklausia,— nukirto ji.

— Bet vis dėlto klausia?

— Kvailių niekad netrūksta.

Prie jų staliuko priėjo padavėja ir mikliai išdėliojo patiekalus.

Žemiečiui tatai padarė įspūdį. Jis pasisuko į padavėją ir pasakė:

— Jūs juos tarytum nuskraidinate.

Padavėja nusišypsojo ir nuėjo prie kito staliuko.

— Tik nebandykite jos pamėgdžioti,— tarė Selena.— Ji pripratusi prie mūsų svorio jėgos ir moka ja naudotis.

— Jūs norite pasakyti, kad aš viską išmesčiau?

— Sukeltumėte didelį šurmulį, ir tiek.

— Na, gerai, nebandysiu.

— Kas nors vis tiek pabandys. Lėkštė nuplaniruos ant grindų, o kiti bandys ją pagauti, ir devyni iš dešimties nuvirs nuo kėdžių. Aš visados juos įspėju, bet tai nepadeda, ir vargšeliai po to tik dar nepatogiau jaučiasi. O visi kiti kvatoja — visi kiti turistai, žinoma, nes mes jau tiek sykių šitai matėm, kad nebejuokinga, o, be to, paskui viską reikia valyti.

Žemietis atsargiai kėlė šakutę prie burnos.

— Teisingai jūs sakėte. Net menkiausias judesys reikalauja pastangų.

— Greit apsiprasite. Bent jau su tokiais nesudėtingais darbais kaip valgymas. Vaikščioti bus sunkiau. Nesu mačiusi žemiečio, kuris čia laisvai bėgiotų. Iš tikrųjų laisvai.

Kurį laiką jie valgė tylėdami. Paskui jis paklausė:

— O ką reiškia ta „L"?

Jis vėl žiūrėjo į jos ženkliuką. Jame buvo parašyta: „Selena Lindstrem L.".

— Tai paprasčiausiai reiškia Luna,— abejingai atsakė ji.— Kad skirčiausi nuo imigrantų. Aš čia gimiau.

— Iš tikrųjų?

— O kas čia keista? Žmonės čia dirba jau daugiau kaip penkiasdešimt metų. Ar jūs manot, kad jie negali turėti vaikų? Yra net tokių, kurie jau turi anūkų.

— O kiek jums metų?

— Trisdešimt dveji.

Jis nuoširdžiai nustebo, o paskui sumurmėjo:

— Ak taip, žinoma.

— Vadinasi, jūs suprantate? Daugumai žemiečių tenka aiškinti, kaip čia yra.

— Žinau bent jau tiek, kad daugelis išorinių senatvės požymių atsiranda svorio jėgai nugalėjus audinius — štai kodėl vysta skruostai ir krūtys. Kadangi svorio jėga Mėnulyje lygi vienai šeštajai Žemės svorio jėgos, tai iš tiesų nesunku suprasti, kodėl žmonės ilgai atrodo jauni.

— Bet tiktai atrodo,— pasakė Selena.— Tai nereiškia, kad mes esame nemirtingi. Žmonės gyvena čia maždaug tiek pat kiek Žemėje, bet senatvėje dauguma jaučiasi geriau.

— Jau ir tai neblogai... Bet lazda, žinoma, turi du galus, ar ne? — jis pirmąkart gurkštelėjo kavos.— Jūs turite gerti štai šitą...— nebaigė jis, ieškodamas tinkamo žodžio, bet taip jo ir nesurado.

— Mes galėtume atsigabenti produktų ir gėrimų iš Žemės,— pralinksmėjusi pasakė ji,— bet to pakaktų viso labo saujelei žmonių ir labai trumpam. Nėra prasmės taip daryti, kai mums reikia parsiskraidinti tiek svarbių krovinių. Be to, jau pripratom prie šito marmalo... Ar jūs buvote parinkęs dar taiklesnį žodį?

— Ne kavai,— atsakė jis.— Ketinau pataupyti jį šitam patiekalui. Bet marmalas puikiai tinka... Sakykite, mis Lindstrem, kodėl mūsų kelionės programoje nenumatyta apžiūrėti sinchrofazotrono?

— Sinchrofazotrono? — ji jau baigė gerti kavą ir žvalgėsi aplink — tartum svarstydama, ar jau laikas kilti nuo stalo ir surinkti visą grupę.— Tai žemės nuosavybė ir neįeina į turistinį maršrutą.

— Jūs norite pasakyti, kad Mėnulio gyventojai prie jo neprileidžiami?

— Ne ne! Nieko panašaus. Prie jo dirba daugiausia mėnuliečiai. Tačiau instrukcijas gauname iš Žemės. O turistų liepta neleisti.

— Aš taip norėčiau jį pamatyti!

— Neabejoju...— pasakė ji.— Jūs atnešėt man laimę — nė viena lėkštė ir nė vienas turistas neatsidūrė ant grindų.

Ji atsistojo ir paskelbė:

— Ponai ir ponios, išvykstame po dešimties minučių. Prašom palikti indus savo vietose. Kam reikia pasitvarkyti — tualeto kambariai jūsų paslaugoms. Netrukus vyksime į maisto fabrikus, ten gaminami produktai, kurių jūs šiandien paragavote.

2

Selenos butukas buvo nedidelis — viskas čia pat. Nors iš pirmo žvilgsnio ir neatrodė. Trijuose panoraminiuose languose žibėjo žvaigždės, kurios pamažu ir netvarkingai judėjo, sudarydamos nesamus žvaigždynus. Norėdama Selena galėjo priartinti juos nelyginant per teleskopą.

Beronas Nevilis nekentė tų langų. Jis visada piktai juos išjungdavo: „Kaip tu gali juos pakęsti? Kiek pažįstu žmonių, tik tau vienai gali patikti tokie neskoningi dalykai. Juk šitų ūkų ir žvaigždžių spiečių tikrovėje netgi nėra!"

Selena tik abejingai patraukdavo pečiais: „O ką reiškia tikrovė? Iš kur tu žinai, kad tie žvaigždynai, kuriuos mes matome, tikrovėje yra? Be to, jie man suteikia laisvės ir dinamizmo pojūtį. Nejaugi aš negaliu įsirengti savo buto taip, kaip man norisi?"

Tada Nevilis bambėdamas po nosim eidavo vėl įjungti langų, o Selena sakydavo: „Palik juos ramybėje!"

Baldai kambaryje buvo apvalių formų, sienų piešinys kuo paprasčiausias, fonas švelnus. Niekur jokio ženklo, kad čia kas nors gyvena.

„Gyvieji Žemėje,— sakydavo Selena.— O čia — Mėnulis."

Tą vakarą grįžusi namo, ji, kaip ir tikėjosi, rado Nevilį, kuris susimąstęs tysojo ant nedidukės kušetės. Sandalas nukritęs gulėjo ant grindų, o pilvas virš bambos buvo nuėjęs raudonais dryžiais nuo kasymo.

— Ar neišvirtum kavos, Beronai? — paprašė ji, o paskui, grakščiai išsirietusi, išsinėrė iš drabužių ir nuspyrė juos į kampą.— Kaip gera viską nusimetus,— su palengvėjimu atsiduso.— Blogiausia šiame darbe, kad reikia rengtis kaip žemekšlei.

Nevilis, jau nuėjęs prie virtuvės nišos, nieko neatsakė. Ne pirmą kartą jis šitai girdi.

— Kodėl tave taip blogai aprūpina vandeniu? — paklausė jis.— Vos laša.

— Tikrai? Matyt, būsiu pereikvojusi. Pakentėk, tuoj pribėgs.

— Turėjai darbe nemalonumų?

Selena patraukė pečiais.

— Ne. Tas pats per tą patį. Žiūri, kaip jie svirdinėja, kaip vaizduoja, kad maistas jiems ne šlykštus, o patys, žinau, vis spėlioja, ar jiems bus pasiūlyta nusirengti. . . Bjauru net pagalvoti.

— Tu jau, regis, pradėjai puikti? — pasakė jis, nešdamas du mažus puodelius kavos prie staliuko.

— Šiuo atveju tai visai pateisinama. Susiraukšlėję, apdribę, pilvoti ir knibždėte knibžda mikroorganizmų. Karantinas nieko negelbsti — jie vis tiek pilni mikroorganizmų. . . O kas pas tave naujo?

Beronas palingavo galvą. Kaip mėnulietis, jis buvo kresnokas, o įprotis nuolatos būti susiraukus teikė jo veidui niūraus grėsmingumo. Jeigu ne tai, pagalvojo Selena, jis būtų netgi nepaprastai gražus.

— Nieko ypatingo,— atsakė jis.— Tebelaukiame pasikeičiant atstovo. Pirmiausia reikia ištirti, kas per vienas tasai Gotšteinas.

— Ar jis gali sukliudyti?

— Ne daugiau, negu mums kliudo iki šiol. Ir ką pagaliau

jie mums gali padaryti? Atsiųstı šnipą? Žemekšlį pažinsi iš to-lo,— atsakė jis, bet balse vis tiek buvo justi nerimas.

Selena siurbtelėjo kavos ir įdėmiai pasižiūrėjo į jį.

— Gali pasitaikyti mėnuliečių, kurie širdy žemekšliai.

— Taip, bet kaip tu juos atskirsi? Kartais man atrodo, kad aš negaliu pasitikėti netgi... Na, bet tiek to. Gaištu marias laiko prie savo sinchrofazotrono projekto ir nieko negaliu pasiekti. Vis atsiranda skubesnių darbų.

— Turbūt jie tavim nepasitiki, be reikalo juos kaltini. Žinosi, kaip slampinėti nutaisius sąmokslininko miną.

— Aš visai taip nedarau. Su didžiausiu malonumu palikčiau tą sinchrofazotroną ir niekados nebesugrįžčiau, bet tada tai jiems tikrai pasidarytų įtartina... Jeigu tu taip begėdiškai eikvoji vandenį, Selena, tai apie antrą puodelį nėra ko nė galvoti?

— Žinoma, kad nėra ko. Bet jeigu jau tu šitaip, tai ir pats padėjai man jį eikvoti. Praeitą savaitę dukart maudeisi duše.

— Aš duosiu tau taloną vandeniui. Nemaniau, kad tu viską skaičiuoji.

— Ne aš, o vandens skaitiklis.

Ji baigė gerti kavą ir susimąsčiusi žiūrėjo į puodelio dugną.

— Jie visada raukosi, gerdami mūsų kavą. Aš turiu galvoje turistus. Niekaip nesuprantu kodėl. Man ji labai gardi. Ar esi ragavęs Žemės kavos, Beronai?

— Ne,— trumpai atsakė tas.

— O aš kartą ragavau. Vienas turistas slapta buvo atsigabenęs pakelį — kaip jis sakė, tirpstančios kavos. Pasiūlė man mainais į žinai ką... Jo manymu, vertė maždaug atitiko.

— Ir tu jos įsigijai?

— Man buvo labai smalsu. Karti ir su metalo prieskoniu. Pasišlykštėjau. Paskui aš pasakiau jam, kad Mėnulyje mišrios santuokos uždraustos, ir jis pats bematant susiraukė ir atvėso.

— Niekad man šito nepasakojai. Ar jis mėgino ką nors daryti?

— O kas tau rūpi? Ne ne, nieko jis nemėgino. Antraip, nepratęs prie mūsų svorio jėgos, būtų nulėkęs nuo čia iki koridoriaus Nr. 1.

Patylėjusi ji pridūrė:

— Beje, šiandien aš prisiviliojau dar vieną žemekšlį. Labai norėjo prie manęs atsisėsti.

— Ir ką gi jis tau pasiūlė mainais į „žinai ką", kaip kad tu kukliai išsireiškei?

— Jis tik sėdėjo, ir tiek.

— Ir spoksojo į tavo krūtinę?

— Tam ji ir yra, bet jis nespoksojo. Jis žiūrėjo į mano ženklelį... Bet ar tau ne vis tiek, kas jam rūpėjo? Maža ko galima norėti, aš nebūtinai turiu tuos norus vykdyti. O gal manai, man parūpo užmegzti romaną su žemiečiu? Pasižiūrėti kaip jis beviltiškai stengiasi įveikti neįprastą svorio jėgą? Taip, panašių atvejų yra buvę, tik ne man, ir šiaip negirdėjau, kad iš to būtų kas doro išėję. Ar dabar jau viską išsiaiškinom? Galiu sugrįžti prie žemiečio? Kuriam jau apie penkiasdešimt. Ir kuris nespinduliavo grožiu net ir būdamas dvidešimties... Nors reikia pripažinti, jis gan įdomus.

— Gerai gerai. Jo išvaizda manęs nedomina. Na tai ką jis?

— Teiravosi apie sinchrofazotroną!

Nevilis pašoko, mažumėlę susverdėjęs, kas neišvengiama, esant nedidelei svorio jėgai.

— Ko būtent jis klausė?

— Nieko. Ko tu taip susijaudinai? Prašei, kad pasakočiau viską apie turistus, kurie kuo nors iš kitų išsiskiria. Šis kaip tik ir išsiskyrė. Niekas anksčiau nėra manęs klausinėjęs apie sinchrofazotroną.

— Aišku,— jis patylėjo, o paskui jau ramiai paklausė:

— Kodėl jis domėjosi sinchrofazotronu?

— Neturiu menkiausio supratimo. Tiesiog paklausė, ar negalėtų jo apžiūrėti. Gal tai turistas, kuris domisi mokslu? Nors man atrodo, kad jis paprasčiausiai stengėsi mane sudominti.

— Tikiuosi, jam pavyko. Kokia jo pavardė?

— Nežinau. Neklausiau.

— Kodėl?

— Todėl, kad jis man nerūpėjo. Ar tu norėtum, kad būtų atvirkščiai? Tarp kitko, tas jo klausimas kaip tik rodo jį esant turistą. Jeigu jis būtų fizikas, tai neklaustų. Jau būtų tenai.

— Brangioji mano Selena,— pasakė Nevilis.— Vis dėlto pradėkime nuo pradžios. Susiklosčius tokioms aplinkybėms, kokios yra dabar, mus domina kiekvienas, kuris teiraujasi apie

sinchrofazotroną. Ir kodėl jis klausia būtent tavęs? — Nevilis greitu žingsniu perėjo skersai kambarį, tartum norėdamas išsikrauti.— Tu tokius dalykus išmanai. Ar jis tau pasirodė įdomus?

— Kaip vyras?

— Neapsimetinėk, Selena,— tu puikiai supranti, apie ką aš kalbu!

— Įdomus,— nenoriai atsakė Selena,— net jaudinantis. Kodėl — nežinau. Jis nieko nepasakė. Nieko nepadarė.

— Įdomus ir jaudinantis, ar ne? Tuomet tau reikia susitikti su juo dar sykį.

— Ir ką padaryti?

— Ką aš žinau? Čia tavo reikalas. Sužinok pavardę. Išsiaiškink viską, kas įmanoma. Proto ir gabumų turi pakankamai, tad iššniukštinėk viską, ką gali.

— Aišku,— pasakė ji.— Nurodymai iš aukščiau. Bus padaryta.

3

Dydžiu Žemės atstovo butas nė kiek nesiskyrė nuo bet kurio mėnuliečio. Mėnulyje nebuvo vietos — netgi valdžios atstovams iš Žemės; nebuvo jokios prabangos — netgi simboliškos. Ir patiems garsiausiems žemiečiams būtų tekę susitaikyti su tuo faktu, kad Mėnulyje gyvenama giliai po planetos paviršiumi, kur svorio jėga labai nedidelė.

— Žmogų formuoja aplinka! — atsiduso Luisas Montesas.— Aš išgyvenau Mėnulyje dvejus metus, ir kartais man kildavo noras pasilikti čia ilgėliau, bet... Metai jau nebe tie. Neseniai perkopiau ketvirtą dešimtį, ir jeigu neketinu pasilikti čia visam laikui, tai turiu išvykti tuoj pat. Antraip nebepajėgsiu priprasti prie normalios svorio jėgos.

Konradui Gotšteinui buvo viso labo trisdešimt ketveri, bet atrodė jis dar jaunesnis. Veidas platus, apvalainas, grubių bruožų — gyva žemekšlio karikatūra. Stambus nebuvo — stambių į Mėnulį žemiečiai nesiųsdavo — tad galva, lyginant su kūnu, atrodė didoka.

— Jūs lyg ir atsiprašinėjate,— pasakė jis tarpplanetine kalba su šiek tiek kitokiu akcentu negu Monteso.

— Tikrai tikrai,— sutiko Montesas. (Gilių raukšlių išvagotas Monteso veidas atrodė kone tragikomiškas šalia geraširdiškos Gotšteino fizionomijos.) — Ir dėl dviejų priežasčių. Man nesmagu palikti Mėnulį — čia tiek viliojančių ir įdomių dalykų. Ir nesmagu, kad taip yra; gėda, kad lyg ir nenoriu vėl užsikrauti Žemės naštos — gravitacijos ir viso kito.

— Taip, įsivaizduoju, kad ne taip paprasta pakelti tas papildomas penkias šeštąsias. Aš Mėnulyje tik kelios dienos ir jau pajutau, kad viena šeštoji Žemės svorio jėgos — puikus dalykas.

— Viskas jums ims atrodyti kitaip, kai sutriks virškinimas ir teks misti mineraliniu aliejum,— atsidusęs pasakė Montesas.— Tačiau tas viskas praeis. . . Bet nors ir jaučiatės lengvai, nepatarčiau vaizduoti grakščios gazelės. Tai yra menas.

— Suprantu.

— Jūs tik taip manot, kad suprantate, Gotšteinai. Dar nematėte kengūros šuoliukų, ar ne?

— Mačiau per televiziją.

— Maža. Reikia pačiam pamėginti. Šis būdas geriausias, norint greitai keliauti lygiu Mėnulio paviršiumi. Atsispiriate abiem kojomis ir padarote nelyginant šuolį į tolį Žemėje. Ore ištiesiate kojas į priekį, o prieš pat atsispirdamas vėl sulenkiate, paskui vėl atsispiriate ir taip toliau. Pagal Žemės standartus greitis neatrodo didelis, esant tokiai svorio jėgai, bet kiekvienas šuolis į orą — jeigu taip galima pavadinti — siekia gerus šešis metrus ir reikalauja minimalaus raumenų įtempimo. Toks jausmas, kad skrendi. . .

— Ar jūs bandėt? Mokat šuoliuoti?

— Taip, bandžiau, bet žemiečiui vis tiek gerai neišeina. Man pavykdavo padaryti penkis šuoliukus iš eilės — pakankamai, kad pasijustum skrendąs ir užsinorėtum dar. Bet kaip tik tada būtinai apsižioplini, per daug sulėtini arba pagreitini tempą, ir pusę mylios ritiesi kūlio. Mėnuliečiai mandagūs ir niekad nesijuokia. Jiems, žinoma, lengva. Pradeda nuo mažumės ir daro tą visai natūraliai.

— Tai jų pasaulis. Įsivaizduokite, kaip jie jaustųsi Žemėje.

— Jie niekados neatvyks į Žemę. Negali. Šia prasme mes už juos pranašesni. Galime gyventi ir Mėnulyje, ir Žemėje. Jie gali gyventi tiktai Mėnulyje. Kartais mes apie tai užmirštame, nes painiojame mėnuliečius su grantais.

— Su kuo?

— Taip jie vadina imigrantus iš Žemės. Tuos, kurie daugmaž pastoviai gyvena Mėnulyje, bet gimę ir užaugę Žemėje. Imigrantai, aišku, gali sugrįžti į Žemę, bet tikrų mėnuliečių kaulai bei raumenys nebeatlaikytų Žemės svorio jėgos. Mėnulio istorijos pradžioje dėl to buvo kilę tikrų tragedijų.

— Tikrai?

— Deja. Buvo tėvų, kurie grįžo į Žemę su Mėnulyje gimusiais vaikais. Kažkaip užmirštame apie tai. Tais metais mes išgyvenome krizę, kurios fone keleto vaikų mirtis neatrodė labai reikšminga. Trečiojo dešimtmečio pabaigoje visi buvo susirūpinę katastrofiška pasaulio padėtim ir jos pasekmėmis. Bet čia, Mėnulyje, žmonės prisimena kiekvieną mėnulietį, neatlaikiusį Žemės svorio jėgos... Šitaip jie, man regis, palaiko iliuziją apie savo atskirą ir savarankišką pasaulį.

— Aš maniau,— pasakė Gotšteinas,— kad gavau Žemėje visą reikalingą informaciją apie Mėnulį, bet matau, kad teks dar labai daug sužinoti.

— Išstudijuoti Mėnulį, remiantis tais duomenimis, kurie pasiekia Žemę, neįmanoma, todėl palieku jums išsamų reziume, kokį ir aš gavau čionai atvykęs. Mėnulis pasirodys jums žavingas, bet teks ir pasikankinti. Kažin ar ragavote Žemėje čionykštį maistą, o iš aprašymų vis tiek nesusidarysi tikro vaizdo... Gausite jį pamėginti. Užsisakinėti produktus iš Žemės būtų neišmintinga. Mes valgome ir geriame vietinės gamybos produktus.

— Jūs dvejus metus jais maitinotės. Manau, ir aš išgyvensiu.

— Aš ne pastoviai jais maitinausi. Kartas nuo karto mes privalome po keletą dienų praleisti Žemėje. Būtinai — nori nenori. Jums turbūt sakė apie tai.

— Taip, sakė,— atsiliepė Gotšteinas.

— Kad ir darytumėte čia visus pratimus, vis tiek kartkartėmis būtina pajusti pilną svorio jėgą — tiesiog priminti savo kaulams ir raumenims, ką tai reiškia. O kai būsite Žemėje, atsivalgysite. Pasitaiko, pavyksta šį tą ir atsivežti.

— Mano lagaminą, žinoma, kruopščiai išnaršė,— pasakė Gotšteinas,— bet pasirodė, kad kišenėje turėjau dėželę jautienos konservų, apie kuriuos buvau užmiršęs, o muitininkai nepastebėjo.

Montesas droviai šyptelėjo ir neryžtingai paklausė:

— Aš įtariu, kad jūs ketinate pasidalinti ja su manim?

— Ne! — iškilmingai pareiškė Gotšteinas, suraukęs savo didelę it bumbulas nosį.— Aš ketinau, kupinas paties kilniausio tragizmo, paskelbti: „Štai, Montesai, suvalgyk konservus pats! Tau jų labiau reikia!"— tardamas šiuos žodžius jis užsikirto, nes nebuvo pratęs vartoti vienaskaitos antro asmens tarpplanetinėje kalboje.

Montesas išsišiepė dar plačiau, bet netrukus surimtėjo. Jis papurtė galvą.

— Ne, po savaitės aš galėsiu valgyti bet kokį Žemės patiekalą. O jūs negalėsit. Artimiausiais metais jūs tik kada ne kada galėsit jais pasidžiaugti, ir jums pernelyg ilgai teks gailėtis šiandieninio dosnumo. Pasilikite sau visą dėželę... prašau. Nenoriu, kad po to pradėtumėt manęs neapkęsti.

Montesas kalbėjo rimtai, uždėjęs pašnekovui ranką ant peties, žiūrėdamas tiesiai jam į akis.

— Be to,— pridūrė jis,— mūsų laukia labai svarbus pokalbis, tik aš vis atidėliojau jį, neišmanydamas, kaip pradėti, o ši dėželė būtų puiki dingstis dar sykį jį atidėti.

Gotšteinas bematant įsidėjo konservus. Jis ir norėdamas nebūtų nutaisęs rimto veido, bet užtat jo balsas pasidarė santūrus ir griežtas.

— Vadinasi, yra kažkas, ko jūs negalėjote parašyti savo pranešimuose į Žemę?

— Aš mėginau, Gotšteinai, bet ar aš pats nemokėjau formuluoti, ar Žemėje nenorėta suprasti mano užuominų, tik viskas tuo ir baigėsi. Gal jums geriau pavyks. Aš jums to linkiu. Todėl ir neprašiau pratęsti savo kadencijos, atsakomybė pernelyg didelė, o man nepavyko įtikinti Žemės.

— Sprendžiant iš jūsų kalbos, atrodo, jog tai kažkas labai svarbaus.

— Norėčiau, kad ir kitiems taip atrodytų. O iš tiesų visa tai kvailokai skamba. Mėnulio koloniją sudaro viso labo dešimt tūkstančių žmonių. Tikrų mėnuliečių nėra nė pusės. Jiems trūksta resursų, jiems ankšta, jų pasaulis toks atšiaurus, ir vis dėlto... vis dėlto...

— Ir vis dėlto? — paragino jį Gotšteinas.

— Čia kažkas vyksta... Aš tiksliai nežinau kas, bet tai gali būti pavojinga,

— Kas gali būti pavojinga? Ką jie gali padaryti? Paskelbti Žemei karą? — atrodė, kad Gotšteinas vos sulaiko šypseną.

— Ne ne. Viskas kur kas subtiliau.— Montesas persibraukė ranka veidą ir nervingai pasitrynė akis.— Kalbėsiu atvirai. Žemė išsikvėpė.

— Kaip tai?

— O kaip jūs tatai pavadintumėt? Maždaug tuo laiku, kai Mėnulyje apsigyveno pirmoji kolonija, Žemė patyrė Didžiąją Krizę. Manau, nereikia apie tai priminti.

— Ne, nereikia,— atsakė Gotšteinas niūriai.

— Dabar jau nebe šeši milijardai gyventojų, o du.

— Bet juk Žemei pasidarė lengviau, ar ne?

— Taip, be abejo, tik verčiau tas skaičius būtų buvęs sumažėjęs kokiu nors kitokiu būdu... Po Krizės atsirado nepasitikėjimas technika, baisi apatija, įsitikinimas, kad bet kurią naujovę visada lydi nepageidautinos pasekmės. Daug žadantys, tačiau pavojingi tyrinėjimai buvo nutraukti vien iš baimės rizikuoti.

— Man regis, jūs kalbate apie genetinės inžinerijos problemą?

— Taip, tai pats akivaizdžiausias pavyzdys, tik jis ne vienintelis,— su kartėliu pasakė Montesas.

— Atvirai kalbant, dėl genetinės inžinerijos man nė kiek neskauda širdies. Tai buvo ištisa nesėkmių grandinė.

— Mes atsisakėme intuityvizmo.

— Bet juk taip ir liko neaišku, kiek bus iš jo naudos, o galimi minusai buvo akivaizdūs... Tarp kitko, o kaipgi pati Mėnulio kolonija? Juk ji nėra stagnacijos Žemėje rodiklis.

— Būtent rodiklis! — karštai užginčijo Montesas.— Mėnulio kolonija — praeities liekana, prieškrizinio periodo palikimas, paskutinis beviltiškas žmonijos veržimasis į priekį prieš didįjį atsitraukimą.

— Labai jau dramatiškai skamba.

— Bet taip yra. Žemė atsitraukė, žmonija atsitraukė — išskyrus Mėnulį. Mėnulio kolonija yra Žemės avangardas ne tik fizine, bet ir psichologine prasme. Tai pasaulis, kuriame nėra lengvai pažeidžiamo gyvosios gamtos audinio, kur galima nebijoti sutrikdyti trapią sudėtingos aplinkos pusiausvyrą. Visa,

kas būtina žmogui, čia sukurta paties žmogaus. Mėnulio pasaulis nuo pradžios iki pabaigos — žmogaus rankų padarinys. Jis neturi praeities.

— Na ir kas toliau?

— Žemėje mums pakerta sparnus pastoralinės praeities ilgesys — praeities, kuri niekada neegzistavo, o jeigu ir egzistavo, tai jau niekuomet nebegrįš. Tam tikrais atžvilgiais gamtos pusiausvyra buvo gerokai pažeista per Krizę, todėl mes ir baiminamės, visuomet baiminamės... Mėnulis neturi praeities, apie kurią galima būtų svajoti ir ilgėtis. Čia tėra vienintelė kryptis — pirmyn.

Montesas kaito nuo savo paties žodžių.

— Gotšteinai,— pasakė jis.— Aš dvejus metus stebėjau. Jums teks stebėti mažiausiai tiek pat. Mėnulis apimtas karštligės — veiklos karštligės. Ir ta veiklos sfera visą laiką plečiasi. Plečiasi visapusiškai: kas mėnesį rausiami vis nauji koridoriai, rengiami nauji gyvenamieji kompleksai, užtikrinantys tolesnį gyventojų prieauglio didėjimą. Jie plečia savo materialinę bazę: kuriamos naujos statybinės medžiagos, randami nauji vandens šaltiniai, nauji naudingųjų iškasenų klodai. Didėja saulės akumuliatorių laukai, kyla elektroninės gamyklos... Tikiuosi, žinote, kad šie dešimt tūkstančių mėnuliečių aprūpina Žemę minielektroniniais prietaisais ir biocheminiais preparatais?

— Žinau, kad Mėnulis nemažai jų patiekia.

— Žemė save šitaip apgaudinėja, kad būtų ramiau. Mėnulis — pagrindinis jų tiekėjas. O esant tokiai padėčiai, labai greitai gali pasidaryti vienintelis... Čia juntamas spartus intelektualinis augimas, Gotšteinai; aš esu tikras, kad Žemėje nėra tokio jauno pradedančio mokslininko, kuris kartkartėmis — o gal ir ne tik kartkartėmis — nepasvajotų apie tai, kaip vieną gražią dieną jis nuvyks į Mėnulį. Techniniu požiūriu Žemė atsilieka, visos naujovės — čia.

— Jūs turbūt turite galvoje sinchrofazotroną?

— Ir jį taipogi. Kada Žemėje buvo pastatytas paskutinis sinchrofazotronas? Nors tai tik pats ryškiausias ir dramatiškiausias, bet anaiptol ne vienintelis ir ne svarbiausias pavyzdys. Jeigu norite žinoti, lemiantis mokslo faktorius Mėnulyje...

— Kokia nors paslaptis, kurios aš dar nežinau?

— Ne, tai toks akivaizdus dalykas, kad apie tai niekas net nepagalvoja. Turiu omenyje dešimt tūkstančių čionykščių pro-

tų. Dešimt tūkstančių rinktinių žmonijos protų, esančių Mėnulyje. Vieninga dešimttūkstantinė protų armija, iš pašaukimo ir reikalo atsidėjusi mokslui.

Gotšteinas neramiai sujudėjo ir pamėgino pasislinkti su kėde. Tačiau kėdė buvo pritvirtinta prie grindų, ir Gotšteinas pasijuto beslystąs nuo jos. Montesas ištiesęs ranką sulaikė jį.

— Atsiprašau,— paraudo Gotšteinas.

— Niekis, greitai priprasite prie mūsų svorio jėgos.

— Pripažinkite,— tęsė kalbą toliau Gotšteinas,— kad jūs gerokai perdedate. Žemė anaiptol nėra tokia atsilikusi. Juk mes išradome Elektroninį Siurblį. Tai grynai Žemės nuopelnas. Nė vienas mėnulietis nedalyvavo šiame darbe.

Montesas papurtė galvą ir kažką sumurmėjo savo gimtąja ispanų kalba. Anaiptol ne taikiai.

— Ar jums kada teko susidurti su Frederiku Helemu? — paklausė jis.

Gotšteinas nusišypsojo.

— Savaime suprantama. Elektroninio Siurblio Tėvas! Manau, kad jis yra išsitatuiravęs šį vardą ant krūtinės.

— Jau vien tai, kad jūs nusišypsojote ir taip jį apibūdinote kalba mano naudai. Pagalvokite: argi toks žmogus kaip Helemas iš tiesų galėjo sukurti Elektroninį Siurblį? Neprotaujančios masės dar gali patikėti tokia pasakėle, bet iš tikrųjų — čia net galvoti daug nereikia — Elektroninis Siurblys neturi tėvo. Jį išrado paražmonės, gyvenantys paravisatoje — nesvarbu, kokie jie, ir kokia ta jų visata. Helemas buvo atsitiktinis jų instrumentas. Visa žemė — jų instrumentas.

— Vis dėlto reikėjo proto, norint pasinaudoti jų iniciatyva.

— Tiek pat kiek jo reikia karvei, norint suėsti šieną, kurį mes jai atnešam. Siurblys anaiptol nerodo progreso. Netgi priešingai.

— Jeigu Siurblys yra žingsnis atgal, tai aš sveikinu tokį žingsnį. Nenorėčiau likti be jo.

— O kas norėtų? Tik aš noriu pasakyti, kad Siurblys stebėtinai atitinka dabartinę Žemės nuotaiką. Amžinas energijos šaltinis, kuris nieko nekainuoja, neskaitant išlaidų Stočių įrengimams ir, be to, visiškai neteršia aplinkos! Bet Mėnulyje nėra Elektroninių Siurblių.

— Manau, kad jų čia nė nereikia,— atsakė Gotšteinas.— Mėnuliečiams gana Saulės akumuliatorių. Amžinas energijos šal-

tinis, kuris nieko nekainuoja, neskaitant išlaidų akumuliatorių įrengimams, ir, be to, visiškai neteršia aplinkos... Ar gerai išmokau litaniją?

— Viskas teisingai, tik Saulės akumuliatorius pagamino pats žmogus. Štai kas svarbiausia. Mėnulyje buvo numatyta pastatyti Elektroninį Siurblį, atgabenti įrengimai.

— Na ir?

— Nieko neišėjo. Paražmonės neėmė volframo. Ničnieko neįvyko.

— Šito aš nežinojau. O kodėl?

Montesas išraiškingai pakėlė antakius ir skėstelėjo rankomis.

— Kas čia žino. Tarkime, pavyzdžiui, kad paražmonės gyvena planetoje, neturinčioje palydovo ir negali įsivaizduoti, jog šalia vienas kito gali egzistuoti du gyvenami pasauliai. Tad, suradę vieną, jie nė nemėgino ieškoti antro. Gal taip, o gal ir ne. Aišku tik tai, kad volframo jie neėmė, o mes patys, be jų, nieko negalėjome padaryti.

— Mes patys,— susimąstęs pakartojo Gotšteinas.— Jūs turite galvoje žemiečius?

— Taip.

— Ir mėnuliečius?

— Jie nedalyvavo.

— Tačiau domėjosi?

— Nežinau. Ir tai yra didžiausia mano netikrumo, mano baimės priežastis. Mėnuliečiai — čia gimusieji — laikosi kitokių pažiūrų, negu žemiečiai. Aš nežinau, kokie jų planai ir ketinimai. Man nepavyko šito išsiaiškinti.

Gotšteinas susimąstė.

— Bet ką gi jie gali? Ar jūs turite pagrindo manyti, kad jie ketina mums kenkti, arba kad gali pakenkti, jei panorėtų?

— Sunku pasakyti. Visi jie malonūs ir protingi žmonės. Man regis, jie nemoka nei neapkęsti, nei pykti, nei dargi ko nors bijoti. Bet gal man tik taip regis. Baisiausia, kad nežinau nieko tikro.

— Jeigu neklystu, mokslinio tyrimo įrengimus Mėnulyje valdo Žemė?

— Teisingai. Sinchrofazotroną. Radioteleskopą priešingoje pusėje. Trijų šimtų colių optinį teleskopą... Taigi daug įrengimų, kurie veikia jau daugiau kaip penkiasdešimt metų.

— O kas per tą laiką dar prisidėjo?

— Žemiečiai labai nedaug ką tepridūrė.

— O mėnuliečiai?

— Gerai nežinau. Jų mokslininkai dirba prie stambių įrengimų, bet kartą aš patikrinau jų tabelius ir aptikau daug spragų.

— Spragų?

— Nemaža laiko jie praleidžia kažkur kitur, ne prie stambių įrengimų. Lyg turėtų savas laboratorijas.

— Taip, bet jeigu jie gamina minielektroninius prietaisus ir tobulus biocheminius preparatus, tai argi tam nereikia laiko?

— Taip, ir vis dėlto, Gotšteinai, aš nežinau. Ir tas nežinojimas varo mane į neviltį.

Kurį laiką abu tylėjo. Paskui Gotšteinas pasakė:

— Jeigu aš teisingai supratau, tai jūs man visa tai papasakojot tam, kad būčiau atsargus ir pamėginčiau išsiaiškinti, ką mėnuliečiai veikia?

— Ko gero,— liūdnai sutiko Montesas.

— Bet juk jūs net nežinote, ar jie iš tikrųjų kažką veikia.

— Aš jaučiu.

— Keista,— pasakė Gotšteinas.— Aš turėčiau įtikinėti jus, kad visos tos nepaaiškinamos baimės neturi jokio pagrindo, ir vis dėlto... keista...

— Kas keista?

— Su manim tuo pačiu laivu atskrido dar vienas žmogus. Tikriau sakant, visa grupė atskrido, bet vienas veidas pasirodė man matytas. Aš su tuo žmogum nekalbėjau — tiesiog nebuvo progos — o paskui užmiršau. Bet šis mūsų pokalbis priminė man jį, ir dabar aš jau žinau...

— Ką būtent?

— Sykį teko dalyvauti komisijoje, nagrinėjusioje tam tikras Elektroninio Siurblio problemas. Konkrečiai — saugumo klausimą. Žemės išsikvėpimo požymis, kaip jūs pasakytumėt,— šyptelėjo jis.— Taip, mes viską tikrinam ir pertikrinam — ir labai gerai, velniai griebtų, kad ir kažin kaip būtume išsikvėpę. Konkrečiai nieko nepamenu, bet tas žmogus, kuris su manimi atskrido į Mėnulį, dalyvavo komisijos posėdžiuose. Galvą guldau.

— Jūsų manymu, čia ne šiaip atsitiktinumas?

— Nežinau. Man šis veidas asocijuojasi su kažkokiais neramumais. Pasistengsiu prisiminti. Šiaip ar taip, protingiausia būtų gauti keleivių sąrašą ir pasižiūrėti, ar nėra ten pažįstamos

pavardės. Nors ir labai gaila, bet jūs, Montesai, mane jau užkūrėt.

— Nėra ko gailėtis,— atsakė šis.— Aš labai džiaugiuosi. Kai dėl to žmogaus, tai galimas daiktas, kad jis paprasčiausias turistas ir po dviejų savaičių išvyks, bet labai gerai, kad priverčiau jus susidomėti.

Gotšteinas nesiklausė.

— Arba fizikas, arba kokios kitos srities mokslininkas,— murmėjo jis panosėje.— Tuo esu tikras. Ir asocijuojasi jis man su pavojumi. . .

4

— Sveiki! — linksmai pasakė Selena.

Žemietis atsisuko. Pažino iškart.

— Selena! Aš neapsirinku? Selena?

— Teisingai! Vardą neblogai prisimenat. Na, kaip jums čia patinka?

— Labai! — rimtai atsakė žemietis.— Tik dabar supratau, kokiame nepakartojamame amžiuje mes gyvename. Dar taip neseniai buvau Žemėje ir jaučiausi toks pavargęs nuo viso pasaulio, nuo savęs paties. Kartą man atėjo į galvą tokia mintis: jeigu gyvenčiau prieš šimtą metų, tai vienintelis būdas palikti šį pasaulį — būtų mirtis, bet dabar aš galiu nuskristi į Mėnulį.— Ir jis liūdnai nusišypsojo.

— Na ir kaip, Mėnulyje jaučiatės laimingesnis?

— Šiek tiek.— Jis apsidairė.— Kur jūsų avelės?

— Neturiu,— atsakė ji linksmai.— Šiandien man laisva diena. Nežinau, gal pasiimsiu dar kokias dvi tris. Baisiai nuobodus darbas.

— Bet jums ir nesiseka — laisvą dieną užsidūrėt ant turisto!

— Aš neužsidūriau ant jūsų. Aš jūsų ieškojau. Ir turiu pasakyti, jog tai buvo nelengvas darbas. Jums nevertėtų vaikštinėti vienam.

Žemietis pažvelgė į ją susidomėjęs.

— O kodėl gi jūs manęs ieškojote? Ar jau jums taip patinka žemiečiai?

— Ne,— atsakė ji nė kiek nesivaržydama.— Man nuo jų bloga darosi. Apskritai jų nemėgstu, o dar pikčiau, kai kasdien susiduri darbe.

— Ir vis dėlto manęs ieškote, nors niekas visoje Žemėje — norėjau pasakyti Mėnulyje — negalėtų manęs įtikinti, jog esu jaunas ir gražus.

— Net jeigu ir būtų taip — nepadėtų. Žemiečiai manęs nedomina — apie tai žino visi, išskyrus Beroną.

— Tai kodėl tuomet manęs ieškote?

— Todėl, kad žmogus gali dominti daugeliu kitų atžvilgių ir dar todėl, kad jūs parūpote Beronui.

— O kas toks tasai Beronas? Jūsų draugas?

Selena nusijuokė.

— Beronas Nevilis. Jis man kur kas daugiau negu draugas. Kai užeina ūpas — pasimylim.

— Aš kaip tik tą ir turėjau galvoje. Vaikų auginate?

— Sūnų. Dešimties metų. Beveik visą laiką jis praleidžia berniukų internate. Užbėgdama jums už akių, pasakysiu, kad jis ne Berono. Gal ir su Beronu turėsiu, jeigu neišsiskirsim iki to laiko, kol gausiu leidimą kūdikiui — jeigu gausiu... Nors apskritai aš tuo neabejoju.

— Jūs labai atvira.

— Nelaikau tokių dalykų slaptais. Nebent... Na, o ką jūs dabar norėtumėt veikti?

Jie ėjo koridoriumi, išraustu pieno baltumo uolienoje. Poliruotos jo sienos buvo inkrustuotos padūmavusiais „Mėnulio brangakmeniais", kurių apsčiai galėjai rasti paviršiuje. Ji avėjo sandalus, kurie einant vos lietė grindis, o jis švino pripiltus storapadžius — be jų kiekvienas žingsnis jam būtų buvusi tikra kančia.

Judėjimas čia turėjo vieną kryptį. Kartkartėmis juos pasivydavo nedideli elektromobiliai ir tyliai pračiuoždavo pro šalį.

— Ką dabar norėčiau veikti? — pakartojo jos klausimą žemietis.— Labai plataus radiuso pasiūlymas. Verčiau nustatykite man ribines sąlygas, kad netyčia neišsišokčiau.

— Jūs fizikas?

Žemietis valandėlę dvejojo, paskui pasiteiravo:

— Kodėl klausiate?

— Tam, kad pažiūrėčiau, ką atsakysit. Aš žinau, kad fizikas.

— Iš kur?

— Argi dar kas nors pasakytų „nustatykite ribines sąlygas"? Juoba kad tas žmogus, atsidūręs Mėnulyje, pirmiausia nori pamatyti sinchrofazotroną.

— Štai kodėl jūs manęs ieškojote — nusprendėt, kad esu fizikas?

— Tai Beronas dėl to mane pasiuntė, nes jis pats fizikas. O aš sutikau, nes jūs pasirodėte man kitoks negu visi žemiečiai.

— Kuria prasme?

— Nieko ypatingo, jeigu jūs laukiate komplimentų. Tiesiog man pasirodė, kad jūs nemėgstate kitų žemiečių.

— Iš ko taip nusprendėt?

— Mačiau, kaip žiūrite į savo grupės narius. Be to, aš tokius dalykus jaučiu. Mėnulyje paprastai pasilieka tie žemiečiai, kurie saviškių nemėgsta. Ta proga grįšiu prie savo klausimo... Tai ką gi norėtumėt veikti? Sakykite, o aš nustatysiu ribines sąlygas. Turiu galvoje — pačius apžiūros objektus.

Žemietis įsmeigė į ją akis.

— Įdomu. Jūs šiandien nedirbate. O darbas toks neįdomus ir nemalonus, kad labai džiaugiatės turėdama laisvą dieną ir dar mielai pasiimtumėt dvi tris. Tačiau praleisti šią dieną ketinate vėlgi dirbdama savo darbą, priedo — su manim vienu... Ir tik tam, kad patenkintumėt paprasčiausią smalsumą.

— Ne savo, o Berono... Kol kas jis turi darbo, ir aš tuo tarpu galiu jus užimti... Be to, juk tai visai kas kita! Nejaugi neaišku? Darbe aš turiu ganyti kokias dvi dešimtis žemekšlių... Ar nepykstate, kad taip vadinu?

— Aš pats juos taip vadinu.

— Žinoma, nes jūs žemietis, bet kai mėnulietis taip sako, daugumas jūsiškių piktinasi.

— Jūs norite pasakyti — kai mėnuleigis taip sako?

Selena paraudo.

— Taip, kaip tik taip ir norėjau pasakyti.

— Gerai, nesipykime dėl žodžių. Jūs nebaigėte pasakoti apie savo darbą.

— Tai va. Aš turiu žiūrėti, kad tos dvi dešimtys žemekšlių nenusisuktų sprandų, turiu vedžioti juos vis tomis pačiomis vietomis, sakyti tuos pačius žodžius ir sekti, kad jie valgytų, gertų ir vaikščiotų pagal instrukcijas. O kol jie atlieka visus šiuos

mielus darbelius ir apžiūri jiems skirtus vaizdelius, aš turiu būti nepriekaištingai mandagi ir motiniškai rūpestinga.

— Baisu! — pasakė žemietis.

— Tačiau mudu galime daryti kas mums patiks. Tikiuosi, jums maga pasinaudoti proga, o man norisi laisvai pasišnekėti.

— Aš juk sakiau jums, kad drąsiai galite vadinti mane žemekšliu.

— Tvarka. Savo laisvalaikį skirsiu turistui. Tai ką norėtumėt veikti?

— Labai nesunku atsakyti. Norėčiau pamatyti sinchrofazotroną.

— To tai jau ne. Gal Beronas ką nors sugalvos po to, kai judu pasimatysit.

— Ką gi, jeigu sinchrofazotrono negalima, tai nebežinau, ką čia dar vertėtų apžiūrėti. Kitoje pusėje, regis, įrengtas radioteleskopas, tik anokia čia naujiena... Sakykit jūs. Ką paprastai turistai apžiūri?

— Į maršrutą daug kas įeina. Kad ir dumblių baseinai. Ne sterilios įmonės, kuriose jie apdorojami — ten jūs jau buvote,— bet pats ūkis. Tik kvapas ten stiprokas, ir nemanau, kad žemekšliui — žemiečiui jis būtų prie širdies. Žeme... žemiečiams ir taip mūsų maistas skersai gerklės stojasi.

— Ar jus tas stebina? Ragavote kada Žemės patiekalų?

— Tiesą sakant, ne. Nors, manau, kad nepatiktų. Svarbu, prie ko žmogus pripranta.

— Ko gero,— atsakė žemietis atsidusdamas.— Tikros jautienos gyslų ir riebaliukų jūs neprarytumėt.

— Galime vykti į priemiestį, kur pamatinėje uolienoje rausiami nauji koridoriai, bet jums reikės apsivilkti specialius apsauginius drabužius. Paskui dar yra įmonės...

— Aš pasikliauju jumis, Selena.

— Gerai, tik pirmiausia atvirai atsakykite man į vieną klausimą.

— Negaliu pažadėti, nežinodamas, kas tai per klausimas.

— Aš pasakiau, kad žemekšliai, kurie nemėgsta saviškių, paprastai pasilieka Mėnulyje. Jūs neužginčijote. Vadinasi, ketinate čia likti?

Žemietis įsispitrijo į bukas savo sunkiasvorių batų nosis.

— Selena,— tarė jis, nepakeldamas akių,— aš labai sunkiai gavau vizą į Mėnulį. Mane tikino, jog esu per senas tokiai

kelionei, ir jeigu ilgiau užtruksiu, tai jau nebegalėsiu sugrįžti į Žemę. Taigi pasakiau jiems, kad ketinu tenai gyventi.

— Ir nemelavot?

— Tuo laiku dar nebuvau tikras. Bet dabar jaučiu, kad pasiliksiu.

— Betgi po tokio pareiškimo jie tuo labiau turėjo jūsų neišleisti.

— Kodėl?

— Žemė nelinkusi siųsti savo fizikų į Mėnulį visam laikui. Žemiečio lūpos virptelėjo.

— Šiuo atžvilgiu neturėjau jokio vargo.

— Ką gi, jeigu jau žadate prisidėti prie mūsų, tai, manau, verta apžiūrėti gimnastikos kompleksą. Žemekšliai dažnai nori jį pamatyti, tačiau mes jų ten paprastai nevedame, nors oficialiai tai ir nėra draudžiama. Imigrantai — kas kita.

— Kodėl?

— Pirmiausia — mes mankštinamės nuogi arba beveik nuogi. O kodėl gi ne? — jos balse suskambo apmaudas, lyg jai būtų nusibodę teisintis.— Temperatūra pastovi, viskas sterilu. Nuogybė tik žemiečius išmuša iš vėžių. Vieni piktinasi, kiti kikena, treti ir piktinasi, ir kikena. Rengtis dėl jų neketiname, įrodinėti savo teisybę taipogi, todėl verčiau visai nevedame.

— Išskyrus imigrantus?

— Imigrantams reikia priprasti. Galiausiai ir jie atsisakys drabužių. O lankytis sporto salėse jiems reikės dar dažniau, negu čia gimusiems mėnuliečiams.

— Prisipažinsiu, Selena, aš nesu dar toks senas, kad išvydęs moters nuogybę nesijaudinčiau.

— Tuomet jaudinkitės,— atitarė ji abejingai.— Tik patyliukais. Sutarta?

— O mes taip pat turėsime nusirengti? — linksmai pasidomėjo jis.

— Kaip žiūrovai? O kam? Galima, žinoma, bet nereikia. Jums bus nesmagu, o ir mums ne kažin kokį įspūdį paliksite paskubėjęs. . .

— Kokia jūs negailestinga!

— Sakote, bus ne taip? Neapgaudinėkite savęs. O kai dėl manęs, tai aš nenoriu dar labiau apsunkinti jūsų būklės, tad paprasčiau bus abiem likti su drabužiais.

— Ar niekas neprieštaraus? Ar neprieštaraus, kad dalyvauja žemekšlis, paliekantis ne kažin kokį įspūdį?

— Neprieštaraus, jeigu aš būsiu su jumis.

— Na ir puiku. Ar čia toli, Selena?

— Mes jau beveik atėjom. Štai čia.

— Aha, vadinasi, jūs iš pat pradžių ketinote mane čia atvesti.

— Pamaniau, kad jums gali būti įdomu.

— Kodėl?

— Pamaniau, ir tiek,— nusišypsojo ji staiga.

Žemietis papurtė galvą.

— Aš pradedu įsitikinti, kad jūs nieko nepamanote šiaip sau. Pamėginsiu atspėti. Jeigu aš pasiliksiu Mėnulyje, tai kartkartėmis turėsiu mankštintis, kad mano raumenys, kaulai ir gal net vidaus organai dirbtų normaliai?

— Teisingai. Visiems mums tai būtina, bet imigrantams — ypač. Netrukus pradėsite čia lankytis kasdien.

Jie įėjo į vidų, ir žemietis stabtelėjo apstulbęs.

— Tai pirmas vaizdas, kuris man primena Žemę.

— Kuo?

— Labai daug erdvės. Nė neįsivaizdavau, kad Mėnulyje gali būti tiek daug patalpų. Kontoros, rašomieji stalai, sekretorės. . .

— Apsirengusios iki pusės,— nekaltai užbaigė Selena.

— Taip, sutinku, čia panašumas su Žeme baigiasi.

— Mes turime šachtą ir liftą žemekšliams. Čia daug aukštų. . . luktelkite valandėlę.

Ji priėjo prie arčiausiai sėdinčios patarnautojos ir pusbalsiu ėmė su ja tartis, o žemietis tuo tarpu geranoriškai nusiteikęs dairėsi aplinkui.

— Tvarka,— pasakė Selena grįžusi.— Pasirodo, kaip tik dabar vyksta įdomios grumtynės. Aš pažįstu abi komandas.

— Šitos patalpos atrodo labai įspūdingai. Tikrai.

— Jeigu vis dar turite galvoje dydį, tai čia vis dėlto ankštoka. Mes turime tris kompleksus. Šitas pats didžiausias.

— Man kažkodėl labai malonu, kad, esant tokioms spartietiškoms Mėnulio sąlygoms, jūs tiek daug erdvės skiriate pramogoms.

— Pramogoms?! — įsižeidė Selena.— Kodėl jūs tai laikote pramoga?

— Bet juk jūs sakėte — grumtynės. Kitaip sakant, kalba eina apie kokį nors žaidimą?

— Galite vadinti tai žaidimu. Žemėje jūs pasidarote iš sporto pramogų: dešimt žmonių rungtyniauja, dešimt tūkstančių žiūri. Mėnulyje to nėra. Kas jums žaidimai, mums — būtinybė... Prašom čia. Važiuosime liftu, tad teks šiek tiek palaukti.

— Atleiskite, nenorėjau jūsų supykdyti.

— Aš nė kiek nesupykau, bet pasvarstykite pats: nuo to laiko, kai gyvi organizmai persikėlė į sausumą, jūs, žemiečiai, turėjote tris šimtus milijonų metų prisitaikymui prie Žemės traukos. Net jeigu ir nesimankštinsit, nieko neatsitiks. O mes dar neturėjome laiko prisitaikyti prie Mėnulio sąlygų.

— Šiaip ar taip, jūs gerokai skiriatės.

— Mėnulyje gimusių ir išaugusių žmonių raumenys ir kaulai nėra tokie masyvūs kaip žemekšlių, bet tai tik išorinis skirtumas. Visos organizmo funkcijos, net ir pačios subtiliausios, kaip kad virškinimas, hormonų išsiskyrimas dar nefunkcionuoja kaip turėtų, tad mums reikia nuolatos treniruotis. Ir jeigu savo pratimams suteikiame linksmų žaidimų formą, tai dar nereiškia, jog pramogaujame... O štai ir liftas.

Žemietis nejučia pasitraukė atatupstas, o Selena, šiek tiek suirzusi, kad ir vėl reikia aiškintis, tarė:

— Manau, jums knieti pasakyti, jog šis liftas labiau panašus į pintą krepšį. Dar nesutikau žemiečio, kuris nebūtų padaręs tokios pastabos. Tačiau Mėnulio sąlygomis jis kuo patikimiausias.

Liftas ėmė pamažu leistis. Be jųdviejų jame daugiau nieko nebuvo.

— Atrodo, juo čia labai retai naudojamasi,— pasakė žemietis.

— Teisybė,— pagaliau nusišypsojo Selena.— Šachta kur kas populiaresnė ir malonesnė.

— O kas tai per daiktas?

— Ji visiškai atitinka pavadinimą... Atvažiavome, mums tereikėjo nusileisti porą aukštų. Šachta — tai vertikalus vamzdis su turėklais. Bet žemekšliams nepatariame ja naudotis.

— Pernelyg pavojinga?

— Pats nusileidimas nepavojingas. Turėklais galima naudotis kaip kopėčiomis. Tačiau visada atsiranda paauglių, kurie lekia pašėlusiu greičiu, ir žemekšliai nežino, kur trauktis. Susidūri-

mai būna skausmingi... Bet ilgainiui priprasit... Tiesą sakant, tai, ką jūs pamatysite dabar, taipogi savotiška didžiulė šachta aštrių pojūčių mėgėjams.

Selena nuvedė jį prie apvalaus barjero. Persisvėrę per jį, čia šnekučiuodamiesi stoviniavo dar keli žmonės. Visi, gali sakyti, nuogi. Tik su sandalais ir krepšiais per petį. Kai kurie su trumpikėmis. Vienas gramdė žalsvoką masę iš popierinio indelio ir valgė. Eidamas pro jį, žemietis susiraukė ir pasakė:

— Su dantimis Mėnulyje, ko gero, nekas.

— Ne kažkas,— sutiko Selena.— Jeigu turėtume pasirinkimą, tai bevelytume likti be jų.

— Visai be dantų?

— Gal ir ne visai. Kandžius ir iltinius pasiliktume kosmetiniais sumetimais, o be to, jie kartais praverčia. Juos ir valyti lengva. Bet kam mums tie krūminiai? Kaip mūsų žemiškos prigimties liudijimas?

— Ar jūs ką nors darote šia prasme?

— Ne,— nedvejodama atsakė Selena.— Genetinė inžinerija uždrausta. To reikalauja Žemė.

Ji persisvėrė per turėklus ir tarė:

— Štai vadinamoji Mėnulio žaidimų aikštelė.

Žemietis pažvelgė žemyn. Jis išvydo didžiulę cilindro formos ertmę lygiomis rausvomis sienomis, prie kurių, sakytum, be jokios tvarkos buvo pritvirtinta daugybė plieno skersinių. Vieni trumpesni, kiti — per visą cilindro skersmenį. Visa šachta buvo gal pusantro šimto metrų gylio ir kokių penkiolikos metrų skersmens.

Niekas nekreipė dėmesio nei į aikštelę, nei į žemietį. Jam einant pro šalį, kai kurie abejingai nužvelgdavo jo drabužius, veidą ir tuoj pat nusisukdavo. Vienas kitas pasisveikindamas mosteldavo ranka Selenai, bet paskui irgi nusisukdavo. Nesidomėjimas buvo akivaizdus, nors tyčia jo niekas ir nedemonstravo.

Žemietis dirstelėjo į cilindrinę ertmę. Lieknos figūros apačioje, žiūrint iš viršaus, atrodė neproporcingai trumpos. Vieni vilkėjo raudonus triko, kiti — mėlynus. Dvi komandos, nusprendė jis. Triko, matyt, vaidino apsauginį vaidmenį, kaip ir pirštinės bei sandalai arba elastiniai raiščiai per kelius ir alkūnes. Kai kurie ryšėjo juosteles per klubus, kiti — per krūtinę.

— Aha,— sumurmėjo jis.— Vyrai ir moterys.

— Teisingai,— ėmė aiškinti Selena.— O juostelės tam, kad prilaikytų tam tikras kūno dalis, kurios gali kliudyti rungtyniauti. Be to, skausmui jautrios zonos abiejų lyčių skirtingos. Taip kad čia ne kuklumas.

— Kažkur teko apie tai skaityti,— pasakė žemietis.

— Gali būti,— abejingai atitarė Selena.— Nors, atrodo, jūs gaunate ne itin daug informacijos. Mes tai nieko neslepiame, bet Žemės vadovybė paskelbia tik mažą dalį Mėnulio naujienų.

— Kodėl, Selena?

— Juk jūs žemietis. Tai ir paaiškinkit... O mes, mėnuliečiai, manome, kad esame našta Žemei. Arba bent Žemės vadovybei.

Pasigirdo prislopintas būgnų tratėjimas, ir du varžybų dalyviai ėmė vikriai kopti priešingomis cilindro sienomis į viršų. Iš pradžių jie lipo tarytum kopėčiomis, laiptelis po laiptelio, paskui vis greičiau, o kai jau buvo užlipę iki pusės, tai vien tik stūmėsi nuo skersinių, garsiai pliaukšėdami delnais.

— Žemėje neįmanoma šito taip grakščiai padaryti,— pasakė žemietis susižavėjęs.— Arba visai neįmanoma,— skubiai pasitaisė.

— Maža svorio jėga čia dar ne viską lemia,— pasakė Selena.— Pamėginkit, jei netikit! Norint taip padaryti, reikia labai ilgai treniruotis.

Gimnastai pasiekė turėklus, atsispyrė į tramplinus ir, vienu metu apsivertę ore, pasileido žemyn.

— Kai nori, jie gali judėti labai greitai,— pasakė žemietis.

— Dar ir kaip! — atsakė Selena aidint plojimams.— Aš įtariu, kad žemiečiai — turiu galvoje tikrus žemiečius, niekada nebuvusius Mėnulyje,— įsivaizduoja, jog pas mus galima vaikščioti tik po paviršių ir su skafandrais. Savaime aišku, šitaip didelio greičio nepasieksi. Skafandras gerokai padidina masę, o tuo pačiu padidėja inercija, kurios nedidelė svorio jėga negali įveikti.

— Tikrai,— sutiko žemietis.— Mokykloje esu matęs visus klasikinius filmus apie pirmuosius astronautus — jie judėdavo tarytum po vandeniu. Tas vaizdas taip įsirėžia atmintin, kad išlieka netgi tuomet, kai žinai, jog yra ne taip.

— Nepatikėtumėt, kad mes dabar lakstome po Mėnulio paviršių su visais tais skafandrais,— pasakė Selena.— O čia, pla-

netos gelmėje, judame taip pat greitai, kaip kad jūs Žemėje. Teisingas raumenų darbas kompensuoja nedidelę svorio jėgą.

— Betgi jūs galite ir lėtai judėti,— pasakė žemietis, žiūrėdamas į akrobatus, kurie, pilnu greičiu užkopę į viršų, dabar tyčia leidosi kuo lėčiau. Jie planiravo, pliaukšėdami per skersinius tam, kad sustabdytų kritimą, o ne pagreitintų judėjimą, kaip kad kopiant į viršų. Pagaliau jie nusileido ant grindų, ir į viršų ėmė lipti kita pora. Po jos dar viena ir dar. Taip pakaitomis rungtyniavo abiejų komandų poros — kuri parodys didesnį virtuoziškumą.

Partnerių judesiai buvo suderinti, ir sulig kiekviena pora darėsi vis sudėtingesni. Štai du gimnastai sutartinai atsistūmė ir, nubrėžę ore lanką, pralėkė vienas pro kitą ir įsikibo į rankenas priešingoje pusėje — kiekvienas į tą pačią, nuo kurios buvo atsistūmęs partneris. Nuaidėjo garsūs plojimai.

— Bijau,— pasakė žemietis,— jog neturiu tiek patyrimo, kad galėčiau deramai įvertinti šio meno subtilybes. Ar visi jie gimę Mėnulyje?

— Savaime suprantama,— atsakė Selena.— Šis kompleksas prieinamas visiems Mėnulio gyventojams, ir kai kurie imigrantai pasiekia visai neblogų rezultatų. Tačiau šitokio judesių tobulumo gali pasiekti tik tie, kurie buvo išnešioti ir gimė Mėnulyje. Jie ne tik labiau prisitaikę prie vietinių sąlygų, negu gimusieji Žemėje, bet nuo pat mažumės gauna specialų paruošimą. Daugumai rungtynių dalyvių nėra nė aštuoniolikos.

— Manau, jog tai pavojinga netgi Mėnulio sąlygomis.

— Taip, kaulų lūžimai ne tokia jau retenybė. Kad kas būtų užsimušęs — neteko girdėti, bet vienam gimnastui lūžo stuburas ir jį paraližavo. Labai baisu buvo. Aš kaip tik tuo metu žiūrėjau. . . Na štai, tuoj prasidės parodomieji.

— Kas prasidės?

— Iki šiol buvo privalomieji pratimai. Kopimas pagal iš anksto nustatytą tvarką.

Būgnai pritilo, ir kažkuris gimnastas staiga šovė į viršų, viena ranka pagavo skersinį, persivertė išsitempęs ir vėl nusileido.

Žemietis žiūrėjo neatitraukdamas akių.

— Neįtikėtina! — pasakė jis.— Jis apsisuko apie skersinį nelyginant gibonas.

— Kas? — nesuprato Selena.

— Gibonas. Tokia žmogbeždžionių rūšis — tiesą sakant, vienintelė iki šiol gyvenanti laisvėje. Jie. . . — jis pagavo Selenos žvilgsnį ir pridūrė: — Aš nenorėjau pasakyti nieko įžeidžiamo, Selena. Gibonai — labai grakštūs padarai.

— Teko matyti jų nuotraukas.

— Bet vargu ar matėte, kaip jie juda. . . Gal kai kurie žemekšliai ir vadina mėnuliečius gibonais, norėdami pašiepti, kaip kad jūs, vadindami mus žemekšliais, tačiau aš nieko panašaus galvoje neturėjau.

Jis atsirėmė į barjerą ir ėmė stebėti gimnastus. Jie tartum šoko ore.

— O kaip Mėnulyje žiūrima į imigrantus iš Žemės, Selena? Turiu omenyje tuos, kurie nusprendė pasilikti čia visam laikui? Juk jie daug ko nesugeba, lyginant su mėnuliečiais. . .

— Nesvarbu. Grantai — tokie pat piliečiai kaip ir mes. Oficialiai nėra jokios diskriminacijos.

— Ką reiškia — oficialiai?

— Juk ir pats sakėte, kad jie daug ko nesugeba. Ir šiaip yra skirtumų. Pavyzdžiui, medicininiu požiūriu — paprastai jie būna prastesnės sveikatos. Jeigu atvyksta vidutinio amžiaus žmogus, tai jis atrodo senas.

Žemietis sumišęs nusuko akis.

— O tuoktis imigrantams su mėnuliečiais galima?

— Žinoma. Kryžmintis galima.

— Taip taip, aš tą ir turėjau galvoje.

— Tai savaime suprantama. Bene imigrantai negali turėti vertingų genų? Dievaži, juk ir mano tėvas buvo grantas, nors iš motinos pusės esu jau antros kartos mėnulietė.

— Bet jūsų tėvas turbūt atvyko čionai būdamas dar visai. . . O viešpatie! — jis įsikibo į turėklus, bet tuoj pat su palengvėjimu išpūtė orą. — Maniau, nepasieks skersinio.

— Neįmanomas dalykas. Juk tai Markas Foras. Jis visada ištiesia ranką paskutinę akimirką. Tiesą sakant, tai pigus triukas, ir tikri čempionai niekada jo nesigriebia. Bet vis dėlto. . . Mano tėvas atskrido į Mėnulį, būdamas dvidešimt dvejų metų amžiaus.

— Matyt, taip ir reikia. Tokiam jaunam lengviau adaptuotis, be to, ir su Žeme dar nėra tvirtų emocinių ryšių. Mano, kaip vyro, požiūriu, mylėti mėnulietę turėtų būti be galo. . .

— Mylėti?! — nusijuokė Selena, nors atrodė stačiai pritrenkta.— Nejaugi manote, kad mano tėvai mylėjosi? Jeigu mano motina išgirstų jūsų žodžius, tai jums būtų liūdna.

— Bet...

— Tai buvo dirbtinis apvaisinimas. Kokia gali būti meilė su žemiečiu?

— Bet jūs pati sakėt, kad nėra jokios diskriminacijos,— nusivylęs paprieštaravo žemietis.

— Tai anaiptol ne diskriminacija. Tai materialus faktas. Mėnulio sąlygomis žemietis negali jaustis laisvai. Kad ir kiek būtų treniravęsis, žiūrėk, ims ir susilaužys ranką ar koją aistros pagautas, o dar baisiau, jeigu taip atsitiks partneriui. Genų sintezė yra viena, o meilė — kita.

— Atleiskite... bet ar dirbtinis apvaisinimas nedraudžiamas įstatymo?

Selena užsižiūrėjo į gimnastus.

— Štai vėl Markas Foras. Kai jis nesistengia pasirodyti, tai iš tikrųjų miela žiūrėti. Ir jo sesuo nė kiek neatsilieka. Jų pasirodymai — tikra judesio poezija. Pažvelkite į juos! Tuoj jie susitiks ant to paties skersinio ir suksis nelyginant vienas per jį permestas kūnas. Šis gimnastas kartais būna ekstravagantiškas, bet užtat kokia koordinacija!.. Taip, Žemės įstatymai draudžia dirbtinį apvaisinimą, bet mes jį taikome medicininiais tikslais, o tokie atvejai, žinoma, dažnai iškyla, ar bent taip skelbiama.

Visi gimnastai dabar jau buvo užkopę į viršų ir išsirikiavę šiek tiek žemiau barjero — raudonieji vienoje pusėje, mėlynieji — kitoje. Viena ranka įsikibę turėklų, kitą laikė iškėlę. Sugriaudėjo plojimai. Prie barjero buvo susirinkusi jau kone minia žmonių.

— Kodėl gi jums nepastačius čia suolų? — paklausė žemietis.

— O kam? Juk tai nėra reginys. Tai pratimai. Ir mes stengiamės leisti čionai tik tiek žiūrovų, kad jie laisvai tilptų sustoti aplink barjerą. Mums dera būti apačioje, o ne čia.

— Vadinasi, jūs, Selena, irgi galite atlikti visus tuos pratimus?

— Tam tikru mastu — taip. Kiekvienas mėnulietis gali. Bet aš toli gražu ne tokia vikri kaip jie. Niekada nepriklausiau jokiai komandai... Tuoj prasidės grumtynės — laisvi pratimai visiems. Čia tai tikrai pavojinga. Abu dešimtukai bus vienu

metu ore. Kiekvienos komandos uždavinys — nustumti priešininkus žemyn.

— Iš tikrųjų nustumti?

— Tikrų tikriausiai.

— Ar kartais nepasitaiko nelaimingų atsitikimų?

— Pasitaiko. Teoriškai tokie pratimai nerekomenduotini. Būtent jie ir laikomi pramoga, o mes neturime tiek gyventojų, kad galėtume taip tuščiai jais švaistytis. Ir vis dėlto grumtynės labai populiarios — mes niekaip nesurenkame ganėtinai balsų, kad galėtume jas uždrausti.

— O už ką jūs balsuojate, Selena?

Ji išraudo.

— Argi taip svarbu? Žiūrėkite ten!

Staiga sudundėjo būgnai, ir gimnastai nelyginant strėlės šovė į priekį. Jų kūnai ore susipynė į raizgų tumulą, o kai šis iškriko, kiekvienas vėl buvo įsitvėręs skersinio rankenos. Paskui visi įsitempę laukė. Vos tik vienas nušoko, paskui jį tuoj ir kiti, ir vėl ore susidarė mirgantis kamuolys. Tai pasikartojo dar kartą ir dar.

— Taškus skaičiuoti čia gana sudėtinga,— pasakė Selena.— Už kiekvieną šuolį, už kiekvieną prisilietimą — taškas. Jeigu priešininkas prašauna pro šalį — du taškai, o jeigu atsiduria ant grindų — dešimt. Už įvairius taisyklių pažeidimus — baudos.

— O kas fiksuoja taškus?

— Preliminariai paskaičiuoja teisėjai, o jeigu kas neaišku, peržiūrimas videoįrašas. Labai dažnai nė įrašai negelbsti.

Tuo metu kažkas išgąstingai šūktelėjo, ir jie pamatė, kaip mergina mėlynu triko, lėkdama pro vaikiną iš raudonųjų komandos, skambiai pliaukštelėjo jam per šoną. Tas mėgino išsisukti, bet nespėjo ir, stverdamasis už skersinio rankenos, nevykusiai atsitrenkė keliu į sieną.

— Ko jis žiopso? — pasipiktino Selena.— Nejaugi nematė jos artėjant!

Kova darėsi vis aršesnė, ir žemietis jau vargiai besusigaudė, kas kur. Kartais gimnastas tik paliesdavo skersinį, nespėdamas įsitverti. Tuomet visi žiūrovai persisverdavo per turėklus, pasiryžę šokti jam į pagalbą. Markui Forui kažkas sudavė per riešą, ir pasigirdo šūksnis: „Bauda!"

Foras nesugebėjo pačiupti skersinio rankenos ir ėmė kristi. Žemiečio akimis tas kritimas buvo gana lėtas. Gimnastas rangėsi ir sukiojosi, prie kiekvieno skersinio vis tiesdamas ranką ir vis nepasiekdamas. Kiti komandų nariai laukė — sakytum, prasidėjus kritimui rungtynės nutrūkdavo.

Foras dabar jau sparčiai leidosi žemyn, nors dusyk šiek tiek prisistabdė ranka užkliudęs skersinius.

Iki apačios jau buvo likę visai nedaug, bet gimnastas staiga šastelėjo į šoną ir, dešine koja pagavęs skersinį, pakibo ant jo žemyn galva. Taip jis ir kabėjo išskėtęs rankas per kokius du metrus nuo grindų, kol nutilo plojimai, o paskui apsivertė ir žaibiškai užlėkė skersiniais į viršų.

— Ar nebuvo pažeistos taisyklės? — pasiteiravo žemietis.

— Jeigu Džina Vong iš tikrųjų sugriebė Forą už riešo, o ne sudavė, tai bus bauda. Bet teisėjas pripažino sąžiningą blokuotę, ir nemanau, kad Markas reikalautų videoįrašo. Jis galėjo daug anksčiau sustoti, bet visada traukia iki pačios paskutinės akimirkos. Kada nors nepataikys ir susižalos... Tai bent!

Žemietis nustebęs pakėlė į ją akis, bet Selena žiūrėjo kažkur kitur.

— Atvyko Žemės atstovo padėjėjas ir, matyt, ieško jūsų.

— Bet kodėl...

— Daugiau jam nėra dėl ko čia eiti. Niekas kitas negali jo dominti.

— Tačiau kokia proga...— buvo bepradedąs žemietis.

Tačiau pasiuntinys — žemietis arba imigrantas, sprendžiant iš sudėjimo ir iš to, kaip nesmagiai jautėsi, apžiūrinėjamas šių dailiai nuaugusių nuogų žmonių, slepiančių savo pajuoką po abejingumo kauke,— priėjo tiesiai prie jo.

— Sere,— pradėjo jis,— atstovas Gotšteinas kviečia jus...

5

Berono Nevilio butas buvo ne toks jaukus kaip Selenos. Visur mėtėsi knygos, kampe stovėjo neuždengtas spausdinimo kompiuteris, o didelis rašomasis stalas buvo užgriozdotas įvairiausiais daiktais.

Vos įžengusi, Selena sunėrė rankas ir pasakė:

— Ir kaip tu, Beronai, būdamas šitaip susijaukęs, gali aiškiai ir nuosekliai mąstyti!

— Kaip nors,— burbtelėjo Beronas.— O kodėl neatsivedei savo žemiečio?

— Atstovas pirmas jį nusičiupo. Naujasis atstovas.

— Gotšteinas?

— Taip. Kodėl tu nepasiskubinai anksčiau?

— Todėl, kad norėjau pirma apsišniukštinėti. Negi žengsi aklai.

— Ką gi, tuomet belieka laukti,— teištarė Selena.

Nevilis pakramtė nykščio nagą, o paskui susiraukęs apžiūrėjo jį iš visų pusių.

— Tiesiog nežinau, kaip vertinti tokią situaciją,— pasakė.— Ką tu apie jį pasakysi?

— Man jis patinka,— nedvejodama atsakė Selena.— Lyginant su kitais žemekšliais, labai santūrus. Mielai ėjo ten, kur aš vedžiau. Viskuo domėjosi. Neskubėjo daryti sprendimų, nežiūrėjo iš aukšto. . . Nors aš jam ir prišnekėjau nemalonių dalykų.

— Ar jis dar klausinėjo apie sinchrofazotroną?

— Ne, bet jam ir nebuvo reikalo klausinėti.

— Kodėl?

— Aš pasakiau jam, kad tu nori su juo susitikti, ir užsiminiau apie tavo profesiją. Taigi, manau, jis klausinės visų šitų dalykų tavęs, kai judu pasimatysit.

— Ir jam nepasirodė keista, kad jį kalbina gidė, kuri, pasirodo, turi pažįstamą fiziką?

— O kas čia keista? Aš pasakiau jam, kad mes kartu gyvename. O tokiems santykiams profesija didelės reikšmės neturi, ir net fizikas gali nusileisti iš aukštybių prie niekingos gidės kojų.

— Liaukis, Selena!

— Ak! . . Klausyk, Beronai, jeigu jis regztų kokį paslaptingą tinklą ir jeigu būtų priėjęs prie manęs, norėdamas susitikti su tavim, tai nesielgtų taip ramiai. Kuo sudėtingesnis ir paikesnis sąmokslas, tuo jis padrikesnis — ir tuo nervingesnis jo vykdytojas. O aš tyčia dėjausi labai nerūpestinga. Plepėjau apie ką tik nori, tik ne apie sinchrofazotroną. Nuvedžiau jį į gimnastikos kompleksą.

— Na ir?

— O jis viskuo domėjosi. Ir atrodė visiškai atsipalaidavęs. Jokių slaptų kėslų jis, man regis, neturi.

— Tu tuo tikra? Ir vis dėlto atstovas aplenkė mane ir pasidomėjo juo pirmas. Tau ir tai nekelia įtarimo?

— Jokio. Viešas pakvietimas keliasdešimties mėnuliečių akivaizdoje taipogi nerodo jokių slaptų kėslų.

Nevilis atsilošė, sunėręs rankas už galvos.

— Būk maloni, Selena, ir nedaryk išvadų, kai niekas tavęs neprašo. Mane tas tiesiog erzina. Visų pirma, jis nėra fizikas. Juk jis tau šito nesakė, ar ne taip?

Selena susimąstė.

— Tai aš jam taip pasakiau. O jis nepaneigė, nors neprisimenu, kad pats būtų prasitaręs. Ir vis dėlto... vis dėlto... Esu tikra, kad taip ir yra.

— Melagingas įspūdis, Selena. Gal jis ir laiko save fiziku, tačiau atitinkamo išsilavinimo neturi ir kaip fizikas nedirba. Kažkokius mokslus baigė, be abejonės, bet nėra dirbęs jokio mokslinio darbo. Negalėjo. Nė viena laboratorija Žemėje nebūtų jo priėmusi. Jo pavardė jau daug metų yra pati pirmoji juodajame Fredo Helemo sąraše.

— Tikrai?

— Gali neabejoti — viską patikrinau. Pati man prikaišiojai, ko aš nepasiskubinau... Viskas taip nuostabu, kad net įtartina.

— Kodėl įtartina? Aš nelabai tave suprantu.

— Ar tau neatrodo, kad toks žmogus prašyte prašosi mūsų pasitikėjimo? Juk, šiaip ar taip, jis neturėtų jausti Žemei sentimentų.

— Jeigu duomenys tikri, tai gal ir tavo teisybė.

— Tikrų tikriausi! Bent jau ta prasme, kad būtent tokie man buvo prieinami. Bet galbūt kažkas tyčia mus taip orientuoja?

— Beronai, tai nepakenčiama! Tau amžinai visur vaidenasi sąmokslai. Benas nepanašus...

— Benas? — nusišaipė Nevilis.

— Benas! — tvirtai pasakė Selena.— Benas nepanašus į nuskriaustą žmogų arba į tokį, kuris stengtųsi sudaryti nuskriausto žmogaus įspūdį.

— Žinoma, bet jis pasistengė palikti tau labai mielo žmogaus įspūdį. Juk sakei, kad jis tau patinka, tiesa? Ir net pabrėžei. Gal jis kaip tik to ir siekė.

— Puikiai žinai, kad mane ne taip lengva apmauti.

— Ką gi, kai aš su juo susipažinsiu, bus aišku.

— Kad tave kur velniai! Aš esu mačiusi tūkstančius visokiausių žemekšlių. Mano toks darbas. Ir tu neturi nė menkiausio pagrindo šaipytis iš mano sprendimų. Atvirkščiai — pats žinai, kad gali visiškai pagrįstai jais pasikliauti.

— Na gerai. Pažiūrėsim. Nerūstauk. Tiesiog, kai tenka laukti... O tuo tarpu spėk, apie ką aš dabar galvoju? — paklausė Nevilis stodamasis.

— Nė nemanau,— Selena irgi atsistojo ir, padariusi veik nepastebimą judesį, pasitraukė toliau nuo jo.— Galvok pats vienas. Aš neturiu ūpo.

— Supykai, kad suabejojau tavo išvadomis?

— Aš supykau, kad... Po velnių, nejaugi niekaip negali susitvarkyti kambario?

Ir sulig tais žodžiais Selena išėjo pro duris.

6

— Mielai pavaišinčiau jus,— pasakė Gotšteinas,— kokiu nors žemišku skanėstu, daktare, bet man iš principo nebuvo leista nieko atsivežti. Didžiai gerbiamų mėnuliečių manymu, atvykėliams iš Žemės neturi būti sudaromos išskirtinės sąlygos, idant neatsirastų dirbtinio barjero. Tad, nenorint jų įžeisti, verčiau kiek įmanoma laikytis čia įprasto gyvenimo būdo, nors bijau, kad eisenos neperdirbsi. Neįmanoma susidoroti su ta jų velnioniška gravitacija.

— Taip, iš tiesų,— pritarė jam žemietis.— Sveikinu jus, užėmus naują postą...

— Dar ankstoka, sere.

— Vis tiek sveikinu. Tiesą sakant, nelabai suprantu, kodėl jums parūpo su manim susitikti.

— Mudu esame kelionės draugai. Ne taip seniai atskridome čionai tuo pačiu laivu.

Žemietis mandagiai laukė, ką jis sakys toliau.

— Bet aš pažįstu jus jau iš anksčiau,— pasakė Gotšteinas.— Mes buvome susidūrę — tiesa, labai trumpam — prieš keletą metų.

— Bijau, kad nepamenu...— ramiai atsakė žemietis.

— Nesistebiu. Jūs ir negalite prisiminti. Tuo metu aš dirbau pas senatorių Bertą, kuris vadovavo — ir dabar tebevadovauja — Techninio progreso ir aplinkos komitetui. Tuo metu jis kaip tik buvo pasinešęs rinkti duomenis prieš Helemą — Frederiką Helemą.

Žemietis atsisėdo tiesiau.

— Pažįstate Helemą?

— Per tą laiką, kol esu Mėnulyje, jau iš antro žmogaus girdžiu šį klausimą. Taip, pažįstu. Tiesa, ne per artimiausiai. Bet esu daug girdėjęs apie jį iš kitų, kuriems teko su juo bendrauti. Keista, bet jų nuomonė paprastai sutapdavo su manąja. Visos planetos stabukas nekėlė didelių simpatijų tiems, kurie jį asmeniškai pažinojo.

— Didelių? Manau, kad apskritai jokių,— pasakė žemietis.

Gotšteinas nuleido šią pastabą negirdomis ir kalbėjo toliau:

— Tuo metu mano darbas buvo — senatoriaus pavedimu — tirti Elektroninio Siurblio eksploatavimą ir išsiaiškinti, ar statant bei plečiant stotis neviršijamos išlaidos, ir ar kam nors nėra iš jų pelno. Tokie tyrimai buvo legalus revizinės komisijos uždavinys, bet, tarp mūsų kalbant, senatorius tikėjosi surasti faktų, kompromituojančių Helemą. Jam rūpėjo bent kiek sumenkinti autoritetą, kuris taip bauginamai iškilo mokslo pasauly. Bet nieko iš to neišėjo.

— Iš visko matyti, kad neišėjo. Helemas stiprus kaip niekad.

— Nepavyko atskleisti jokių machinacijų,— bent jau Helemas niekur nebuvo įsipainiojęs. Skrupulingai sąžiningas žmogus.

— Šia prasme — ko gero. Valdžia rinkoje turi savo kainą, ir nebūtinai pinigais matuojamą.

— Tuomet mane sudomino visai kitas dalykas,— nors iki galo išsiaiškinti nepavyko,— o būtent tai, kad atsirado žmogus, kuris protestavo ne prieš Helemo valdžią, bet prieš patį Elektroninį Siurblį. Aš dalyvavau tame pokalbyje, nors pats nieko nekalbėjau. Tas žmogus buvote jūs, ar ne?

— Tą pokalbį prisimenu,— atsargiai pradėjo žemietis,— bet jūsų vis tiek ne.

— Aš tada nustebau, kad kažkas neigia Siurblį iš mokslinių pozicijų. Palikote man tokį įspūdį, kad laive jūsų veidas iškart

pasirodė pažįstamas. O paskui prisiminiau ir visa kita. Į keleivių sąrašą nežiūrėjau — pasikliauju savo atmintim. Juk jūs būsite daktaras Bendžeminas Endrus Denisonas, ar ne?

Žemietis atsiduso.

— Bendžeminas Alenas Denisonas. Teisingai. Tik kas dabar iš to? Atvirai kalbant, nenorėčiau kapstytis praeityje, sere. Dabar aš Mėnulyje, ir man rūpi pradėti viską iš naujo,— jeigu reikės, nuo pat pradžios. Velniai rautų, juk aš ketinau pasikeisti pavardę!

— Nebūtų padėję. Juk aš iš veido jus atpažinau. Neturiu nieko prieš, kad jūs pradėtumėt naują gyvenimą. Ir neketinu jums trukdyti, daktare. Bet man norėtųsi išsiaiškinti vieną nors ir ne visai tiesiogiai jus liečiančią aplinkybę. Aš gerai neprisimenu, kokie tada buvo jūsų argumentai prieš Elektroninį Siurblį? Ar negalėtumėte man jų išdėstyti?

Denisonas nuleido galvą. Pauzė užsitęsė, bet atstovas jos nenutraukė. Netgi prisivertė nesukosėti.

— Iš esmės,— pasakė Denisonas,— rimtų argumentų aš neturėjau. Vien tik spėjimas, baimė, kad stipraus branduolinio lauko įtampa gali pasikeisti. Kitaip tariant, nieko konkretaus.

— Nieko? — dabar jau Gotšteinas leido sau kostelti.— Atleiskite, bet man norėtųsi suprasti. Aš jau minėjau, kad tuomet man kritote į akį. Tačiau tuo laiku negalėjau rimčiau pasigilinti į šį klausimą, o ir dabar abejoju, ar pavyktų gauti reikiamos informacijos. Senatorius tada patyrė pralaimėjimą ir pasistengė, kad šis faktas neiškiltų aikštėn. Bet aš vis dėlto šį tą prisimenu. Vienu tarpu jūs dirbote kartu su Helemu. Juk jūs ne fizikas.

— Taip. Aš dirbau radiochemijos srityje. Kaip ir jis.

— Pataisykite mane, jei ką ne taip prisiminsiu, bet jūsų karjeros pradžia buvo daug žadanti, tiesa?

— Tai gali patvirtinti objektyvūs faktai. Niekada nebuvau linkęs savęs pervertinti. Man puikiai ėjosi.

— Neįtikėtina, kad vėl sugrįžta tiek užmirštų dalykų! Juk apie Helemą to nebūtų buvę galima pasakyti?

— Ko gero.

— Nepaisant to, jūsų veikla nutrūko. Juk tuo laiku, kai vyko minėtas pokalbis — manau, kad dalyvavote jame savo iniciatyva,— jūs dirbote žaislų fabrike...

— Kosmetikos,— prislėgtu balsu pasakė Denisonas.— Vyriškos kosmetikos. Ši aplinkybė man, žinoma, nepadėjo sudominti klausytojų.

— Be abejo. Taip jau yra. Jūs, rodos, buvote komivojažierius?

— Vadovavau prekių realizavimo skyriui. Ir vėlgi darbas ėjo kaip iš pypkės. Kai aš nusprendžiau viską mesti ir keliauti į Mėnulį, buvau iškilęs jau iki kompanijos viceprezidento posto.

— Ar Helemas prisidėjo prie šito — prie to, kad metėte mokslą?

— Susitarkime nebeliesti šios temos, sere! — tarė Denisonas.— Dabar visa tai nebeturi jokios reikšmės. Aš buvau šalia, kai Helemas aptiko volframo konversiją ir padarė pradžią tai įvykių grandinei, kuri galiausiai atvedė prie Elektroninio Siurblio. Neįsivaizduoju, kas būtų atsitikę, jeigu manęs tenai nebūtų buvę. Gal po mėnesio abu su Helemu būtume mirę nuo spindulinės ligos, o gal po šešių savaičių žuvę branduolinio sprogimo metu. Sunku nuspėti. Bet aš ten buvau, ir iš dalies per mane Helemas pasidarė tuo, kuo jis yra dabar, o aš dėl tos pačios priežasties irgi esu tas, kas esu. Velniop smulkmenas. Ar jums to pakaks? Šiaip ar taip, daugiau nieko nepasakosiu.

— Manau, pakaks. Vadinasi, jūs griežiate dantį ant Helemo?

— Be abejo, karštos meilės jam tuo laiku nejaučiau. Nejaučiu ir dabar.

— Tad ar nebuvo jūsų argumentai prieš Elektroninį Siurblį inspiruoti noro pakenkti Helemui?

— Aš protestuoju prieš šią apklausą,— pasakė Denisonas.

— Apklausą? Jokių duomenų prieš jus nerenku. Visa tai man pačiam rūpi, nes domiuosi Siurbliu ir kai kuriais kitais klausimais.

— Ką gi, tuomet tenka prisipažinti, jog čia galima būtų įžvelgti asmeninių motyvų. Iš antipatijos Helemui norėjosi tikėti, kad jo populiarumas ir šlovė pelnyti nesąžiningai. Pradėjau nagrinėti Elektroninį Siurblį, tikėdamasis rasti kokių trūkumų.

— Todėl ir radote?

— Ne! — Denisonas trenkė kumščiu į krėslo ranktūrį ir nuo smūgio pastebimai kilstelėjo į orą.— Ne todėl. Taip, aš suradau

trūkumą, bet tai iš tikrųjų buvo trūkumas. Bent jau — mano manymu. Aš neišradau jo vien tam, kad galėčiau įgelti Helemui.

— Apie išradimą negali būti nė kalbos,— ėmė raminti jį Gotšteinas.— Man ir į galvą tokia mintis nebuvo atėjusi. Tačiau, kaip žinoma, norint daryti išvadas ties pačia žinomų faktų riba, reikia griebtis prielaidų. O tos prielaidos miglotoje nežinomybės sferoje gali būti ir vienokios, ir kitokios, priklausomai. . . na, kad ir nuo emocinio nusiteikimo. Tad jūsų prielaidų kryptį, ko gero, lėmė antihelemiškas nusiteikimas.

— Tai tuščias pokalbis, sere. Tuo laiku mano išvada man atrodė ganėtinai pagrįsta. Bet aš juk ne fizikas. Aš esu — tai yra buvau — radiochemikas.

— Helemas taipogi buvo radiochemikas, o dabar jis žymiausias pasaulio fizikas.

— Jis ir dabar radiochemikas. Tik ketvirčiu amžiaus atsilikęs.

— Apie jus to nepasakysi. Jūs nepagailėjote jėgų persikvalifikavimui.

— Kaip nuodugniai jūs mane ištyrėt! — užsiplieskė Denisonas.

— Aš juk sakiau, kad padarėte man įspūdį. Tiesiog stebėtina, kaip atgyja praeitis! O dabar norėčiau pereiti prie dar vieno klausimo. Ar jūs pažįstate fiziką Piterį Lamontą?

— Teko susitikti,— nenoriai atsakė Denisonas.

— Kaip jūs manote, ar jis taip pat buvo daug žadantis?

— Aš jo gerai nepažįstu, kad galėčiau spręsti.

— O jo teorijos ar bent kiek pagrįstos?

— Jeigu negalima įrodyti, jog yra priešingai, tai, sakyčiau, pagrįstos.

Gotšteinas iš lėto atsilošė kėdėje, kuri atrodė labai trapi ir Žemėje nebūtų atlaikiusi jo svorio.

— Ar galėčiau sužinoti, kaip jūs susipažinote su Lamontu? — paklausė jis.— Ar susitikote tik tuomet, kai išgirdote apie jo reputaciją?

— Mums teko kelis kartus kalbėtis. Jis ketino rašyti Elektroninio Siurblio istoriją — nuo pat pradžios, išdėstydamas visą tą mitologinį šlamštą, kuriuo šis buvo apaugęs. Buvau pamalonintas, kad Lamontas mane susirado, kad viską apie mane žinojo. Velniai rautų, džiaugiausi, kad jis žinojo, jog aš gyvas! Bet ką aš jam galėjau pasakyti? Ir kuriems galams? Nebent

būčiau susilaukęs vieno kito kreivo šypsnio, o aš jau pavargau nuo jų. Pavargau nuo kančių, nuo gailesčio sau.

— Ar jūs žinote, ką Lamontas veikė pastaruoju laiku?

— Ką jūs turite galvoje? — atsargiai paklausė Denisonas.

— Prieš metus ar kiek anksčiau Lamontas lankėsi pas Bertą. Aš jau nebedirbau senatoriaus komisijoje, bet mudu retkarčiais susitinkam. Jis man papasakojo apie šį vizitą. Atrodė sunerimęs. Jo manymu, Lamonto argumentai prieš Elektroninį Siurblį gal ir turi pagrindo, bet jis nežinąs, kokių čia būtų galima imtis praktinių priemonių. Aš irgi sunerimau. . .

— Visi sunerimo, — sarkastiškai metė Denisonas.

— Bet dabar aš galvoju. . . jeigu jau Lamontas kalbėjosi su jumis ir. . .

— Stop! Daugiau nesakykite nieko. Man regis, supratau, kurlink jūs sukate, ir noriu jums užbėgti už akių. Jeigu jūs laukiate, kad aš apkaltinsiu Lamontą pasisavinus mano idėją ir vėl palikus mane tuščiomis rankomis, tai klystate. Aš kategoriškai tvirtinu: jokios teorijos neturėjau. Vien tik spėjimą. Jis man nedavė ramybės. Aš pranešiau apie jį. Niekas nepatikėjo. Ir aš numojau į viską ranka. O kadangi įrodymų neturėjau, tai daugiau prie šio klausimo nebegrįžau. Kalbėdamasis su Lamontu, apie tai visai net neužsiminiau. Periodo iki atsirandant Siurbliui — nelietėme. O vėlesnė Lamonto teorija, kad ir kaip primena mano spėjimą, yra jo paties savarankiškai sukurta. Beje, jo išvados kur kas įtikinamesnės ir paremtos griežta matematine analize.

— Atrodo, jūs susipažinęs su šia teorija.

— Apie ją pradėta kalbėti pastaraisiais mėnesiais. Vyrukui neleidžia spausdintis, niekas rimtai į jį nežiūri, tačiau gandai jau sklinda. Ir net mane pasiekė.

— Suprantu, daktare. Bet aš žiūriu į tai rimtai. Kaip žinote, girdžiu šį įspėjimą jau antrą kartą. Pirmasis — jūsų įspėjimas — senatoriaus taip ir nepasiekė. Mat jis neturėjo nieko bendro su finansinėmis machinacijomis, kurių jis tuomet intensyviai ieškojo. O revizinės komisijos atstovas — tai buvau ne aš — vadino šią teoriją, jūs man atleiskite, kliedesiu. Aš jo nuomonės nepalaikiau. Ir kai šis klausimas vėl iškilo, mane apėmė nerimas. Buvau nusprendęs susitikti su Lamontu, bet visi fizikai, su kuriais pasitariau. . .

— Tarp jų ir Helemas?

— Ne, Helemo nemačiau. Bet daugumas tų, su kuriais konsultavausi, užtikrino mane, kad Lamonto darbas esąs visiškai nepamatuotas. Ir vis dėlto ryžausi su juo pasimatyti, bet kaip tik tuo metu man buvo pasiūlytos šios pareigos, ir štai aš čia. Ir jūs čia. Dabar suprantate, kodėl jus pasikviečiau? Taigi, jūsų manymu, idėja, kurią iškėlėte jūs ir daktaras Lamontas, teisinga?

— Kitaip tariant, ar tolesnė Elektroninio Siurblio eksploatacija gali sukelti Saulės, o gal ir visos mūsų galaktikos šakos sprogimą?

— Būtent.

— Ką aš jums galiu atsakyti? Mano spėjimas taip ir lieka spėjimu. O Lamonto teorijos nesu smulkiai išstudijavęs — niekur nebuvo spausdinta. O jeigu ir gaučiau pasižiūrėti, tai, ko gero, neįkąsčiau matematinių išvedžiojimų... Pagaliau kokia prasmė? Lamontas nieko neįtikins. Helemas susidorojo su juo, kaip ir su manim, o jeigu jam ir pavyktų Helemą, kaip sakoma, apeiti, tai plačioji visuomenė vis tiek juo nepatikėtų — trumparegiški interesai neleistų. Niekas nenori prarasti Siurblio, o paneigti Lamonto teoriją žymiai lengviau, negu ieškoti išeičių.

— Bet jums šis klausimas vis dar rūpi?

— Žinoma. Aš manau, kad mes žengiame į pražūtį, o man labai nesinori to sulaukti.

— Todėl ir atvykote į Mėnulį, tikėdamasis padaryti čia tai, ko Helemas, amžinas jūsų priešas, neleido padaryti Žemėje?

— Jūs, atrodo, irgi linkęs spelioti,— patylėjęs pasakė Denisonas.

— Nejaugi? — abejingai paklausė Gotšteinas.— Gal ir aš iš tų daug žadančiųjų. Ar teisingai atspėjau?

— Galbūt. Aš dar nepraradau vilties vėl atsidėti mokslui. Jeigu galėčiau bent kiek prisidėti gelbstint žmoniją nuo pražūties šmėklos — įrodyti, kad jos nėra arba, kad yra ir turi būti sunaikinta,— tai būčiau laimingas.

— Šit kaip. Daktare Denisonai, norėčiau su jumis aptarti dar vieną dalyką. Mano pirmtakas, atsistatydinęs atstovas misteris Montesas sako, kad mokslinės minties avangardas yra čia, Mė-

nulyje. Jo manymu, čia įsikūrusi didžioji dalis protingų ir iniciatyvių žmonių.

— Gal tai ir tiesa,— pasakė Denisonas.— Nežinau.

— Gal ir tiesa,— susimąstęs pakartojo Gotšteinas.— Bet tuomet ar nemanote, jog jums tai gali būti neparanku? Kad ir ką darytumėt, visi sakys ir manys, jog tai Mėnulio mokslo pasiekimas. O jūsų indėlis — nors rezultatai būtų ir labai vertingi — nesulauks deramo įvertinimo... Juk tatai, žinoma, būtų neteisinga.

— Aš pailsau gainiotis pripažinimo, atstove Gotšteinai. Norėčiau susirasti įdomesnį užsiėmimą, negu ultragarsinių prietaisų gyvaplaukiams šalinti realizavimas. O tą padarysiu sugrįžęs į mokslą. Jeigu matysiu, kad pavyko šį tą pasiekti,— nieko daugiau man nereikia.

— O man, sakykim, reikia. Jūsų triūsas bus įvertintas pagal nuopelnus. Man, kaip atstovui, nebus sunku pateikti faktus taip, kad Žemėje jūs pelnytute pripažinimą, kurio būsite vertas. Juk, kaip ir kiekvienas žmogus, norėtumėte būti atlygintas pagal nuopelnus.

— Be galo malonu. Na o kas gi mainais?

— Jūs — cinikas. Bet tai pateisinama. Mainais man reikia jūsų pagalbos. Misteriui Montesui nepavyko sužinoti, kokio pobūdžio yra Mėnulyje vykdomi moksliniai tyrinėjimai. Ryšiai tarp Žemės ir Mėnulio nėra glaudūs, ir tikrai nepakenktų tiek vieniems, tiek kitiems koordinuoti abiejose planetose vykdomą mokslinį darbą. Savaime suprantama, prieš jus iškils nepasitikėjimo siena, bet jeigu pavyks tą sieną nugriauti, tai pasitarnausite mums ne mažiau, nei padaręs mokslinį atradimą.

— Manau, kad jūs, sere, ir pats suprantate, jog aš ne toks žmogus, kuris galėtų mėnuliečius įtikinti mokslinius Žemės sluoksnius turint gerų norų ir prielankumo.

— Neverta spręsti apie visus žemiečius pagal vieną kerštingo mokslininko pavyzdį, daktare Denisonai. Tebūnie taip: informuosite mane apie savo mokslinius tyrinėjimus, kad galėčiau garantuoti jums pelnytą pripažinimą, o kad būtų lengviau tuos tyrinėjimus įvertinti — juk aš, nepamirškite, nesu mokslininkas — būtų labai gerai, jeigu jūs pateiktumėte man juos dabartinės mokslo padėties Mėnulyje kontekste. Sutarta?

— Jūsų prašymą ne taip lengva įvykdyti,— atsakė Denisonas.— Iš neatsargumo ar per didelio entuziazmo paskelbus ne-

galutinius duomenis, galima visiškai sugriauti mokslininko reputaciją. Man būtų labai nemalonu aptarinėti savo darbo eigą — nesvarbu su kuo,— kol nebūčiau tikras, kad einu teisingu keliu. Patyrimas su komisija, kurioje ir jūs dalyvavote, gera pamoka, kad reikia būti atsargiam.

— Viską puikiai suprantu,— nuoširdžiai sutiko Gotšteinas.— Nuspręsite savo nuožiūra, kada mane informuoti... Betgi jau vėlu, ir jūs turbūt norite pailsėti.

Supratęs, kad pokalbis baigtas, Denisonas atsisveikino ir išėjo, o Gotšteinas dar ilgai sėdėjo, įsmeigęs akis į vieną tašką.

7

Denisonas atidarė duris, paspaudęs rankeną. Kažkur buvo mygtukas, bet iš miegų jis negalėjo jo rasti.

Tarpduryje stovėjo tamsiaplaukis vyriškis susiraukusio, bet podraug patiklaus veido.

— Atleiskite... Aš turbūt per anksti?

— Per anksti? — pakartojo Denisonas, stengdamasis susigaudyti, kas atsitiko.— Anksti?.. Ne... tai aš pamigau.

— Aš jums skambinau. Mes buvome susitarę susitikti...

Tik dabar Denisonas prisiminė.

— Teisingai. Tai jūs daktaras Nevilis?

— Taip. Galiu užeiti? — paklausė jis ir įžengė į vidų.

Denisono kambarys buvo nedidukas, ir kone visą jį užėmė sujaukta lova. Tyliai burzgė ventiliatorius.

— Gerai miegojote? — iš manadagumo pasiteiravo Nevilis.

Denisonas žvilgtelėjo į savo pižamą ir persibraukė ranka susišiaušusius plaukus.

— Ne,— netikėtai atsakė jis.— Naktis buvo siaubinga. Jeigu jūs nieko prieš, norėčiau kiek apsitvarkyti.

— Žinoma, prašom. Jeigu norite, aš tuo laiku galiu paruošti pusryčius. Jūs dar turbūt menkai susipažinęs su mūsų virtuvių įrengimais.

— Labai jums dėkingas,— atsakė Denisonas.

Jis sugrįžo po kokių dvidešimties minučių — išsimaudęs, nusiskutęs, su kelnėmis ir marškinėliais.

— Ar tik nebūsiu sugadinęs dušo,— pasakė jis.— Vanduo staiga nustojo bėgęs, ir aš nieko nebegalėjau padaryti.

— Vanduo normuotas. Jums tiek tepriklausė. Jūs Mėnulyje daktare. Aš ryžausi pagaminti omletą ir buljoną mums abiems.

— Omletą?

— Mūsiškai tariant. Žemiečiai, manau, taip nepavadintų.

— A! — pasakė Denisonas ir atsisėdęs jau nebe taip pakiliai įsmeigė šakutę į tąsią gelsganą masę, kurią svečias buvo pavadinęs omletu. Pajutęs skonį, vis dėlto iškentė nesusiraukęs, paskui vyriškai nurijo ir pakabino sekančią porciją.

— Ilgainiui priprasite,— pasakė Nevilis.— Šis patiekalas nepaprastai kaloringas. Be to, maistas, turintis daug baltymų, Mėnulio traukos sąlygomis numuša apetitą.

— Tuo geriau,— delikačiai kostelėjęs, pasakė Denisonas.

— Selena man sakė, kad jūs ketinate pasilikti Mėnulyje,— varė toliau Nevilis.

— Taip, iš pradžių ketinau,— jis pasitrynė akis.— Bet po šios baisios nakties bijau, kad nesiryšiu.

— Kiek kartų iškritote iš lovos?

— Du. . . Vadinasi, taip ir turi būti?

— Atvykusieji iš Žemės to neišvengia. Kai nemiegate, dar galite koordinuoti judesius, o užmigęs vartotės kaip Žemėje. Tik tiek, kad krisdamas neužsigaunate.

— Antrą kartą išgriuvęs taip ir miegojau ant grindų. Nė nepajutau. Kaip gi jūs, velniai griebtų, įsigudrinat ramiai išmiegoti?

— Neužmirškite reguliariai tikrintis širdį, spaudimą ir taip toliau, nes svorio jėgos pasikeitimas gali pakenkti.

— Aš jau ne kartą buvau apie tai įspėtas,— bodėdamasis atsakė Denisonas.— Po mėnesio turiu pasirodyti gydytojui, o kol kas esu aprūpintas įvairiausiomis tabletėmis.

— Na gerai,— pasakė Nevilis tokiu tonu, lyg jam būtų įgrisę kalbėti visokius niekus,— po savaitės jūs, ko gero, visiškai adaptuositės. . . Bet jums reikia kitokių drabužių. Šitos kelnės jokiu būdu netinka, o marškinėliai trumpomis rankovėmis visai nereikalingi.

— Turbūt čia yra parduotuvių, kur galėčiau įsigyti tinkamus?

— Žinoma. Jeigu pašnekinsite Seleną, tai po darbo ji mielai jums padės. Ji mane užtikrino, kad jūs rimtas vyras.

— Džiaugiuosi, kad ji taip mano,— atsakė Denisonas nurijęs pilną šaukštą buljono ir neryžtingai žiūrėdamas į likusį lėkštėje. Paskui su nuožmiu užsispyrimu ėmė tuštinti lėkštę.

— Selena nusprendė, kad jūs fizikas, tačiau, be abejo, suklydo.

— Pagal specialybę aš radiochemikas.

— Bet savo srityje neilgai dirbote, daktare. Mes čia esame šiek tiek nuošaly, bet kai kas ir mus pasiekia. Jūs — viena iš Helemo aukų.

— Ar jų tiek daug, kad vartojate daugiskaitą?

— O argi ne? Visas Mėnulis — viena iš Helemo aukų.

— Mėnulis?

— Tam tikra prasme.

— Nesuprantu.

— Mėnulyje nėra Elektroninio Siurblio Stočių. Nė vienos, nes paravisata nepradėjo su mumis bendradarbiauti. Volframas likdavo nepakitęs.

— Bet jūs turbūt nemanote, daktare Nevili, jog ir čia Helemo darbas?

— Netiesiogiai — jo. Kodėl tik paravisatos iniciatyva galima pastatyti Elektroninį Siurblį? Kodėl ne mūsų?

— Kiek suprantu, tam mums trūksta žinių.

— O kaip jų gali netrūkti, jeigu visi šios srities tyrinėjimai uždrausti?

— Nejaugi uždrausti? — šiek tiek nustebęs paklausė Denisonas.

— Išeina, kad taip. Jeigu tie, kurie gvildena šią problemą, niekaip negali prieiti prie sinchrofazotrono ir kitų stambių įrengimų, kadangi visus juos kontroliuoja Žemė, kitaip tariant, Helemas, tai išeina, kad tyrinėjimai uždrausti.

Denisonas pasitrynė akis.

— Bijau, kad netrukus teks vėl prigulti... Atleiskite, aš visai nenorėjau pasakyti, kad man nuobodu. Bet sakykite, bene Mėnuliui jau taip labai reikia Elektroninio Siurblio? Juk Saulės akumuliatoriai tiekia pakankamai energijos.

— Jie pririša mus prie Saulės, daktare. Pririša prie paviršiaus!

— Sakykim... Bet kuo paaiškintumėt tokį Helemo nusistatymą, daktare Nevili?

— Jūs geriau turėtumėt žinoti, nes pažįstate jį asmeniškai, o aš ne. Jis nenori viešai pagarsinti, kad Elektroninį Siurblį sukūrė paražmonės, o mes tik jų parankiniai. Jeigu patys išspręstume šią problemą, tai tikroji Elektroninio Siurblio atradimo garbė priklausytų mums, o ne jam.

— Kodėl jūs man visa tai aiškinate? — paklausė Denisonas.

— Nenoriu gaišti laiko. Paprastai mes džiaugiamės, sulaukę Žemės fizikų. Mes čia Mėnulyje jaučiamės izoliuoti, tarsi priešiškos mūsų atžvilgiu Žemės politikos aukos, ir toks fiziko apsilankymas mums daug duoda — jau vien tai, kad laikinai nesijaučiam taip atskirti. Tačiau fizikas imigrantas gali kur kas labiau pasitarnauti, todėl mums atrodo tikslinga iš karto supažindinti jį su padėtimi ir paraginti prisidėti prie mūsų. Tik labai gaila, kad jūs ne fizikas.

— Nejaugi aš kada nors sakiau priešingai? — netekęs kantrybės leptelėjo Denisonas.

— Bet juk jūs pareiškėte norįs pamatyti sinchrofazotroną. Kodėl?

— Ak štai kas jums kelia nerimą! Na tai leiskite, gerbiamas sere, jums paaiškinti. Mano mokslinė karjera buvo sužlugdyta prieš ketvirtį amžiaus. Ir štai aš nusprendžiau savotiškai reabilituotis, lyg ir sugrąžinti gyvenimui prarastą prasmę, o padaryti tai įmanoma tiktai atsidūrus kuo toliau nuo Helemo — kitaip tariant, Mėnulyje. Mano specialybė — radiochemija, tačiau aš neapsiribojau vien šia sritimi. Svarbiausia šiandieninio mokslo šaka — parafizika, ir aš studijavau ją savarankiškai, nujausdamas, kad būtent ji suteiks man geriausią galimybę vėl sugrįžti į mokslą.

— Štai kaip! — pasakė Nevilis aiškiai abejodamas.

— Tarp kitko, jeigu jau pradėjome kalbėti apie Elektroninį Siurblį... Ar jūs girdėjote apie Piterio Lamonto teoriją?

Nevilis prisimerkė.

— Ne, tokios pavardės negirdėjau.

— Žinoma, jis kol kas dar nepagarsėjęs. O gal ir niekad nepagarsės — dėl tos pačios priežasties kaip ir aš. Jis atsistojo Helemui skersai kelio... Neseniai man kai kas apie jį priminė, ir aš pradėjau galvoti. Naktį tam turėjau ganėtinai laiko,— pridūrė Denisonas žiovaudamas.

— Na ir ką gi? — nekantriai paklausė Nevilis.— Kodėl jūs užsiminėte apie tą. . . nebepamenu pavardės?

— Apie Piterį Lamontą. Jis iškėlė įdomių minčių parateorijos srityje. Jo manymu, toliau naudojantis Elektroniniu Siurbliu, stipri branduolinė sąveika Saulės sistemos ribose padidės, Saulė vis labiau kais ir, pasiekusi tam tikrą kritinį tašką, kuriame įvyks fazinis kitimas, susprogs.

— Nesąmonė! Kokius pakitimus kosminiu mastu gali padaryti žmogiško masto Elektroninis Siurblys! Netgi būdamas savamokslis fizikas, turėtumėte suprasti, kad Siurblys nesuspės padaryti pastebimo poveikio visatai per visą Saulės sistemos egzistavimo laiką.

— Jūs taip manote?

— Žinoma. O jūs ne?

— Aš nesu tikras. Lamontas siekia savanaudiškų tikslų. Man teko su juo šnektelti. Labai karštas ir emocionalus tipas. Turint galvoje, kaip Helemas su juo susitvarkė, natūralu būtų manyti, kad jis dirba, stumiamas aklo pykčio.

Nevilis susiraukė kaktą.

— Ar tikrai žinote, kad jis yra patekęs Helemo nemalonėn?

— Aš esu šios srities ekspertas.

— O jums nebuvo atėję į galvą, kad štai tokios abejonės dėl Siurblio saugumo keliamos vėlgi tiktai norint sutrukdyti Mėnuliui pasistatyti savo pumpavimo stotį?

— Visuotinės panikos ir nevilties kaina? Žinoma, ne. Tai būtų tas pat, kas gliaudyti riešutus pasitelkus branduolinius užtaisus. Ne, aš tikiu Lamonto nuoširdumu. Tiesą sakant, kadaise netgi tokiam neišprusėliui kaip aš buvo atėjusi į galvą panaši mintis.

— Kurią pagimdė taipogi neapykanta Helemui.

— Aš ne Lamontas. Vadinasi, ir mano atsakomoji reakcija kitokia. Apskritai turėjau slaptą viltį išsiaiškinti šį klausimą Mėnulyje, be Helemo kliudymų ir be Lamonto karščiavimosi.

— Čia, Mėnulyje.

— Čia, Mėnulyje. Tikėjausi, kad galėsiu pasinaudoti sinchrofazotronu.

— Todėl ir klausėte apie jį?

Denisonas linktelėjo.

— Nejaugi jūs iš tiesų turėjote viltį pasinaudoti sinchrofazotronu? Ar žinote, kokios prie jo eilės?

— Tikėjausi susirasti jūsiškių mokslininkų, kurie mane paglobotų.

Nevilis juokdamasis papurtė galvą.

— Mūsų šansai ne ką didesni negu jūsų... Bet mes jums štai ką galime pasiūlyti. Turime įsirengę savas laboratorijas. Galėtumėte dirbti ir netgi naudotis kai kuriais prietaisais. Nežinau, kiek jums būtų iš to naudos, bet gal ir sugebėtumėt ką nors nuveikti.

— Jūsų manymu, su tais prietaisais aš galėsiu vykdyti tyrimus parateorijos srityje?

— Tatai iš dalies, manyčiau, priklausys nuo jūsų išradingumo. Mėginsite pagrįsti to jūsų Lamonto teorijas?

— Arba paneigti jas. Kas žino?

— Bet kuriuo atveju jas galima tiktai paneigti. Tuo aš neabejoju.

— Jūs puikiai žinote, kad pagal išsilavinimą aš ne fizikas. Tai kodėl taip noriai siūlote man vietą laboratorijoje?

— Todėl, kad jūs iš Žemės. Aš jau sakiau, kad mums tokie atvejai naudingi, o tai, kad jūs fizikas savamokslis, gali dar labiau praversti. Selena garantavo dėl jūsų, ir aš teikiu tam gal net daugiau reikšmės negu derėtų. Be to, mes, kaip ir jūs — Helemo aukos. Jeigu norite susigrąžinti prarastą autoritetą, mes jums padėsime.

— Atleiskite už cinišką klausimą. O ko jūs tikitės gauti mainais?

— Mes tikimės jūsų pagalbos. Žemės ir Mėnulio mokslininkai nelabai sutaria. Jūs savo noru atvykote iš Žemės į Mėnulį ir galėtumėt pasitarnauti nelyginant tiltas, jungiantis vienus su kitais ir abiem teikiantis naudos. Kontaktą su naujuoju Žemės atstovu jau užmezgėte, ir, galimas daiktas, reabilituodamasis pats, sustiprinsite ir mūsų pozicijas.

— Kitaip sakant, jeigu man pavyks susilpninti Helemo įtaką, tai aš tuo pasitarnausiu Mėnulio mokslui?

— Kad ir ką jums pavyktų padaryti — viskas bus mums naudinga... Bet jums, ko gero, iš tiesų dar reikia pamiegoti. Užeikite pas mane po poros dienų — susitarsime dėl laboratorijos. Taip pat ir...— jis apsidairė,— dėl patogesnio buto.

Jie paspaudė vienas kitam ranką, ir Nevilis išėjo.

— Ir vis dėlto,— pasakė Gotšteinas,— kad ir kaip jums būtų pabodusios jūsų pareigos Mėnulyje, šiandien turbūt šiek tiek gaila jį palikti.

— Toli gražu ne šiek tiek,— atsakė Montesas iškalbingai įtraukdamas galvą į pečius.— Kai pagalvoju apie Žemės svorio jėgą... Dusulys, skaudančios kojos, žliaugiantis prakaitas. Aš juk maudysiuos prakaite.

— Ir manęs tas pats laukia.

— Paklausykite mano patarimo. Pasistenkite atskristi į Žemę kas porą mėnesių. Nesvarbu, ką sakys gydytojai, kokių izometrinių pratimų prirašys — būtinai grįžkite kas šešiasdešimt dienų ir išbūkite Žemėje mažiausiai savaitę. Kad jūsų kūnas jos nepamirštų.

— Turėsiu tai galvoje... Teisybė! Aš jau buvau susitikęs su savo draugu.

— Su kokiu draugu?

— Su tuo žmogumi, kuris atvyko čionai tuo pačiu laivu. Man pasirodė, kad esu jį kažkur matęs. Ir nesuklydau. Tai Denisonas, radiochemikas. Paaiškėjo, kad aš puikiai prisimenu viską, kas su juo susiję.

— Ką gi būtent?

— Prisiminiau vieną jo įkyrią idėją ir nusprendžiau jį pazonduoti. Jis labai apsukriai išsisukinėjo. Samprotavo logiškai — taip logiškai, kad man net pasirodė įtartina. Tam tikram maniakų tipui būdingas lankstus loginis mąstymas. Tai savotiškas apsauginis mechanizmas.

— O viešpatie! — pasakė Montesas su apmaudu.— Aš nelabai galiu susikaupti. Jums leidus, trumpam prisėsiu. Nuo minčių apie bagažą ir manęs laukiančią Žemės svorio jėgą visai nusiplūkiau... Na tai kokia gi ta įkyri idėja?

— Kadaise jis mėgino įtikinti mus, kad Elektroninis Siurblys pavojingas. Kad galįs, jo manymu, susprogdinti visatą.

— Nejaugi? Ir tai tiesa?

— Tikiuosi, kad ne. Tuo laiku ta jo idėja buvo gan grubiai atmesta. Kai mokslininkai nagrinėja reiškinius, esančius ties supratimo riba, jie, kaip čia pasakius, darosi irzlūs. Pažinojau vieną psichiatrą, kuris vadino šį fenomeną „Kas žino?". Jeigu jums niekaip nepavyksta gauti norimų rezultatų, tai jūs sako-

te: „Kas žino, kuo visa gali baigtis?", ir jums į pagalbą atskuba vaizduotė.

— Taip, bet jeigu jau fizikai kalba apie tai, tegu ir ne visi...

— Tas ir yra, kad nekalba. Bent jau viešai. Supratimas apie mokslinę atsakomybę neleidžia žurnalams spausdinti nesąmonių... Arba to, ką jie laiko nesąmonėmis. Matote, ta idėja vėl išplaukė į paviršių. Vienas fizikas — jo pavardė Lamontas — kreipėsi į senatorių Bertą, į Čeną, tą apsišaukėlį gyvenamosios aplinkos mesiją, ir dar kai ką. Jis taip pat tvirtina, kad gali įvykti kosminis sprogimas. Niekas juo netiki, bet gandai pamažu plinta, ir kaskart vis gražesni.

— Bet tas atvykėlis juo tiki?

Gotšteino veidą nušvietė platus šypsnys.

— Bijau, kad taip. Velniai rautų, vidurnaktį, kai mane kamuoja nemiga — tarp kitko, visą laiką kritinėju iš lovos,— aš ir pats tuo tikiu. Jis greičiausiai planuoja Mėnulyje eksperimentais patvirtinti savo teoriją.

— O ką jūs į tai?

— Tegu tvirtina. Aš daviau suprasti, kad mes jam padėsim.

— Rizikinga! — papurtė galvą Montesas.— Man nepatinka oficialus įkyrių idėjų skatinimas.

— Matote, mes negalime kategoriškai atmesti galimybės, kad net ir įkyri idėja gali pasirodyti teisinga. Bet pagaliau ne tai svarbu. Svarbu tai, kad jeigu mums pavyks tą žmogų sulaikyti Mėnulyje, tai per jį galbūt sužinosime, kas čia vyksta. Jam rūpi susigrąžinti prarastą reputaciją, ir aš netiesiogiai garantavau jam tai — su sąlyga, jeigu eis su mumis išvien... Aš jus informuosiu apie viską. Kaip kolegą, taip sakant.

— Dėkui,— pasakė Montesas.— Ir viso gero.

9

— Ne, jis man nepatiko,— suirzęs pasakė Nevilis.

— Kodėl? Todėl, kad žemekšlis? — Selena nusibrukė nuo krūtinės pūkelį, paskui pagavo jį ir kritiškai apžiūrėjo.— Jis ne iš mano bliūzės. Aš visada sakiau, kad oro valymas niekam tikęs.

— Iš to Denisono maža naudos. Jis ne parafizikas. Sakosi esąs savamokslis, ir geriausias to įrodymas — velnioniškai kvailos idėjos, su kuriomis jis čionai atvyko.

— Pavyzdžiui?

— Jo įsitikinimu, Elektroninis Siurblys susprogdins visatą.

— Jis taip ir pasakė?

— Žinau, kad taip mano... Ak, aš žinau visus tuos argumentus. Šimtus kartų girdėjau. Bet taip visai nėra, štai ir viskas.

— O gal,— pakėlusi antakius tarė Selena,— tu paprasčiausiai nenori, kad taip būtų?

— Bent jau tu nepradėk! — metė Nevilis.

Abu patylėjo. Paskui Selena paklausė:

— Na gerai, tai ką žadi su juo daryti?

— Rasiu jam kokią vietą, kad galėtų dirbti. Nors iš jo joks mokslininkas, bet mums vis tiek gali pasitarnauti. Jis visiems kris į akis. Atstovas jau buvo pasikvietęs jį pokalbiui.

— Žinau.

— Ką gi, jo istorija — romantiška: žmogus, kurio karjera kadaise buvo sužlugdyta, mėgina reabilituotis.

— Iš tikrųjų?

— Iš tikrųjų. Neabejoju, kad tau bus įdomu. Paklausk, jis tau viską papasakos. Pagaliau tai tik į gera! Jeigu Mėnulyje dirbs romantiškas žemietis su savo beprotiškais projektais, tai Žemės atstovas turės gražaus užsiėmimo. Jis bus mums nelyginant širma, savotiška reklama. Ir, kas žino, gal jo dėka pavyks gauti tikslesnių žinių, kas ten, Žemėje, vyksta... Patarčiau ir toliau su juo draugauti, Selena.

10

Selenos juokas skardžiai nuskambėjo Denisono ausinėse. Su skafandru ją sunku buvo pažinti.

— Pirmyn, Benai! — pakvietė ji.— Nereikia bijoti. Juk jūs jau senbuvis — mėnuo kaip čia.

— Dvidešimt aštuonios dienos,— sumurmėjo Denisonas. Jam atrodė, kad skafandras jį dusina.

— Ne, mėnuo! — nenusileido Selena.— Žemė buvo jau gerokai nudilusi, kai jūs atvykot. Kaip ir dabar,— ir ji parodė švytintį Žemės pjautuvą pietiniame dangaus pakraštyje.

— Tebūnie, tik neskubėkite taip! Aš čia nesijaučiu taip drąsiai kaip apačioje. O kas bus, jeigu parvirsiu?

— Na ir kas? Svorio jėga, jūsų masteliais matuojant, nedidelė, nuolydis nestaigus, o skafandras atlaikys. Jeigu parvirsite, galite ramiai sau slysti ir ridentis. Taip dar smagiau.

Denisonas neryžtingai apsidairė aplinkui. Šalto Žemės spindesio nušviestas, Mėnulis atrodė nuostabiai gražus. Čia buvo tik dvi spalvos: juoda ir balta, bet dabar tas baltumas daug švelnesnis negu Saulei šviečiant — prieš savaitę Denisonas buvo nuvykęs apžiūrėti Saulės akumuliatorių, nusitęsusių Lietaus jūroje per visą horizontą. Juoda spalva irgi nebebuvo tokia sodri kaip kontrastingą Mėnulio dieną. Žvaigždės žėrėjo neįprastai ryškiai, o Žemė... Žemė su baltais išrantymais melsvame fone ir kur ne kur šmėkšančiais rusvais lopinėliais — viliote viliojo.

— Galima, aš įsikibsiu į jus? — paklausė jis.

— Žinoma. Be to, į patį viršų nelipsim. Pirma išmėginkite pradedančiųjų šlaitą. Stenkitės neatsilikti. Aš neskubėsiu.

Jis iš paskutiniųjų taikėsi prie jos lėto, plataus ir spyruokliuojančio žingsnio. Šlaitas, kuriuo jie lipo į viršų, buvo dulkėtas, ir sulig kiekvienu žingsniu tos dulkės kilo aukštyn, pasilikdamos kyboti beorėje erdvėje. Jis tik vargais negalais spėjo žengti koja į koją su Selena.

— Labai gerai,— pagyrė Selena, tvirtai laikydama jį už parankės.— Kaip žemekšliui, tai yra kaip grantui — labai net neblogai.

— Ačiū.

— Vis tiek negerai išeina. Grantas vietoje imigranto taip pat įžeidžiamai skamba kaip žemekšlis vietoje žemiečio. Tiesiog — labai neblogai jūsų amžiaus žmogui.

— Na jau ne! Šitaip dar prasčiau! — pasakė Denisonas šniokštuodamas ir jausdamas, kaip ant kaktos renkasi prakaitas.

— Prieš statydamas koją, stenkitės atsispirti kita,— pasakė Selena.— Tada žingsnis pailgės ir šiaip bus lengviau. Ne, ne taip... Štai, žiūrėkit!

Lengviau atsidusęs, Denisonas sustojo ir ėmė stebėti, kaip Selena,— kuri net ir su tuo komišku skafandru, vos tik pajudėjusi iš vietos, vėl atrodė liekna ir grakšti,— pasistriuokčiodama pasileido į priekį. Paskui ji sugrįžo ir atsiklaupė prie jo kojų.

— Ženkite, Benai, tik iš lėto, o aš suduosiu per koją, kai reikės atsispirti.

Juodu keliskart pamėgino.

— Kur kas sunkiau negu Žemėje bėgioti! — pasakė Denisonas.— Aš mielai pailsėčiau.

— Ilsėkitės. Tiesiog jūs dar neįgudote koordinuoti raumenų darbo. Juk jūs su savimi kovojate, o ne su trauka... Na gerai, sėskitės ir atsipūskite. Nors mums jau nebetoli.

— Ar balionams nieko neatsitiks, jeigu atsigulsiu ant nugaros? — paklausė Denisonas.

— Ne, žinoma, nieko. Bet gultis vis tiek neverta. Bent jau ne ant gryno akmens. Čia šimtas dvidešimt laipsnių pagal Kelviną, arba, jeigu jums labiau patinka, šimtas penkiasdešimt žemiau nulio. Jumis dėta atsisėsčiau.

— Na gerai,— Denisonas atsargiai įsitaisė ant akmenų veidu į šiaurę, kad nematytų Žemės.— Pažvelkite, kokios žvaigždės! Selena atsisėdo priešais. Kai ji pasukdavo galvą į Žemės šviesą, per skafandro stiklą jis galėdavo įžiūrėti jos veidą.

— Argi iš Žemės nesimato žvaigždžių? — nustebusi paklausė ji.

— Tokių — ne. Netgi kai nėra debesų, oras sugeria dalį jų šviesos. Dėl nevienodos temperatūros atmosferos sluoksniuose jos mirga, o miestų šviesos — net ir tolimos — visai jas išblukina.

— Tai ne kas!

— O jums patinka čia, Selena? Paviršiuje?

— Nepasakyčiau, kad labai, bet kartais sveika prasivėdinti. Be to, juk privalau čia vedžioti turistus.

— O šį kartą mane?

— Nejaugi jūs taip ir nesuprasite, jog tai visai ne tas pats? Turistams yra tik vienas vienintelis maršrutas. Labai nuobodus ir neįdomus. Gal jūs manote, kad vedamės juos čia, ant šlaito? Ne, tokios vietos tik mėnuliečiams ir grantams. Daugiausia — grantams.

— Neatrodo, kad jos būtų labai mėgstamos. Be mūsų, čia daugiau nieko nėra.

— O, tai nieko nereiškia. Kad matytumėt, kas čia darosi rungtynių dienomis! Tada jums paviršiuje tikrai nepatiktų.

— Negalėčiau sakyti, kad man dabar čia patinka. Vadinasi, slydimas — tai iš esmės imigrantų sporto šaka?

— Ko gero. Mėnuliečiai nemėgsta paviršiaus.

— O daktaras Nevilis?

— Jūs klausiate, ką jis mano apie paviršių?

— Taip.

— Atvirai kalbant, nemanau, kad jis čia kada būtų buvęs. Užkietėjęs miestietis. O kodėl jus tai domina?

— Mat kai aš pasiteiravau, ar galėsiu apžiūrėti Saulės akumuliatorius, jis mielai sutiko, bet pats vykti kartu nepanorėjo. O kai tiesiai paprašiau — man rūpėjo turėti šalia žmogų, jeigu iškils kokių klausimų — labai griežtai atsisakė.

— Tikiuosi, vis dėlto buvo kam atsakyti į jūsų klausimus?

— Buvo. Tarp kitko, taip pat imigrantas. Galbūt daktaro Nevilio pozicija Elektroninio Siurblio atžvilgiu aiškintina kaip tik tuo.

— Apie ką jūs kalbate?

— Na...— Denisonas atsilošė ir ėmė kiloti į viršų čia vieną, čia kitą koją, atsainiai stebėdamas kaip jos lėtai kyla ir leidžiasi.— Cha! Visai neblogai! Paklausykite, Selena... Aš kalbu štai apie ką: Nevilis trokšta turėti Mėnulyje Elektroninį Siurblį, nors čia visai pakanka Saulės akumuliatorių. Žemėje mes jais negalime naudotis, nes Saulės šviesa ten susiduria su daugiau kliūčių ir negali būti toks pastovus bei patikimas įvairiausio bangų ilgio šaltinis kaip kad čia. Visoje Saulės sistemoje nėra kito tokio dangaus kūno, kuriame taip sėkmingai būtų galima naudotis Saulės akumuliatoriais. Net ir Merkurijus tam netinka — ten per karšta. Bet Saulės akumuliatoriai prikausto jus prie paviršiaus, o jeigu jūs jo nemėgstate...

Selena staiga pašoko.

— Viskas, Benai, jūs jau pailsėjot. Kelkitės!

Jis šiaip taip atsistojo ir užbaigė:

— O atsiradus Elektroniniam Siurbliui, nė vienam mėnuliečiui nebereikėtų išeiti į paviršių, jeigu pats to nenorėtų.

— Dabar lipsime į viršų, Benai. Eisime prie ano štai gūbrio. Matote, ten, kur Žemės šviesą kerta horizontali linija?

Paskui jie ėjo tylėdami. Denisonas pastebėjo, kad iš vienos pusės lygus ir švariai nuvalytas šlaitas plačia juosta leidžiasi žemyn.

— Pradedančiam kopti sunku — per daug glotnus paviršius,— pasakė Selena, tartum atspėjusi jo mintis.— Pamirškite ambicijas, vis tiek negalėsiu išmokyti jūsų kengūros šuolių.

Taip sakydama, ji padarė kengūros šuoliuką ir, dar nepasiękusi žemės, atsisuko į jį:

— Štai čia. Sėskitės, aš jums uždėsiu...

Denisonas atsisėdo veidu į nuolydį ir baimingai pasižiūrėjo žemyn.

— Nejaugi juo iš tikrųjų galima slysti? — paklausė.

— Žinoma. Mėnulio trauka silpnesnė negu Žemės, todėl čia žmogus ne taip prisispaudžia prie paviršiaus, vadinasi, ir trintis daug mažesnė. Mėnulyje kur kas lengviau paslysti negu Žemėje. Todėl grindys mūsų koridoriuose ir butuose tokios šerpetuotos, lyg būtų neužbaigtos. Gal norite pasiklausyti paskaitėlės šia tema? Tos, kurią skaitau turistams?

— Nenoriu, Selena.

— Be to, mes, žinoma, užsidėsime pačiūžas.

Rankoje ji laikė nedidelį balioną su spaustuvais ir dviem siaurais vamzdeliais.

— O kas čia? — paklausė Benas.

— Balionėlyje skystos dujos. Jos sruvens tiesiai po jūsų padais, ir tas plonas dujų sluoksnis tarp batų ir paviršiaus visiškai panaikins trintį. Jūs judėsite nelyginant beorėje erdvėje.

— Nepritariu,— sunerimęs pasakė Denisonas.— Šitaip naudoti dujas Mėnulyje — labai neūkiška.

— Na ką jūs! Kokias dujas, jūsų manymu, mes naudojame šioms pačiūžoms? Anglies dvideginį? Ar deguonį? Pirmiausia, jos yra gamtinės. Tai argonas. Jis tonomis veržiasi iš Mėnulio uolienos, kurioje susikaupė per milijardus metų irstant kaliui-40... Vėlgi citata iš mano paskaitos, Benai... Argonas Mėnulyje labai mažai kur pritaikomas, tad galime naudotis pačiūžomis nors milijoną metų — vis tiek telkiniai neišseks... Na štai, jūs jau su pačiūžomis. Dabar luktelkite, kol aš užsidėsiu.

— O kaip jos veikia?

— Automatiškai. Kai tik pradėsite slysti, atsidarys vožtuvas ir dujos pradės eiti laukan. Jų pakaks tiktai kelioms minutėms, bet daugiau jums nė nereikės.

Ji atsistojo ir padėjo jam atsikelti.

— Pasisukite veidu į nuolydį... Drąsiau, Benai! Šlaitas visai nestatus. Pasižiūrėkite, jis atrodo kone plokščias!

— Ne, neatrodo,— niūriai atsakė Denisonas.— Man čia tikras skardis.

— Neprasimanykite. Dabar klausykite, ką aš pasakysiu, ir dėkitės į galvą. Kojas šiek tiek praskėskite ir vieną atstatykite į priekį. Nesvarbu, kurią. Pritūpkite. Nesilenkite prieš vėją, nes čia jo nėra. Stenkitės nežiūrėti į viršų ir atgal — tik į šalis galima, jeigu reikia. O svarbiausia, kai pasieksite lygią vietą, neskubėkite sustoti — jūsų greitis bus daug didesnis, negu pačiam atrodys. Palaukite, kol baigsis dujos ir trintis pamažu jus sustabdys.

— Aš užmiršiu kas po ko.

— Neužmiršite. Be to, aš visą laiką būsiu šalia. O jeigu vis dėlto pargriūsit ir aš nespėsiu prilaikyti, nieko nebedarykit. Tiesiog atsipalaiduokit ir ramiai riskitės arba šliuožkit žemyn. Čia nėra jokių pavojingų išsikišimų.

Denisonas nurijo seiles ir apsižvalgė. Šlaitas, besileidžiantis į pietus, buvo nušviestas Žemės spindulių. Maži nelygumai, šešėliuojantys nuolydį tamsiais lopinėliais, spindėjo ypač ryškiai, ir atrodė, kad visas jo paviršius ribuliuoja. Tiesiai virš galvos juodame danguje kabėjo iškilus Žemės pjautuvas.

— Jau? — paklausė Selena, įrėmusi pirštinėtą ranką jam į nugarą.

— Jau,— vos girdimai atsiliepė Denisonas.

— Na tai pirmyn! — stumtelėjo ji, ir Denisonas pajudėjo iš vietos. Iš pradžių slydo lėtai. Atsisuko per petį į Seleną ir susverdėjo.

— Nesijaudinkite,— pasakė ji.— Aš greta.

Staiga jis nustojo jautęs gruntą po kojomis. Balionas pradėjo tiekti dujas.

Akimirką jis pasijuto stovįs vietoje. Jokio vėjo priešpriešiais, jokio vyksmo po padais. Bet kai jis vėl atsisuko į Seleną, pastebėjo, kad šviesos spinduliai ir šešėliai vis greičiau ir greičiau bėga atgal.

— Žiūrėkite į Žemę,— prie pat ausies pasigirdo Selenos balsas,— kol nepasieksite atitinkamo greičio. Kuo greičiau judėsit, tuo bus lengviau išsilaikyti ant kojų. Neužmirškite sulenkti kelių... Jums labai neblogai išeina, Benai.

— Kaip grantui! — sušvokštė Denisonas.

— Na ir kaip jums patinka?

— Aš tarytum skrendu! — atsakė jis. Iš abiejų pusių šviesotamsos juostos pašėlusiu greičiu lėkė atgal. Denisonas dirstelėjo į vieną pusę, paskui į kitą, norėdamas atsikratyti įspūdžio, kad

viskas aplinkui skrieja atgal, ir pagaliau pajusti, jog jis pats skrieja į priekį. Bet vos tik jam tatai pavyko, bematant teko vėl atsisukti į Žemės pjautuvą, idant nepargriuvus.— Turbūt mano palyginimas jums nelabai aiškus,— pridūrė jis.— Juk Mėnulyje skrydis — abstrakti sąvoka.

— Kodėl gi. Skrydis panašus į slydimą, o šis pojūtis man puikiai pažįstamas.

Selena be jokio vargo laikėsi šalia jo.

Denisonas dabar jau slydo taip greitai, kad jautė savo judėjimą netgi žiūrėdamas į priekį. Prieš jo akis vėrėsi Mėnulio peizažas ir, tarytum aptekėdamas jį, skubėjo tolyn.

— Kokį didžiausią greitį galima pasiekti? — paklausė jis.

— Per varžybas užregistruotas daugiau kaip šimto mylių per valandą greitis. Tik, žinoma, ant statesnių šlaitų negu šis. Jūs slystate daugiausia trisdešimt penkių mylių per valandą greičiu.

— O atrodo kur kas greičiau.

— Taip tik atrodo. Na, mes jau beveik nusileidome, Benai, o jūs taip ir neparkritot. Laikykitės iki galo. Tuoj baigsis dujos, ir jūs pajusite trintį. Nestabdykite. Ramiai slyskite toliau.

Selena dar nebuvo baigusi kalbėti, o Denisonas jau pajuto po kojomis tvirtą pagrindą. Tuo pat metu atsirado didžiulio greičio pojūtis, ir jis sugniaužė kumščius, idant, instinktyviai saugodamasis susidūrimo, kurio negalėjo būti, neištiestų rankų. Jis žinojo, kad vos tik kilstels rankas, bematant apvirs aukštielninkas.

Jis prisimerkė ir sulaikė kvapą. Kai jau atrodė, kad sprogs plaučiai, Selena pasakė:

— Puiku, Benai, puiku. Aš dar nė karto nemačiau, kad grantas per pirmą bandymą nebūtų parkritęs, tad jeigu vis dėlto parkristumėt, neimkite į galvą. Nieko čia gėdingo.

— Aš visai neketinu kristi,— sušnibždėjo Denisonas. Jis kriokuodamas giliai įkvėpė ir plačiai atsimerkė. Kaip ir anksčiau, rami ir abejinga, spindėjo Žemė. O jis slydo vis lėčiau ir lėčiau. . .

— Selena, ar aš jau sustojau? — paklausė jis.— Negaliu suprasti.

— Sustojot. Ne, nejudėkit. Prieš keliaujant į miestą, reikia pailsėti. . . Velniava, juk aš jį čia kažkur palikau!

Denisonas žiūrėjo į ją netikėdamas savo akimis. Ji kopė kartu su juo, nusileido kartu su juo, bet jis dabar miršta iš nuo-

vargio, o ji laksto aplink ilgais kengūros šuoliais. Kai jis išgirdo šūksnį „Štai jis!", ji buvo už kokių šimto žingsnių, bet balsas skambėjo taip, lyg būtų buvusi čia pat.

Netrukus ji sugrįžo nešina gabalu sulankstytos plastmasės.

— Prisimenat,— linksmai paklausė ji,— kai ėjome čionai, jūs pasidomėjote, ką aš čia turiu, o aš atsakiau, kad pamatysite grįžtant?

Išlanksčiusi ji patiesė ant dulkėto Mėnulio grunto didelį maišą.

— Tai vadinamoji Mėnulio kušetė,— pasakė ji,— bet mes sakome tiesiog — kušetė. Pažyminį paprastai praleidžiame, nes tai savaime suprantama,— pridūrė ir, pritaisiusi balionėlį, atsuko rankenėlę.

Maišas ėmė pūstis. Iš įpratimo Denisonas laukė pasigirsiant šnypštimą, bet nesulaukė, nes beorėje erdvėje garsų nebūna.

— Kol nespėjote prikišti neūkiškumo, paaiškinsiu, jog čia taipogi argonas,— pasakė Selena.

Maišas tuo tarpu pavirto į čiužinį ant šešių tvirtų kojelių.

— Kušetė puikiausiai jus išlaikys,— pasakė ji.— Plėvelė beveik niekur nesiliečia su paviršiumi, o vakuumas padės išsaugoti šilumą.

— Nejaugi jis dar ir karštas? — apstulbo Denisonas.

— Verždamasis iš balionėlio argonas sušyla, bet nežymiai. Aukščiausia jo temperatūra — du šimtai septyniasdešimt laipsnių pagal Kelvino skalę. Jos beveik pakanka, kad ištirptų ledas, ir visiškai pakanka, kad jūsų skafandras vėstų ne lėčiau negu jūs pats sugebate gaminti šilumą. Na, eikite šen. Gulkitės.

Išsitiesęs ant kušetės, Denisonas pajuto neapsakomą palaimą.

— Nepakartojama! — pasakė jis giliai atsidusęs.

— Mama Selena viskuo pasirūpino,— atsakė ji.

Ji pasirodė jam iš už nugaros ir ėmė sklandyti aplinkui, dėliodama pėdas taip, lyg čiuožtų ant ledo, o paskui atsispyrė ir, išmetusi kojas aukštyn, grakščiai išsitiesė ant žemės, pasirėmusi alkūne visai prie pat jo.

Denisonas švilptelėjo.

— Ir kaip jums šitai pavyksta?

— Viską daro treniruotė. Tik nemėginkite ir jūs taip daryti. Susilaužysit alkūnę. Bet įspėju, kad jeigu aš sušalsiu, tai mudviem teks pasispausti.

— Nebaisu, juk mes abu su skafandrais...

— Tai bent drąsa! Kaip jaučiatės?

— Neblogai. Bet kas per slydimas!

— O kas? Jums priklauso nenukritimų rekordas. Ar jūs nieko prieš, jeigu papasakosiu mieste apie tai saviškiams?

— Nieko prieš. Labai mėgstu būti giriamas... Bet tikiuosi, man nereikės vėl to paties daryti, ar ne?

— Dabar pat? Žinoma, ne. Aš ir pati nenorėčiau. Pailsėsim trupučiuką, kol jūsų širdies veikla sugrįš į normalias vėžes, ir eisime atgal. Pasukite kojas į mano pusę, aš nuimsiu pačiūžas. Sekantį kartą parodysiu, kaip jomis reikia naudotis.

— Abejoju, ar bus tas sekantis kartas.

— Būtinai bus. Argi jums nepatiko?

— Patiko. Tarp siaubo priepuolių.

— Sekantį kartą tų priepuolių bus mažiau, paskui dar mažiau, ir galiausiai liks tik vienas malonumas. Aš dar padarysiu iš jūsų čempioną.

— Nepadarysite. Aš per senas.

— Tik ne Mėnulyje. Jūsų vien išvaizda tokia.

Gulėdamas Denisonas jautė, kaip jį užlieja begalinė Mėnulio ramybė. Dabar jis žiūrėjo tiesiai į Žemę. Jos buvimas labiau negu bet kas padėjo jam išlaikyti pusiausvyrą leidžiantis nuo kalno, ir jis jautėsi jai dėkingas.

— Ar jūs dažnai čia ateinate, Selena? Aš turiu galvoje — viena arba su keletu draugų? Kai nėra rungtynių, žinoma,— pridūrė jis.

— Galima sakyti, niekada. Man nejauku, kai aplink nėra žmonių. Pati stebiuosi, kaip aš čia šiandien atsidūriau.

— Hm...— numykė Denisonas.

— O jūs nesistebit?

— Kuo čia stebėtis? Aš manau, jeigu žmogus ką nors daro, tai jis nori taip daryti arba jam reikia taip daryti, bet tiek vienu, tiek kitu atveju tas liečia jį patį, o ne mane.

— Ačiū, Benai. Aš nejuokauju. Iš tikrųjų malonu girdėti. Vienas iš jūsų privalumų, Benai, tas, kad, būdamas grantas, nesistengiate primesti mums savo požiūrio. Mes, mėnuliečiai — požemio žmonės, urviniai žmonės, koridoriniai žmonės. Na ir kas čia bloga?

— Nieko.

— Bet jūs negirdėjote, ką šneka žemekšliai! O aš gidė ir turiu jų klausytis. Visus jų samprotavimus esu girdėjusi milijonus kartų, bet dažniausiai jie man sako šitaip: — ir Selena ėmė kalbėti, nukąsdama žodžių galūnes, kaip kad daro žemekšliai, vartojantys tarpplanetinį esperanto.— „Bet, mieloji, kaip gi jūs vis dėlto galite visą laiką gyventi urvuose? Nejaugi jūsų negniuždo toks baisus uždarumas? Nejaugi nesinori pasižiūrėti į mėlyną dangų, medžius, pajusti vėjo dvelkimą, įkvėpti gėlių aromato? . ." Ak, galėčiau šitaip tęsti be galo, Benai! Tiesa, paskui jie susigriebia: „Beje, juk jūs net nežinote, kas yra mėlynas dangus, ir jūra, ir medžiai, tad negalite jų ir ilgėtis. . ." Lyg mes nežiūrime Žemės televizijos laidų, lyg mums būtų neprieinama visa jos literatūra — tiek vaizdinė, tiek garsinė, o kartais ir olfaktorinė.

Denisoną suėmė juokas.

— Ir ką tokiais atvejais dera atsakyti?

— Kuo trumpiau. Tiesiog sakome: „Mes taip įpratę, madam." Arba „sere", jeigu vyras. Bet paprastai šitaip klausinėja moterys. Vyrai būna per daug susidomėję mūsų bliūzėmis ir vis spėlioja, ar nusirengsim. Žinot, ką man knieti toms kvaišoms atsakyti?

— Nagi? Jeigu jau negalite nusivilkti bliūzės iš po skafandro, tai bent išliekite širdį.

— Koks kalambūras! . . Norėčiau joms pasakyti: „Klausykite, madam, kuriam galui man jūsų sumautas pasaulis? Kam mums įsikandus laikytis paviršiaus ir laukti, kol nuo ko nors nusirisim arba kol nupūs vėjas. Mes nenorime, kad mūsų plaučiai būtų pilni užteršto oro, o ant galvos pliauptų purvinas vanduo. Nereikia mums jūsų nelemtų mikrobų, jūsų susmirdusios žolės, to jūsų suknisto mėlyno dangaus ir baltų debesėlių. Norėdami galime grožėtis Žeme mūsų pačių danguje, bet nenorim. Mūsų namai — Mėnulis, ir jis toks, kokį mes jį padarėm. Toks, kokį norėjome jį padaryti. Jis priklauso mums, ir mes kuriame čia savą ekologiją. Mes einame savo keliu, ir jūsų gailesčio mums nereikia. O jūs keliaukite į savo Žemę, ir tegu nuo jūsiškės svorio jėgos jūsų krūtys nutįsta iki kelių!" Štai ką aš norėčiau pasakyti!

— Na ir puiku! — pasakė Denisonas.— Kai tik pajusit, kad

visi šie žodžiai dilgina liežuvį, išsakykit juos man, ir jums palengvės.

— Ar galite įsivaizduoti? Kartas nuo karto koks nors grantas pasiūlo užveisti Mėnulyje Žemės parką — tokį mažą kampelį su Žemės augalais, išaugintais iš sėklų arba sodinukų, ir gal net vienu kitu gyvūnėliu. Gimtųjų namų vaizdelis — taip jis paprastai vadinamas.

— Jeigu gerai suprantu, jūs prieš?

— Žinoma, prieš. Kieno gimtųjų namų? Mūsų gimtieji namai — Mėnulis. O jeigu grantas panūdo turėti gimtųjų namų vaizdelį, tai verčiau tegu keliauja atgal į savo namus. Grantai kartais būna bjauresni už žemekšlius.

— Turėsiu tai galvoje,— pasakė Denisonas.

— Jūsų tai neliečia... kol kas,— tarė Selena.

Abu nutilo, ir Denisonas nusprendė, kad Selena netrukus pasiūlys sugrįžti į miestą. Būtų, žinoma, neblogai, nes Denisoną jau spyrė tam tikros bėdos, bet, kita vertus, gulėti buvo taip neapsakomai gera. Įdomu, ar ilgam užtektų deguonies jo balione?

— Benai,— nutraukė jo mintis Selena,— norėčiau paklausti jus vieno dalyko.

— Prašom. Jeigu jus domina mano asmeninis gyvenimas, tai aš neturiu paslapčių. Esu metro septyniasdešimt keturių centimetrų ūgio, Mėnulyje sveriu trylika kilogramų, kadaise buvau vedęs, o dabar išsiskyręs, turiu vieną dukterį, jau suaugusią ir ištekėjusią, studijavau universitete...

— Ne, Benai. Aš kalbu rimtai. Ar galiu paklausti kai ko apie jūsų darbą?

— Aišku galite, Selena. Tik nežinau, ar sugebėsiu jums viską išaiškinti.

— Na... jūs žinote, kad Beronas ir aš...

— Žinau,— nutraukė ją Denisonas.

— Mudu pasišnekam. Ir jis man kai ką pasako. Iš jo sužinojau, kad, jūsų manymu, Elektroninis Siurblys gali susprogdinti visatą.

— Tą jos dalį, kurioje esame mes. Dėl jo mūsų galaktikos šaka gali pavirsti į kvazarą.

— Nejaugi? Jūs iš tiesų taip manote?

— Kai atvykau į Mėnulį,— pasakė Denisonas,— dar abejojau. O dabar esu tikras. Esu tikras, kad taip atsitiks.

— Ir kada, jūsų supratimu, taip atsitiks?

— Sunku tiksliai numatyti. Gal po kelių metų, o gal po kelių dešimtmečių.

Kurį laiką abu tylėjo, paskui Selena sumurmėjo:

— Beronas taip nemano.

— Žinau. Ir aš nė neketinu jį versti galvoti priešingai. Netikėjimo frontaliniu puolimu nepramuši. Lamontas kaip tik ir padarė tokią klaidą.

— O kas toks Lamontas?

— Atleiskite, Selena, užsimiršau, kad esu ne vienas.

— Ne, Benai. Prašau pasakyti. Man įdomu. Labai prašau.

Denisonas pasivertė ant šono, veidu į ją.

— Gerai,— pasakė.— Aš paaiškinsiu. Lamontas — Žemės fizikas. Jis buvo ėmęsis žygių įspėti pasaulį apie Siurblio keliamą pavojų. Tačiau jam nepasisekė. Žemiečiams Siurblys reikalingas; jiems reikalinga pigi energija. Taip reikalinga, kad jie net galvoti nenori galį jos netekti.

— Bet kaip galima naudoti energiją, kuri neša mirtį?

— Tereikia viso labo netikėti, jog ji neša mirtį. Lengviausia išspręsti problemą ją paneigiant. Jūsų draugas daktaras Nevilis daro tą patį. Jis nemėgsta paviršiaus ir įtikinėja save, jog Saulės akumuliatoriai nepasiteisina, nors bet kuris nešališkas asmuo pasakys, jog Mėnuliui tai idealus energijos šaltinis. Tam, kad galima būtų visam laikui pasilikti gelmėje, reikia Siurblio, todėl jis ir nenori tikėti, jog šis pavojingas.

— Nemanau, kad Beronas nenorėtų tikėti tuo, ką galima įrodyti. Ar jūs iš tiesų galite tai įrodyti?

— Manyčiau, kad galiu. Stačiai neįtikėtina, Selena. Viską lemia tam tikri subtilūs kvarkų sąveikos faktoriai. Ar suprantate, apie ką aš kalbu?

— Puikiausiai. Mes taip dažnai su Beronu aptarinėjame panašius dalykus, kad galite manimi pasikliauti.

— Taigi iš pradžių aš maniau, kad man reikės sinchrofazotrono pagalbos. Sinchrofazotrono, kurio skersmuo dvidešimt penkios mylios, kuris aprūpintas superlaidžiais magnetais ir gali produkuoti dvidešimties tūkstančių higaelektronvoltų energijas. Tačiau pasirodo, kad jūs turite čia įrengimą, kurį pavadinote pionotronu, ir kuris, tilpdamas nedideliame kambaryje, atlieka visas sinchrofazotrono funkcijas. Mėnulį galima pasveikinti padarius tokį nuostabų žingsnį į priekį.

— Dėkoju,— patenkinta tarė Selena.— Mėnulio vardu, žinoma.

— Taigi mano tyrimai su pionotronu parodė, kad stipri branduolinė sąveika intensyvėja, ir intensyvėja būtent tokiu greičiu, kokį nurodo Lamontas, o ne visuotinai priimta teorija.

— Ar jūs pranešėte apie tai Beronui?

— Ne. Manau, kad jis vis tiek nepatikės. Sakys, kad rezultatai atsitiktiniai, kad aš padariau klaidą, kad ne visus faktorius paėmiau domėn, kad mano metodika neteisinga... O visa tai reikš tik tiek, kad jam reikia Elektroninio Siurblio ir kad jis nenori jo atsisakyti.

— Anot jūsų, išeities nėra?

— Kodėl, yra, tik ji ne tokiu tiesiu keliu prieinama, kaip kad siūlė Lamontas.

— O kokiu?

— Lamonto supratimu, reikia atsisakyti Siurblio, bet juk ne taip paprasta žengti atgal. Neįmanoma viščiuko vėl sugrūsti į kiaušinį, vyno paversti vynuogėmis, o berniuko sugrąžinti į motinos įsčias. Kai mažas vaikelis įsikimba į jūsų laikrodį, neverta prašyti, kad paleistų — verčiau pasiūlyti jam dar įdomesnį daikčiuką.

— Pavyzdžiui?

— To aš kaip tik gerai ir nežinau. Tiesa, turiu vieną idėją, labai paprastą, galbūt net pernelyg paprastą ir dėl to bevaisę. Ji pagrįsta akivaizdžiu faktu, kad skaičius du yra absurdiškas ir egzistuoti negali.

Valandėlę abu tylėjo. Paskui Selena susimąsčiusi tarė:

— Leiskite man atspėti, ką jūs turite galvoje.

— Kad aš nė pats dorai nežinau.

— Ir vis dėlto pamėginsiu. Logiška būtų manyti, kad vienintelė galinti egzistuoti ir egzistuojanti yra mūsų visata, nes mes gyvename tik joje ir tiesiogiai patiriame tiktai jos buvimą. Bet štai atsiranda įrodymų, kad kažkur yra ir kita visata, kurią mes vadiname paravisata, ir dabar jau pasidaro absurdiška manyti, jog tėra dvi ir tiktai dvi visatos. Jeigu gali egzistuoti antroji visata, tai jų yra be galo daug. Tarp vieno ir begalybės tokiais atvejais išvis nėra prasminių skaičių. Ne tik du, o ir bet kuris kitas skaičius yra absurdiškas ir egzistuoti negali.

— Aš taip ir samprota...— buvo bepradedąs Denisonas, bet prikando liežuvį.

Vėl įsivyravo tyla. Paskui Denisonas pasikėlė, atsisėdo ir pasižiūrėjo į skafandre pasislėpusią moterį.

— Man regis, laikas grįžti,— pasakė jis.

— Aš tik bandžiau atspėti,— pasiteisino ji.

— Ne,— atsakė jis.— Nežinau, ką tai reiškia, bet tai ne šiaip spėjimas.

11

Beronas Nevilis, praradęs amą, spoksojo į Seleną. Ši, nė kiek nesutrikusi, atlaikė jo žvilgsnį. Langų panorama vėl buvo pasikeitusi. Dabar viename jų buvo matyti beveik pilna Žemė.

— Bet kodėl? — pagaliau išstenėjo Nevilis.

— Visiškai atsitiktinai,— atsakė ji.— Aš suvokiau esmę ir neiškenčiau. Reikėjo tau iškart apie tai pasakyti, bet bijojau štai tokios tavo reakcijos.

— Vadinasi, jis žino. Ir viskas per tave, kvaiša!

Selena paniuro.

— Ką jis pagaliau žino? Tik tai, ką vis tiek anksčiau ar vėliau būtų supratęs — kad aš iš tikrųjų ne gidė, o tavo intuityvistė. Negana to, intuityvistė, kuri neturi menkiausio supratimo apie matematiką! Na ir tegul sau žino! Kas iš to, kad aš turiu tą intuiciją! Kiek kartų tu man sakei, kad mano intuicija be matematinės analizės ir eksperimentinių stebėjimų nieko neduoda. Kiek kartų sakei, kad ir pati nepriekaištingiausia intuityvinė išvada gali būti klaidinga? Tai nejaugi gryna intuityvizmas jam pasirodys toks vertingas?

Nevilis išblyško, bet Selena nesuprato — iš įsiūčio ar iš baimės.

— Tu — kas kita,— pasakė jis.— Argi tavo intuityvios išvados kada nors buvo neteisingos? Kai pati būdavai tikra dėl jų?

— Bet juk jis apie tai nežino!

— Susiprotės. Pasitars su Gotšteinu.

— O ką jis Gotšteinui sakys? Juk iki šiol dar nenutuokia apie mūsų tikruosius planus.

— Nejaugi?

— Įsivaizduok!

Selena pašoko ir nužingsniavo į kitą vietą. Paskui staiga atsigręžė ir prapliupo:

— Įsivaizduok! O tavo užuominos, lyg aš būčiau galėjusi išduoti tave ir kitus, garbės tau neteikia! Jeigu jau netiki mano sąžiningumu, tai bent patikėk sveiku protu. Kokia prasmė jiems pasakoti? Tiek jiems, tiek mums iš to jokios naudos, jeigu mes visi pasmerkti pražūčiai?

— Maldauju, Selena! — nekantriai mostelėjo ranka Nevilis.— Tik ne tai!

— Ne. Tu paklausyk. Jis man viską pasipasakojo apie savo tyrimus. O tu slepi mane nelyginant uždraustą ginklą. Kartoji, kad aš vertingesnė už bet kurį prietaisą, bet kurį eilinį mokslininką. Žaidi savo konspiracinius žaidimus ir primygtinai reikalauji, kad visi ir toliau laikytų mane tiktai gide ir daugiau niekuo, idant mėnuliečiai visada galėtų pasinaudoti įstabiais mano sugebėjimais. Idant tu galėtum. Na ir ką tu pasiekei?

— Mes juk turime tave, ar ne? Kaip manai, ar ilgai būtum laisvėje, jeigu jie. . .

— Nuolatos kartoji tą patį. Bet parodyk bent vieną žmogų, kuris būtų patekęs į nelaisvę! Žmogų, kuriam būtų buvęs pastotas kelias! Kur įrodymai to didžiojo sąmokslo, kuris tau visur vaidenasi? Žemiečiai neprileidžia tavęs ir tavo grupės prie savo stambių įrengimų greičiau dėl to, kad tu juos provokuoji, o ne skatinami kažkokių piktų kėslų. Be to, ši aplinkybė mums daugiau padėjo negu pakenkė, nes privertė kurti savus, daug tobulesnius įrengimus.

— Kurti, remiantis tavo teoriniais praregėjimais, Selena.

— Be abejo,— nusišypsojo Selena.— Benas labai juos išgyrė.

— Benas išgyrė! Kurių galų tau tas nususęs žemekšlis?

— Jis imigrantas. O man iš jo reikia informacijos. Tu juk man jos nesuteiki. Tiek visas drebi, kad manęs kas nepasiglemžtų — nė su vienu fiziku neleidi pasišnekėti. Tik su tavim. . . Greičiausiai tu ir gyveni su manim vien dėl to.

— Na ką tu, Selena,— kiek įmanydamas švelniau pasakė Nevilis, bet balse vis tiek suskambėjo nekantra.

— Atvirai kalbant, man dėl to nei šilta nei šalta. Tu man nurodei mano užduotį, ir aš stengiuosi sukaupti visą dėmesį tiktai į ją. Kartais, rodos, apčiuopiu sprendimą, kad ir ne matematine forma. Įsivaizduoju jį, žinau, ką reikia daryti. . . o

paskui viskas išsisklaido. Na ir tegul — vis tiek Siurblys mus visus sunaikins... Argi aš tau nesakiau, kad laukų įtampų pasikeitimas kelia man nerimą?

— Dar kartą klausiu tavęs,— pasakė Nevilis.— Ar tu iš tiesų tvirtini, kad Siurblys mus sunaikins? Ne „galbūt", ne „ko gero", bet iš tikrųjų sunaikins?

Selena piktai papurtė galvą.

— Netvirtinu. Viskas labai neaišku. Negalėčiau pasakyti, kad iš tikrųjų. Bet nejaugi tokiu atveju nepakanka netgi „galbūt"?

— O viešpatie!

— Nevartyk akių! Ir nesivaipyk! Nė sykio nebandei patikrinti. O aš tau sakiau, kaip tą galima padaryti.

— Anksčiau tais dalykais taip karštai nesirūpinai, kol nebuvai prisiklausiusi to savo žemekšlio.

— Imigranto. Tai patikrinsi ar ne?

— Ne! Aš jau tau aiškinau, kad tavo pasiūlymai neįvykdomi. Tu nesi eksperimentatorius, ir tai, kas tau teoriškai atrodo įmanoma, nebūtinai turi pasitvirtinti realiame, atsitiktinumų kupiname prietaisų pasaulyje.

— Realusis pasaulis, kuris neperžengia tavo laboratorijos sienų! — visa išraudusi iš piktumo, Selena pakėlė prie smakro suspaustus kumščius.— Tu šitiek laiko gaišti, kol gauni norimą vakuumą... O juk ten, viršuje, kur aš dabar rodau, vakuumo kiek tik širdis geidžia, ir termperatūra kartais priartėja prie absoliutaus nulio. Kodėl nevykdai savo eksperimentų paviršiuje?

— Būtų beprasmiška.

— Iš kur žinai? Juk tu nemėginai. O Benas Denisonas pamėgino. Jis apsirūpino specialiu aparatu, skirtu darbui paviršiuje, ir pasinaudojo juo, kai važiavo žiūrėti Saulės akumuliatorių. Dar kvietė tave sykiu, bet tu atsisakei. Ar pameni? Tas aparatas labai nesudėtingas — dabar, kai jau žinau, net aš galiu paaiškinti tau jo veikimą. Jis buvo įjungtas esant dienos temperatūrai, o paskui — nakties, ir to visai pakako, norint įvykdyti seriją eksperimentų su pionotronu.

— Kaip tau viskas atrodo paprasta!

— Nes ir yra paprasta. Kai tik jis suprato, kad aš intuitvistė, tai ėmė kalbėti taip, kaip tu niekada nesi su manimi kalbėjęs. Jis man paaiškino, kodėl, jo manymu, stipri branduolinė sąveika aplink Žemę katastrofiškai didėja. Dar metai kiti,

ir Saulės sprogs, o intensyvėjančios stiprios branduolių sąveikos energija išplis bangomis...

— Ne ne ir dar kartą ne! — sušuko Nevilis.— Mačiau jo rezultatus. Man jie nepadarė jokio įspūdžio.

— Matei?

— Žinoma. Negi manai, kad leisiu žmogui dirbti savo laboratorijoje ir nepasidomėsiu, ką jis veikia? Mačiau jo rezultatus — jie nieko verti. Jis pateikia tokius menkus nukrypimus, kad jie puikiai telpa į eksperimento klaidos rėmus. Jeigu jam norisi tikėti, jog šie nukrypimai reikšmingi, ir jeigu tau norisi tikėti — prašom. Bet joks tikėjimas nepadarys jų reikšmingais, jeigu iš tiesų jie yra nereikšmingi.

— O kuo tau norisi tikėti, Beronai?

— Man reikia tiesos.

— O ar tu kartais nebūsi iš anksto nusprendęs, kokia toji tiesa turėtų būti? Juk Elektroninio Siurblio Mėnulyje tau reikia tam, kad nebetektų daugiau susidurti su paviršiumi, ar ne? Todėl visa, kas gali pastoti kelią į šį tikslą, savaime nebesivadina tiesa?

— Aš su tavim nesiginčysiu. Taip, man reikia Elektroninio Siurblio ir reikia kitko. Reikia abiejų derinio. O ar tu tikrai ne...

— Ne!

— Bet pasakysi?

Selena prilėkė prie jo pasišokčiodama į taktą piktai kaukšintiems sandalams.

— Nieko aš jam nesakysiu! — užriko.— Bet man reikia informacijos. Tu negali man jos duoti, o jis gali. Jis bent jau daro eksperimentus, kurių tu nedarai. Man reikia pasikalbėti su juo ir sužinoti, ką būtent jis nori nustatyti. Jeigu man kliudysi, niekada negausi to, ko tau reikia. Ir gali nebijoti, kad jis mane aplenks. Jis pratęs prie Žemės mąstymo ir neišdrįs padaryti galutinės išvados. O aš išdrįsiu.

— Na gerai. Bet ir tu neužmiršk skirtumo tarp Žemės ir Mėnulio. Tavo pasaulis čia — kito tu neturi. O tas žmogėnas, tas Denisonas, tas tavo Benas, arba imigrantas, atvyko iš Žemės ir, jeigu panorės, visada galės sugrįžti. O tu niekada nenuvyksi į Žemę, niekada. Tu visą gyvenimą liksi mėnulietė.

— Mėnulio mergelė,— nusišaipė Selena.

— Ne mergele,— pasakė Nevilis.— Nors tau gali tekti ilgokai palaukti, kol aš tau vėl tą įrodysiu.

Selena nė nemirktelėjo.

— O kai dėl to baisaus sprogimo, tai jeigu jau rizika, susijusi su pagrindinių visatos konstantų pakitimu, tokia didelė, tai kodėl paražmonės, techniškai taip toli mus pralenkę, nesustabdė Siurblio?

Nelaukdamas atsakymo, Nevilis išėjo.

Sukandusi dantis, Selena įsispitrėjo į ką tik užsitrenkusias duris.

— Todėl, kad sąlygos čia ir ten nevienodos, mulki tu! — iškošė ji, bet Nevilis jau buvo toli.

Selena spyrė į pedalą, kuris nuleido lovą, ir griuvo ant jos, dusdama iš įtūžio. Ar ji priartėjo prie to tikslo, kurio Beronas su savo grupe jau taip seniai siekia?

Nė iš tolo.

Energija! Visi trokšta energijos! Magiškas žodis! Gausybės ragas! Vienintelis raktas į visuotinį perteklių! . . Ir vis dėlto energija dar ne viskas.

Gavus energiją, galima gauti ir tą kitką. Jeigu būtų surastas raktas energijai gauti, tas kitkas atsirastų savaime. Tikrai taip būtų, jeigu tik pavyktų apčiuopti tam tikrą momentą, kuris tą pačią akimirką pasidarytų aiškus. (Viešpatie mieliausias, ji taip užsikrėtė tuo amžinu Berono įtarumu, kad net mintyse sako „tas kitkas"!)

Nė vienas žemietis to momento neįžvelgs, nes jam neateis į galvą jo ieškoti.

O Benas Denisonas suras tai, ko jai reikia, pats to nenujausdamas.

Tiktai. . . Jeigu visata pasmerkta, tai kam visa tai?

12

Denisonas stengėsi paslėpti sumišimą. Jis tolydžio graibstėsi už juosmens, norėdamas patraukti aukštyn nesamas kelnes. Vieninteliai jo drabužiai buvo sandalai ir siaurutėlės, net veržiančios trumpikės. Na ir, žinoma, antklodė rankoje.

Selena, kuri buvo su panašia apranga, nusijuokė:

— Klausykite, Benai, neskaitant šiokio tokio suglebimo, jūsų kūnas visai neblogai atrodo. Puikiausiai atitinka čionykštės mados reikalavimus. Tiesą sakant, jeigu trumpikės ankštos, galite jas nusimauti.

— Ne,— burbtelėjo Denisonas ir persimetė antklodę per petį taip, kad ji pridengtų pilvą, tačiau Selena tuoj pat ją nutraukė.

— Atiduokite ją man! — paliepė ji.— Koks iš jūsų bus mėnulietis, jeigu neatsikratysite žemiško puritonizmo? Juk jūs tikriausiai žinote, kad per didelis drovumas yra gašlumo sinonimas.

— Prie viso to reikia priprasti, Selena.

— Pradžiai galėtumėte kartas nuo karto pažvelgti į mane, bet ne taip lyg bijotumėt nusideginti. Į kitas moteris, pastebėjau, žiūrite visai dalykiškai.

— Jeigu pasižiūrėsiu į jus. . .

— Parodysite savo suinteresuotumą ir pasijusite nepatogiai. Bet jeigu atkakliai žiūrėsite ir toliau, tai priprasite ir nieko nebepastebėsite. Nagi, aš stoviu vietoje, o jūs žiūrėkite. Nusirengsiu visai.

— Selena,— sudejavo Denisonas.— Aplinkui žmonės, o jūs tiesiog tyčiojatės iš manęs! Maldauju, eime toliau: leiskite man apsiprasti.

— Gerai. Bet, tikiuosi, pastebėjote, jog praeiviai visai nekreipia į mus dėmesio.

— Į jus nekreipia. O į mane dar kaip! Jie ko gero niekada nėra matę tokios senos griuvenos.

— Ko gero,— linksmai atitarė Selena.— Bet teks ir jiems apsiprasti.

Denisonas ėjo nusiminęs, jausdamas kiekvieną žilą plauką ant savo krūtinės ir kiekvieną padribusio pilvo liumptelėjimą. Tik tada, kai koridorius susiaurėjo ir praeivių pasidarė mažiau, jam šiek tiek palengvėjo.

Dabar jo akys smalsiai lakstė aplink, jau nebe taip kliūdamos už kūgiškų Selenos krūtų bei glotnių šlaunų, kaip kad anksčiau. Koridoriui, rodės, nebus galo.

— Kiek mes nuėjome? — paklausė jis.

— Pavargote? — nusivylė Selena.— Reikėjo pasiimti elektrolerį. Vis užmirštu, kad jūs atvykote iš Žemės.

— Labai dėl to džiaugiuosi. Ko daugiau imigrantui benorėti! O pavargti — nepavargau. Na, nebent mažumėlę. Man tik šaltoka.

— Taip tik atrodo, Benai,— užtikrino Selena.— Jūs paprasčiausiai žinote, kad tokiam pusnuogiam turėtų būti šalta. Išmeskite tai iš galvos.

— Lengva pasakyti,— atsiduso jis.— Bet žingsniuoju aš jau pusėtinai, tiesa?

— Puikiai. Netrukus jūs man jau šuoliuosite.

— Ir dalyvausiu slydimo nuo paviršiaus šlaitų varžybose. Nepamirškite, kad aš jau nebe jauniklis. Bet iš tiesų, kiek gi mes nuėjome?

— Maždaug porą mylių.

— Tai bent! O kiek mylių sudaro visi koridoriai?

— Ko gero nė nežinau. Gyvenamieji koridoriai užima tik nedidelę dalį. Be jų, yra dar šachtiniai, geologiniai, pramoniniai, mikologiniai... Visus sudėjus, tikrai susidarytų keli šimtai mylių.

— O žemėlapius ar turite?

— Žinoma, turime. Negi dirbsi aklai.

— Aš klausiu, ar kartais dabar neturite?

— Kad ne, nepasiėmiau. Šiame sektoriuje man plano nereikia. Pažįstu kiekvieną kampelį. Vaikystėje mėgdavau čia klaidžioti. Tai seni koridoriai. Daugumas naujų — o mes kasmet išrausiame po dvi tris mylias — yra šiaurėje. Tenai be žemėlapio nieku gyvu neičiau. Nors greičiausiai ir jis nepadėtų.

— O kurlink mes traukiame?

— Aš žadėjau parodyti jums nuostabų dalyką — ne, ne save. Iš anksto spėlioti niekada neverta. O parodyti žadėjau patį nuostabiausią Mėnulio klodą, kuris neįeina į jokį turistinį maršrutą.

— Gal norite pasakyti, kad Mėnulyje esama deimantų?

— Ką ten deimantai!

Koridoriaus sienos čia jau nebuvo poliruotos — gryna pilkšva uoliena, apšviesta neryškios liuminescencinės šviesos. Buvo maloniai šilta, o ventiliatoriai dirbo taip puikiai, kad nebuvo justi jokio vėjelio. Negalėjai patikėti, jog tiesiai virš galvos, už kokių šešiasdešimties metrų, uolos tai įkaista, kol saulė brėžia danguje savo didingą dvisavaitinį puslankį, tai sustingsta į ledą, jai dingus už horizonto.

— Ar oras negali iš čia dingti? — paklausė Denisonas, staiga nemaloniai suvokęs, kad visai čia pat, virš jo galvos, prasideda begalinis beorės erdvės okeanas.

— Jokiu būdu. Šios sienos hermetiškos. Be to, čia įrengti apsauginiai mechanizmai. Jeigu oro spaudimas kurioje nors sekcijoje sumažėja bent dešimčia procentų, pasigirsta toks sirenos kauksmas ir tiek užsidega visokių signalų bei rodyklių, kad tokio vaizdo jūs gyvenime nesate matęs.

— Ir dažnai šitaip būna?

— Nedažnai. Negirdėjau, kad per pastaruosius penkerius metus kas nors būtų žuvęs dėl oro trūkumo.— Paskui staiga šoko gintis: — O pas jus Žemėje amžinai visokios stichinės nelaimės. Stiprus žemės drebėjimas arba cunamis gali nusinešti tūkstančius gyvybių.

— Daugiau įrodymų nereikia,— iškėlė rankas Denisonas.— Aš pasiduodu.

— Gerai,— pasakė ji.— Aš nė neketinau to karštai įrodinėti... Ar girdite?

Ji stabtelėjo klausydamasi.

Denisonas taipogi sukluso, bet nieko neišgirdo. Paskui staiga apsižvalgė:

— Kaip tylu! O kur visi žmonės dingo? Ar jums neatrodo, kad mes paklydome?

— Bet juk čia ne natūralus urvas su nežinia kur vedančiais išsišakojimais, kaip kad Žemėje. Esu jų mačiusi nuotraukose.

— Taip, dažniausiai tai vandens išgraužti kalkakmenio urvai. Mėnulyje tokių dalykų, žinoma, negali būti.

— Vadinasi, ir paklysti mes negalime,— nusišypsojo Selena.— O tai, kad mes vieni — grynas prietaringumas.

— Kas? — netikėdamas perklausė Denisonas, iš nuostabos pakėlęs antakius.

— Nedarykite taip! — pasakė Selena.— Kakta — vienos raukšlės. Dabar kas kita. Išlyginkite visai. Jūs dabar atrodote žymiai geriau negu ką tik čionai atvykęs. Štai ką daro maža svorio jėga ir pratimai.

— Ir pastangos neatsilikti nuo jaunų nuogų damų, kurios turi stebėtinai daug laisvų dienų ir iš neturėjimo ką veikti vedžioja turistus po įžymiąsias Mėnulio vietas netgi laisvu nuo darbo metu.

— Štai ir vėl jūs žiūrite į mane kaip į gidę. Be to, aš ne nuoga.

— Jeigu jau taip, tai nuogybė kur kas mažiau pavojinga, negu intuityvizmas... Bet kaip ten su tuo prietaringumu?

— Gal, sakyčiau, ir ne iš prietaringumo, bet daugumas žmonių vengia šio koridoriaus.

— Bet kodėl?

— Tuojau parodysiu kodėl. Štai vėl... girdite?

Ji stabtelėjo, ir Denisonas ištempė ausis.

— Jūs turite galvoje tą tylų caksėjimą? Cak cak... Taip?

Selena nubėgo į priekį — iš lėto, plačiais šuoliais, kaip visi mėnuliečiai, kai jie niekur neskuba. Denisonas pasileido iš paskos, stengdamasis mėgdžioti jos judesius.

— Štai čia, čia!

Denisonas pasižiūrėjo ten, kur nekantriai pirštu bedė Selena.

— Viešpatie! — pasakė jis.— Iš kur gi jis čia atsirado?

Tuo tarpu iš uolos paptelėjo tikrų tikriausio vandens lašas. Labai iš lėto lašai vienas po kito krito į uoloje įtaisytą keramikinį lovelį.

— Iš akmens. Mes juk, kaip žinote, turime Mėnulyje vandens. Daugiausia gauname iš gipso. Bet mums pakanka, juoba kad mokame taupyti.

— Tą tai aš pastebėjau! Nė karto nepavyko žmoniškai nusimaudyti.

— Bet aš juk mokiau jus, kaip daryti. Pirmiausia reikia apsipilti vandeniu. Paskui užsukti čiaupą ir apsipurkšti dezinfekavimo priemone. Išsitrinti... ak, Benai, negi aš dabar viską kartosiu! Be to, Mėnulyje nėra nė kur labai susitepti... Bet mes kalbėjome ne apie tai. Kai kur yra ir gryno vandens telkinių — paprastai ledo, glūdinčio netoli paviršiaus kokio nors kalno šešėlyje. Kai koridorius išrausiamas šalia tokio telkinio, ledas pradeda tirpti, ir vanduo laša. Šioje vietoje jis laša jau aštuoneri metai.

— Bet kuo čia dėti prietarai?

— Nesunku pastebėti, kad vanduo yra gyvenimo Mėnulyje pagrindas. Mes jį geriame, juo prausiamės, jame auginame maistą, gauname iš jo deguonį, naudojamės juo visur ir visada. Suprantama, kad gamtinis vanduo kelia mums didžiausią pagarbą. Kai tik šis telkinys buvo aptiktas, tunelių kasimo dar-

bai šia kryptimi nutrūko. Net sienos buvo paliktos neužbaigtos.

— Iš tiesų panašu į prietaringumą.

— Gal greičiau į baimingą garbinimą. Visi manė, kad telkinys išseks po kelių mėnesių. Paprastai taip ir būna. Bet kai ir po metų vanduo tebesisunkė, tai ėmė atrodyti, jog jis niekada neišseks. Taip jis ir vadinamas —„Amžinasis". Matysite, žemėlapiuose ši vieta irgi taip pažymėta. Natūralu, kad žmonės ėmė teikti šiam reiškiniui ypatingos svarbos, o šaltinio išsekimą laikyti blogą lemiančiu ženklu.

Denisonas nusijuokė.

— Niekas iš tikrųjų tuo netiki,— karštai ėmė aiškinti Selena.— Ir vis dėlto... Nors, suprantama, telkinys nėra amžinas ir turi kada nors išsekti. Tiesą sakant, dabar vanduo laša jau triskart lėčiau, negu iš pradžių, kitaip tariant, pamažu senka. Manau, kad žmonės nenori būti to paskutiniojo pikta lemiančio lašo liudininkais. Tik taip būtų galima logiškai paaiškinti, kodėl čia retai kas užsuka.

— Kaip matau, pati jūs tuo netikite.

— Tikėjimas čia neturi reikšmės. Suprantate, aš esu tikra, kad telkinys išseks ne staiga, o taip pamažu, kad niekam negalės užtraukti nelaimės. Vanduo lašės vis lėčiau ir lėčiau, ir joks žmogus nesugebės tiksliai pasakyti, kada jis baigėsi. Tad ko nerimauti?

— Sutinku.

— Tuo labiau kad man pakanka kitų rūpesčių,— nežymiai nukreipė kalbą Selena,— kuriuos ir norėčiau aptarti su jumis, kol mes vieni.

Ji pasitiesė antklodę ir atsisėdo ant jos sukryžiavusi kojas.

— Tai štai kodėl jūs mane čionai atsivedėte! —pasakė Denisonas, atsigulęs priešais ir pasirėmęs alkūne.

— Na matote,— tarė jam Selena,— jūs jau laisvai galite į mane žiūrėti. Pradedate prie manęs priprasti... Juk iš tiesų ir Žemėje turėjo būti periodai, kai nuogas kūnas nesukeldavo sąmyšio.

— Tam tikrais laikotarpiais ir tam tikrose vietose,— sutiko Denisonas,— bet tik iki Krizės. Mano gyvenime...

— Na, o Mėnulyje vienintelis elgesio modelis —„daryk taip, kaip daro mėnuliečiai".

— Ar pasakysite, kam, tiesą sakant, mane čionai atsivedėte? Ar tik neketinate suvedžioti?

— Malonu girdėti, bet tą aš kuo patogiausiai būčiau galėjusi ir namie padaryti. Mano tikslai kitokie. Paviršiuje būtų buvę dar geriau, bet kol tą padarysi, tai visi jau žinos. O čia atėjome nepastebėti. Be to, ši vieta yra vienintelė visame mieste, kur gali būti ramus, kad niekas nesutrukdys.

Selena nutilo, tartum nesiryždama kalbėti toliau.

— Taigi?

— Beronas pyksta. Atvirai kalbant, net labai.

— Nė kiek nesistebiu. Aš įspėjau jus, kad taip bus, jeigu pasakysite, jog žinau apie jūsų intuityvizmą. Kodėl jums būtinai prireikė jam tai sakyti?

— Sunku ilgam ką nors nuslėpti nuo žmogaus, su kuriuo... Beje, šia prasme jo požiūris į mane jau pasikeitė.

— Labai dėl to apgailestauju.

— Be reikalo, jau ir taip viskas ėjo į pabaigą. Ganėtinai ilgai tęsėsi. Man labiau — kur kas labiau rūpi tai, kad jis kategoriškai nenori pripažinti jūsų išvadų, kurias padarėte dirbdamas su pionotronu po stebėjimų paviršiuje.

— Ar aš jums nesakiau?

— Jis matė jūsų rezultatus.

— Tik akį užmetė ir suburbleno kažką po nosim.

— Kaip liūdna! Nejaugi žmogus tiki tik tuo, kuo nori tikėti?

— Kol įmanoma — tiki. O kartais ir ilgiau.

— O jūs?

— Jūs klausiate, ar aš irgi žmogus? Žinoma. Aš netikiu, kad esu jau senas. Tikiu esąs be galo patrauklus. Tikiu, kad jūs tik todėl ir ieškote mano draugės — nepaisant to, kad tolydžio vis kreipiate kalbą prie fizikos.

— Ne! Man tie dalykai rimtai rūpi!

— Ką gi! Nevilis, be abejo, pareiškė jums, kad mano duomenys telpa eksperimento klaidos rėmuose ir užtat yra abejotini. Iš tikrųjų taip ir yra... Bet vis dėlto aš bemeiliju tikėti, kad jie patvirtina būtent tai, ko nuo pat pradžių tikėjausi.

— Tik todėl, kad norite tuo tikėti?

— Ne tik todėl. Sakykime, Siurblys nekelia jokio pavojaus, tik aš užsispyręs manau priešingai. Tuomet aš liksiu kvailys ir mano reputacija skaudžiai nukentės. Betgi įtakingų asmenų aky-

se aš ir taip esu kvailys, neturintis jokios mokslinės reputacijos.

— Ką visa tai reiškia, Benai? Nebe pirmąkart jau užsimenate, tai kodėl nepapasakojus visko iš eilės?

— Nemanykite, kad čia kas labai sudėtinga. Dvidešimt penkerių metų aš buvau dar toks vaikas, kad nieko gudriau nesugalvojau, kaip tik erzinti kvailį vien dėl to, kad jis kvailys. O kad bukaprotis nekaltas dėl savo bukumo, tai aš buvau trigubas kvailys. Mano patyčios užginė jį į tokį kalną, į kurį niekaip kitaip nebūtų užsikabarojęs.

— Jūs kalbate apie Helemą?

— Taip, būtent apie jį. Ir kuo aukščiau jis kilo, tuo žemiau aš leidausi. Kol galiausiai nutūpiau Mėnulyje.

— Ar tai jau taip blogai?

— Ne, netgi labai gerai. Tad, apskritai paėmus, jis man padarė paslaugą... O dabar grįžkime prie to, ką sakiau anksčiau. Aš ką tik įrodžiau, kad, laikydamas Siurblį pavojingu, nieko neprarandu. Kita vertus, klaidingai laikydamas Siurblį nepavojingu, prisidėčiau prie pasaulio žuvimo. Kas be ko, mano gyvenimo saulė jau leidžiasi, ir galėčiau save įtikinti, jog neturiu už ką mylėti žmonijos. Tačiau pikta esu patyręs tik iš keleto žmonių, ir būtų tiesiog nesąžiningas lupikavimas, jeigu už tai imčiau keršyti visiems. Be to, jeigu pageidautumėte, kad išdėstyčiau ne tokius kilnius motyvus, tai juk aš turiu dukterį, Selena. Prieš man išvykstant į Mėnulį, ji kaip tik rūpinosi gauti leidimą kūdikiui. Tikriausiai jinai tą leidimą gaus, ir netrukus aš jau būsiu — labai atsiprašau, bet senelis. Ir kažkodėl man norėtųsi, kad mano anūkas pragyventų visą jam skirtą amžių. Todėl esu linkęs tikėti, jog Siurblys pavojingas, ir pasiryžęs atitinkamai elgtis.

— Man kaip tik tai ir rūpi,— sukruto Selena.— Ar Siurblys pavojingas, ar ne? Iš tikrųjų, o ne kaip kam parankiau manyti?

— Šito aš jūsų turėčiau paklausti. Juk jūs intuityvistė. Tai ką gi sako jūsų intuicija?

— Kaip tik tai mane ir kankina, Benai. Negaliu nieko tvirtai pasakyti. Jaučiu, kad Siurblys kelia grėsmę, bet gal aš tiktai noriu tuo tikėti.

— Sakykime. Bet kodėl jūs turėtumėte norėti?

Selena sumišusi šyptelėjo ir patraukė pečiais.

— Baisiai smagu būtų įrodyti Beronui, kad jis klysta. Kai jis būna įsitikinęs savo teisumu, darosi tiesiog įžūlus.

— Suprantama. Norite pasižiūrėti, kaip jis atrodys priverstas trauktis. Gerai žinau, koks stiprus gali būti toks troškimas. Jeigu, pavyzdžiui, Siurblys pavojingas, ir man pavyktų tatai įrodyti, tai ko gero pelnyčiau žmonijos išgelbėtojo šlovę, tačiau, prisiekiu, labiausiai tuomet norėčiau išvysti Helemo marmūzę. Tokie potroškiai garbės man nedaro, ir jaučiu, pareikščiau, jog Lamonto nuopelnai ne menkesni negu mano — o tatai, beje, gryna teisybė — ir mielu noru pažvelgčiau į jo veidą, kai jisai žiūrės į Helemo fizionomiją. Tuo būdu mano piktdžiuga būtų bent kiek sušvelninta... Bet aš jau į lankas išvažiavau... Sakykite, Selena...

— Ką, Benai?

— Kada supratote esanti intuityvistė?

— Gerai nė nežinau.

— Manau, koledže studijavote fiziką?

— Taip. Ir matematiką, tik man nelabai sekėsi. Kai dabar pagalvoju, tai ir fizikai ypatingų duomenų neturėjau. Priremta prie sienos, atspėdavau atsakymus. Kitaip sakant, pajusdavau, ką reikia daryti, norint gauti teisingą atsakymą. Dažnai taip ir pralįsdavau, bet kai manęs paprašydavo paaiškinti, kodėl pasirinkau būtent tokį sprendimą, nieko iš manęs nebeišpešdavo. Dėstytojai įtarė mane sukčiaujant, bet niekuomet negalėdavo to įrodyti.

— O apie intuityvizmą jie nepagalvodavo?

— Nemanau. Tuo laiku aš ir pati to nežinojau. O paskui... Aš turėjau mylimąjį fiziką. Jis ir buvo mano sūnaus tėvas. Kartą besiilsint, iš neturėjimo apie ką kalbėtis, jis ėmė dėstyti man fizikos problemas, kurios jam tuo laiku rūpėjo. Staiga aš sakau: „Ar žinai, ką, man regis, reikia daryti?" ir viską paaiškinu. Jis pasinaudojo mano pasiūlymu — grynai dėl juoko, kaip kad vėliau sakėsi,— ir jam pasisekė. Tiesą sakant, kaip tik tuomet ir gimė pionotronas, kuris, anot jūsų, pranoksta sinchrofazotroną.

— Vadinasi, tai buvo jūsų idėja? — Denisonas pakišo pirštą po lašais ir jau ketino nulaižyti jį, bet prieš tai vis dėlto pasiteiravo: „O ar šitą vandenį galima gerti?"

— Jis visiškai sterilus,— atsakė Selena,— ir iš čia keliauja

į bendrą rezervuarą apdorojimui. Bet jis prisodrintas sieros bei anglies rūgšties druskų, tad vargu ar jums patiks jo skonis.

Denisonas nusivalė pirštą į trumpikes.

— Išeina, kad jūs išradote pionotroną?

— Ne, neišradau. Aš tik pasiūliau patį principą. O pritaikė jį bei įgyvendino — kiti, daugiausia Beronas.

Denisonas pakraipė galvą.

— Jūs vis dėlto retas fenomenas, Selena. Jus turėtų tirti molekulinės biologijos specialistai.

— Tikrai? O aš to visai netrokštu.

— Prieš penkiasdešimt metų savo aukščiausią tašką buvo pasiekusi genetinė inžinerija...

— Žinau. Ši kryptis susikompromitavo. Panašūs tyrimai dabar uždrausti — jeigu mokslinius tyrimus apskritai galima uždrausti. Girdėjau, kad yra žmonių, kurie vis tiek nagrinėja šią temą.

— Neabejoju. Jie specializuojasi intuityvizmo srityje?

— Ne. Nemanau.

— Šit kaip. O man rūpi būtent tai. Tuo laiku, kai genetinė inžinerija buvo ypač suklestėjusi, mėginta stimuliuoti intuityvizmą. Beveik visi didieji mokslininkai turėjo intuicijos dovaną, todėl imta manyti, jog ji ir yra originalaus mąstymo pagrindas. Buvo iškelta mintis, kad ypatingą intuiciją lemia tam tikra genų kombinacija, ir atsirado daugybė hipotezių, kokia toji kombinacija turėtų būti.

— Aš įtariu, kad tokių kombinacijų gali būti labai daug.

— Ir aš įtariu, kad intuicija jūsų neapgauna. Bet buvo ir tokių, kurie tvirtino, kad lemia ne kombinacija, o tik vienas arba nedidelė grupelė genų. Atsirado vadinamojo „intuicijos" geno sąvoka... Po to viskam atėjo galas.

— Kaip aš ir sakiau.

— Bet prieš tai,— kalbėjo Denisonas toliau,— konstruojant genus, buvo mėginta padidinti intuicijos laipsnį, ir kai kas teigė, jog šie mėginimai buvę vaisingi. Į genų kombinacijas buvo įvesti mutuoti genai, ir paveldint... Ar nė vienas jūsų senelių nedalyvavo šiuose eksperimentuose?

— Kiek žinau, ne,— atsakė Selena,— bet garantuoti negaliu. Gal kuris ir dalyvavo... Bet, jums leidus, verčiau šių dalykų nenagrinėkime. Nenoriu nieko žinoti.

— Savaime aišku. Genetinė inžinerija sukėlė tiek visuomenės nuogąstavimų, kad žmogus, kurį ji buvo palietusi, vargu ar gali tikėtis aplinkinių prielankumo... Buvo kalbama, pavyzdžiui, kad intuityvizmas neatsiejamas nuo tam tikrų visai nepageidautinų savybių.

— Ką gi, labai malonu girdėti!

— Taip buvo kalbama. Intuicija sukelia pavydą ir priešiškumą. Netgi toks švelnus ir nekaltas intuityvistas kaip Maiklas Faradėjus sukėlė Hemfrio Deivio pavydą ir neapykantą. Nejaugi sugebėjimas kelti kitiems pavydą nėra tam tikras minusas žmogui? O jūsų atveju...

— Bet galgi jūs nejaučiate man pavydo ir neapykantos? — nutraukė jį Selena.

— Aš — ne. O kaip Nevilis?

Selena nutylėjo.

— Kai judu suartėjote,— toliau varė Denisonas,— Nevilis, manyčiau, jau puikiai žinojo, kad jūs intuityvistė.

— Nepasakyčiau, kad puikiai. Žinoma, kai kurie fizikai įtarė, bet jie čia mėgsta dalintis sėkme ne labiau negu Žemėje, tad greičiausiai buvo įtikinę save, jog mano idėjos daugmaž atsitiktinio pobūdžio. Bet Beronas, aišku, žinojo.

— Taigi...— nutęsė Denisonas.

Selenos lūpos suvirpėjo.

— Jaučiu, norėtumėte pasakyti: „Taigi štai kodėl jis su jumis susidėjo."

— Ne, nieko panašaus, Selena. Jus galima įsimylėti ir neturint jokių slaptų kėslų.

— Galbūt, bet sviestas košės negadina, o Beronui mano intuityvizmas negalėjo būti neparankus. Kodėl gi ne? Jis tik privertė mane po senovei dirbti gide. Pasak jo, aš esu brangus Mėnulio gamtinis turtas ir jis nenorįs, kad Žemė monopolizuotų mane, kaip kad monopolizavo sinchrofazotroną.

— Įdomu. Tačiau, kita vertus, kuo mažiau žmonių žino, kad jūs intuityvistė, tuo daugiau šansų pelnyti atradėjo šlovę.

— Dabar jūs kalbate visai kaip Beronas!

— Nejaugi? O ar jis kartais nepyksta, kai jūsų intuicija pasireiškia itin vaisingai?

Selena gūžtelėjo pečiais.

— Beronas įtarus. Visi mes turime trūkumų.

— Argi protinga tuomet šitiek laiko būti su manimi vienudu?

— Nereikia įsižeisti, kad aš jį ginu! Jis visai jums nepavydžiauja. Juk jūs iš Žemės. Neslėpsiu, jis netgi skatina mūsų draugystę. Jo manymu, iš jūsų aš galėčiau pasimokyti.

— Na ir kaip, pasimokėte? — šaltai paklausė Denisonas.

— Taip. Bet man tai nėra svarbiausia, kaip Beronui.

— O kas jums svarbiausia?

— Jūs pats puikiai žinote,— atsakė Selena.— Būtent tai, ką jūs ir norėtumėte išgirsti: man patinka būti su jumis. Antraip aš jau seniai būčiau išsiaiškinusi visus man rūpimus dalykus.

— Na gerai, Selena. Vadinasi, mes draugai?

— Draugai.

— Gal tuomet galiu paklausti, ko jūs iš manęs pasimokėte?

— Trumpai neatsakysi. Kaip žinote, mes negalime statyti Siurblių kur panorėję, nes nemokame kontaktuoti su paravisata, o jie bet kada gali užmegzti su mumis ryšį. Matyt, jie daug protingesni arba techniškai pranašesni už mus. . .

— Kas nebūtinai yra vienas ir tas pats,— sumurmėjo Denisonas.

— Žinau. Todėl ir sakau „arba". Bet gali būti, kad mes nei labai kvaili, nei atsilikę, tik mus kur kas lengviau aptikti. Jeigu paravisatoje stipri branduolinė sąveika intensyvesnė, tai jų saulės, taipogi ir planetos, turėtų būti daug mažesnės. Todėl mums daug sudėtingiau nustatyti jų planetos buvimo vietą, negu jiems mūsų.

— Gali būti ir kitaip,— tęsė ji.— Sakykime, kad jie orientuojasi į elektromagnetinį lauką. Planetos elektromagnetinis laukas visada daug didesnis už ją pačią, todėl lengviau jį aptikti. Tai reiškia, kad Žemę jie gali surasti, o Mėnulio negali, nes jis neturi elektromagnetinio lauko. Gal kaip tik dėl to mums nepavyko pasistatyti pumpavimo stoties. O jeigu jų mažos planetos neturi elektromagnetinių laukų, tai niekaip ir nesužinosime, kur jos yra.

— Įdomi mintis,— pasakė Denisonas.

— O dabar apsvarstykime tarpvisatinį pasikeitimą dėsniais, silpninantį stiprią branduolinę sąveiką jų pasaulyje, vėsinantį jų saules ir stiprinantį tą pačią sąveiką pas mus, o tuo pačiu kaitinantį bei sprogdinantį mūsų saules. Kas iš to seka? Sakykime, jie gali gauti energiją vieni patys, be mūsų pagal-

bos, bet naudingumo koeficientas būtų labai mažas. Normaliomis sąlygomis šitoks būdas nesusilauktų pasisekimo. Todėl, norint apsirūpinti koncentruota energija, jiems reikia mūsų pagalbos — reikia, kad mes tiektume jiems volframą-186 ir priimtume iš jų plutonį-186. Bet įsivaizduokite, kad mūsų galaktikos šaka sprogsta ir pavirsta kvazaru. Tuomet energijos koncentracija buvusios Saulės sistemos rajone pasidaro nepalyginamai didesnė negu dabar ir išsilaiko tokia milijonus metų. O susidarius kvazarui, netgi esant pačiam mažiausiam naudingumo koeficientui, jie galės gauti energijos tiek kiek reikės. Tad mūsų žūtis neturi jiems jokios reikšmės. Ko gero, jiems netgi parankiau, kad mes susprogtume. Kol to neįvyko, mes galime liautis pumpavę dėl pačių įvairiausių priežasčių, ir jie liks bejėgiai. O po sprogimo jų rankos laisvos, ir niekas nebegali sukliudyti... Todėl žmonės, kurie sako: „Jeigu jau Siurblys toks pavojingas, tai kodėl tie išminčiai iš paravisatos jo nesustabdo?", ničnieko apie tai neišmano.

— Tai Nevilio argumentas?

— Taip.

— Bet juk parasaulė vis labiau vės, ar ne?

— Na ir kas iš to? — nekantriai atkirto Selena.— Kam jiems saulė, jeigu jie turi Siurblį?

— Aš pasakysiu jums tai, ko jūs tikrai nežinote, Selena. Žemėje sklinda gandai, kad Lamontas gavęs iš paražmonių pranešimą, kuriame sakoma, jog Siurblys pavojingas, bet jie jo sustabdyti negalį. Niekas tais gandais, žinoma, netiki, bet gal tai tiesa? Tarkime, Lamontas iš tiesų gavo tokį pranešimą. Argi paražmonių tarpe negalėjo atsirasti vienas kitas iš humaniškumo nelinkęs bloga protingiems savo sąjungininkams, bet nerandąs mėgstančios praktiškus dalykus daugumos pritarimo?

— Galėjo būti ir taip,— linktelėjo galvą Selena.— Visa tai aš žinojau, arba, tikriau sakant, nujaučiau dar prieš jums pasirodant. O paskui jūs pasakėte, kad tarp vieno ir begalybės nėra jokių prasminių skaičių. Prisimenate?

— Žinoma.

— Taigi stiprios branduolinės sąveikos skirtumas mūsų ir jų visatoje toks akivaizdus, kad visi tyrimai iki šiol buvo vykdomi tiktai šia kryptimi. Bet juk tai ne vienintelė sąveika, yra dar trys: elektromagnetinė, silpna branduolinė ir gravitacinė, kurių stiprumai santykiauja kaip $130 : 1 : 10^{-10} : 10^{-42}$. Tačiau

jeigu jau jos keturios, tai kodėl ne be galo daug, tiktai tokių silpnų, kurios negali daryti įtakos mūsų visatai ir kurių neįmanoma nustatyti?

— Jeigu sąveika tokia silpna, kad neįmanoma nustatyti, tai ją galima laikyti praktiškai neegzistuojančia,— įsiterpė Denisonas.

— Mūsų visatoje — taip! Bet niekas nežino, kas egzistuoja ir kas ne paravisatose! Esant begalinei daugybei skirtingo intensyvumo sąveikų, skirtingų visatų gali būti be galo daug.

— Kontinuumo begalybė... Greičiau alef- vienas negu alef- nulis.

— O ką tai reiškia? — suraukė antakius Selena.

— Nekreipkite dėmesio, kalbėkite toliau.

— Taigi, užuot bendravus su viena paravisata, kuri primetė mums save ir kuri mums gal visai netinka, kodėl begalinėje daugybėje visatų nepasiieškojus tokios, kuri geriausiai mums tiktų ir kurią lengviausia būtų surasti. Išsigalvokime visatą — juk ji, šiaip ar taip, turi egzistuoti — ir ieškokime jos.

Denisonas nusišypsojo.

— Selena, ir aš kaip tik taip galvojau. Kad ir nėra įstatymo, kuris nustatytų, jog neklystu, vis dėlto vargu ar toks įstabus protas kaip mano būtų galėjęs prašauti pro šalį, jeigu toks įstabus protas kaip jūsų priėjo tokią pačią išvadą... Žinote ką?

— Nežinau.

— Aš jau pradedu mėgti jūsų mėnulietiškus skanėstus. Bent jau pradedu priprasti. Eime namo ir užkąskime, o paskui apsvarstysime tolesnių veiksmų planą... Ir dar žinote ką?

— Ką?

— Jeigu jau mes dirbsime kartu, norėčiau jus pabučiuoti — kaip eksperimentatorius intuityvistę.

Pasvarsčiusi Selena pasakė:

— Mums abiems, aš manau, tai jau nebebus pirmas bučinys gyvenime. Tai gal paprasčiau — kaip vyras moterį?

— Ką gi, galima ir taip. Bet ką man daryti, kad nepasirodyčiau nevėkšla? Kokios Mėnulyje bučiavimosi taisyklės?

— Pasikliaukite instinktu,— lyg niekur nieko atsakė Selena.

Atsargiai, susidėjęs rankas už nugaros, Denisonas pasilenkė prie Selenos. Po valandėlės jo rankos apsivijo Selenos pečius.

13

— O paskui aš pati jį pabučiavau,— susimąsčiusi pasakė Selena.

— Šit kaip? — tūžmingai burbtelėjo Nevilis.— Taip smarkiai neverta buvo aukotis.

— Kažin. Tiesą sakant, man netgi visai patiko,— atsakė ji šypsodama.— Toks jaudinantis vaizdas! Bijodamas pasirodyti negrabus, jis susidėjo rankas už nugaros — kad manęs nesutraiškytų, ko gero.

— Pasilik smulkmenas sau.

— Kodėl, bene tau tas svarbu? — staiga užsiplieskė ji.— Argi ne jūs esate misteris Platonikas?

— Norėtum, kad būtų kitaip? Dabar pat?

— Gali įsakymų nebevykdyti!

— O tau patarčiau juos vykdyti! Kada mes gausime iš tavęs tai, ko mums reikia?

— Kai tiktai man pavyks,— bespalviu balsu atsiliepė Selena.

— O jis nesužinos?

— Jam rūpi tiktai energija.

— Ir pasaulio išgelbėjimas,— nusišaipė Nevilis.— Ir didvyrio aureolė. Ir sąskaitų suvedinėjimas. Ir bučiavimasis su tavimi.

— Jis to nė neslepia. O tu?

— O aš neslepiu savo nekantravimo,— suurzgė Nevilis.— Nežmoniško nekantravimo.

14

— Džiaugiuosi, kad diena baigėsi,— lėtai ištarė Denisonas, apžiūrinėdamas ištiestą dešinę ranką po skafandru.— Niekaip negaliu priprasti prie Mėnulio saulės. Ir nenoriu priprasti. Jai šviečiant net šis skafandras atrodo nelyginant mano paties oda.

— O kuo jums nepatinka saulė? — paklausė Selena.

— Tik nesakykite, kad ji jums patinka, Selena!

— Ne, žinoma, ne. Aš jos nekenčiu. Bet, kita vertus, niekad jos ir nematau. O jūs juk žem. . . Jūs pratęs prie saulės.

— Tik ne prie tokios kaip čia. Mėnulio saulė šviečia juodame danguje ir savo spindesiu ne prislopina, bet visai užgožia žvaigždes. Jos spinduliai karšti, skaudūs ir pavojingi. Tai priešas, ir kol jis danguje, man vis atrodo, kad mums nepavyks sumažinti lauko intensyvumo.

— Gryni prietarai, Benai,— pasakė Selena suirzusi.—Saulė čia niekuo dėta. Pagaliau mes juk stovėjome kraterio šešėlyje, kur buvo tamsu kaip naktį. Ir žvaigždės buvo matyti, ir visa kita.

— Ne visai,— paprieštaravo Denisonas.— Šiaurėje, Selena, visą laiką driekėsi saulės nušviesta paviršiaus juosta. Iš paskutiniųjų stengiausi ta kryptimi nežiūrėti, bet negalėjau savęs įveikti. O kai tik pažvelgdavau, išsyk pajusdavau, kaip kieti ultravioletiniai spinduliai atsimuša į mano skafandro stiklą.

— Taip tik atrodė. Pirmiausia, koks gali būti ultravioletinis spinduliavimas atsispindinčioje šviesoje? Antra, skafandras apsaugo nuo bet kokio spinduliavimo.

— Ne nuo šiluminio. Bent jau nepakankamai.

— Bet dabar juk naktis!

— Taip,— su pasitenkinimu pritarė Denisonas,— dabar man gerai.

Jis apsidairė, negalėdamas atsigėrėti. Žemė kabėjo įprastoje vietoje — platus pietvakarių pusėn išlinkęs pjautuvas. Tiesiai virš jo — Orionas medžiotojas, kyląs iš savo žėrinčio sosto. Horizontas skendėjo švelnioje Žemės šviesoje.

— Nuostabu! — šūktelėjo jis ir tuoj pat pasiteiravo: — Ar pionotronas ką nors rodo, Selena?

Selena, kuri tuo laiku tylėdama žiūrėjo į dangų, žengė link prietaisų, jau ketvirta mėnulio para stovinčių kraterio šešėlyje.

— Dar ne,— atsakė ji.— Bet tai geras ženklas. Lauko intensyvumas tebėra šiek tiek didesnis kaip penkiasdešimt.

— Reikėtų, kad būtų mažesnis.

— Galima dar sumažinti,— sutiko Selena.— Aš tikra, kad visi parametrai tinka.

— Magnetinis laukas taipogi?

— Dėl magnetinio lauko negarantuoju.

— Bet jeigu mes jį sustiprintume, atsirastų nestabilumas.

— Neturėtų atsirasti. Jaučiu, kad neturėtų.

— Selena, aš vertinu jūsų intuiciją labiau už viską pasaulyje, išskyrus faktus. Nestabilumas atsiranda. Mes juk jau mėginome.

— Žinau, Benai. Tačiau parametrai buvo trupučiuką kitokie. Intensyvumas išsilaiko ties penkiasdešimt dviejų riba stebėtinai ilgai. Ir jeigu mes stengsimės jį išlaikyti ne minutes, o valandas, tai turėsime sustiprinti magnetinį lauką dešimt kartų ne per sekundę, kaip anksčiau, bet per minutę... Pabandom?

— Dar palūkėkime.

Kurį laiką Selena neryžtingai stovėjo vietoje, paskui pasitraukė nuo prietaisų į šalį.

— Benai, jūs vis dar ilgitės Žemės? — paklausė ji.

— Ne. Labai keista, bet ne. Maniau, kad neįmanoma nesiilgėti žydro dangaus, žalios žolės, sraunių upių — visų šių būdingiausių Žemės atributų. Bet aš jų nesiilgiu. Netgi nesapnuoju.

— Kartais taip pasitaiko,— tarė Selena.— Kai kurie grantai bent jau tikina nejaučią namų ilgesio. Žinoma, tokių mažuma, ir niekam dar nepavyko nustatyti, ką ši mažuma turi bendro. Šį reiškinį mėginta aiškinti įvairiai: pradedant visišku emociniu bukumu, nesugebėjimu apskritai ką nors jausti ir baigiant emocionalumo pertekliumi bei pasąmonės baime, kad nervų sistema gali neatlaikyti nostalgijos.

— Mano atvejis, regis, kur kas paprastesnis. Paskutinieji dvidešimt metų Žemėje man nebuvo itin džiaugsmingi, o čia aš pagaliau dirbu darbą, kuriam esu gimęs. Be to, man padedate jūs... Dar daugiau — jūs su manimi draugaujate...

— Labai malonu,— rimtai pasakė Selena,— kad pirmiausia paminėjote pagalbą, o paskui draugystę. Tik neatrodo, kad jums reikėtų pagalbos. Ar tik jūs neapsimetate, kad negalite be jos apsieiti, idant galėtumėte su manimi bendrauti?

Denisonas tyliai nusijuokė:

— Nežinau, kuris atsakymas būtų jums labiau prie širdies.

— Pamėginkite sakyti teisybę.

— Bet kad aš ir pats jos nežinau. Ir viena, ir kita man vienodai brangu.

Jis pasisuko į pionotroną.

— Lauko intensyvumas vis dar toks pat, Selena.

Stiklas, dengiantis Selenos veidą, švystelėjo Žemės šviesoje.

— Pasak Berono,— tarė ji,— nostalgijos nebuvimas rodo dvasios sveikatą. Nors žmogaus kūnas prisitaikęs prie Žemės paviršiaus ir yra priverstas derintis prie Mėnulio sąlygų, proto tas neliečia. Jo manymu, žmogaus smegenys visai kitoks, kokybiškai skirtingas ir, galima sakyti, ypatingas fenomenas. Jos neturėjo pakankamai laiko prisirišti prie Žemės, todėl sugeba paprasčiausiai priimti naujas sąlygas be jokio prisitaikymo. Anot jo, Mėnulio urvai, ko gero, smegenims labiausiai tinka, nes mūsų požeminis miestas — tai nelyginant didžiulės kaukolės skliautas.

— Ar jūs tuo tikite?

— Beronas moka taip nupasakoti, kad atrodo labai įtikėtina.

— Ne mažiau įtikėtina turėtų būti prielaida, kad Mėnulio urvai yra vadinamojo žmogaus troškimo sugrįžti į motinos įsčias išdava. Tiesą sakant,— pridūrė jis mąsliai,— turėdamas omenyje kontroliuojamą temperatūrą ir slėgimą, taipogi maisto konsistenciją ir virškinamumą, puikiausiai galėčiau įrodyti, kad Mėnulio kolonija — atleiskite, Selena,— Mėnulio miestas yra sąmoningai atkurta embriono gyvenamoji aplinka.

— Beronas nieku gyvu su tuo nesutiktų.

— Aš manau!

Ir Denisonas įsistebeilijo į Žemės pjautuvą su debesų sluoksniais palei kraštą. Stovėjo, akis įsmeigęs į vieną tašką, ir tylėjo — nepastebėjo net, kaip Selena vėl sugrįžo prie pionotrono.

Atsižiūrėjęs į žvaigždėmis apsikaišiusią Žemę, jis nukreipė žvilgsnį į dantytą horizontą, virš kurio kartkartėmis, tarsi nedideliam meteoritui nukritus, iškildavo kamuolys dūmų.

Šį reiškinį jis buvo pastebėjęs dar praeitą Mėnulio naktį. Paklausta Selena abejingai paaiškino:

„Dėl Mėnulio libracijos Žemės padėtis danguje šiek tiek keičiasi, ir jos spinduliai, apšviečiantys nelygų gruntą, sukelia optines iliuzijas. Pavyzdžiui, jeigu šviesa, slysdama per nedidelį iškilimą, atsispindi nuo anapus esančios įdubos, tai toje vietoje tarsi pakyla mažas dulkių debesėlis. Tokie reiškiniai — dažnas dalykas, ir mes nekreipiame į juos dėmesio."

„Bet juk gali pasitaikyti ir meteoritas,— paprieštaravo tuomet jisai.— Argi meteoritai niekada nenukrinta?"

„Žinoma, nukrinta. Į jus jau ne vienas turbūt pataikė. Bet su skafandru nebaisu."

„Aš kalbu ne apie mikroskopines dalelytes, o apie didžiulius meteoritus, kurie iš tikrųjų gali sukelti debesį dulkių arba užmušti žmogų."

„Na, pasitaiko ir tokių. Bet jie nukrinta retai, o Mėnulis didelis. Iki šiol dėl to dar niekas nenukentėjo."

Ir dabar, žvelgdamas į dangų, Denisonas staiga suprato, kas jam priminė pokalbį apie meteoritus — per dangų skriejo švytintis taškas. Bet vėlgi, tai galėtų būti meteoritas tiktai Žemės atmosferoje, o ne beorėje Mėnulio erdvėje. Tas šviečiantis taškas danguje tegalėjo būti žmogaus rankų padaras. Tačiau nespėjo dar Denisonas kaip reikiant visko apsvarstyti, o tas taškas jau virto mažu raketoplanu, kuris netrukus nusileido visai netoliese.

Iš laivo išlipo vienas žmogus. Pilotas liko kabinoje — tamsi beformė dėmė ryškiai apšviestame fone. Pagal skafandrų diktuojamą etiketą naujai atvykęs visada prisistato pirmas.

— Atstovas Gotšteinas,— pasigirdo ausinėse balsas.— Beje, ir taip galima atpažinti iš žirgliojimo.

— Benas Denisonas,— atsakė Denisonas.

— Taigi aš taip ir maniau.

— Jūs ieškojote būtent manęs?

— Būtent jūsų.

— Su raketoplanu? Bet kodėl gi jūs ne...

— Kodėl nepasinaudojau tambūru P-4, esančiu už pusės mylios? — nutraukė jį Gotšteinas.— Taip, žinoma. Bet aš ieškojau ne vien tik jūsų.

— Galbūt man nedera klausti, bet aš nesuprantu, ką jūs turite galvoje.

— Neketinu nieko slėpti. Nejaugi jūs manėte, kad eksperimentai Mėnulio paviršiuje manęs nesudomins?

— Bet aš nelaikau jų paslaptyje ir manau, kad jais gali domėtis kas tik nori.

— Ir vis dėlto apie jūsų eksperimentus niekas nežino jokių smulkmenų. Tik tiek, kad darbas susijęs su Elektroniniu Siurbliu.

— Labai logiška prielaida.

— Iš tikrųjų? Kaip man žinoma, rimti tokio pobūdžio eksperimentai reikalingi sudėtingos aparatūros. Turbūt suprantate, jog tai ne mano nuomonė. Aš konsultavausi su išmanančiais. Dabar matau, kad jūsų aparatūra visai ne tokia. Štai aš

ir pamaniau, kad man visai ne jumis reikėtų domėtis. Juk kol aš seku jūsų žingsnius, kažkur gal vyksta daug svarbesni dalykai.

— Ko dėlei turėčiau kažkam būti širma?

— Nežinau. Jeigu žinočiau, tai nebūčiau taip sunerimęs.

— Vadinasi, aš buvau sekamas.

— O kaipgi,— sukikeno Gotšteinas.— Nuo pat atvykimo dienos. Na, o kol jūs dirbote paviršiuje, mes išžvalgėme visas apylinkes dešimčių mylių spinduliu. Gal jums, daktare Denisonai, pasirodys keista, bet šiuo metu visame Mėnulio paviršiuje tik judu su pagalbininke užsiimate kažkuo tokiu, kas atrodo gan neįprasta.

— Kas gi čia keista?

— Ogi tas, kad jūs iš tiesų tikite kažką rimta nuveiksiąs su šita savo mašinerija. Dėl jūsų kompetentingumo neabejoju, tad mielai paklausyčiau, jeigu malonėtumėte paaiškinti, ką jūs čia tiriate.

— Aš eksperimentuoju parafizikos srityje, misteri Gotšteinai, taigi gandai buvo teisingi. Dar galiu pridurti, kad šie mano eksperimentai apčiuopiamų rezultatų kol kas nedavė.

— Jūsų padėjėja, jeigu neklystu,— gidė Selena Lindstrem?

— Taip.

— Keistas pasirinkimas.

— Ji protinga, domisi parafizika, atidi ir labai patraukli.

— Ir labai trokštanti dirbti su žemiečiu?

— Ir neturinti nieko prieš dirbti su imigrantu, kuris, pasitaikius pirmai progai, ketina priimti Mėnulio pilietybę.

Tuo metu priėjo Selena. Ausinėse pasigirdo jos balsas:

— Labas vakaras, misteri Gotšteinai. Mielai būčiau nesiklausiusi ir jokiu būdu nesikiščiau į svetimą pokalbį, bet su skafandru girdėti viskas, kas kalbama akiplotyje.

— Labas vakaras, mis Lindstrem,— pasisuko į ją Gotšteinas.— Mūsų pokalbis visai nebuvo privatus. Vadinasi, jūs domitės parafizika?

— Net labai!

— Ir nesėkmingi eksperimentai jūsų entuziazmo neatvėsina?

— Ne tokie jau jie nesėkmingi,— atsakė Selena.— Tik daktaras Denisonas ne viską žino.

— Ką?! — Denisonas pasisuko taip staigiai, kad vos neapvirto — tik dulkės parūko.

Visi trys dabar stovėjo veidu į pionotroną. Virš jo, žmogaus galvos aukštyje, spindėjo apvali maža žvaigždutė.

— Aš padidinau magnetinio lauko intensyvumą,— pasakė Selena,— o branduolinis laukas liko stabilus, nesikeitė, paskui ėmė sklaidytis, dar labiau. . .

— Ir susidarė nuotėkis! — užbaigė Denisonas.— Po velnių, nemačiau, kaip tai atsitiko.

— Aš kalta, Benai,— pasakė Selena.— Iš pradžių jūs buvote paskendęs mintyse, paskui atvyko atstovas, o aš neatsispyriau pagundai pamėginti pati.

— Paaiškinkite pagaliau, ką aš čia tokio matau! — paprašė Gotšteinas.

— Jūs matote, kaip spontaniškai spinduliuoja energiją medžiaga, prasismelkusi iš kitos visatos į mūsiškę.

Nespėjo jis baigti sakinio, o šviesa viršum pionotrono staiga užgeso, ir tuoj pat už kokio šimto žingsnių užsižiebė kita, kiek blyškesnė žvaigždutė.

Denisonas metėsi prie pionotrono, tačiau Selena, pasitelkusi visą mėnulietišką vikrumą, padarė tą kur kas sėkmingiau ir atsidūrė tenai pirmoji. Ji išjungė lauką, ir tolimoji žvaigždė užgeso.

— Matote, nuotėkio vieta nepastovi,— pasakė ji.

— Bet svyruoja nesmarkiai,— patikslino Denisonas.— Turint galvoje, kad pasislinkimas vienu šviesmečiu teoriškai toks pat įmanomas, kaip ir pasislinkimas šimtu jardų, šiuos šimtą jardų galima laikyti stabilumo viršūne.

— Iki viršūnės toloka,— kategoriškai pareiškė Selena.

— Atleiskite,— įsiterpė Gotšteinas,— ar aš teisingai supratau tai, apie ką jūs kalbate? Vadinasi, medžiaga gali prasismelkti į mūsų visatą tai čia, tai ten — kur pakliuvo?

— Visai ne kur pakliuvo, misteri Gotšteinai,— ėmė aiškinti Denisonas.— Kuo toliau nuo pionotrono, tuo mažiau šansų nuotėkiui susidaryti. Tatai priklauso nuo daugybės faktorių, ir turiu pasakyti, jog mums pavyko pasiekti stebėtino stabilumo. Ir vis dėlto poslinkis per keletą šimtų jardų įmanomas — kaip tik tokį reiškinį jūs ir matėte.

— Tai gal tas nuotėkis gali susidaryti kur nors mieste arba mūsų skafandrų viduje?

— Negali,— nekantriai atsakė Denisonas.— Nuotėkis — bent jau toks, kokį galime sudaryti naudodamiesi savo metodais,— priklauso nuo medžiagos, jau esančios mūsų visatoje, tankumo. Galimybė, kad nuotėkio vieta iš vakuumo persikels ten, kur atmosfera turės nors vieną šimtąją oro tankumo, koks yra mieste arba mūsų skafandruose, praktiškai lygi nuliui. Neverta nė tikėtis, kad nuotėkis gali susidaryti kur nors kitur, o ne vakuume — štai kodėl mes iš karto pradėjome eksperimentuoti čia, paviršiuje.

— Išeina, kad čia nėra nieko panašaus į Elektroninį Siurblį?

— Ničnieko,— atsakė Denisonas.— Elektroninis Siurblys pagrįstas medžiagų keitimusi, o mes gavome vienpusį nuotėkį. Be to, visai iš kitos visatos.

— Ar nepavakarieniautumėte su manimi šį vakarą, daktare Denisonai?

Denisonas dvejojo.

— Jūs kviečiate mane vieną?

Gotšteinas mėgino nusilenkti Selenai, bet su skafandru iš to mėginimo išėjo tik groteskiška parodija.

— Labai džiaugsiuosi galėdamas priimti mis Lindstrem bet kurią kitą dieną, o šį kartą norėčiau pasišnekėti su jumis vienu, daktare Denisonai.

— Eikite eikite,— paakino Selena, matydama, kad jis vis dar abejoja.— Rytoj vis tiek turiu didelę grupę turistų, o jūs galėsite pamąstyti, kaip sumažinti nuotėkio vietos nestabilumą.

— Na tuomet gal. . .— neryžtingai pradėjo Denisonas.— Selena, o jūs pranešite man, kada vėl turėsite išeiginę dieną?

— Argi aš kada nepranešiau? Bet mes ir anksčiau susitiksime. . . Judu jau galite eiti. Prietaisus aš išjungsiu.

15

Beronas Nevilis mindžikavo vietoje — jeigu kambarys būtų buvęs erdvesnis, o svorio jėga didesnė, jis būtų siuvęs iš kampo į kampą, tačiau Mėnulio sąlygomis tik slysčiojo čia į kairę, čia į dešinę, niekur nenužengdamas.

— Tai tu tvirtini, kad prietaisai veikia? Iš tikrųjų, Selena? Tu nesuklydai?

— Ne, nesuklydau! — atsakė Selena.— Kartoju jau lygiai penktą kartą.

Tačiau Nevilis, rodos, negirdėjo jos.

— Vadinasi, Gotšteino pasirodymas nieko nepakeitė? — šnibždėjo jis greitai.— Jis nemėgino nutraukti eksperimentų?

— Ne. Žinoma, ne.

— Ir neatrodė, kad ketintų pasinaudoti valdžia?..

— Klausyk, Beronai, kokia valdžia jis gali pasinaudoti? Atsiųsti čia Žemės policininkus? Be to... tu juk žinai, jie negali mūsų sustabdyti.

Nevilis staiga suakmenėjo.

— Jie nežino? Iki šiol nežino?

— Aišku, nežino. Benas užsižiūrėjo į žvaigždes, o paskui atvyko Gotšteinas. Taigi aš pamėginau sudaryti lauko nuotėkį. O tą kitką buvau gavusi anksčiau. Beno prietaisai...

— Kuo čia dėtas Benas? Juk tai buvo tavo idėja, ar ne?

Selena pakraipė galvą.

— Mano buvo abstraktus spėjimas. Benas viską įgyvendino.

— Bet tu juk gali dabar visa tai tiksliai atkurti! Nejaugi dėl to mums teks kreiptis į žemekšlį, sakyk?

— Manau, galėčiau atkurti tiek, kad mūsiškiai pajėgtų viską užbaigti.

— Tuomet puiku. Eime!

— Dar ne. Dievaži, Beronai, dar ne.

— O kodėl?

— Juk mums reikia ir energijos.

— Bet mes juk gavome ją!

— Ne visai. Nuotėkio vieta nestabili. Labai nestabili.

— Tatai galima sureguliuoti, pati sakei.

— Sakiau, kad man taip atrodo.

— Man to gana.

— Ir vis dėlto bus geriau, jeigu Benas padarys viską iki galo ir pasieks visišką stabilumą.

Stojo tyla. Liesas Nevilio veidas persikreipė, pasidarė priešiškas.

— Manai, kad aš to padaryti nesugebėsiu? Taip?

— Tu išlipsi su manim į paviršių tęsti eksperimentų? — paklausė Selena.

Vėl stojo tyla. Paskui Nevilis iškošė:

— Tavo sarkazmas nedaro man įspūdžio. Ir aš nenorėčiau ilgai laukti.

— Argi aš galiu įsakinėti gamtos dėsniams? Bet manau, ilgai laukti neteks... O dabar, jums leidus, norėčiau numigti. Rytoj vedžioju turistus.

Nevilis dirstelėjo į savo miegamąją nišą, lyg būtų ketinęs kviesti ją pasilikti, tačiau taip nieko ir nepasakė. Selena, lyg nieko nebūtų pastebėjusi, linktelėjo jam galva ir išėjo.

16

— Atvirai kalbant, aš tikėjausi, kad mudu matysimės dažniau,— pasakė Gotšteinas, su šypsena žvelgdamas į lipnią, šleikščiai saldžią masę, kuri buvo patiekta desertui.

— Labai malonu, kad jūs taip domitės mano darbu,— atsakė Denisonas.— Jeigu pavyktų pašalinti nuotėkio vietos nestabilumą, tai mano atradimas — tai yra mano ir mis Lindstrem — ko gero, būtų gana reikšmingas.

— Jūs kalbate apdairiai kaip ir visi mokslininkai... Nenoriu jūsų įžeisti siūlydamas mėnulietišką likerio pakaitalą — tai pasityčiojimas iš žemiškų gėrimų, ir aš pasižadėjau niekada jo negerti... Ar negalėtumėte kuo paprasčiau paaiškinti man jūsų atradimo svarbą?

— Pamėginsiu,— atsargiai pasakė Denisonas.— Pradėkime nuo paravisatos. Stipri branduolinė sąveika tenai daug intensyvesnė negu mūsų visatoje, todėl sintezės reakcijai, palaikančiai žvaigždės degimą, paravisatoje reikia palyginti nedaug protonų. Mūsų žvaigždėms ekvivalentinės materijos masės paravisatoje bematant susprogtų,— ten daug daugiau žvaigždžių negu pas mus, bet jos kur kas mažesnės. Dabar įsivaizduokime pasaulį, kuriame stipri branduolinė sąveika ne tokia intensyvi kaip kad mūsiškė. Jame net milžiniškas protonų skaičius taip menkai jungsis, kad žvaigždės gyvybei palaikyti reikės didžiulio kiekio vandenilio. Tokia antiparavisata, tai yra visata savo savybėmis priešinga paravisatai, turės daug mažiau žvaigždžių negu mūsų, bet tos žvaigždės bus milžiniškos. Tiesą sakant, jeigu stiprią branduolinę sąveiką būtų galima iki tam tikro laipsnio susilpninti, tai turėtume visatą, sudarytą viso labo iš vie-

nos žvaigždės, sukaupusios savyje visą tos visatos substancijos masę. Tokia žvaigždė būtų nepaprastai tanki, bet reakcijos vyktų joje be galo lėtai, o spinduliuotų ne daugiau negu mūsų Saulė.

— Jeigu neklystu,— nutraukė jį Gotšteinas,— esama teorijos, jog būtent tokia buvusi mūsų pačių visata iki didžiojo sprogimo — vientisas didžiulis kūnas, turintis savyje visą visatos materiją.

— Teisingai,— sutiko Denisonas.— Kitaip tariant, mano pavaizduotoji antiparavisata yra ne kas kita kaip vadinamasis „kosminis kiaušinis" arba kosmoonas.[1] Norint turėti vienpusį nuotėkį, mums reikia būtent tokio kosmoono. Paravisata su jos mažulytėmis žvaigždutėmis yra nelyginant tuščia erdvė. Gali be galo be krašto ją zonduoti ir vis tiek niekur neužtaikysi.

— Bet juk paražmonės mus susirado?

— Taip, galimas daiktas, jie orientavosi į magnetinius laukus. Tačiau yra pagrindo manyti, jog paravisatos planetos neturi magnetinio lauko arba jis labai silpnas, todėl mes negalime tuo pačiu būdu jų surasti. Na o zonduodami kosmooną, nesėkmių nepatirsime. Juk kosmoonas — jau pats savaime yra visa visata, tad kur tik dursime — visur atsimušime į substanciją.

— Įdomu, kaip gi jūs zonduojate?

Patylėjęs Denisonas pasakė:

— Čia tai jau man sunku paaiškinti. Jungiančioji stiprios branduolinės sąveikos grandis yra pionai. Sąveikos intensyvumas priklauso nuo pionų masės, o tą masę tam tikromis specifinėmis sąlygomis galima pakeisti. Mėnulio fizikai sukūrė pionotroną — prietaisą, kuris leidžia sudaryti kaip tik tokias sąlygas. Sumažinus arba padidinus piono masę, jis iškart tampa kažkokios kitos visatos dalimi — įėjimu į tą visatą, pasienio punktu. Iki tam tikro laipsnio sumažinus piono masę, pionas pereis į kosmosą, o mums kaip tik to ir reikia.

— Ir galima siurbti substanciją iš... iš kosmoono? — paklausė Gotšteinas.

— Čia dar nieko sudėtingo. Atsiradus įėjimui, substancija pati pradeda skverbtis į mūsų visatą. Tuo metu ji paklūsta saviems dėsniams ir išlieka stabili. Paskui palaipsniui į ją ima smelktis mūsų visatos dėsniai, stipri branduolinė sąveika joje

[1] **Oon (gr.) — kiaušinis.**

suintensyvėja, įvyksta branduolinė sintezė ir atsipalaiduoja didžiulė energija.

— Bet jeigu ji supertanki, tai kodėl staiga neišsiplečia ir neišsisklaido kaip dūmas?

— Net ir tokiu atveju susidarytų energija. Tačiau čia didelės reikšmės turi magnetinis laukas, ir pirmenybę turėtų stipri branduolinė sąveika, kadangi mes kontroliuojame elektromagnetinį lauką. Smulkesniam paaiškinimui reikėtų labai daug laiko.

— Vadinasi, švytintis skritulys, kurį mačiau paviršiuje, yra būtent kosmoono substancija, kurioje prasideda branduolių sintezė?

— Taip, misteri Gotšteinai.

— Ir tą energiją galima panaudoti?

— Žinoma. Neribotą jos kiekį. Juk jūs stebėjote tik vieną mikrogramą mus pasiekusios kosmooninės substancijos. O teoriškai jos galima gauti tonas.

— Vadinasi, dabar mes galime atsisakyti siurblio?

— Ne,— papurtė galvą Denisonas.— Kosmoono energijos panaudojimas taip pat keičia abiejų visatų savybes. Vykstant gamtos dėsnių perėjimui iš vienos visatos į kitą, stipri branduolinė sąveika kosmoone palaipsniui intensyvėja, o pas mus silpsta. Kitaip sakant, branduolinės sintezės greitis kosmoone didėja, ir jis kaista. Galų gale. . .

— Galų gale,— pasigavo jo mintį Gotšteinas ir, sukryžiavęs rankas ant krūtinės bei prisimerkęs, užbaigė: — įvyksta didžiulis sprogimas.

— Kaip tik taip.

— Jūsų manymu, būtent šitaip atsitiko su mūsų visata prieš dešimt milijardų metų?

— Galbūt. Kosmogonijos specialistai vis dar laužo galvas, negalėdami nuspręsti, kodėl kosminis kiaušinis sprogo būtent tada, o ne kuriuo nors kitu metu. Kai kas spėjo buvus pulsuojančią visatą, kurioje kosminis kiaušinis sprogsta vos tik susidaręs. Tačiau pulsuojančios visatos hipotezė buvo atmesta ir dabar laikomasi nuomonės, kad kosminis kiaušinis egzistuoja tam tikrą laiką, o paskui dėl nežinomų priežasčių sprogsta.

— Ir tai galbūt įvyksta dėl to, kad jo energija pradeda naudotis kitos visatos?

— Galbūt. Tačiau nebūtinai čia turi dalyvauti protingos būtybės. Gali įvykti ir savaiminiai nuotėkiai.

— O kai įvyksta sprogimas,— paklausė Gotšteinas,— ar mes ir toliau galime siurbti energiją iš kosmooninės visatos?

— Nežinau, bet kol kas apie tai nėra ko galvoti. Kol mūsų stipri branduolinė sąveika, pereidama į kosmooninę visatą, pasieks kritinį tašką, prabėgs milijonai metų. Be to, egzistuoja ir kiti kosmoonai — begalė kosmoonų.

— Na o kaip su pakitimais mūsų visatoje?

— Stipri branduolinė sąveika silpnėja. Pamažu, labai pamažu mūsų Saulė vėsta.

— O ar mes pajėgsime kompensuoti jos šalimą kosmoonine energija?

— To nė nereikės,— karštai ėmė įrodinėti Denisonas.— Nuo pumpavimo iš kosmoono stipri branduolinė sąveika mūsų visatoje silpnės, o Elektroninis Siurblys ją didins. Jeigu energiją gausime tokiu dvejopu būdu, gamtos dėsniai keisis tik paravisatoje bei kosmoone, o pas mus liks tokie patys. Šiuo atveju mes — kelias tarp dviejų galinių stočių. Beje, dėl tų galinių stočių mums taipogi nėra ko nerimauti. Paražmonės, matyt, kažkaip prisitaikė prie vėstančios savo saulės, kuri ir šiaip niekada nebuvo karšta. Na o kosmooninėje visatoje, be abejo, jokios gyvybės būti negali. Tiesą sakant, sudarydami sąlygas įvykti didžiajam sprogimui, mes atversime kelią naujai visatai, kurioje ilgainiui gali atsirasti gyvybė.

Gotšteinas susimąstė. Apvalus jo veidas buvo ramus ir neįžvelgiamas. Kelissyk jis linktelėjo galva, tarytum pritardamas savo paties minčių tėkmei.

Pagaliau prabilo:

— Žinote, Denisonai, manau, kad pasaulis turėtų suklusti! Dabar jau nebereikės įtikinėti vadovybės, kad Elektroninis Siurblys kelia grėsmę žmonijai.

— Taip, niekas nebebijos pripažinti Siurblio pavojingu, nes jau pats to įrodymas savaime siūlo optimalią išeitį,— pritarė Denisonas.

— Kada jūs galite paruošti straipsnį? Aš pažadu, kad jis bus atspausdintas nedelsiant.

— O ar jūs iš tikrųjų galite tai pažadėti?

— Blogiausiu atveju išleisiu brošiūrą per savo žinybą.

— Pirmiausia norėčiau rasti būdą, kaip stabilizuoti nuotėkio vietą.

— Be abejo.

— O kol kas reikėtų susitarti su daktaru Lamontu dėl bendraautorystės,— pasakė Denisonas.— Jis galėtų apdoroti matematinę pusę, nes ji ne mano jėgoms. Be to, kryptį mano ieškojimams suteikė būtent jo teorija. Ir dar vienas dalykas, misteri Gotšteinai. . .

— Nagi?

— Manyčiau, kad čia turėtų dalyvauti ir Mėnulio fizikai. Pavyzdžiui, daktaras Beronas Nevilis galėtų būti trečiuoju bendraautoriumi.

— Bet kam? Juk tai tik nereikalingos komplikacijos!

— Be jų pionotrono aš nieko nebūčiau padaręs.

— Tokiais atvejais, man regis, pakanka straipsnyje apie tai užsiminti. . . Bet argi daktaras Beronas dirbo kartu su jumis?

— Tiesiogiai — ne.

— Tai kodėl norite įtraukti ir jį?

Denisonas nuleido akis ir, pamatęs ant trumpikių šapelį, rūpestingai jį nupurtė.

— Taip bus diplomatiškiau,— pasakė jis.— Juk kosmooninį Siurblį teks statyti Mėnulyje.

— O kodėl ne Žemėje?

— Pirmiausia tam reikia vakuumo. Juk tai vienpusis substancijos perdavimas, o ne dvipusis, kaip kad Elektroninio Siurblio atveju, todėl ir sąlygos kitokios. Mėnulio paviršiuje mes turime neribotą kiekį natūralaus vakuumo, o Žemėje jo pagaminimas labai brangiai kainuotų.

— Bet juk vis dėlto galima pagaminti, ar ne?

— Antra,— tęsė Denisonas, nuleidęs jo pastabą negirdomis,— jeigu du tokie galingi energijos šaltiniai, esantys priešingose pusėse nuo mūsų visatos, turės išėjimus pernelyg arti vienas kito, tai gali įvykti savotiškas trumpas sujungimas. Ketvirtis milijono mylių vakuumo, skiriančio Žemę su Elektroniniais Siurbliais nuo Mėnulio su kosmooniniais siurbliais — ideali, o, tikriau pasakius, būtina izoliacija. Na o jeigu jau mums teks panaudoti Mėnulį, tai būtų neišmintinga ir netgi nesąžininga nesiskaityti su Mėnulio fizikų ambicijomis. Mes privalome juos įtraukti.

Gotšteinas nusišypsojo:

— Mis Linstrem taip patarė?

— Neabejoju, kad ji pritartų šiam pasiūlymui, tačiau jis toks akivaizdus, kad ir man pačiam atėjo į galvą.

Gotšteinas atsistojo, visas išsitempė ir triskart šoktelėjo iš vietos, tik žemiečio akimis žvelgiant,— baisiai lėtai, be to, sulig kiekvienu šuoliuku vis sulenkdamas ir vėl ištiesdamas kelius. Galiausiai atsisėdo ir pasiteiravo:

— Niekada nebandėte, daktare Denisonai?

Denisonas papurtė galvą.

— Pratimas rekomenduojamas kraujotakai galūnėse pagyvinti. Kai tik pajuntu, kad nusėdėjau kojas,— tuoj pat jo imuosi. Netrukus trumpam vyksiu į Žemę, tad stengiuosi per daug nepriprasti prie Mėnulio svorio jėgos... Ar nepašnekėjus mums apie mis Lindstrem, daktare Denisonai?

— O apie ką būtent? — visiškai pasikeitusiu tonu paklausė Denisonas.

— Jinai gidė.

— Taip. Jūs tą jau anksčiau sakėte.

— Ir dar sakiau, kad ji keistoka asistentė fizikui.

— Aš juk fizikas mėgėjas, o ji, sakyčiau,— asistentė mėgėja.

Gotšteinas surimtėjo.

— Nevedžiokite manęs už nosies, daktare Denisonai. Aš apsiėmiau surinkti apie ją duomenis. Be galo įdomi biografija, tik niekam, matyt, neateina į galvą su ja susipažinti. Aš įsitikinęs, kad ji — intuityvistė.

— Argi tokių mažai? — atsakė Denisonas.— Neabejoju, kad jūs ir pats savotiškas intuityvistas. Ir aš — taip pat.

— Čia esama šiokio tokio skirtumo. Jūs — gabus mokslininkas profesionalas, o aš gabus administratorius profesionalas. O mis Lindstrem — gidė, nors turi tokią tobulą intuiciją, jog gali padėti jums spręsti sudėtingiausias teorinės fizikos problemas.

— Ji neturi specialaus išsilavinimo,— padvejojęs atsakė Denisonas.— Jos intuityvizmas nepaprastai išsivystęs, tačiau beveik nekontroliuojamas sąmonės.

— Ar ji nėra kadaise propaguotosios genetinės inžinerijos produktas?

— Nežinau. Nenustebčiau, jeigu taip būtų.

— Jūs pasitikite ja?

— Kuria prasme? Ji man daug padėjo.

— Ar žinote, kad ji yra daktaro Berono Nevilio žmona?

— Žinau tiek, kad jų santykiai nėra legaliai apiforminti.

— Mėnulyje nepriimta forminti santuokų. Tai tas pats Nevilis, kurį jūs norite padaryti trečiuoju savo straipsnio bendraautoriumi?

— Taip.

— Grynas sutapimas?

— Ne. Nevilis domėjosi manimi ir, manau, prašė Selenos man padėti.

— Tai ji jums taip sakė?

— Sakė, kad jis manimi domisi. Nematau čia nieko ypatinga.

— O ar jūs niekada nepagalvojote, daktare Denisonai, kad ji padeda jums, vadovaudamasi savo ir Nevilio interesais?

— Argi jų interesai skiriasi nuo mūsų? Ji padėjo man be jokių išlygų.

Gotšteinas pakeitė pozą ir ėmė trūkčioti pečiais, tarytum ir vėl mankštindamas raumenis.

— Daktaras Nevilis negali nežinoti, kad jo gyvenimo draugė —intuityvistė,— pasakė jis.— Nejaugi jis tuo nepasinaudotų? Bet kodėl tuomet ji dirba gide? Ar ne todėl, kad dėl kažkokių sumetimų norėtų nuslėpti savo sugebėjimus?

— Kiek man žinoma, Nevilis dažnai griebiasi panašių priemonių. Bet aš neturiu įpročio visur įžiūrėti beprasmiškus suokalbius.

— Kažin kodėl jūs nusprendėte, kad jie beprasmiški? . . Kai aš, su savo kosmoplanu artėdamas prie paviršiaus, žiūrėjau į jus,— prieš pat atsirandant spindinčiai žvaigždutei virš pionotrono — tai jūsų šalia prietaisų nebuvo.

Denisonas mėgino prisiminti.

— Taip, nebuvo. Aš žiūrėjau į žvaigždes. Paviršiuje dažnai žiūriu į žvaigždes.

— O ką veikė mis Lindstrem?

— Nemačiau. Ji juk sakė, kad stiprino magnetinį lauką, kol susidarė nuotėkis.

— Ir ji dažnai dirba prie įrengimų be jūsų?

— Ne. Tačiau jos nekantravimą galima suprasti.

— O ar tuo metu neturėjo būti kokio nors išmetimo?

— Nesuprantu jūsų.

— Aš ir pats nelabai suprantu. Žemės šviesoje nelyginant žiežirba pralėkė per erdvę. Nežinau, kas ten buvo.

— Ir aš nežinau,— atsakė Denisonas.

— Bet tai negalėjo būti koks nors reiškinys, neišvengiamai lydintis jūsų eksperimentus?

— Lyg ir ne.

— Tai ką gi veikė mis Lindstrem?

— Nežinau.

Stojo slegianti tyla. Paskui Gotšteinas pasakė:

— Vadinasi, jūs dabar mėginsite stabilizuoti nuotėkio vietą ir pradėsite rašyti straipsnį. Aš savo ruožtu taipogi imsiuosi žygių, o kai nuvyksiu į Žemę, pasirūpinsiu straipsnio atspausdinimu ir pranešiu vyriausybei apie jūsų atradimus.

Denisonas suprato, kad pokalbis baigtas, ir atsistojo. Nerūpestingai šypsodamas Gotšteinas pridūrė:

— Ir pamąstykite apie daktarą Nevilį ir mis Lindstrem.

17

Šį kartą žvaigždė buvo dar apvalesnė, dar skaistesnė. Denisonas pajuto jos karštį ant skafandro stiklo ir pasitraukė atatupstas. Jos švytėjime, be abejonės, buvo rentgeno spindulių, todėl, nors ir patikimas ekranavimas, nevertėjo palikti viso galingumo.

— Manau, kad čia tai, ko mums reikia,— sumurmėjo jis.— Nuotėkio taškas — stabilus.

— Be jokios abejonės,— patvirtino Selena.

— Tuomet išjungiam ir grįžtam į miestą.

Jie judėjo iš lėto ir vangiai. Nežinia kodėl Denisonas jautėsi prislėgtas. Netikrumas, jaudinimasis — viskas liko praeityje. Dabar pralaimėjimo galima nebebijoti. Atitinkamos Žemės instancijos informuotos, ir toliau viskas priklausys jau nebe nuo jo.

— Ko gero, galima pradėti straipsnį,— pasakė jis.

— Ko gero,— atsargiai pritarė Selena.

— Jūs kalbėjotės su Beronu dar sykį?

— Taip.

— Jis neapsigalvojo?

— Ne. Jis nedalyvaus. Benai. . .

— Taip?

— Tikrai neverta jo įkalbinėti. Jis nenori dalyvauti jokiame projekte, jeigu su juo susijusi Žemė.

— Bet jūs paaiškinote jam padėtį?

— Smulkiai.

— Ir jis vis dėlto nenori.

— Sakė kalbėsiąs su Gotšteinu. Atstovas žadėjo priimti jį, kai tik sugrįš iš Žemės. Gal Gotšteinui pavyks jį perkalbėti? Nors nemanau.

Denisonas patraukė pečiais, nors, būnant su skafandru, šis gestas absoliučiai nieko nereiškė.

— Aš jo nesuprantu,— pasakė jis.

— O aš suprantu,— tyliai ištarė Selena.

Denisonas nutylėjo. Įstūmė pionotroną bei visą kitą aparatūrą į nišą uoloje ir paklausė:

— Viskas?

— Taip.

Jie tylėdami įėjo į tambūrą P-4. Denisonas ėmė lėtai leistis kopėčiomis. Selena čiūžtelėjo pro šalį, tik kada ne kada prisilaikydama skersinio. Denisonas jau irgi buvo taip išmokęs, bet šįkart neturėjo ūpo, tad lipo, statydamas koją ant kiekvieno skersinio — sakytum tyčia nenorėdamas taikytis prie Mėnulio sąlygų.

Nusirengimo kambaryje jie nusivilko skafandrus ir sudėjo į spinteles.

— Ar nepapietautumėte su manimi, Selena? — paklausė Denisonas.

— Jūs toks nusiminęs. Kas atsitiko? — susirūpinusi paklausė ji.

— Greičiausiai įprastinė reakcija. Tai kaip dėl pietų?

— Mielai.

Selenos prašymu, jie pietavo jos namuose. Girdi, norinti su juo pasikalbėti, o kavinėje būsią nepatogu.

Kai Denisonas iš lėto vatalojo kažkokį tolimą jautienos su riešutų padažu giminaitį, Selena neištvėrė:

— Benai, jūs visą laiką tylite. Jau savaitė.

— Nieko panašaus,— suraukęs antakius atsakė Denisonas.

— Ir vis dėlto — taip! — su nerimu žvelgdama jam į akis pakartojo Selena.— Nežinau, ko verta mano intuicija už fizikos ribų, bet jaučiu, kad jūs kažką nuo manęs slepiate.

Denisonas patraukė pečiais.

— Žemėje kilo subruzdimas. Prieš išvykdamas, Gotšteinas patampė už lyno storumo virvučių. Dabar Lamontas pasidarė įžymybė, o ir mane kviečia sugrįžti, kai tik straipsnis bus baigtas.

— Sugrįžti į Žemę?

— Taip. Matyt, ir aš pakliuvau į didvyrių skaičių.

— Jūs to vertas.

— Visų nuopelnų pripažinimas,— susimąstęs ištarė Denisonas,— štai ką jie man siūlo. Vadinasi, bet kuris universitetas ir mokslinė įstaiga Žemėje pasiruošę suteikti man vietą.

— Argi jūs ne šito norėjote?

— To, man rodos, nori Lamontas. Nori ir su džiaugsmu priims. O aš nenoriu.

— Tai ko gi jūs norite?

— Pasilikti Mėnulyje.

— Kodėl?

— Todėl, kad būtent čia yra žmonijos smaigalys, ir aš noriu būti to smaigalio dalimi. Noriu dalyvauti statant kosmooninius siurblius, o jie bus statomi tiktai čia, Mėnulyje. Noriu dirbti parateorijos srityje su prietaisais, kuriuos gali sukurti jūsų vaizduotė, Selena. . . Aš noriu būti su jumis. Bet ar jūs liksite su manimi?

— Aš domiuosi parateorija ne mažiau negu jūs.

— Bet argi Nevilis leis jums toliau dirbti su manimi?

— Ar Beronas leis? Jūs norite mane įžeisti, Benai? — griežtai paklausė ji.

— Ką jūs!

— O gal aš neteisingai supratau jūsų užuominą? Jūsų manymu, aš dirbau su jumis Berono paliepimu?

— Argi ne taip?

— Taip, jis man liepė. Bet aš dirbau su jumis visai ne dėl to. Pati šito norėjau. Jis, matyt, tiki galįs man įsakinėti, bet aš paklūstu tik tuomet, kai tie įsakymai sutampa su mano pačios norais — kaip kad buvo jūsų atveju. Mane siutina tas jo įsitikinimas, kad aš esu jam pavaldi, ir jūsų įsitikinimas — taipogi.

— Judu — vyras ir žmona.

— Taip, vyras ir žmona, bet kas iš to? Aš turiu tokią pat teisę nurodinėti jam, kaip ir jis man.

— Vadinasi, jūs galėsite ir toliau dirbti su manimi, Selena?

— Žinoma,— atsakė ji šaltai.— Jeigu panorėsiu.

— Bet jūs norite?

— Kol kas — taip.

Denisonas nusišypsojo.

— Dabar aš suprantu, ko krimtausi visą savaitę: o jeigu, manau sau, jūs imsite ir nepanorėsite arba negalėsite? Bijojau net pagalvoti, kad, pasibaigus eksperimentams, turėsime skirtis. Atleiskite, Selena. Jums jau turbūt įsipyko sentimentalus sukriošusio žemekšlio prieraišumas. . .

— Šiaip ar taip, jūsų intelekto sukriošusiu nepavadinsi, Benai. O prisirišti galima įvairiai. Man patinka su jumis bendrauti.

Abu nutilo. Trumpam apsiniaukęs, Denisonas netrukus vėl nusišypsojo, tik dabar jau mechaniškai.

— Pavydžiu savo intelektui,— tarė jis, paskui nusisuko į šalį, palingavo galva ir vėl atsigręžė į Seleną.

Ši žiūrėjo į jį įdėmiai, veik nerimastingai.

— Selena,— pasakė jis,— nuotėkis tarp visatų neapsiriboja vien energija. Manau, jūs jau galvojote apie tai.

Tyla užsitęsė, pasidarė nebepakenčiama. Pagaliau Selena ištarė:

— Ak šitai. . .

Juodu tebežiūrėjo vienas į kitą — Denisonas sutrikęs, Selena tarsi jaustųsi kalta.

18

— Aš dar nevaikštau po Mėnulį savo kojomis,— pasakė Gotšteinas,— bet tai jau niekai, palyginus su tuo, kas darėsi, nuvykus į Žemę! Jūs, Denisonai, verčiau nė nesvajokite apie grįžimą. Jums išvis nieko neišeis.

— Aš nė neketinu grįžti, misteri Gotšteinai,— atsakė Denisonas.

— Tam tikra prasme — gaila. Jus ten sutiktų kaip imperatorių. Na, o Helemas...

— Norėčiau žvilgtelti į jo fizionomiją, bet vien dėl šito grįžti neverta.

— Laurų vainikas, žinoma, ant Lamonto galvos. Juk jis pačiame įvykių verpete.

— Nė kiek nepavydžiu. Jis to nusipelnė... Jūs manote, kad Nevilis tikrai atvyks?

— Be abejonės. Jis jau pusiaukelėje... Klausykite,— suokalbiškai sušnibždėjo Gotšteinas.— Kol jo dar nėra, gal norėtumėte šokolado plytelės?

— Ko?

— Šokolado plytelės, su migdolais. Bet tik vienos. Mažai teturiu.

— Tikro šokolado? — pagaliau suvokęs nušvito Denisonas.

— Tikrų tikriausio.

— Žino...— jau buvo besižiojąs Denisonas, bet tuoj pat susiraukęs pridūrė: — Ne, misteri Gotšteinai.

— Nenorite?

— Nenoriu. Kol šokoladas tirps mano burnoje, aš pradėsiu ilgėtis Žemės. Visko, kas ten yra. O šito negaliu sau leisti... Net nerodykite man to šokolado. Kad nematyčiau ir neužuosčiau.

Gotšteinas sutriko.

— Jūsų teisybė,— pagaliau tarė ir pamėgino nukreipti kalbą.— Žemėje dedasi sensacingi dalykai. Suprantama, mes stengėmės prilaikyti griūvantį Helemo autoritetą. Jis ir toliau užims svarbų postą, bet jo žodis jau nebeturės vertės.

— Pats jis su kitais taip nesiterliodavo,— atsainiai tarstelėjo Denisonas.

— Mes tai darėme ne dėl jo. Jeigu išsyk sutriuškinsi į tokias aukštumas iškilusį autoritetą, tai tuo pačiu kompromituosi patį mokslą. Mokslo garbė — kur kas svarbesnis dalykas nei Helemo likimas.

— Iš principo nesutinku,— ramiai paprieštaravo Denisonas. — Mokslas turi atvirai pripažinti savo klaidas.

— Viskam savo laikas... o štai ir daktaras Nevilis.

Gotšteinas nutaisė atitinkamą miną, o Denisonas pasisuko su kėde į duris.

Beronas Nevilis įžengė sunkiai — visai ne kaip mėnulietis. Trumpai pasisveikinęs atsisėdo, užsikėlė koją ant kojos ir klausiamai pažvelgė į Gotšteiną. Iš visko buvo matyti, kad pirmas pokalbio nepradės.

— Džiaugiuosi jus matydamas, daktare Nevili,— pasakė Žemės atstovas.— Iš daktaro Denisono sužinojau, kad jūs nepanorote įrašyti savo pavardės po straipsniu apie kosmooninį siurblį, nors tai žada būti fundamentalus šios srities darbas.

— O kam man to reikia? — atkirto Nevilis.— Tai, kas vyksta Žemėje, manęs nedomina.

— Ar jūs žinote apie eksperimentus su kosmoonu ir apie jų reikšmę?

— Žinau viską. Ne prasčiau už jus abu.

— Tuomet pradėsiu be įžangų. Aš ką tik grįžau iš Žemės su tiksliais planais ateičiai. Mėnulio paviršiuje, skirtingose vietose, bus pastatytos trys stambios kosmooninio pumpavimo stotys, ir pastatytos taip, kad bent viena iš jų pastoviai būtų nakties tamsoje. O pusę laiko tamsoje bus net dvi stotys. Kol stotys bus gaubiamos tamsos, jos gamins energiją, paprasčiausiai išspinduliuodamos ją į erdvę. Pagrindinis šių stočių uždavinys — kompensuoti Elektrinio Siurblio pažeistą lauko intensyvumą.

— Artimiausiais metais,— įsiterpė Denisonas,— jų pajėgumas turės viršyti Elektroninio Siurblio pajėgumą, idant mūsų visatos sektoriuje būtų atkurta tokia padėtis, kokia buvo prieš pradedant pumpuoti.

Nevilis linktelėjo.

— O Mėnulio miestas galės naudotis šia energija? — paklausė jis.

— Jeigu reikės. Mūsų manymu, saulės akumuliatoriai pilnai aprūpina jus energija. Bet jeigu jums prireiks papildomo šaltinio. . .

— Labai malonu girdėti,— neslėpdamas pašaipos tarė Nevilis.— O kas statys kosmoonines stotis? Kas prižiūrės jų darbą?

— Tikimės, kad mėnuliečiai,— atsakė Gotšteinas.

— Mėnuliečiai, kurgi ne! — nukirto Nevilis.— Žemiečiai Mėnulyje nepaslankūs.

— Mes tai suprantame ir tikimės Mėnulio piliečių paramos,— pasakė Gotšteinas.

— O kas nuspręs, kiek energijos reikia gaminti, kiek panaudoti vietiniams tikslams ir kiek išspinduliuoti į erdvę?

— Vyriausybė nuspręs. Tai abiejų planetų reikalas.

— Kaip matote, dirbs mėnuliečiai, o vadovaus žemiečiai.

— Ne,— ramiai paaiškino Gotšteinas.— Dirbs tie, kurie sugebės dirbti, ir vadovaus tie, kurie tą darbą išmanys.

— Vien žodžiai,— atkirto Nevilis.— O po jais tik viena: mes dirbame, o jūs sprendžiate... Ne, misteri Gotšteinai. Mes sakome — ne.

— Kitaip tariant, atsisakote statyti kosmoonines stotis?

— Stotis mes statysime. Bet jos bus mūsų. Ir mes nuspręsime, kiek energijos gaminti ir kaip ją panaudoti.

— Vargu ar verta. Jūs turėsite nuolatos komunikuoti su Žeme, nes kosmooninių stočių energija turi kompensuoti Elektroninio Siurblio energiją.

— Dėl to nesijaudinkite, bet mes turime kitokių planų. Galiu tuoj pat su jais supažindinti. Susiliečiant visatoms, neišsemiama pasidaro ne vien tik energija.

— Mes puikiai žinome, kad yra daugybė tvermės dėsnių,— nutraukė jį Denisonas.

— Tuo geriau! — pasakė Nevilis sužaibavęs akimis jo pusėn.— Tokiam pat dėsniui paklūsta linijinis momentas ir judesio kiekio momentas. Kol objektas reaguoja tiktai į lauką, kuriame jis yra, tai jo būseną galima apibūdinti kaip laisvą kritimą, išsaugant masę. Norint priversti jį judėti kuria nors kita kryptimi, reikia suteikti jam pagreitį, o norint tai padaryti, kažkuri jo dalis turi judėti atgal.

— Kaip kosminis laivas,— įsiterpė Denisonas,— kuris išmeta tam tikrą kiekį masės viena kryptimi ir tuomet su pagreičiu gali judėti priešinga.

— Neabejoju, kad jūs tai žinote, daktare Denisonai,— pasakė Nevilis.— Aš aiškinu misteriui Gotšteinui. Didinant masės išmetimo greitį, išmetamos masės kiekį galima sumažinti iki minimumo, nes linijinis momentas lygus masei, padaugintai iš greičio. Nepaisant to, netgi esant didžiuliam greičiui, kažkiek masės vis tiek turi būti atmetama. Jeigu pagreitį reikia suteikti milžiniškai masei, tai ir atmesti reikės milžinišką masę. Pavyzdžiui, jeigu Mėnulį...

— Kaip tai Mėnulį?! — šūktelėjo Gotšteinas.

— Būtent Mėnulį,— kuo ramiausiai patvirtino Nevilis.— Jeigu Mėnulį reiktų išstumti iš orbitos ir išmesti už Saulės sistemos ribų, linijinio momento tvermės dėsnis, ko gero, būtų neįveikiama kliūtis. Tačiau jeigu pavyktų pernešti impulsą į kitą visatą, Mėnuliui būtų galima suteikti bet kokį pagreitį, visai neprarandant masės. Taip Žemėje, sprendžiant iš paveikslėlio, kartą matyto jūsų knygelėje, jūs plaukiate plaustu prieš srovę, stumdamiesi kartimi.

— Bet kam? Aš noriu pasakyti, kam reikia Mėnuliui to pagreičio?

— Nejaugi neaišku? Kuriam galui mums ta varginanti Žemės kaimynystė? Mes turime energiją ir patogų pasaulį, kurį galėsime plėsti dar mažiausiai keletą šimtmečių. Tai kodėl mums nepasukus savais keliais? Ir mes tą padarysime. Aš atėjau jums pranešti, kad sukliudyti jūs mums nesukliudysite, tad patarčiau verčiau nesikišti. Mes perduosime impulsą į kosmooną ir išeisime iš orbitos. Kaip statyti kosmoonines stotis — žinome. Mes gaminsimės visą reikalingą energiją, o jos perteklius galės neutrealizuoti pakitimus, kurie atsiranda veikiant jūsų jėgainėms.

— Kaip kilniaširdiška dėl mūsų gaminti energijos perteklių! — nusišaipė Denisonas.— Tiktai kad ne dėl mūsų. Mat jeigu Elektroninis Siurblys susprogdins Saulę, tai jūs tuo laiku dar nė Marso orbitos nebūsite pasiekę, tad ir iš jūsų teliks dujų debesėlis.

— Galbūt,— pasakė Nevilis.— Bet mes gaminsime perteklių, todėl šito neatsitiks.

— Bet jūs negalite to padaryti! — susijaudinęs šūktelėjo Gotšteinas.— Jūs negalite palikti savo orbitos. Juk jeigu jūs per daug nutolsite, tai kosmooninės stotys jau nebepajėgs neutralizuoti Elektroninių Siurblių! Aš teisingai sakau, Denisonai?

Denisonas gūžtelėjo pečiais.

— Kai jie priartės prie Saturno, gali prasidėti nemalonumai — jeigu aš čia gerai mintyse sumečiau. Tačiau kol jie tenai atsidurs, mes lengvai suspėsime pastatyti kosmoonines stotis ir išvesti jas į buvusią Mėnulio orbitą. Tiesą sakant, mums nereikia Mėnulio. Gali sau keliauti. Tik kad nekeliaus.

— Įdomu, kodėl jūs taip manote? — kreivai šyptelėjo Nevilis.— Mūsų neįmanoma sustabdyti. Žemiečiai negali primesti mums savo valios.

— Jūs pasiliksite todėl, kad nėra prasmės temptis su savimi viso Mėnulio. Norint tokiai masei suteikti bent kiek pastebimą pagreitį, reikia daugybės metų. Jūs šliaušite. Geriau pradėkite kosminių laivų statybą. Tai bus mylios ilgumo gigantai su nuosava ekologija ir kosmooniniais siurbliais. Aprūpinkite juos kosmooniniais varikliais, ir jūs darysite stebuklus. Netgi jeigu užtruksite dvidešimt metų juos statydami, greičiau negu po metų jie pasieks tašką, kuriame atsidurtų Mėnulis, išjudėjęs šiandien pat. Ir kursui pakeisti tokiems laivams tereikės tik nedidelės dalies to laiko, kurį sugaištų visas Mėnulis.

— O kaip su nekompensuotomis kosmooninėmis stotimis? Ką jos padarys visatai?

— Kosminiam laivui, net ir visam laivynui, reikės žymiai mažiau energijos, negu planetai, be to, ta energija išsiskirstys milžiniškuose visatos plotuose. Prabėgs milijonai metų, kol atsiras bent kiek pastebimi pakitimai. Užtat jūs galėsite manevruoti. O Mėnulis judės taip lėtai, kad neverta jo nė judinti.

— O mes niekur ir neskubame,— niekinamai atšovė Nevilis.— Kad tik toliau nuo Žemės.

— Turėti Žemę šalia nėra jau taip blogai,— pasakė Denisonas.— Iš Žemės plūsta imigrantai. Abi planetas sieja kultūriniai ryšiai. Danguje jūs kasdien galite matyti planetą, kurioje gyvena du milijardai žmonių. Nejaugi norite viso to atsisakyti?

— Su didžiausiu džiaugsmu!

— Visi mėnuliečiai to nori? Ar tiktai jūs vienas? Jūs kažkoks keistas, Nevili. Bijote išlipti į paviršių. O kiti — nebijo. Gal ir be ypatingo noro, bet išlipa. Mėnulio gelmės — nėra vienintelė vieta, kurioje jie gali egzistuoti. Jiems tai nėra kalėjimas, kaip kad jums. Jūs sergate neuroze, kurios kiti mėnuliečiai neturi — bent jau tokio laipsnio. Atplėšę Mėnulį nuo Žemės, jūs paversite jį kalėjimu visiems. Ir visi įkalintieji jūsų planetoje — ne tiktai jūs pats,— ims bijoti paviršiaus, iš kur jau nebegalės pamatyti kito civilizuoto pasaulio. Bet gal jūs kaip tik to ir siekiate?

— Aš siekiu nepriklausomybės. Siekiu turėti laisvą pasaulį, kurio neveiktų jokios pašalinės įtakos.

— Tai statykitės laivus. Kiek tik jums reikia. Kai tik perduosite impulsą kosmoonui, jūsų greitis priartės prie šviesos

greičio. Per vieno žmogaus gyvenimą galėsite ištirti visą mūsų galaktiką. Nejaugi nenorite keliauti su tokiu laivu?

— Ne,— pasakė Nevilis su pasišlykštėjimu.

— Nenorite ar negalite? Į bet kokią kelionę reikia boginti su savimi visą Mėnulį? Bet kodėl kiti turi daryti taip, kaip jums reikia?

— Todėl kad taip bus, ir baigta! — atkirto Nevilis.

Iškaitusiais skruostais, bet ramiu balsu Denisonas paklausė:

— Kas davė jums teisę šitaip sakyti? Mėnulio mieste yra daug žmonių, kurie galbūt su jumis nesutinka.

— Jūsų tai neliečia.

— Net labai liečia. Aš imigrantas ir artimiausiu laiku ketinu priimti Mėnulio pilietybę. Ir aš nenoriu, kad mano likimą spręstų žmogus, kuris nepajėgia išlipti į paviršių ir kuris savo asmeninį kalėjimą nori paversti visų kalėjimu. Jeigu aš visam laikui palikau Žemę, tai tik todėl, kad persikelčiau į Mėnulį, už ketvirčio milijono mylių nuo savo gimtosios planetos. Nesutinku ir nesiruošiu sutikti, kad mane atplėštų nuo jos nežinia per kokį atstumą.

— Tai grįžkite į Žemę,— abejingai pasakė Nevilis.— Laiko dar yra.

— O kaip Mėnulio piliečiai? Kaip imigrantai?

— Viskas jau nuspręsta.

— Dar nenuspręsta... Selena!

Tarpduryje pasirodė Selena. Veidas rimtas, akyse iššūkis. Nevilis nuleido koją ir abiem padais įsispyrė į grindis.

— Ilgai laukei kitame kambaryje, Selena?

— Aš atėjau anksčiau už tave, Beronai,— atsakė ši.

Nevilio akys lakstė nuo Selenos prie Denisono ir vėl atgal.

— Jūs... jūs abu...— pradėjo jis, rodydamas pirštu čia į vieną, čia į kitą.

— Nežinau, ką tu turi galvoje, sakydamas „jūs abu",— nutraukė jį Selena,— tačiau Benas jau seniai žinojo apie impulso perdavimą.

— Selena čia niekuo dėta,— pasakė Denisonas.— Misteris Gotšteinas pastebėjo kažkokį lekiantį daiktą, kai niekas nė neįtarė, jog jis mato prietaisus. Aš supratau, kad Selena ieško kažko, apie ką aš dar nebuvau pagalvojęs, ir bemat susiprotėjau, jog tai gali būti impulso perdavimas. O paskui...

— Na gerai, jūs žinojote,— pasakė Nevilis.— Dabar tas nebesvarbu.

— Ne, svarbu! — sušuko Selena.— Aš įsišnekėjau su Benu ir nusprendžiau, kad be reikalo tikėjau kiekvienu tavo žodžiu. Galbūt aš niekada negalėsiu nuvykti į Žemę. Galbūt net ir nenoriu to. Bet aš įsitikinau, kad man patinka matyti ją danguje, kai kyla noras pasižiūrėti. Man nereikia tuščio dangaus! Be to, aš kalbėjausi su kitais grupės nariais. Ne visi nori iškeliauti. Daugumas mano, kad reikia statyti laivus tiems, kurie nori išvykti, o kas nenori — tegu pasilieka.

— Tu kalbėjaisi apie tai! — ėmė dusti Nevilis.— Kas tau leido. . .

— Aš pati, Beronai. Beje, dabar tai nebeturi reikšmės. Daugumas nubalsuos prieš tave.

— Ir viskas per šitą. . .— Nevilis atsistojo ir grėsmingai žengė Denisono link.

— Prašyčiau nesinervinti, daktare Nevili,— įsikišo Gotšteinas.— Tegu jūs ir mėnulietis, bet su dviem vis tiek nesusidorosite.

— Su trimis,— pataisė Selena.— Ir aš gimusi Mėnulyje. Visa tai padariau aš, Beronai, o ne jie.

— Klausykite, Nevili,— tarė Denisonas.— Žemei vienas ir tas pats, ar Mėnulis pasiliks savo orbitoje, ar ne. Žemiečiai gali pasistatyti kosmines jėgaines. Tačiau Mėnulio miesto gyventojams ne tas pats. Selenai ne tas pats. Ir man. Ir visiems kitiems. Niekas nekliudo jums veržtis į kosmosą, palikti Mėnulį ir pajusti laisvę. Daugių daugiausia per dvidešimt metų visi norintieji iškeliauti galės tą padaryti. Taipogi ir jūs, jeigu pajėgsite išsiskirti su savo belange. O tie, kurie norės pasilikti — pasiliks.

Pamažu Nevilis atsisėdo. Atrodė pralaimėjęs.

19

Selenos bute dabar visi langai buvo su Žemės panorama.

— Daugumas nubalsavo prieš jį, Benai,— pasakė Selena.— Didesnė pusė.

— Ir vis dėlto nemanau, kad jis atsisakytų savo planų. Jeigu statant stotis prasidės trintis, Mėnulio visuomenės opinija gali palinkti jo pusėn.

— Bet juk galima apsieiti be trinties.

— Žinoma, galima. Šiaip ar taip, istorijoje nebūna laimingų pabaigų. Tik po vienos krizės seka kita. Su viena iš jų mes ką tik sėkmingai susidorojome. Apie kitas galvosime tuomet, kai jos atsiras. Na, o kai bus pastatyti kosminiai laivai, įtampa gerokai atslūgs.

— Aš tikra, kad mes savo akimis tą pamatysime.

— Jūs pamatysite, Selena.

— Ir jūs, Benai. Dėl savo amžiaus gerokai persūdote. Juk jums viso labo keturiasdešimt aštuoneri.

— O jūs ar skrisite su žvaigždėlaiviu, Selena?

— Ne, neskrisiu. Būsiu jau per sena, o be to, nenoriu skirtis su Žeme danguje. Mano sūnus gal ir skris... Benai...

— Aš klausau, Selena.

— Gavau leidimą antram sūnui. Ar nenorėtumėte dalyvauti?

Denisonas pasižiūrėjo tiesiai jai į akis. Selena atlaikė jo žvilgsnį.

— Dirbtinis apvaisinimas? — paklausė jis.

— Žinoma... Genų kombinacija turėtų būti labai įdomi.

Denisonas nuleido akis.

— Man labai džiugu, Selena.

— Argi tai ne protinga? — paklausė Selena, tarytum teisindamasi.— Labai svarbu turėti gerą genų kombinaciją. Juk tai natūrali genetinė inžinerija.

— Žinoma.

— Ir tai anaiptol ne vienintelė priežastis... Jūs man patinkate.

Denisonas tik linktelėjo galva.

— Pagaliau meilė juk neapsiriboja vien seksu,— jau piktai pasakė Selena.

— Sutinku,— atsakė Denisonas.— Šiaip ar taip, aš myliu jus net ir atmetus seksą.

— Jeigu jau taip, tai kaip tik meilė ir apsprendžia seksą.

— Ir su tuo sutinku.

— O be to... Galų gale bent jau pamėgintumėt išmokti!

— Jeigu jūs pamėgintumėte pamokyti,— švelniai atsakė Denisonas.

Paskui jis nedrąsiai žengė prie jos. Selena laukė. Jis stabtelėjo nesiryždamas.

TURINYS

ИБ № 2164

АЙЗЕК АЗИМОВ. **САМИ БОГИ.** Роман. Серия «Зенит». На литовском языке. Перевела с английского Ниёле Хиенене. Издательство «Вага», 232600, Вильнюс, пр. Ленина 50

AIZEKAS AZIMOVAS. **NET PATYS DIEVAI.** Romanas. Redaktorė R. Strumilienė. Men. redaktorius K. Paškauskas. Viršelio dail. I. Zibucas. Techn. redaktorė E. Vitkauskienė. Korektorė I. Juknienė. Duota rinkti 1981.VI.29. Pasirašyta spaudai 1981.IX.17. Leidinio Nr. 10270. Formatas $84 \times 108^{1}/_{32}$. Popierius spaudos Nr. 2. Šriftas 9 p. ,,Baltika". Iškili spauda. 13,4 apsk. sp. l., 13,9 sąl. sp. atsp. 14,8 leid. l. Tiražas 30 000 egz. Užsak. Nr. 1703. Kaina 1 rb 70 kp. ,,Vagos" leidykla, 232600, Vilnius, Lenino pr. 50. Spaudė ,,Vaizdo" spaustuvė, 232600, Vilnius, A. Strazdelio 1